

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

De Ortu Et Interitu: Sive, De Generatione & Corruptione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

CONTRORSIÆ
DE ORTV. ET INTERITV,
SIVE
DE GENERATIONE,
ET CORRVPTIONE.

Auctore P. FRANCISCO DE OVIÉDO, è Societate IESV.

PROOEMIUM.

EGRIMVS in Controuersijs Physicis de corpore completo in communi, & Controuersia præcedenti de corpore incorruptibili. Nunc Philosophi vestigia sequentes gradum facimus ad disputationem de corpore generabili, & corruptibili. Obiectum librorum, quos Aristoteles inscripsit de ortu, & interitu est corpus generabile, & corruptibile: quia tamen omnia quæ specialiter illi conueniunt per ordinem ad generationem, & corruptionem sunt explicanda, idè ferè tota materia horum librorum est generatio, & corruptio, & de ortu, & interitu inscribuntur, siue de generatione, & corruptione. Præcipue instituendus est sermo de generatione substantiali quia tamen hanc semper accidentalis generatio, seu alteratio comitatur: ideo utrique communis est in præsentiarum disputatione.

CONTRORSIA PRIMA.

De his, quæ generationi præeunt.

GENERATIONI substantiali alterationes deseruiunt, quæ materiam disponunt, & illam sternunt, ut valeat formam substantialem recipere. Ex his dispositionibus præcipua est quantitas, quam comitantur in ordine ad materiam disponendam quatuor primæ qualitates, illa. umque attemperata commixtio. De his scire oportet, cui subiecto inhæreant, à quo effectiuo principio dependeant, quomodo in formam genitam, seu in totum per generationem productum influant, quæ sint communia genito, & corrupto, quæue simul cum composito deficient: quæ omnia præsens Controuersia decider.

PUNCTVM PRIMVM.

Quid sit subiectum quantitatis.

I Difficultas hæc supponit dari quantitatem distinctam à substantia, in qua suppositione procedit, quidquid
Franc. de Oviédo, Philosoph. Tom. 1.

sit de subiecto hypothesis, licet enim plures negent dari quantitatem distinctam, hi tenentur definire, quod subiectum haberet, si daretur, seu quod illi debeant tribuere auctores, qui illam superadditam admittunt.

Albert. Durand. Capr. Caietan. Ferrar. Soncin. & Scotus apud P. Soar. in Metaph. disp. 14. sect. 3. n. 6. quos recentes Thomistæ sequuntur, pugnacissime defendunt quantitatem subiectari in toto composito. Consentunt ex nostris P. Vasquez 3. part. tom. 2. disput. 129. num. 30. P. Rub. lib. 1. de generat. cap. 4. tract. 3. quæst. 7.

Quantitatem non recipi in toto composito, sed in materia prima docuit Philosophus, & Simplicius qui sententiam hanc tribuit Platoni. Greg. Aur. Mar. & alij ex antiquis, quos refert, & sequitur Pater Soar supra num. 10. accedunt Patres Contin. 1. de Generat. cap. 4. quæst. 4. art. 1. P. Hurtadus in Physica disput. 5. sect. 6. §. 58. P. Ariaga in Physica disput. 5. sectione 2. subsect. 2. & ferè omnes recentes. Hanc sententiam ut veriorē longè probabiliorem amplector.

Vno eodemque fundamento Patroni oppositarum sententiarum, quos retuli propriam sententiam probare intendunt. Arguunt Thomistæ: si quantitas subiectaretur

Kk 3 in

in materia prima; eadem quantitas, & alia accidentia communia essent genito, & corrupto. Consequens esse falsum docet Philosophus: ergo & antecedens falsum est. Patroni oppositæ sententiæ sic arguunt: si quantitas subiectaretur in toto composito, destructo composito perirent omnia accidentia, quæ illi inhærebant: ergo nullum accidens commune esset genito, & corrupto: consequens est contra manifestam experientiam, qua videmus eadem accidentia in cadauere, quæ in homine præcesserunt: ergo antecedens est falsum. Ostendam puncto venturo ubi de aliis accidentibus disputabo, hoc argumentum nulli sententiæ favere, quia in generatione non fit resolutio vique ad materiam primam, ut intendunt Thomistæ, neque infertur faciendam esse, ex eo quod accidentia in toto composito subiectarentur, quod intendunt auctores oppositæ sententiæ, & ita huic rationi modo superfedeo.

5 Probat hanc conclusionem Pater Soar suprà num. 15. & Pater Hurtadus §. 61. hac ratione. Si quantitas subiectaretur in toto composito subiectaretur inadæquatè in forma, sed quantitas non potest subiectari neque inadæquatè in forma hominis: ergo non potest subiectari in homine, & ex homine ad alia composita à paritate argumentum desumunt. Probat minorem, videlicet quantitatem non posse subiectari neque inadæquatè in anima rationali: quantitas non potest communicare suum effectum formalem animæ rationali: ergo non potest recipi in illa, quia implicat formam recipi in aliquo subiecto, cui non præstet suum effectum formalem, & ita implicat formam recipi in subiecto, cui non possit præstare suum effectum. Antecedens evidens videtur, quia effectus formalis quantitatis est extendere subiectum, & illud cum partibus extra partes constituere, sed anima rationalis non potest extendi, neque partes extra partes habere: ergo incapax est effectus formalis præstandi à quantitate. Neque hoc argumentum intentum in homine conuincit, neque ex homine rectè à paritate videtur desumi argumentum ad alia composita, etiam si argumentum demonstraret quantitatem non posse recipi in homine, quia inadæquatè in illius forma vi potest spirituali recipi nequit. Hoc ultimum primò sic suadeo. Do quantitatem inadæquatè non posse recipi in forma hominis, & ita neque in toto composito, & nego sequi ex hoc non posse recipi inadæquatè in forma equi, adæquatè in equo. Disparitatem reddo manifestam ipsa ratione, qua argumentantur Soar, & Hurtadus. Forma hominis spiritualis est, & ut ipsi aiunt incapax recipiendi effectum formalem à quantitate præstandum, ex quo fit non posse quantitatem recipi in illa, & consequenter neque in toto composito, quia implicat quantitatem recipi in toto composito, & non recipi in forma, per quam compositum constituitur; forma verò equi materialis est, & capax recipiendi effectum formalem præstandum à quantitate, & ipsam quantitatem, & ita non reddit compositum incapax recipiendi quantitatem, sed potius capax, quia ipsa ex se capacitatem habet illam recipiendi, quæ simul cum materia, aliàs capax recipiendi quantitatem, illam recipiet, & consequenter totum compositum, quod non distinguitur à suis partibus. Itaque posset quisquam dicere materiam, & formam equi habere capacitatem ad recipiendam quantitatem, & hanc de facto in utraque adæquatè recipi, & inadæquatè in quacumque illarum, etiam si materia prima ex se virtutem habeat ad quantitatem adæquatè recipiendam, quia quando adiunguntur duæ causæ quarum quælibet potest adæquatè effectum producere, utriusque influxus attemperatur, & ab utraque indiuisibiliter adæquatè prouenit effectus, & inadæquatè ab illarum qualibet, in homine verò aliter rem contingere, quia cum illius forma incapax sit recipiendi quantitatem, materia ex se capax recipiendi adæquatè quantitatem, illam de facto adæquatè recipit. Hæc de consequentia, quæ ex homine fit ad alia composita.

6 Argumentum adhuc in homine intentum non conuincere constat ex his, quæ dixi in Physica Controversia §. puncto 5. ubi probavi posse educi quantitatem diuisibilem & extensam ex subiecto indiuisibili incapaci extensionis ubi respondi huic rationi desumptæ ex incapacitate extensionis, quam haberet subiectum illud, ratione cuius incapax effectus formalis quantitatis, & ipsius quantitatis posset videri ut de facto Soar, & Hurtadus argumentantur de anima rationali. Vide quæ ibi dixi, ubi ostendi quantita-

tem tantum habere ex se constituere extremum vnitum in eodem loco, ubi est quantitas, ac proinde tunc diuersas partes subiecti constitui in diuersis partibus spatij, quando diuersæ partes subiecti diuersis partibus quantitatis vniuntur: quod si eadem pars subiecti, seu idem subiectum indiuisibile diuersis partibus quantitatis spatij vniatur, ex vi illius vniionis habet esse in diuersis partibus, in quibus sunt partes quantitatis, quibus illud indiuisibile subiectum vnitur. Secundò, sæpè dixi & latè probavi Controversia 8. Physicor. puncto 3. effectum formalem formæ nihil aliud esse quam totum compositum resultans ex forma, & subiecto, & ita dari illum effectum quocienscumque datur hoc compositum, ac proinde ineptè obicitur aliquam formam vnitam subiecto, & constituentem vnum compositum cum illo non tribuere suum effectum formalem, quia eo ipso, quod constituit compositum sortitur suum effectum formalem, qui subiecto tribuendus non est, quia sicuti compositum, quod per formam constituitur non tribuitur subiecto, ita neque effectus formalis, qui à composito neque formaliter distinguitur. Quod verò forma hanc vel illam denominationem tribuat huic subiecto, & non illi, proueniat ex natura ipsius formæ, & ex natura subiecti, & ita eadem forma denominatione tribuit huic subiecto, quam alij non præstat. Totam hanc doctrinam velis, nolis concedit Hurtadus hic dum argumentum proponit, cui ex illa clarè satisfaciamus: affirmat §. 60. & satis bene duas partes materiæ vnitæ eidem parti quantitatis non esse impenetrabiles, quia tantum sunt impenetrabiles, ratione quantitatis, quando vniuntur partibus, quæ penetrari nequeunt: ergo eodem modo debet dicere eandem partem substantiæ, seu eandem substantiam indiuisibilem vnitam duabus partibus quantitatis non debere habere partes extra partes, quia hoc quod est esse vnam extra aliam tantum competit substantiæ, quia secundum diuersas partes sui diuersis partibus quantitatis vnitur. Sicut enim eadem pars quantitatis vnitæ diuersis partibus substantiæ non constituit vnam partem extra aliam, sic eadem pars substantiæ vnitæ diuersis partibus quantitatis non constituitur extra se ipsam, neque idem indiuisibile subiectum substantiale vnitum diuersis partibus quantitatis debet constitui habens partes extra partes, & ita non ex eo quod illis careat incapax erit vniendi diuersis partibus quantitatis. Ratio à priori utriusque partis eadem est: videlicet quantitatem tantum ex se habere constituere in loco, in quo ipsa est, extremum vnitum, & ita si diuersis partibus quantitatis idem indiuisibile subiectum vniatur, ex vi huius vniionis subiectum illud erit in diuersis partibus spatij, verò eidem parti quantitatis vniuntur plures partes substantiæ ex vi eiusdem vniionis plures partes substantiæ erunt penetratæ in eodem spatio, in quo est pars quantitatis. Doctrinam traditam de effectu formali, etsi non nimis consequenter ad illa, quæ tradiderat, ut modo ostendam, ibidem nobis tradidit Hurtadus: obiecerat sibi sensationem materialem vniiri materiæ, quam non poterat sentientem constituere, & ita posse formam vniiri subiecto, cui non potest præstare suum effectum formalem, cui obiectioni respondet §. 64. effectum formalem sensationis præstandum subiecto non esse ipsum sentire, sed habere imaginem obiecti, quia sentire dicit actionem, & hæc ratione materiæ, quæ in se recipit sensationem, habere effectum formalem sensationis, etiam si non sentiat. Bene quidem, non consequenter, quia ipse paulo antea §. 61. dixerat repugnare vniiri intellectionem lapidi, quia non poterat illi suum effectum formalem præstare: ergo intellectio eo ipso quod lapidi vniatur, illum constitueret intelligentem: ergo similiter sensatio debet subiectum sentientem constituere, non enim minorem connexionem habet sensatio cum effectu formali sentiendi, quam intellectio cum effectu formali intelligendi. Quod si, ut bene docet Hurtadus sensatio tantum debet præstare subiecto habere in se imaginem obiecti, quod non repugnat subiecto incapaci sentiendi, intellectio similiter tantum debet dare subiecto habere representationem obiecti, quod non repugnabit lapidi ex eo quod sit incapax intelligendi: ergo non rectè arguit Hurtadus non posse intellectionem lapidi vniiri; quia lapis effectus formalis intellectionis, seu intelligendi incapax est. Confirmatur: subiectum sensationis non necessariò constituendum est sentiens, quia sensatio importat actionem, sed intellectio similiter importat actionem: ergo illius subiectum non necessariò ex vi illius

illius constituendum est intelligens : ergo male inferit Hurtadus non posse intellectionem recipi in lapide, quia non potest suum effectum formalem prestare, cum non debeat constituere intelligens subiectum, cui inhaeret. Redeo ad id, quod docet, videlicet sensationem tantum necessarium tribuere subiecto habere in se imagine obiecti, quod est habere ipsam sensationem, quod ego verum puto de omni forma, quae tantum se ipsam tribuit subiecto per unionem, ex qua unione diuersa resultant denominationes iuxta diuersas extremorum naturas, ex qua doctrina argumentor sic. Id quod necessarium sensatio tribuit subiecto est, ut habeat obiecti imaginem seu ipsam sensationem, quod est se ipsam tribuere; ergo quod necessarium quantitas debet tribuere subiecto est illud habere quantitatem, quod est se ipsam subiecto tribuere.

7 Sentio non ex incapacitate effectus formalis inferri quantitatem non posse recipi in anima propter rationes dictas, sed ex eo praecise quod anima spiritualis est, & forma materialis educi nequit ex subiecto spirituali, ut saepe dixi in Physica. Respondent nonnulli hoc verum esse de subiecto adaequato, non de subiecto inadaequato, quia recte potest forma materialis educi ex subiecto inadaequato spirituali, dummodo ex alio inadaequato materiali educatur, sicut effectus spiritualis potest produci ex principio inadaequato materiali, dummodo ex alio inadaequato principio spirituali educatur. Solutionem hanc impugno. Controuersus, de anima, Punct. 1. §. 2. ubi probo actus materiales neque inadaequate posse recipi in subiecto spirituali, etiam adiuto alio subiecto materiali, ubi disparitatem exempli adducti reddo, vide quae ibi scribo praecipue à num. 15. Ex hoc praedicato spiritualitatis, ex quo repugnantiam desumo ne quantitas recipiatur in anima rationali, tantum immediate inferitur quantitatem non recipi in anima, media inhaesione, non vero non posse vniri animae, quia non repugnat quid materiale vniri alij extremo spirituali, ut patet in unione animae rationalis ad materiam, verumtamen cum nullum sit fundamentum ad distinguendum in quantitate subiectum inhaesione à subiecto informationis, recte inferitur ex eo quod quantitas non possit recipi in anima rationali, non posse illi immediate vniri. Ex his concludo recte probari ex materialitate quantitatis, & spiritualitate animae rationalis hanc non esse illius subiectum & consequenter, neque totum hominem, quod essentialiter dicit animam, sed tantum materiam primam. Ex ipsa ratione adducta disparitatem reddi posse propter quam quantitas hominis adaequate in materia prima recipiatur, & quantitas aliorum compositorum non tantum in materiis ipsorum, sed in ipsis compositis recipiatur, dixi n. 5. Verumtamen non praecise à paritate, sed rationi innitendo videtur principium desumi ex eo, quod materia prima hominis sit subiectum adaequatum quantitatis, ad inferendum idem de aliis compositis dicendum esse. Rationem ego sic efformo. Materia prima hominis, & materia alius cuiuscumque compositi sunt eiusdem rationis; ergo si materia prima hominis virtutem habet ad quantitatem adaequate recipiendam, eandem habet quaelibet alia materia; ergo materia prima equi ex se capax est recipiendi adaequate quantitatem, aliunde non habemus fundamentum ad virtutem adhuc inadaequatam tribuendam formae equi (idem dico de quacumque alia forma materiali); ergo formae virtus hanc tribuenda non est; ergo tota quantitatis receptio tribuenda est materiae primae, quam scimus virtutem habere ad quantitatem adaequate recipiendam.

8 Ratio supra adducta sufficiens esset ad affirmandum quantitatem recipi in materia prima cuiuscumque compositi, verumtamen fortior alia nobis superest, cui magis fido: illam accipe. Quantitas est dispositio ad formam & ad totum substantiale per formam constituendum: ergo est prior natura forma substantiali, & toto per ipsam constituendo: ergo non potest esse posterior forma, neque posterior toto; ergo neque in forma, neque in toto recipi potest. Antecedens admittunt omnes, nullus enim negat quantitatem esse dispositionem ad formam substantialem. Prior illatio legitima est iuxta doctrinam traditam 2. Phys. Contr. 7. Punct. 8. & 9. ubi probauimus nihil posse esse prius & posterius respectu eiusdem adhuc in diuerso genere causa. Posterior illatio citra controuersiam est, quia id, quod in alio recipitur ab illo dependet tanquam à causa materiali, & est illo posterius; ergo quod non potest esse

posterius hac entitate, non potest recipi in illa. Neque illi qui mutuam causalitatem duarum entitatum in diuerso genere causae admittunt, vim argumenti effugiunt, quia quantitas disponit ad formam aptando materiam ut in genere causae materialis recipiat formam, & unionem, & ex parte causae materialis se habet respectu formae & unionis recipiendae: ergo est prior forma & unione, & consequenter prior composito in genere causae materialis; ergo non potest esse posterior illo in eodem genere causae materialis.

Fundamenta, quibus opposita innititur sententia omnia leuissimi sunt momenti. Arguunt: Materia prima est pura potentia: ergo nullum habet actum quovisq; actuetur forma substantiali, aliis primus actus materiae esset forma accidentalis, seu quantitas, quae prius reciperetur forma substantiali; verbi gratia, forma equi, ex quo etiam inferretur formam equi recipi in materia media quantitate, & ita non constituere vnum per se immediate cum materia. Respondeo materiam primam ex se, & secundum suam entitatem esse puram potentiam physicam, quae actuetur per formas accidentales, & per formam substantialem, per hanc prius ordine intentionis, quia reliquarum actuationes, seu informationes ad huius informationem ordinantur, per illas prius ordine executionis, quia informationes accidentium, quae disponunt ad formam substantialem, illam praecedunt, quod non est contra rationem formae substantialis, quae semper retinet esse actum primo intentum à natura, propter quem reliqui intenduntur, quod tantum est de ratione actus substantialis. Ad vltimum quod obieciatur videlicet formam substantialem recipi in materia media quantitate, Respondeo recipi media quantitate tanquam dispositione praerequisita ex parte materiae ad formam substantialem recipiendam, non vero media quantitate terminante unionem ad formam substantialem, vel hanc recipientem, ex quo non inferitur formam substantialem non constituere vnum per se cum materia, quia forma tantum constituit vnum cum illo, quod terminat suam unionem, & cum hanc non terminet quantitas, etiam si ad illam ut dispositio supponatur cum materia, sed tantum ipsa materia cum hac vnum constituit, non cum quantitate, & ita vnum per se erit, cum tantum sit constitutum ex materia & forma substantiali.

10 Rursus obieciunt Thomistae: Materia prima non potest recipere quantitatem, neque aliud accidens, quovisq; sit subsistens, sed non est subsistens quovisq; sit informata forma substantiali: ergo non potest quantitatem recipere nisi informata; ergo non potest per se ipsam nisi simul cum forma quantitatem recipere. Maiorem probant, quia sicut actio ex parte principij actui supponit subsistens, seu supponit principium actuum subsistens, ita passio debet supponere principium passuum subsistens. Minorem certam esse putant, quia materia prima subsistit per subsistentiam totius, & ita non potest subsistere quovisq; intelligatur informata, & totum constitutum. Si Thomistis redarguas materiam primam supponi prius natura formae ad ipsam formam recipiendam absque subsistentia mendicata à forma, seu composito, respondent principium passuum non debere supponi subsistens ad recipiendum actum subsistentem, qualis est forma substantialis, secus ad recipiendum actum non subsistentem, qualis est quantitas. Facile illos sic respondentes infector: perfectius principium passuum requiritur ad actum perfectiorem, seu ad formam perfectam recipiendam, quam ad aliam imperfectam; sed forma substantialis perfectior est forma accidentaliter; ergo perfectius principium passuum requiritur ad substantialem, quam accidentalem recipiendam; sed ad substantialem non requiritur principium subsistens: ergo neque ad accidentalem. Verisimilius posset responderi principium passuum non debere supponi subsistens ad formam substantialem, quia per illam constituitur subsistens, secus ad accidentales, quia per has non subsistit, sicuti non debet supponi praesens ad praesentiam, quia ex vi huius praesens constituitur, etiam si ad alias formas recipiendas debeat praesens supponi. Contra: etiam si materia subsistat per subsistentiam formae, seu totius non subsistit formaliter per ipsam formam, quia subsistentia, quae subsistit materia, & forma, & subsistit totum, ab ipsa forma distinguitur; ergo materia non subsistit formaliter per formam: ergo ex hoc capite non potest supponi sine subsistentia ad formam recipiendam, si aliunde ad omnem receptionem, debeat supponi subsistens.

11 Respondeo ad rationem Thomistarum materiam primam habere substantiam propriam, ratione cuius potest supponi subsistens ad recipiendam formam substantialem, & accidentalem prius naturâ, quam intelligatur cum aliqua forma substantiali, si requiratur supponi cum tali substantia. Secundò dato materiam primam non habere substantiam propriam respondeo principium passivum non debere supponi formaliter subsistens ad passionem ut in Metaphys. probabo Controuersia 6. Puncto 6. Tertiò admissio substantiam requiri ex parte principij passivi, & hanc emendatam à forma materiæ competere, probatur argumentum informationem, formæ substantialis supponi tanquam conditione ad receptionem quantitatis, non verò formâ ipsam esse principium receptivum quantitatis.

12 Vltimò obicitur: Quantitas est proprietas totius compositi: ergo recipitur in toto composito, quia proprietates in illo subiecto recipiuntur, cuius sunt proprietates. Confirmatur: quantitas communicat suum effectum formalem toti composito, & formæ substantiali, quæ per quantitatem extenduntur: ergo debet quantitas recipi in ipsa forma substantiali, & in ipso toto. Retorqueo argumentum. Quantitas communicat suum effectum formalem albedini, quæ extenditur per quantitatem: ergo debet recipi in albedine. Neque respondere potest Thomista quantitatem tribuere suum effectum formalem albedini, non quia recipiatur in albedine, sed quia albedo recipitur in quantitate, cum asserat albedinem, & quantitatem recipi in toto composito. Ex quo principio sic arguo: albedo extenditur per quantitatem, quia recipitur in toto, in quo recipitur quantitas, videlicet in toto composito: ergo ex eo quod forma recipiatur in materia, in qua recipiatur quantitas, erit extensa. Ratio est manifesta, forma debet esse in eodem loco, in quo est subiectum, in quo recipitur: ergo ex eo quod forma recipiatur in subiecto extenso per quantitatem, vel aliunde, extensionem habebit in ordine ad idem spatium, quod occupat subiectum. Hæc ratio solutio sit vltimæ partis obiectionis petite ex communicatione effectus formalis. Ad priorem partem dico quantitatem esse proprietatem totius compositi: ratione materiæ, quæ illam producit, & in se recipit, sicuti virtus intellectiva in opinione, quæ illam superadditam constituit convenit homini ratione formæ, non quia forma illam producat, aut recipiat, sed quia illam exigit, & supponit in materia receptam, & ab ipsa productam.

13 Ex eo, quod hic dixerim, & Controu. 3. de Anima. Punct. 1. S. 2. animam rationalem & spirituales, non posse esse subiectum adhuc inadæquatum, ex quo simul, & alio forma materiali educatur, seu in quo media educatione recipiatur, neque ad hoc posse quasi eleuari ea ratione, quia principium naturale à supernaturali eleuatur. Infurgit Recentior Complutensis affirmans me in æquidoco laborare, quia intelligo partem aliquam quantitatis recipi in materia, & partem aliam in anima, quod dicit esse rudem intelligentiam, rudissimam esse fateor, sed non meam, ut manifestè constabit sedato animo me inter legenti, nec noua do verba, nec data explico, ut iacent adeo violentæ explanationis capacia non esse lippi, & lacunosi oculi cernent.

14 Obicit sequi ex mea sententia sensationes materiales non vniri animæ, quod est contra meam sententiam. Si meam sententiam in hac re legit, scire debebat, eam esse sensationes materiales subiectari solum in materia, nunquam in subiecto educationis, quod assero Contr. 3. de Anima Punct. 1. S. 2. concl. 6. vbi ipse, quem locum concl. 6. relata ipse ex me refert, immediateque concl. 7. asserere sensationes materiales animæ vniri, tanquam subiecto informationis, hoc enim negare non est formam spirituales posse vniri materiali subiecto, illudque informare cum id in anima rationali informante materiam corpoream competent sit.

15 Videamus modo quomodo ipse componat quantitatem corpoream in anima rationali posse inadæquate recipi. Asserit, animam entitative in se, & secundum vltimum gradum esse incapacem recipiendi diuersas partes quantitatis; eandem tamen, ut eminenter est corpus non esse incapacem, ac proinde idem esse dicere, quod anima recipitur in corpore, ac dicere recipi in materia ut informata primo gradu, hicque asserit animam esse eminenter corporealem, quia tribuit materiæ gradum corporis, & secundum hunc gradum reddere materiam capacem quantitatis. Sic rationalis anima dicitur eminenter vegetatiua, & sensiti-

ua, quia præstat omnes actiones sentiendi, & vegetandi, quas præstat anima vegetatiua in planta, & sensitiua in bruto.

In ordine ad operationes vitales animam rationalem, non solum eminenter, sed formaliter esse vegetatiuam, & sensitiuam sumpto præcisè vegetatiuo, & sensitiuo sine exclusione superioris gradus identificari assero Controu. 1. de Anima Punct. 3. n. 7. quia est formale principium vegetationis, & sensationis, neque ex eo quod hæ operationes materiales sint vlla apprehenditur difficultas, in eo quod possint ab anima tanquam à principio procedere, supponunt enim innumera exempla effectuum materialium actiue procedentium à principiis spiritualibus, verumtamen animam rationalem hanc eminentiam habere in ordine ad passionem, ita ut illa accidentia spiritualia recipere possit ex nullo capite potest probari. Deinde asserere habere hanc eminentiam nihil aliud est, quam principium proferre obscurioribus terminis, quia hanc eminentiam habere formaliter nihil aliud est, quam posse esse principium passivum accidentium materialium, sicuti esse eminenter vegetatiuam, aut sensitiuam nihil aliud importat, quam esse principium vegetationis, & sensationis.

Quod dicitur esse eminenter corpoream, quia dat esse simpliciter secundum omnes gradus, & secundum gradum corporis tantum importat ipsam vniri materiæ corporeæ, & ex vtraque componi hominem, qui est totum quoddam in re partim materiale, partim spirituale, & simpliciter dicitur totum materiale, & corporeum à materia sensibili & corporeæ ex sua natura absque eo quod aliquid corporeitatis ab anima recipiat.

Venio ad rationes alias, quas contra præcipuam conclusionem adducit. Mitto illam, quæ desumitur ex eo quod materia sine forma non sit ens in actu, quam inuiti falso principio probant.

Ex accidenti, & materia vel sit vnum per se, vel per accidens. Non vnum per se, quia ex subiecto, & accidenti fieret vnum per se, quod est contra Philosophum 5. Metaph. tex. 13. quia sunt diuersi generis. Si per accidens cum omne per accidens ad per se debeat reduci: ergo oportet præexistere aliqua, ex quibus fiat vnum per se, hoc autem non est, nisi compositum ex materia, & forma substantiali: ergo necessario præexistet forma substantialis omnibus accidentibus.

Respondeo, ex materia, & accidenti sibi vniri fieri vnum concretum accidentale, quod plerique distinguunt vnum per se substantiale, & accidentale vocant vnum per se accidentale, ut distinctum ab vno per accidens, in quo nullæ est vnio physica, sicuti in exercitu, & in musica. Alij tantum dicere volunt totum seu vnum per se totum substantiale, & omne concretum accidentale totum per accidens vocant; in quorum phrasi hodie minus recepta compositum ex materia, & accidenti totum per accidens dicitur. Ex hoc autem non inferitur, quod ad illud debeat præsupponi forma, seu totum substantiale, sed solum totum accidentale ordinari ad totum substantiale, quia recte componitur hoc ad illud ordinari, & esse prius illo, ad quod ordinatur hoc in eadem materia admittere debent, etiam illi qui asserunt accidentia subiectari in toto composito, quia cum lignum incipit disponi ad formam ignis plures dispositiones, quæ vltimam tempore præcedunt subiectantur in ligno, & sunt prius tempore forma ignis, ad quam disponunt: coexistunt prius forma, ad quam ordinantur: ergo recte potest vnum ordinari ad aliud, absque eo quod aliud, ad quod ordinatur supponatur præexistens.

Rursus arguit, omne subiectum receptivum formæ terminat etiam vnionem: ergo si quantitas immediate informat materiam immediate vnitur quantitati: ergo forma substantialis postea adueniens vnietur materiæ media quantitate, & ita totum substantiale per se constituere non poterit, quia hoc ex accidenti, & substantia non resultat. Confirmat discursum istum: forma non vnietur materiæ nisi strata quantitate, ergo vnietur materiæ media quantitate, & inter materiam, & formam substantialem mediat quantitas.

Hæc omnia leuissima sunt; ex hoc enim, quod materia prius informetur quantitate immediate illi vnita, & postea illi adueniat forma substantialis, nunquam inferitur formam substantialem immediate esse vnientem quantitati, & mediate materiæ, neque hoc ita contingit, quia forma substantialis est actus per se materiæ, & cum illa constituit

stituit totum substantiale, cuius constitutionem, neque inadæquatè includit accidens, sed forma substantialis immediatè vnitur materiæ primæ etiam quando aduenit, inueniet iam materiæ informatam quantitate sibi vnita, neque vlla est repugnantia apparentia in eo, quo duplex forma, vna substantialis, & accidentalis alia vniantur immediatè quantitati, etiam si substantialis supponat accidentalem informantem materiæ. Ratio est, quia etsi quantitas, quæ est forma accidentalis supponatur ex parte materiæ ad informationem formæ substantialis non supponitur, tanquam virtus, seu potentia receptiua formæ, seu tanquam aliquod, medio quo materiæ formam recipiat, sed tanquam conditio prærequisita ex parte ipsius materiæ ad formam recipiendam, qua ratione, nec dispositionem præsupponunt ad formam, & ad illarum existentiam forma producit, & immediatè in materia recipitur, illique vnitur, dispositiones enim exigunt formam non ipsi immediatè vniendam neque in ipsis recipiendam sed immediatè materiæ primæ vniendam, & in illa immediatè recipiendam.

PUNCTVM II.

De subiecto aliorum accidentium.

Non procedit quæstio de accidentibus modalibus ab ipsa entitate productis, sicuti præsentia, & duratio in opinione, quæ hanc distinguit à re durante, quia de his certum est subiectari in entitatibus, quarum sunt modi, & quas efficiunt, quasi proprias illarum formas. Neque disputo de actibus vitalibus, & illorum potentis, si superadditæ dentur, de his enim agam Cotrouersia 3. de anima puncto 1. §. 2. vbi proprium illi subiectum assignabo. Procedit præsens difficultas de aliis accidentibus communibus, sicuti sunt quatuor primæ qualitates. Docuere Soncinas lib. 12. Metaph. q. 88. concl. 2. & Iauell. q. 8. omnia accidentia inherere substantiæ media alia potentia eiusdem rationis cum accidenti recipiendo, videlicet qualitatem recipi media potentia, quæ sit qualitas, & quantitatem media potentia, quæ quantitas sit. Sententia hæc omni probabilitate destituta est, quia virtus illa media qua qualitas recipitur debet in subiecto recipi, cum sit eiusdem rationis cum qualitate recepta, vel ergo recipitur media alia virtute, & sic in infinitum abimus: si immediatè, & per se: ergo sicut hæc virtus immediatè recipitur in substantia, sic poterit recipi, qualitas illa ad quam virtus ista configitur. Nouissimi quidam qui Thomistarum nomine sua scripta commendare intendunt, asserunt (etsi expressè contra Angelicum Doctorem) iuxta D. Thom. dicendum esse hæc accidentia à forma dimanare, & recipi in toto composito, esseque priora forma in genere causæ materialis, & posteriora in genere causæ efficientis. Sententia hæc ex dictis puncto præcedenti, facillè impugnatur, quia hæc mutua prioritas causarum adhuc in diuerso genere admittenda non est, neque admissa sufficeret ad hanc sententiam defendendam, quod ibi dixi, & efficacius modò ex his, quæ tradit hæc sententia ostendo. Hæc accidentia recipiuntur in toto composito: ergo sunt illo posteriora in genere causæ materialis: ergo sunt posteriora forma constitutante tale compositum in eodè genere quia nequeunt dependere à composito in aliquo genere, in quo non dependeant à partibus essentialibus quibus constituitur, sed aliunde vt tradit hæc sententia, hæc accidentia sunt priora forma in genere causæ materialis: ergo in eodem genere sunt priora, & posteriora.

Respondent prædictæ sententiæ Patroni formam esse priorem, & posteriorem accidentibus in eodem genere, non proximè, sed remotè, quia ex eo quod totum compositum sit prius in genere causæ materialis accidentibus, non inferitur formam esse priorem illis proximè, sed remotè, seu medio toto. Multa possent adduci contra hanc solutionem, verumtamen, quia leui opera detrudenda est, pauca dabo. Inquiri vnde nouerint hi auctores posse dari prioritatem mutuam remotam in eodem genere: hoc certe nullus ex his, qui antiqua lucubratione scriptorum D. Thomæ, sibi Thomistarum nomen comparauerunt edocuit, & id fieri non posse ostendi clarè 2. Physic. Controu. 7. puncto 5. vbi probaui causam remotam esse causam per se & non posse à suo effectu dependere, alias posset dici res

omnes mutuo fuisse productas asque vna prima causa per dependentiam huius entitatis ab effectu, quem remotè produxit, posset enim ignis A. producere ignem B. & ignis B. ignem C. & ignis C. ignem D. & hic ignis D. producere ignem A. à quo remotè fuit productus; & ita hi omnes ignes posset dari absque vlla prima causa, à qua omnes ignes dependerent, & quæ non dependeret ab alia. Secundo probò hanc dependentiam accidentium à forma non futuram esse mediatam, & remotam, sed immediatam, & proximam: accidentia immediatè dependerent à toto composito indiuisibiliter sumpto, in quo subiectarentur: ergo immediatè dependerent à ratione constitutiva à compositi: sed hæc est materiæ, & forma: ergo immediatè dependerent à materiæ & forma. Deinde compositum nihil est aliud quàm materiæ, forma, & vnio, cum quibus adæquatè identificatur, & inadæquatè cum qualibet illarum, sed accidentia immediatè subiectarentur in materiæ, forma, & vnione, in qualibet illarum tanquam in subiecto inadæquato, & in omnibus tanquam in subiecto adæquato: ergo immediatè dependerent à forma, & in genere causæ materialis essent immediatè posteriora forma: sed aliunde sunt immediatè priora tali forma: ergo sunt immediatè priora, & posteriora forma in eodem genere. Sed ne contendamus de hac dependentia formæ, ad totum eandem formam argumenti transfero. Accidentia in genere causæ materialis immediatè disponunt ad formam, & vnionem: ergo immediatè disponunt ad totum. Probo consequentiam: eatenus causatur totum, quatenus causatur vnio, & principium illud, quod immediatè causatur vnionem ex eo præcisè quod illam causat dicitur immediatè causa totius, neque alia ratione generans, aut principium aliquod potest dici causa immediata totius, nisi quia immediatè causatur vnionem: ergo dispositiones, quæ immediatè causant vnionem, causant totum, non quia totum recipiant, neque quia deseruiant, vt totum recipiatur in aliquo subiecto, sed quia deseruiunt vt recipiatur id, per quod formaliter constituitur totum: ergo per eandem causalitatem, siue propriam, siue impropiam, & dispositiuam, per quam hæc accidentia constituuntur priora respectu totius, constituuntur priora respectu totius. Sed sunt priora vnione in genere causæ materialis: ergo ratione huius in eodem genere sunt priora toto; sed si recipiuntur in toto sunt posteriora illo in genere causæ materialis: ergo sunt priora & posteriora in genere causæ materialis.

Pater Hurtadus disp. 6. Physic. sect. 6. cui consentit P. Arriaga disp. 5. Physic. sect. 2. subsect. 4. asserit, has qualitates recipi in materiæ prima, & non in quantitate. Refert pro hac sententia Nominales: verumtamen cum hi auctores non admittant quantitatem materiæ superadditam, & ab illa distinctam, non illis gratias debet agere Hurtadus, quia accidentia non quantitati superadditæ, quam negant sed materiæ primæ largiantur. Mouetur Hurtadus, quia munus quantitatis est extendere subiectum. Fateor munus quantitatis esse subiectum extendere, & in ordine ad hoc rectè concipi totam illius essentialiter metaphysicè sumptam, verumtamen cur non poterit quantitas, cuius munus primarium est extendere subiectum, in ordine ad quod essentialiter constituitur, habere potentiam receptiuam accidentium? Arguit secundo: primæ qualitates disponunt ad formam substantialem, & sunt causæ secundarum, & tamen secundæ non recipiuntur in primis: ergo non est cur reliquæ qualitates in quantitate recipiantur. Vim huius illationis non agnosco, quia auctores, qui asserunt qualitates in quantitate recipi, non idè hoc affirmant, quia existiment à quantitate produci, certum enim est qualitates diuersas, & secundum diuersam intentionem non produci efficienter à quantitate eiusdem omnino rationis in aliis compositis: ergo ex eo quod qualitates secundæ productæ à primis in his non recipiantur, neque inferitur qualitates non recipi in quantitate, neque insinigitur ratio, qua id Doctores asserunt. Tandem arguit: forma substantialis recipitur in materiæ: ergo in eadem debent recipi dispositiones ad illam, quia dispositiones debent recipi in eodem subiecto, in quo recipitur forma ad quam disponunt. Huic argumento satisfeci Controuersia 2. Physic. puncto 2. num. 7. vbi dixi non omnes dispositiones debere immediatè recipi in eodem subiecto, in quo est forma, sed sufficere vniam immediatè recipi, & media illa recipi alias.

Primas qualitates, & reliquas, quæ ex his oriuntur recipi in

in quantitate defendunt P. Soar disp. 14. sect. 4. n. 5. P. Rub. lib. 1. de generat. cap. 4. tract. 3. q. 10. & communiter recentiores. Huic sententiæ aquiesco, non quia firmum aliquod fundamentum inueniam, quod animum conuincat, sed quia communis est, & magis ad mentem D. Thom. qui illam docet variis in locis, quæ refert Soar supra, & pro opposita sententia nullum inuenio fundamentum quod in illam potius quam in istam animum ferat. Rationes nonnullas, quibus alij sententiam hanc probant omitto, quia leuis, nulliusve ponderis sunt, tantum adduco illam, quæ ex speciebus Eucharisticis adduci solet. Agens naturale producit naturaliter calorem, & frigiditatem in speciebus panis. Eucharisticis in quibus nulla datur materia prima: sed non potest hæc accessio producere nisi in subiecto, ex quo educantur, quia si extra subiectum producerentur, illorum productio esset creatio, quæ ab agenti naturali non posset procedere: ergo ibi reperitur subiectum naturale horum accidentium: ergo tantum potest esse quantitas, cum ibi non super sit materia, neque illud accidens, quod possit esse subiectum illorum, quæ in speciebus contingunt. Respondet Hurtadus productionem illam accidentium esse creationem producentem tantum à Deo ad præsentiam agentis naturalis, quia Deus ob meritum fidei ne mysterium Eucharisticum ratione naturali innotescat producit supernaturaliter illa accidentia, quæ naturaliter produceret agens naturale, si ibi daretur substantia panis. Nulla ratio efficax inueniri poterit ad hanc solutionem impugnamdam, etsi magis congruum videatur hæc miracula sine fundamento non admitti, cum nullum inueniatur, quod possit suadere accidentia in materia prima, & non in quantitate recipi. Ideo hanc sententiam sine contentione defendo, dum enim accidentia in toto non subiectentur quod efficaciter rationes supra adductæ, & aliæ ad homines adducenda puncto sequenti contra illos, qui admittunt corrupto toto omnia accidentia corrumpenda esse, satis efficaciter probant, nulla ratione efficaci impetiri poterunt, qui illa potius in materia, quam in quantitate, vel potius in quantitate, quam in materia constituunt.

PUNCTUM III.

An corrupto toto substantiali resolutio fiat usque ad materiam primam.

Autores, quos retuli puncto 1. asserentes quantitatem subiectari in toto composito existimant teneri consequenter asserere corrupto composito deficere quantitatem, & omnia alia accidentia, quæ media quantitate eidem composito inhærebant. Illi verò, qui defendunt, quantitatem tantum inhære materię primæ, & reliqua accidentia eidem materiæ, vel quantitati, & non toti composito defendunt plura accidentia, quæ erant in genito, in corrupto permanere; adduntque Hurtad. disp. 6. Physic. sect. 6. §. 6. & disp. 1. de gen. sect. 5. §. 4. & alij recentiores non sequi ex eo quod accessio in toto subiectentur, omnia corrumpenda, quando corrumpitur totum, cui inhærebant, & aliud aduenit, idè placuit vim huius illationis examinare, ut videatur, quæ ratione procedat Thomistarum opinio, & diffcultatem supra præfixam, etiam iuxta aliorum principia definire.

2 Deficere potest accidens ex defectu conseruantis, vel ex contraria forma adueniente, vel ex defectu subiecti, aliuvse conditionis requisitæ ad illius conseruationem. Accidentia, quæ erant in toto composito, non deficere ex defectu conseruantis fatentur omnes, quia non omnia dependebant in conseruari à præexistenti forma, omnia enim quæ communia sunt pluribus cõpositis, sicuti primæ qualitates, & quæ ex his oriuntur eo ipso quo semel sunt producta, exiunt conseruari à Deo etiam si deficiat quodcumque aliud principium creatum à quo conseruentur, ut patet in calore, qui amoto igne, à quo fuit productus, & nullo alio agenti naturali applicato conseruatur per aliquod tempus in subiecto, etiam in præsentia contrarij intendentis illud expellere. Deinde videmus in genito accidentia saltem eiusdem speciei, quæ erant in genito accidentia illa actiua, quæ modo hæc accidentia denuo producit, si ab illis, quæ in corrupto præcessere distinguuntur, potuit illa, quæ præcessisse dicuntur conseruare, si ex alio capite non corrumperentur. Probat etiam hæc experientia ac-

cidentia antiqua non corrumpi per formam contrariam aduenientem, quia loco illorum succedunt alia eiusdem speciei, & omnino eiusdem rationis, & licet accidentia eiusdem rationis impossibilia sint in subiecto, nunquam tamen vnum expellit aliud, ut experientia notum est, alias ignis applicatus ligno postquam totam intensionem, quam poterat, produxisset, perpetuo nouos gradus caloris produceret, qui antiquos expelleret, & sic in singulis instantibus nouus calor produceretur, & productus tempore præcedenti corrumperetur. Rationem propter quam id contingere non possit reddam Controuersia 4. Puncto 2. §. 3. Neque conditio aliqua desiderari potest dum totum corrumpitur, ex defectu cuius accidentia, quæ illi inhærebant subsistere non possint, quantumvis enim dicatur materiam primam indigere substantia tanquam conditione ad illa accidentia sustentanda, ex defectu huius accidentia non deficiet, quia etsi secundum sententiam, quæ asserit materiam primam non habere propriam substantiam, substantia antiqua deficiat, noua alia aduenit, quod sufficit, ut eadem accidentia persistant, sicuti deficiente præsentia ex parte materiæ primæ, si alia adueniat non deficit effectus, seu causalitas, quæ ex parte materiæ supponebat præsentiam, ex vi cuius passio approximaretur.

Totus ergo antiquorum accidentium defectus, si datur quando totum corrumpitur reducendus est in defectum subiecti, cum verò in nostra sententia subiectum quantitas sit materia prima, & aliorum accidentium materia prima, vel quantitas, corrupto toto non deficit subiectum accidentium, & ita hæc persistent donec ab alio extrinseco corrumpantur. In Thomistarum sententia certum est deficere illorum subiectum, quod erat totum præexistens, & modo corruptum, adhuc tamen defendo ex defectu huius accidentia corrumpenda non esse, quod sic probetur. Non minus dependet accidens à principio effectiuo, à quo producebatur, dummodo adueniat aliud eiusdem virtutis quod possit loco illius substitui, non deficit effectus, sed ille, qui antea conseruabatur ab illo principio, modo ab isto adueniente conseruatur: ergo deficiente principio passiuo, à quo dependebat dum adueniat aliud eiusdem virtutis, quod possit loco illius substitui, non deficit effectus, sed qui antea dependebat ab illo principio passiuo, modo dependebat ab isto in eodem genere causæ materialis. Sed quando deficit hoc totum, quod passiuè sustentabat hæc accidentia, aduenit aliud, quod in actu primo potest eadem sustentare, siquidem in omnium sententia, si de facto eadem non sustentat, sustentat alia eiusdem speciei: ergo totum istud adueniens substituitur loco illius, quod præcessit, & passiuè substituit eisdem accidentibus, quibus præcedens sustentabat. Confirmatur: sicut accidens dependet media actione superaddita à principio effectiuo, & indifferens est ut dependeat ab hoc vel ab illo media hac vel illa actione, ita dependet à principio passiuo media passione superaddita, & indifferens est, ut dependeat ab hoc vel illo principio passiuo, sed ex eo quod accidens habeat hanc indifferenciam, potest idem, quod modo dependet per hanc causalitatem ab hoc principio actiuo in instanti sequenti dependere per aliam causalitatem ab alio principio actiuo, si applicetur: ergo similiter poterit idem accidens, siquod modo dependet ab hoc principio passiuo in instanti immediato dependere per aliam causalitatem ab alio principio passiuo eiusdem virtutis cum isto existente, sit tale principium passiuum loco istius applicetur. Discrimen vnum in hac re inuenio quando succedit principium actiuum diuersum, & quando succedit principium passiuum, quod quando succedit hoc principium actiuum permanere potest idem accidens: verbi gratia, idem calor cum eadem vnione, quia tam calor, quam vnio dependebat à principio actiuo tantum media actione superaddita, & poterant ab hoc, vel illo dependere: quando verò succedit diuersum principium passiuum, etsi de calore eadem sit ratio, de vnione est diuersa, hæc enim non potest eadem permanere variato principio passiuo, quia vnio non solum dependet tanquam à causa materiali media passione superaddita à principio passiuo, sed etiam immediatè, & per se tanquam ab extremo, quod ex vi illius vnitur, & cuius est modus, & deficiente hoc principio passiuo, seu hoc toto necessariò deficit vnio, quam existens terminabat tanquam proprium modum inseparabilem ab illo, poterit tamen persistere idem accidens cum alia vnione ad aliud totum, quia sicut accidens dependet media passione

passione, & indifferens est ad hanc vel illam dependentiam à diuerso principio, sic videtur media vnione superaddita, & indifferens est ad terminandam hanc, vel illam vnionem diuersam.

4 Dices sequi ex hac doctrina, accidens posse migrare de subiecto in subiectum. Respondetur: accidens migraturum de subiecto in subiectum, si permanente subiecto accidens illud relinqueret, & transiret ad aliud, non verò dici migrare de subiecto in subiectum, quando accidens localiter immotum nonum acquirit subiectum, quia antiquum deficit, & aliud loco illius immediatè applicatur, quod contingit in subiectis inadæquatis in subiectis verò adæquatis nunquam vel rarè potest id contingere, quod si contingat aliquando, rectè docet Hurtadus disput. 1. citato §. 46. posse accidens diuersum adæquatum subiectum acquirere. Posset, in aliquo casu, contingere cum Sol persennam intensam lucem producit in parte aeris fenestram oppositam, quæ intensio reliquo cubituli spatio non producit, tunc autem succedunt diuersæ partes aeris in illo spatio, in quo producit illa intensio, & in eodem instanti, in quo recedit alia, alia accedit, & applicatur ad conferendam illam lucis intensiorem, quam non possunt in alio spatio conseruare, partes, quæ recesserunt: ergo tunc lux illa nouum subiectum adæquatum acquirit, eademque in diuersis subiectis succedentibus conseruatur, quin nouo accedente subiecto lux noua producat, & corrupta antiqua. Admissa applicatione noui subiecti non reculat Hurtadus concedere accidens nouum adæquatum subiectum acquirere, affirmat tamen §. 46. citato antecessum esse dubium, quia applicatio aeris fit per partes proportionales, per quas non est tam applicatum agens, quam antea. Maiori explicatione indiget hæc ratio, quid enim refert aërem applicari per partes proportionales, vel per aliquotas, ne habeat eandem applicationem? argumentor sic. Nouus aër saltem secundum aliquas partes occupat indiuisibiliter idem spatium, quod occupabat antiquus, agens luminosum est in eodem spatio, demus enim non esse Solem, qui semper mouetur, sed ignis vel luminosum, quod per breue aliquod tempus immobile fit: ergo erit eadem applicatio, cum sit idem spatium occupatum à passio, & agente.

5 Existimo defendi posse nunquam accidens adæquatum subiectum relinquare, & nouum acquirere ex defectu applicationis, quam in casu prædicto non dari sic suadeo. Rem explicio in continuo partium finitarum, ne infinitarum multitudine res obscurior fiat. Pono partes aeris directè fenestram oppositas esse, quatuor videlicet partes A, B, C, D, E, existètes in partibus B, C, D, E, spatio, & moueri aërem versus partes F, G, spatio: cum pars E, mouetur constituitur extra spatium directè fenestram oppositum, & loco illius succedit pars D, quæ antea directè fenestram erat opposita & adhuc remanet in spatio directè opposito, & ita secū fert intensiorem lucis, quam habebat antequam moueretur, & cum non possit simul recipere lucem antiquam, & lucem, quæ pars E recipiebat hanc non potest cōseruare, unde necessariò corruptum intensio illa, quam secum non potest ferre pars E, quia passum, quod succedit in spatium aptum ad illius conseruationem venit propria luce occupatum, & non potest alienam recipere: sic partes B, C, cum mouentur intra illud spatium directè fenestram oppositum antiquam lucem retinent, & pars noua aeris, quæ ingreditur partem A, spatio, quæ est prima opposita fenestram nouam lucem concipit, & ita nulla pars lucis nouum acquirit subiectum antiquo relicto. Instabis: agens agit vniformiter difformiter per omnia indiuisibilia: ergo datur in illo spatio vnum indiuisibile spatio, in quo sit maior intensio, quam in omnibus aliis: ergo gradus ille lucis, in quo indiuisibile aeris excedit omnia indiuisibilia aeris existentia in reliquo spatio immobilis est: ergo non potest aër, qui modo illo informatur, cum mouetur in instanti sequenti, illud secum ferre, neque aër, qui succedit poterit afferre tantam intensiorem, quantum habebit in hoc spatio indiuisibili: ergo intendetur gradu illo, quem secum ferre non potuit pars aeris, quæ spatium illud reliquit. In continuo Aristotelico difficultas hæc locum habere nequit, quia cum quælibet particula aeris diuisibilis sit, habebit partes magis, & minus intensas, & ita non subsistet subiectum huius difficultatis, quod est indiuisibile quoddam aeris excedens reliquas partes aeris in intensione, quæ ex hoc indiuisibili spatio moueri nequit. Item secundum

opinionem, quæ asserit non per quodlibet minimum indiuisibile subiecti, sed per extensionem agens agere vniformiter difformiter, difficultas hæc nõ subsistit ex defectu subiecti, nam vt dicebam hoc debet esse indiuisibile quoddam reliquis omnibus intensius intensione quadam immobili ab hoc spatio. Qui velit simul defendere continuum constare ex indiuisibilibus, & per singula agens agere vniformiter difformiter, adhuc potest defendere luminosum esse æquè applicatum ratione diuersarum partium diuersis partibus passu, non quibus sit linea recta ab agente ad passum, sed quibus sit linea quædam traiciens spatium illud directè fenestram oppositum ab vno latere ad aliud, & ita nullum posse dari indiuisibile aeris excedens intensiorem immobili reliqua omnia, de quo tantum potest difficultas procedere.

6 Aliud discrimen posset assignari iuxta doctrinam Thomistarum, ratione cuius non posset substitui vnum subiectum loco alterius, etiam si posset vnum principium effectuum in ordine ad eundem effectum loco aliis subrogari, videlicet accidentia indiuiduari à subiecto, & ita non posse diuersa subiecta recipere, quia non potest idem accidens habere diuersas indiuiduationes, non tamen indiuiduari à principio effectiuo, & ita posse dependere à principiis diuersis. Solutio hæc falsam continet doctrinam sæpè à me impugnata, & facile à quocumque impugnanda. Secundo ad homines contra Thomistas arguitur. Materia prima in ipsorum sententia, indiuiduatur à quantitate, & ratione quantitatis distinguitur hæc pars ab illa & tamen eadem materia est in diuersis totis cum diuersis quantitatibus, cum materia corrupta, & genito in ipsorum sententia, & non quantitas sit communis: ergo etiam si accidens indiuiduaretur à subiecto, posset idem diuersis successiue inherere subiectis. Tertiò magis propria, & magis intrinseca est existentia cuiusque rei, quam subiectum accidenti, sed potest eadem materia successiue informati diuersis formis, habere successiue diuersas existentias, & ex defectu huius existentie materia non deficit, quia illi alia aduenit in Thomistarum sententia: ergo potiori ratione poterit idem accidens inadæquatis subiectis successiue inherere, & deficiente isto subsistere, si istius loco aliud succedat.

7 Destruo fundamento, quo Thomistæ intendunt non eadem accidentia permanere in genito, & in corrupto, sunt alia plura argumenta, quæ suadent, eadem numero in vtroque permanere. Desumitur primum illudque valde efficax ex experientia, quæ sentimus eadem accidentia in caduere, quæ in viuente præcesserunt. Respondent Patroni oppositæ sententiæ, sensus esse corrigendos ab intellectu, qui non debet assentire his, quæ sensibus apparent. Id ego in obsequium fidei præsto libens, verum in obsequium difficilis, & vetustæ sententiæ non solum contra experientiam, sed etiam contra rationem, non præstabo. Affirmant Patroni oppositæ sententiæ omnia accidentia, quæ erant in præcedenti composito simul cum illo periisse, & alia similia fuisse producta, quæ sensibus non possunt discerni à præcedentibus, illis valde similia. Contra solutionem istam arguunt omnes sectatores nostræ sententiæ. Nulla est causa, à qua possint alia accidentia denuo produci: ergo si semel antiqua fuissent corrupta nusquam alia similia producta fuissent. Probat antecessum: forma cadaueris quæ subsequitur nullo ex his indiget accidentibus, neque virtutem habet illa producendi, quorum enim forma cadauerica produceret calorem qui est in homine, qui paulò antè animam egit, & tantam deorganizationem, cicatricum signa, quæ tantum viuenti huic indiuiduo conueniebant, & ad formam cadaueris nullo modo spectant? Neque aliud extrinsecum agens, à quo hæc accidentia producantur: ergo si semel antiqua fuissent corrupta, nunquam alia producta fuissent. Nonnullas solutiones adducit, & refellit P. Soar disp. 14. sect. 2. num. 21. omnino à veritate aberrantes, tolerabilior est, quæ dicitur Deum similia accidentia producere, ne materia immediatè transeat ad accidentia inter se valde opposita, sed successiue antiqua amittat. Hæc solutio parum est philosophica, quia absque aliquo fundamento, Deo tribuit productionem accidentium, quam nulla causa exigit. Quod si Deus, positis dispositionibus dam alia causa naturalis non superest producat substantialem formam, id præstat ad exigentiam dispositionum, & si causam determinat, vt hunc effectum præ alio producat, causa ipsa exigit ipsam

debet

determinari à Deo, quia exigit Deum cum illa concurrere ad effectum, quem maluerit, quod fieri nequit absque determinatione effectus, quia eo ipso, quod concurrat Deus concurrat ad effectum determinatum: in præsentem verò nulla est causa naturalis, quæ exigit talium accidentium productionem: ergo absque fundamento Deo attribuitur. Quod dicitur Deum illa producere, ne materia immediate transeat in accidentia adeo differentia, & inter se opposita nullius est momenti, quia alienum non est à materia transire immediate ad quæcumque accidentia quantumvis opposita dum ex alio capite transiunt non repugnet, quia materia his vel illis accidentibus est æquæ contenta. Neque ex eo quod in instanti hæc habuerit, si in sequenti corrumpantur, minus apta erit ad quæcumque alia, quantumvis præcedentibus opposita, quia virtus materiæ in hoc instanti intrinsecè eadem est, quæcumque accidentia præcesserint, neque illa impedimentum aliquod relinquant, ratione cuius non possint succedere quæcumque accidentia quantumvis præcedentibus opposita. Dicunt Thomistæ ex accidentibus, quæ præcesserunt materiam manere sigillatam ad alia similia. Hæc verba sunt re vacua, quia hæc sigillatio nihil potest esse, quod in materia remaneat tanquam illius accidens, quia secundum sententiam, quam impugnamus omnia accidentia fuere corrupta; materia secundum se supposita corruptione accidentium, quæ præcesserunt, æquæ indifferens est ad omnia: ergo percipi nequit, quid sit illa sigillatio, ratione cuius materia determinatur ad accidentia similia, his, quæ cum toto præcedenti fuerunt corrupta, potius forma denuo genita illam determinabit ad opposita accidentia.

8 Aliud argumentum contra hunc dicendi modum multis doctè expendit P. Soar suprà à num. 23. quod ego dabo paucis cinctum. Subiectum debet supponi dispositum ad generationem in instanti, in quo exercetur generatio, quia subiectum debet esse dispositum ad formam recipiendam in instanti, in quo recipit illam, sed in illo instanti, in quo corrumpuntur dispositiones, quæ præcesserunt, non potest esse dispositum ad recipiendam formam per dispositiones in hoc instanti productas, & in toto receptas, non per dispositiones, quæ præcesserunt: ergo nullo modo. Dicunt nonnulli in hoc instanti disponi per dispositiones in hoc instanti productas & in toto receptas, quæ sunt priores, & posteriores forma in diuerso genere causæ. Hunc dicendi modum efficaciter impugnat Hurtadus rationibus, quas adduxi puncto præcedenti ad hanc mutam prioritatem expugnandam, ubi probavi non solum in diuerso genere, sed in eodem esse futuram. P. Rubius suprà, q. 7. à n. 201. asserit subiectum esse dispositum, & determinatum ad recipiendam hanc formam in hoc instanti per dispositiones, quæ in instanti præcesserunt, quia virtute illarum est expulsa in hoc instanti forma præcedens, ita vt si Deus vellet suum suspendere concursum, & non producere aliam formam, non minus corrumperetur forma præcedens, ita vt materia absque omni forma permaneret. Ex his inferit per dispositiones præcedentes materiam manere determinatam ad hanc formam in specie, quia expulsionem formæ per tales dispositiones non potest subsequi nisi hæc forma, quam tanquam finem respiciunt dispositiones præcedentes. Addit materiam manere determinatam non solum ad speciem formæ, sed ad hanc indiuiduam formam, quia postis his dispositionibus non potest ab hoc agenti cum his circumstantiis produci alia forma indiuidua ab ista distincta.

9 Longum esset totam hanc doctrinam ex professo impugnare, vndique enim innumeris scætet difficultatibus, excutram singula quæ in illa traduntur, & validas impugnationes singulis applicabo. Docet P. Rub. dispositiones præcedentes disponere ad hanc formam, quia virtute illarum, quæ præcesserunt, & corrumpuntur simul cum forma antiqua in instanti generationis. Dispositiones illæ subiectabantur in composito antiquo, verbi gratia, in ligno, pono gigni modo ignem & corrumpi formam ligni: ergo dispositiones illæ supponebant tanquam causam materialem compositum illud, videlicet lignum: ergo non possunt illud destruere. Probo consequentiam: Nulla forma potest corrumpere subiectum illud, quod supponit tanquam principium suæ existentie: sed dispositiones illæ supponunt lignum tanquam principium materiale suæ existentie, vt defendit Pater Rubius cum omnibus Thomistis:

ergo non possunt illud destruere. Ratio maioris propositionis est manifesta: omnis effectus supponit & requirit præexistens, & independens à sua entitate principium, à quo dependet in quocumque genere causæ, quod eo ipso, quod sit principium causatiuum est prius natura effectui, & independens ab illo: ergo implicat effectum destruere principium, quod requirit præexistens, & supponit existens, independentem ab illo, quia eo ipso, quod illud supponat & requirat præexistens non potest exigere destructionem, alias idem effectus exigeret existentiam principij, & negationem illius existentie, à qua existentia dependebat, quod manifestè implicat. Deinde eo ipso quod principium supponatur independens ab effectu implicat ab illo corrumpi, quia id, quod existit potius independentem ab alio nequit ab illo corrumpi. Secundò forma ligni corrupta in instanti, in quo gignitur forma ignis existit in omni mensura, in qua extiteret dispositiones præcedentes: ergo existentia formæ ligni componebatur cum existentia illarum dispositionum: ergo non expellitur forma ligni per illas dispositiones, cum quibus rectè componitur in eodem subiecto, quia forma expellens aliam impossibilis debet esse cum illa, neque per minimum instans componi possunt formæ expellens, & expulsa. Tertiò, etsi forma expulsa non possit esse in instanti, in quo expellitur, quia in illo potius debet esse negatio formæ, forma tamen expellens debet esse in instanti temporis in quo est expulsio, quia forma expellens est causa expulsionis. seu negationis formæ, quæ dicitur expulsa, ac proinde debet existere in instanti, in quo ponitur talis negatio, quia omnis causa existere debet in instanti, in quo ponitur illius effectus: sed dispositiones, quæ subiectantur in ligno non existunt in instanti temporis, in quo expellitur forma ligni, quia in eodem instanti temporis, in quo corrumpitur lignum, corrumpuntur dispositiones in illo receptæ: ergo dispositiones illæ non possunt esse causa expulsionis formæ ligni. Ex his concludo contra P. Rubium dispositiones antiquas non esse causam expulsionis formæ corruptæ, & hanc corrumpebam non esse, si Deus suspenderet concursum, quo producit formam generitini principium aliud produceret, à quo forma illa expelleretur.

Admitto tamen formam ligni expelli per dispositiones præcedentes, vt veniam ad aliud, quod docet, videlicet dispositiones illas disponere ad formam ignis ex eo, quod expellant formam ligni, quia formam ligni sic expellant tantum potest subsequi forma ignis. Expulsio formæ ligni eadem est à quibuscumque dispositionibus proveniat: ergo ipsa secundum se non ex eo, quod proveniat ab his, vel ab illis dispositionibus expellentibus diuersam formam infert in materia, à qua expellitur: ergo ex eo præcisè, quod forma ligni expellatur per has dispositiones æquæ indifferens manet materia ad hanc formam, vel ad aliam specie distinctam. Confirmatur: expulsio formæ ligni præcedentis posita est ad exigentiam formæ impossibilis, sed hæc negatio siue sit posita ad exigentiam huius vel illius forme est semper eadem, & purum esse negatiuum: ergo quia eadem non magis hanc, vel illam specie formam induceret, siue ab his, siue ab illis specie distinctis dispositionibus proveniret, si aliquam posset inducere, quia negatiuum nihil positiuum valet inducere, neque potest subiectum positiue disponere. Verge, dispositiones præcedentes vel disponunt immediate, & per se, vel media negatione formæ ligni quam inducunt: immediate & per se non possunt disponere ad receptionem formæ factam in instanti, in quo ipsæ non existunt, quia nihil potest immediate & per se aliquid præstare in instanti, in quo non existit. Si media negatione formæ, quam inducunt, redeunt omnia argumenta suprà facta desumpta ex identitate negationis provenientis ab his, vel illis dispositionibus specie distinctis, & ex natura ipsius negationis, quæ est purum nihil, nihil positiuum præstare valens. Probaui dispositiones expellentes formam ligni non determinare speciem formæ introducendam, quibus rationibus eodem modo probatur non determinare indiuiduationem formæ, vt docet P. Rubius, quod etiam impugnatum est lib. 2. Physicorum, Controv. 10. Punct. 2. ubi probavi indiuiduationes effectuum, causæ primæ, & non aliis extrinsecis circumstantiis tribuendas esse.

Vltimò independentem ab his omnibus probo dispositiones existentes in instanti præcedenti generationem, &

in illo corruptas non poſſe diſponere ad formam genitam. In iſtanti, quod generationem formæ præceſſit, non præceſſit vltima diſpoſitio ad formam: ergo non præceſſere diſpoſitiones adæquatæ formam ad genitam: ergo non præceſſerunt diſpoſitiones, quæ poſſent adæquatæ ad illam diſponere. Antecedens admittunt omnes, quia in primo iſtanti, in quo eſt vltima diſpoſitio ad formam genitam eſt forma genita, neque enim eſt amplius quod expectet forma producenda cum in ſubiecto datur vltima diſpoſitio ad illam. Conſequencia eſt per ſe nota, quia ubi non eſt vltima diſpoſitio ad formam non eſt totum, quod requiritur vt ſubiectum ſit adæquatè diſpoſitum: ergo non eſt id, quod poſſit adæquatè ad formam diſponere. Si dicas diſpoſitiones illas non diſponere adæquatè, ſed inadæquatè, teneris dicere diſpoſitiones receptas in genito ſaltem inadæquatè diſponere ad formam, quam ſupponit, & in te habebis omnia argumenta, quibus impetuntur, qui aſſerunt diſpoſitiones receptas in genito adæquatè ad illius formam diſponere, mutua enim prioritas cauſarum, quibus hæc ſententia impugnatur, æquè repugnat in principiis adæquatis, & inadæquatis. Deinde ſi diſpoſitiones in genito receptæ aliquo modo diſponunt, ad illius formam adæquatè diſponunt, quia ex ſe quibuſlibet aliis ſeculoſis adæquatè ſubiectum ſternunt ad formam ſuſtinentandam & illis poſitis, & influentibus in formam, quam ex parte ſubiecti ſupponunt, ſuperſuius eſt influxus aliarum diſpoſitionum, quæ præceſſerunt.

Si fundamentum quæras, quo ſententiam adeò difficile illius auctores amplectantur, nullum inuenies præter iam impugnatum vt falſum & inefficax, ſcilicet quia putabant ſubiectari in toto composito, & auctoritate Ariſtotelis, quam ſibi ſuffragari putant teſtimonio, quod iam exhibeo. Ariſtoteles lib. de generatione, cap. 4. text. 23. ſic generationem explicuit: *cum uero totum immutatur & nihil ſenſibile, ut eiſdem ſubiectum remanet, generatio eſt.* Ex quo inferunt auctores oppoſitæ ſententiæ in generatione nullum manere ſenſibile, hoc eſt, nullum accidens, quod ſenſibile eſt, ſeu ſenſuum obiectum. Huic teſtimonio rectè reſpondet Hurtadus Ariſtotelem tantum docuiſſe in generatione non permanere ſenſibile ſumptum in concreto, quod ſentiri dicimus mediis accidentibus, non uero deſicere accidentia ipſa, mediis quibus ſubiectum ſentitur, quem ſenſum exprimunt uerba illa: *Vt eiſdem ſubiectum*, quia eo ipſo quod totum deſiciat non manet ſubiectum, quod antea ſentiri dicebamus, eſſe maneat accidentia ſenſibilia, quæ primo, & per ſe ſentiuntur.

Obiicies: Subiectum accidentium ſenſibilium iuxta noſtram opinionem eſt materia prima, & non totum compositum: ergo corrupto composito, ſi manent accidentia ſenſibilia cum eadem materia prima permaneat, permanet idem ſenſibile etiam in concreto ſumptum: ergo vt non remaneat ſenſibile adhuc in concreto, vt Ariſtoteles docet, neceſſe eſt accidentia ſubiectari in toto composito, & non in materia prima, vel ipſa accidentia non permanere, quia permanentibus accidentibus cum neceſſum ſit materiam ipſam permanere, neceſſum erit idem ſenſibile in concreto ſumptum ſecundum materiam, & formam permanere. Reſpondeo materiam primam tantum eſſe ſubiectum inhaſionis, & informationis accidentium ſenſibilium, nihilominus mediis accidentibus ſubiectaris in materia prima dicimus nos ſentire totum compositum, & non materiam primam, cum enim medio colore video corpus, non dico me videre materiam primam, ſed videre hominem, vel equum, lapidem, vel arborem, &c. ac proinde totum compositum eſt, quod ſentiri dicitur, & quod ſenſibile vocamus, quòdque Ariſtoteles nomine ſenſibilis in hac definitione intelligit.

Contra dicta num. 3. uidelicet quod etiamſi accidentia ſubiectarentur in toto composito, adhuc eo deſtructo eadem accidentia poſſent permanere in genito, & in corrupto Modernus Complutenſis modo ſibi ſolito: Aſſerit me contemnere argumentum, quo ex eo quod ſic ſubiectentur accidentia in toto composito plures inferunt deſtructo composito accidentia corruptenda eſſe. Non ego contemno argumenta, quibus non conuincor, & quibus reſpondere intendo, ſicuti neque ſententias probabiles, quas non amplector, neque ea quibus non aſſentimur contemnere licet, quod ſi recentior iſte ſibi perſuaſum haberet modèſtorem ſeruafſet modum in aliorum impugnandis ſententiis.

Franc. de Guiedo, Philoſoph. Tom. I.

Arguit primo quia ſi accidere poſſet deſtructo illius ſubiecto in alio ſuſtentari, fruſtra facit Deus illud miraculum in Euchariftia, quod accidentia ſine ſubiecto maneant, quia nunquam deſinit ſuccedere aliud ſubiectum, in quo poſſent naturaliter ſuſtentari. Hæc ſunt Recentioris uerba, quem rogo, quid ſibi velit dum ſcribit, *quia nunquam deſinit ſuccedere aliud ſubiectum*, Sonant uerba loco ſubſtantie panis in conuerſione Euchariftica ſubſtantiam aliam ſuccedere, ſed hanc non eſſe uiri Religioſi mentem mihi certum eſt, quia ex hoc ſequeretur ſubſtantiam panis in illam ſubſtantiam ſuccedentem conuerti, & non in Chriſti corpus, quod eſt myſterium eucharifticum deſtruere contra Conciliorum definitiones. Reſpondeo accidentia euchariftica deſtructa ſubſtantia panis in alio ſubiecto non recipi, quia ita neceſſe eſt, vt ſubſtantia panis in Chriſti corpus tranſfert, & hac ratione à Deo ſine ſubiecto conſeruantur. Nec deſtructo pane aliud ſubiectum poteſt excogitari, in quo illa accidentia ſubiectarentur, niſi Deus illud denuo crearet, quia materie reliquæ aliorum compositorum, & ipſa composita, quæ in rerum natura permanent, habent ſuam quantitatem diſtinctam à quantitate euchariftica, & ita bene recipere non poſſunt. Neceſſe ergo erit, vt quantitas euchariftica ſubiectum ſubſtantiale haberet, quod Deus ad deſtructionem panis aliud compositum vel ſaltem materiam aliam crearet. Nec dici poſſet, quod quantitas euchariftica in alio accidenti recipienda eſſet, quia de illo eſſet eadem quaſtio, cum ſine ſubiecto eſſet conſeruandum, neque in rerum natura acci-dens reperitur aptum vt ſit quantitatis ſubiectum.

Rurſus arguit: ſequi ex meo dicendi modo; eandem numero gratiam eſſe in conferente, & in eo, cui conferitur, cuius oppoſitum notat ſanctus Thomas 3. parte, quaſt. 62. art. 3. ad 2. ſimiliter eandem numero ſpeciem, quæ eſt in rebus, imprimandam eſſe intellectui, quod non ita contingere aduertit ſanctus Thomas quodlib. 8. art. 33. Rurſus inferretur, quod eadem numero actio eſſet ſubiectiue in agente, & in paſſo.

Hæc tumultuariè, & ſine delectu affectu impugnadi dicta ſunt, & ita abſque vlla efficacie ſpecie. Omnibus ſuperabundanter ſatiſfit dicendo quaſtionem eſſe, an quando ſubiectum accidentis deſicit, & aliud loco illius ſuccedit, ſuccedens poſſit eadem accidentia ſubſtentare, quæ ſubſtentabat ſubiectum præcedens, quod iam non ſubſiſtit, quod etſi de ſubiecto adæquato diceretur minimam anſam inferendi non dabit permanente hoc ſubiecto, quod acci-dens ſubſtentet poſſe accidens relicto priori ſubiecto, quod perſeuerat ad aliud tranſire, quod in caſibus à Recentiore adductis inferitur, vt illos expendenti patebit, illos ſingillatim recurro.

De more eſt huic recentiori omnia quæ uult aſſerere quibuſuis uerbis Diui Thomæ, quæ materiam illam attingant probare, quo ſibi uidetur ratione alia non indigere, nec ſolutione, quibus ſatiſfaciet argumentis contra illius ſententias adductis, ideo placet examinare, quid ad rem conducat teſtimonium, quod in hac parte ex D. Thoma pro ſe adducit. Inquirat Angelicus Doctör art. illo 3. citato, an Sacramenta gratiam contineant. Primum argumentum pro parte negante, hoc eſt gratia non eſt in Sacramento, tanquam in ſubiecto, quia Sacramentum eſt corporeum & ſubiectum gratiæ, non eſt corpus, ſed ſpiritus; neque tanquam in uale, quia uas eſt locus mobilis: ergo nullo modo. Secundum argumentum eſt, Sacramenta ordinantur ad hoc, vt per ea homines gratiam conſequantur, ſed gratia, cum ſit acci-dens nequit tranſire de ſubiecto in ſubiectum: ergo pro nihilo eſſet gratia in Sacramentis.

His argumentis reſpondet Angelicus Doctör, quod gratia non eſt in Sacramento tanquam in ſubiecto, nec in uale tanquam in loco, ſeu propterea uas dicitur inſtrumentum alicuius operis faciendi. Ex hoc ad ſecundum reſpondet, quod quamuis acci-dens non tranſeat de ſubiecto in ſubiectum, tranſit tamen à cauſa aliquid in ſubiectum, non vt eodem modo ſit in eis, ſed in vnoquoque ſecundum propriam rationem, in Sacramento uidelicet tanquam in inſtrumento gratiæ producendæ, in ſubiecto, vt recipiente gratiam medio Sacramento productæ. Rogo ego in quo conferente, & in quo ſubiecto, cui conferatur, inferat iſte fore eandem gratiam. Si in Sacramento conferente tanquam inſtrumento: Habemus ex D. Thoma in illo non eſſe gratiam tanquam in ſubiecto. Si in principali conferente Deo: gratia creata in Deo tanquam in ſubiecto non eſt, ſed

L1 tanquam

tanquam in principio productiuo. Dicat ergo ex quo conferente tanquam ex subiecto inferat in aliud subiectum gratiam esse transiunt. Perfecto non solum argumentum illius efficax non est, verum etiam est de materia non supponente, supponit enim principium conferens gratiam esse subiectum materiale illius. Ex testimonio relato posset desumere prædictus author, Diuum Thomam asserere, accidens non transire de subiecto in subiectum, quod ego affirmo quando subiectum non substituitur in eodem instanti, in quo vnum deficit loco alterius in eodem spatio, quod occupabat subiectum præexistens, quod solum posset inferri ex eo quod dicatur accidens non migrare de subiecto in subiectum, verum tamen, neque hoc in loco id affirmat Angelicus Doctor, sed hoc omittit quia ad soluendum argumentum necessarium non erat, & ita quasi sub conditione loquitur his verbis. Ad secundum dicendum, quod quamuis, accidens non transeat de subiecto in subiectum. Hoc dixerim, non quia non iudicem verissimum commune adagium accidens non potest migrare de subiecto in subiectum, sed ut ostendam, quod hoc adhuc non probatur ex hoc testimonio adducto.

20 Quod secundo loco obiicit videlicet eandem speciem, quæ est in rebus posse inesse intellectui eodem vitio laborat. Nam si loquitur de speciebus, quas recipit intellectus humanus dum anima est corpori unita non solum eadem numero, sed neque alia eiusdem naturæ specificæ in alio subiecto præcedit, nam quovisque Phantasma cum intellectu agentis speciem spirituales in intellectu producit omnes præcedentes species materiales sunt. Deinde obiecta in se ipsis speciem non producant, sed in medio & in potentia, ad quas illas mittunt. Rursus, quod eadem numero actio sit in agente, ac in passio, hoc consequens toto cælo distat ab hac materia, quia accidens est modus, & non potest separari à re, cuius est modus, & ita non potest modo esse in agente, & postea in subiecto, simul autem esse in utroque disparatum quid est ad hoc propositum.

21 Rursus arguit, magis dependet accidens à subiecto, quam à loco: ergo si potest mutare subiectum poterit mutare locum, & ita migrare ex subiecto, quod est in hoc loco, in aliud, quod sit alio loco. Respondeo concedendo antecedens, & negando consequentiam. Ratio disparitatis est, quia quando accidens mutat subiectum inadaquatam ipsum accidens nihil agit, sed tantum subiectum adueniens incipit illud recipere. Si autem accidens ex hoc subiecto in aliud saltaret debebat ex vno in aliud absque subiecto moueri, cuius motus nulla potest causa reperiri, nec ratio, aut causa cur perderetur vno ad primum subiectum, & alia ad nouum subiectum produceretur.

22 Mitto alia, quæ hic aggerat Recens iste, quia quisque ea leget facile agnoscat nulla indigere solutione, neque speciem aliquam difficultatis præ se ferre, huiusmodi argumentum est: destructo fundamento ædificij totum ædificium corruere, & ita ablato subiecto accidens corrumpendum esse.

PUNCTUM IV.

Quomodo dispositiones supponantur ex parte actus primi ad formam substantialem.

I **F**ert communis sententia dispositiones se tenere ex parte materiæ, & esse priores formæ in genere causæ materialis. Ex quo principio probavi dispositiones non posse recipi in toto composito, quia essent priores, & posteriores formæ, non solum in diuerso, at in eodem genere causæ, quod implicat in omnium sententia, & in nostra adhuc in diuerso genere causæ hæc mutua prioritas impossibilis est. Contra hanc rationem, quæ omnibus familiarissima est, grauis insurgit difficultas petita ex conseruatione formarum, quam hic exagitantam remisi, quia illius solutio dependet ex doctrina, quam modò tradam de ratione influxus, quem præstant dispositiones in primo instanti productionis, & in vterioribus conseruationis in formam, ad quam disponunt. Argumentum ita procedit: Forma substantialis, verbi gratia, forma ignis in secundo instanti suæ durationis est causa efficiens qualitatû, quæ ad illam disponunt: ergo in illo instanti est prior natura dispositionibus in genere causæ efficientis: sed in illo instanti dispositiones sunt priores formæ in eodem genere,

quo prioritatem habent in primo instanti: ergo in illo secundo instanti sunt priores & posteriores saltem in diuerso genere causæ: ergo admittenda est hæc mutua prioritas, quam nos negamus, quia admissa eueritur tota doctrina tradita Punctis præcedentibus. Maiorem probat experientia, quia videmus ignem illico propria virtute actiua recuperare gradum caloris deperditum: ergo actiue producit, & conseruat calorem, quem in se habet: ergo actiue influunt in proprias dispositiones, quarum præcipua calor est. Respondent nonnulli: ignem tantum producere, & conseruare calorem illum excedentem intentionem requisitam ad sui existentiam, à qua tantum dependet tanquam à dispositione, & non à calore illo excedente, & ita non influere in dispositionem aliquam, à qua dependeat in aliquo genere, cum nullo modo dependeat ab illo calore, qui excedit intentionem requisitam ad sui conseruationem, sine quo subsistere valet. Solutio hæc tantum ad difficultatem præsentem fugiendam inuenta est, cuius doctrinæ nec leue fundamentum reperies nisi tantum ex illa difficultate hanc componi, & grauior alia contra illam insurgit. Pono calorem exigere naturaliter octo gradus caloris, & posse quinque conseruari, & non paucioribus: si gradus subordinati non sunt, ignis æquè conseruabitur cum quinque illorum octo, quos habet dum est in statu naturali, neque magis hos, quam illos exigit: ergo nulla est ratio cur ex illis octo hos tres non conseruet, potius quam alios quoscumque loco illorum, neque cur hos quinque conseruet potius quam alios quinque inadæquatè ab his distinctos, qui reperiuntur in illo octonario: ergo sine fundamento dicitur hos determinatos non conseruare, & illos conseruare: neque ad Deum recurrendum est quando res alter componi possunt. Si gradus sunt subordinati forma ignis dependebit à quinque inferioribus, & non ab aliis tribus vltimis: ergo dici nequit conseruare illos, à quibus non dependet, & non conseruare illos, à quibus dependet, ab omne enim dicitur agens naturale conseruare gradus superiores, & perfectiores huius intensiōis, & non alios inferiores, & imperfectiores. Minorem primi syllogismi sic proba. Seclusa resistentia contrarij, idem requiritur ad conseruandam aliquam formam, ac ad illam primo producendam, sed ad producendam formam requiruntur dispositiones ex parte subiecti: ergo ad illam conseruandam: ergo dispositiones, quæ influunt in productionem, influunt in conseruationem. Maiorem proba: Conseruatio, & productio physice non distinguuntur, sed eademmet actio in instanti, in quo incipit terminus, dicitur productio, & in vterioribus dicitur conseruatio, sed ex eo, quod præcesserit, vel non præcesserit terminus, actio non variatur: ergo idem requiritur ad illius existentiam, siue terminus præcesserit siue non præcesserit. Ad explicationem huius difficultatis scire oportet quam causalitatem inter se habeant formæ, & illius dispositiones, & quomodo hæc exerceatur, de quibus latè disputat noster Soar. disp. 14. Metaphysic. sect. 3. n. 26. & sequent. & Hurt. difficultatem propositam attingit disp. 2. sect. 1. & in præsentiarum ego nonnullis conclusionibus, omnia, quæ ad hanc materiam spectant clare explicabo.

PRIMA CONCLUSIO: Nulla dispositio potest physice in genere causæ efficientis in formam influere. Constat hæc conclusio ex lib. 2. Physic. Controv. 9. Punct. 3. vbi probaui nullum accidens posse physice substantiam producere.

SECUNDA CONCLUSIO: Quantitas disponit materiam ad recipiendam formam, & se tenet ex parte causæ materialis, & in hoc genere est prior forma. Probo hanc conclusionem: Materia ad formas substantiales recipiendas, & conseruandas requirit tantam determinatam extensionem: sed hæc extensio procedit à quantitate: ergo quantitas conducit, ut materia formas recipiat: ergo se tenet ex parte materiæ, quatenus hæc est causa materialis receptiua formarum. Neque contra hanc conclusionem ratio supra facta vim habet, quia quantitas neque producit, neque conseruatur à forma.

TERCIA CONCLUSIO: Reliqua accidentia, quæ disponunt ad formam ex se intrinsecè habent exigere productionem formæ ad quam disponunt à Deo, vel ab alio agente naturali præstantiam. Ratio est manifesta, quia nulla alia causa potest dari, propter quam Deus creet rationalem animam in materia disposita, nisi quia dispositiones in materia existentes exigunt creationem animæ in materiam introducendam, neque ob aliam rationem Deus producit

producit alias formas viventium, quarum nulla potest dari causa efficiens, à qua producat, & ob eandem rationem Sol, & alie causæ vniuersales indifferentes ad diuersas formas producendas, hanc potius, quàm illam in hac materia producant.

5 **QUARTA CONCLUSIO:** Non ex eo præcisè, quod dispositiones exigant hanc formam produci, & illa de facto producat, sunt priores forma, si hanc producit Deus non attendendo ad has dispositiones, sed libere ad suam voluntatem, vel ob alia motiua, quæ voluntatem diuinam inducunt ad illam formam producendam ex vi decreti, quod idem permaneret si dispositiones illæ non præcessissent. Quia tunc dispositiones neque illarum existentia non influunt physicè, neque moraliter in formam: non physicè, quia exigentia, quam habent dispositiones formæ producendæ, neque est influxus physicus, neque ad illum ordinatur: non moraliter, quia hic influxus fit mouendo causam ad talem effectum, causalitas enim causæ moralis respectu actus interni, est actus internus respiciens tanquam motuum ipsius principium morale, & respectu effectus externi est illius productio dependens ab isto interno actu: ergo si agens aliunde determinetur, causa moralis nullum influxum habebit in effectum, sicut si quis rem consulat Petro, quam ipse à se vult facere, & non propter rationes à consulente propositas, quas contemnit, non dicitur causa moralis illius effectus, quem ipse illius auctori consulerat.

6 **QUINTA CONCLUSIO:** Quando dispositiones, quæ exigunt formam de facto in illam non influunt, seu non mouent, neque determinant principium effectuum ad illius conseruationem, vel productionem tunc temporis præstitam, possunt esse posteriores ipsi formæ, & ab illa dependere in genere causæ efficientis. Ratio est, quia per hoc, quod est præcisè habere talem existentiam, est præcisè esse priores formæ, de facto non sunt formaliter priores ex vi illius: ergo ex vi illius non repugnat posteriores esse in quocumque genere. Sic contingit in physicis, virtus enim, quæ posset esse prior alia dum in actu secundo prior non est, potest de facto esse posterior, & dependet de facto hic ignis ab illo, quem ex natura rei posset producere, si ab alio, & non ab illo dependet.

7 **SEXTA CONCLUSIO:** Quando dispositiones, quæ exigunt formam, de facto, influunt moraliter, & determinant Deum ut per se tantum, vel cum alio agente naturali concurrat ad productionem formæ sunt priores formæ, & non possunt ab illa dependere. Probo: Dispositiones mouent per existentiam ipsam, seu ex præuisione suæ existentie: ergo supponit ipsarum existentia ad determinationem causæ ad producendam formam: ergo supponit ad formam productam: ergo est prior forma: ergo talis existentia non potest esse posterior forma: ergo non potest existentia dispositionum dependere à forma, aliàs daretur mutua prioritas inter dispositiones, & formam, quam sæpe in omnibus causis repugnare diximus. Confirmatur: Dispositiones videntur existentes antequam existat forma, ad cuius existentiam producendam determinat agens in differens ad formam producendam, vel non producendam: ergo etiam si agens non determinetur in actu secundo ad formam producendam, supponetur dispositiones existentes: ergo etiam si non detur forma producta, quia Deus, non obstante existentia dispositionum non vult illam producere, supponetur dispositiones existentes, quæ priores sunt determinatione agentis. Dices esse priores, & posteriores in diuerso genere, & in diuerso ordine causandi quod non repugnat, quia etsi dari nequeat mutua prioritas adhuc in diuerso genere, quando vtrique causa physicè causat, non repugnat dari, quando vna causa physicè, & altera moraliter causat. Contra: Etsi dispositiones causent medio influxu morali, influxus iste supponit ipsarum existentiam, non obiectiue cognitam, & apprehensam tantum sicuti finalis causa, sed physicè exercitam, & positam in rerum natura: ergo ad hoc ut moraliter dispositiones causent formam, supponuntur physicè existentes in illo priori, in quo possunt causare, & sunt indifferentes, ut illis contingat causalitas iuxta propriam existentiam, vel negatio causalitatis contra eandem existentiam: ergo forma, quæ postea aduenit postquam iam supponuntur dispositiones existentes, & cum omnibus prærequisitis ad existentiam ipsarum, quia eo ipso quod præuidentur existentes, præ-

Deinde de quibus Philosoph. Tom. I.

uidentur cum omnibus requisitis, ut existant, non potest esse vnum è requisitis ut dispositiones existant, quia antequam videretur forma, erant præuisa omnia requisita ad existentiam dispositionum: ergo non potest influere in dispositionum existentiam, quia id solum influat in hanc, quod ad illam in aliquo genere causæ prærequiritur.

8 **SEPTIMA CONCLUSIO:** Dispositiones, quæ à forma conseruantur, quibus excepta quæritate reliquæ comprehenduntur, in nullo genere concurrunt ad conseruationem formæ iam existentis in subiecto, neque in aliquo genere causæ sunt illa priores. Hanc conclusionem tenetur docere P. Soar. qui in Metaphysic. disput. 18. sect. 3. num. 10. asserit verisimilius esse dispositiones conseruari à forma, & disput. 14. sect. 3. num. 18. ait se non posse intelligere quod sit verè preparans, & aptans subiectum ad formam, & quod effectiue consequatur ipsam formam. Quod si ibid. num. 40. aliquam mutua prioritatem, & dependentiam concedat inter dispositiones, & formam, non loquitur de dependentia mutua vtrique à priori, sed vna à priori, & alia à posteriori, sicuti forma à priori dependet à materia, & in vulgari sententia materia dependet à posteriori à forma, neque aliud genus mutue prioritatis admittit inter dispositiones, & formas, ut legentis fiet perspicuum. Eandem conclusionem expressè tradit P. Hurtadus hic disput. 2. sect. 1. subsect. 3. Confirmatur: dispositiones non sunt priores formæ in genere causæ efficientis physicè ut statuit conclus. 11. non in genere causæ materialis physicè aptando materiam sicut illam aptat quantitas, quia nullus apparet modus, quo calor hac ratione materiam disponat, neque ratio, quæ illum suadeat, & omnino superfluum est quicunque excogitetur: ergo dispositiones omnes demptâ quantitate, de qua non loquimur, quando influunt in formam, tantum influunt moraliter determinando principium productuum illius ad productionem eiusdem. Sed semel iam producta forma influxus iste necessarius non est ad illius conseruationem: ergo dispositiones etiam si influant in formæ productionem determinando illius principium modo dicto, nullo modo influunt in illius conseruationem. Minorem, seu hoc vltimum antecedens probo. Forma semel producta per suam entitatem petit conseruari à Deo: ergo potius mouebitur Deus ad illam conseruandam propria formæ existentia, sicuti mouetur existentia aliarum entitatum, quarum nulla alia entitas exigit ipsarum conseruationem ad illas conseruandas, quàm existentia dispositionum, & fortiores erunt apud Deum (licet sic loqui, ut rem explicem) preces propriæ formæ ad propriam conseruationem, quam preces alienæ, videlicet dispositionum, quæ eiusdem formæ existentiam exposcunt.

9 Ex hac doctrina optima desumitur disparitatis ratio, cur dispositiones illæ influant in primam formæ productionem, & non in illius conseruationem. Quia forma non potest exigere suam propriam productionem, & ita ad existentiam alienam producit: quod si ad alienam existentiam producenda est, iure producit ad existentiam dispositionum, quæ illam exposcunt: semel tantum producta forma ipsa suam exigit conseruationem, & ad propriam existentiam rectè conseruari dicitur, & ita alienæ existentie influxus necessarius non est. Illud quod dicitur eundem influxum, & eadem principia requiri ad productionem, & ad conseruationem eiusdem rei concedendum est de influxu physicò, non verò de influxu morali, licet aliquo modo posset de isto concedi, quia influxum similem illi, quem præstant dispositiones ad formam producendam, præstat eadem forma existens ad ipsius conseruationem, & ita substituitur influxus formæ productæ in ipsam ut conseruandam loco influxus, quem præstant dispositiones in formam ut producendam. Quomodo aliqua entitas exigit suam conseruationem, & quo tempore, & pro quo tempore illam exigit, explicò Controuersis.

10 **OCTAVA CONCLUSIO:** Ad introductionem huius formæ substantialis supponitur ex parte materiæ carentia dispositionum ad formam oppositam. Quia si non supponeretur hæc carentia, ignis, v.g. in primo instanti, in quo applicaretur ligno, introduceret suam formam, etiam si dispositiones ad formam ignis non præcessissent. Probo sequelam: Dispositiones tantum requiruntur, ut determinent principium productuum formæ ad formam producendam: sed ignis per suam entitatem est in actu primo determinatus ad formam ignis producendam: ergo

L1 2 determi

deinabit Deū vt cum illo concurrat ad talem formam, etiam si dispositiones non adsint, quæ petant hunc concursum. Confirmatur: Materia vt sit potens recipere formam, & in actu primo ad illam, non debet supponere ex parte actus primi dispositiones à quantitate distinctas, quia hæc, vt dicebam, tantum requiruntur, vt determinetur agēs ad producendam formam, & ita non supponuntur ex parte actus primi ad conseruationem, quando ad illam agens aliunde determinatur. Sed ignis ex parte sua est in actu primo ad formam producendam, quia ex se est determinatus, vt dicebam: ergo si nullum adesset impedimentum ad talem formam producendam, illam de facto produceret: ergo ex eo non producit illam, quia dispositiones formæ præexistentis impediunt introductionem aduenientis: ergo requiritur ablatio impedimenti, videlicet negatio dispositionum ad hanc formam, vt possit introduci alia.

11 Dices ignem non producere formam in primo instanti, in quo applicatur antequam præcedant dispositiones, quia materia non est determinata ad formam illam recipiendam, quam determinationem desiderat à dispositionibus præstendam. Contra: Materia ex se indifferens ad hanc, vel illam formam recipiendam rectè determinatur ab agente extrinseco determinato ad hanc producendam, & non aliam, vt patet in receptione caloris, ad quam ex parte materiæ determinatio non præcedit distincta ab applicatione agentis ad passum, etiam si materia ex se indifferens sit ad calorem, vel frigiditatem recipiendam: ergo eodem modo poterit determinari ad formam substantialem recipiendam ab agente extrinseco seclusa alia determinatione, quæ intrinsecè se teneat ex parte materiæ.

12 Obicies: Ignis ex se sufficiens est vt determinet Deū, vt cum illo concurrat ad formam ignis producendam, & vt determinet materiam ad eandem recipiendam: ergo etiam si adsint dispositiones, tota determinatio ad formam producendam ab igne procedet, & non à dispositionibus: ergo adhuc in primo instanti dispositiones non influunt in formæ productionem. Respondeo: ignem ex se esse sufficiens determinatiuum ad productionem formæ, nihilominus quando coniungitur cum dispositionibus habentibus similem virtutem determinatiuam, in actu secundo determinationem procedere à dispositionibus, & ab igne, quæ tantum ab igne procederet, si dispositiones abessent, & tantum à dispositionibus, si abesset agens ex se determinatum ad talem productionem, vt contingit in omnibus generationibus, quæ procedunt à causis vniuersalibus, & indifferentibus ad diuersas formas producendas. Quod si dispositionibus negemus hanc determinationem in præsentia formæ exigentis suam conseruationem, id facimus, quia exigentia formæ est respectu actionis terminatæ ad se ipsam, exigentia verò dispositionum respectu actionis terminatæ ad formam distinctam ab ipsis dispositionibus, exigentia verò ignis intendentis producere alium ignem, & exigentia dispositionum respectu productionis eiusdem ignis respiciunt actionem terminatam ad formam distinctam ab utroque principio exigente, & ita vtrique æquè debetur illa actio, & intuitu vtriusque dari congruit.

13 Ratio à priori, propter quam carentia dispositionum formæ oppositæ ad receptionem huius requiritur, hæc est: Ad hoc vt materia determinetur ab agente extrinseco vt recipiat hanc formam, & non illam, debet ex se supponi indifferens ad receptionem huius, vel illius, & non determinata ad formam oppositam illi, quam intendit agens: ergo debet non habere dispositiones ad formam ligni, vt in actu primo determinetur ab agente extrinseco ad recipiendam formam ignis. Antecedens probo: Determinatiuum extrinsecum non potest præualere contra intrinsecam determinationem, neque vim habere, vt subiectum intrinsecè determinatum ad hanc formam determinet ad aliam oppositam: ergo determinatio procedens ab extrinseco, debet supponere subiectum saltem indifferens, vel non determinatum ad oppositum. Consequentia est legitima, quia dispositiones ligni determinant subiectum ad formam ligni: ergo vt tale subiectum nō sit determinatum ad formam ligni debet non habere dispositiones ad illam, & ad hoc, vt subiectum habeat talem indifferentiam ad aliquam formam, debet non habere dispositiones ad aliam oppositam. Dices: quando subiectum est calidum, est determinatum ad calorem per ipsum calorem, & tamen non

supponitur negatio huius determinationis, vt agens extrinsecum illud determinet ad frigiditatem recipiendam: ergo ad hoc vt agens extrinsecum determinet recipiendam ad recipiendam formam ignis, non debet supponi negatio determinationis ad aliam formam. Respondeo: subiectum per calorem esse determinatum ad calorem in actu secundo per ipsam receptionem caloris, non verò esse intrinsecè in actu primo determinatum ad calorem per aliquod, quod calorem præcedat intrinsecè ex parte actus primi determinans subiectum ad receptionem caloris, dispositiones verò determinare subiectum ad formam intrinsecè, & per modum actus primi præcedentis ipsam formam, quæ determinatio intrinseca per modum actus primi præualet contra determinationem extrinsecam per modum actus primi, & ita non potest ab hac determinatio in actu secundo, quæ est formæ productio procedere, non quia impeditur per determinationem in actu secundo ad oppositam formam, quia est informatio formæ contrariæ, quæ expelleretur per aliam aduenientem, sed quia impeditur determinatione intrinseca per modum actus primi ad formam oppositam, hoc est dispositionibus exigentibus formam contrariam.

Ex his concludo dispositiones esse priores ad formam producendam, in quam naturaliter influunt, ex eo quod intuitu illarum Deus formam producit, quod genus causæ ad causam efficientem reduci solet, dicitur autem concurrere in genere causæ materialis improprie, quia influxus iste oritur ab illis quatenus materiam afficiunt. Sunt etiam in hoc primo instanti mediæ priores formæ, quatenus in illo expellant dispositiones contrarias, & causant illarum carentiam prærequisitam ad formæ introductionem, quæ carentia dicitur prior formæ, quatenus ad illam prærequiritur non proprie, & positiue, quia negatio non potest habere prioritatem, seu influxum positium, in formam, sed tantum negatiue, quatenus ablatio impedimenti, quo non ablato forma non poneretur. Hunc influxum remotum præstant dispositiones in genere causæ formalis, in quo alias expellant, medio tamen influxu negatiuo, seu non impedimento: quod si ad aliquod genus causæ, ad materiale rectè reducitur, quia materia est, quæ in ordine ad suam causalitatem expedita intelligitur per illam carentiam dispositionum.

15 In secundo instanti conseruationis dispositiones immediate non influunt in formam, vt supra dixi, neque mediæ, quia etiam si in hoc secundo instanti forma dependet, sicut in primo à negatione dispositionum ad formam contrariam, quæ à propriis dispositionibus in primo instanti processit, cum hæc negatio non dependeat in conseruari à propriis dispositionibus, non possunt mediæ illa dispositiones influere, quia causa remota tantum influat media proxima, dum hæc ab illa dependet, vt dicebam. *Physic. Cont. 66. Punct. 1.* Adde in secundo instanti conseruationis non dependere formam à carentia dispositionum ad aliam formam, quia in primo tantum dependebat vt subiectum esse determinabile ab agente extrinseco ad formam recipiendam, in instanti verò conseruationis non requiritur determinatio ab agente extrinseco procedens, quia ipsa forma exigens suam conseruationem exigit recipi in materia in mensura, in qua exigit conseruari.

16 Obicies: Forma non dependet in conseruari à propriis dispositionibus, neque à carentia dispositionum ad aliam formam: ergo etiam si materia priuaretur suis dispositionibus & informaretur dispositionibus formæ contrariæ, si hæc non produceretur perseveraret in materia sic affecta. Facile esset consequentiam negare in doctrina Patris. Soar. & Hurtadi, qui etsi nobiscum supra negent formam dependere in conseruari à suis dispositionibus à priori, quod nos hucusque propugnauimus, affirmant dependere in conseruari ab illis à posteriori, & ita non posse sine illis subsistere, sicut multi de materia prima respectu formæ censent: verum tamen ego consequentiam concedo, quia dependentiam hanc à posteriori, de qua disputauit libro secundo Physicorum, Controversia secunda, Puncto septimo, difficile concipio, & quia consequens verum esse existimo, & de facto contingere quando materia minor minima requisita ad formam viuentis habet omnes dispositiones in illa requisitas ad formam viuentis introducendam, quæ non introducitur, donec sit disposita tota materia, quam requirit viuens, in quo casu forma seminis, vel embryonis remanet in illa parte

parte materiae dispositae ad formam, & carentis dispositionibus illius formae, quam tunc retinet, alias tunc materia existeret absque omni forma.

CONTROVERSIA II.

De generatione substantiali.

NOMEN generationis tam accidentalem, quam alterationem vocamus, & substantialem, quae nomen generationis sibi arrogat, in tota sua latitudine sumptum comprehendit. In hac Controversia tantum de generatione substantiali, quae simpliciter generatio dicitur, sermo instituitur.

PUNCTUM PRIMUM.

Quid sit generatio?

- 1 Philosophi, quos retuli libr. 1. Physic. Controuers. 3. Punct. 4. asserentes formas quasi sopitas perpetuo materiae inesse, dicebant nullam dari generationem substantialem, verumtamen cum ibi probauerim nouas produci formas substantiales, & has materiae praexistenti vniri media vnione superaddita, quod euici Controuersia 4. Puncto 1. & formas has, & vnionem non creari, sed educi ex potentia materiae, de quo Controuersia 3. Puncto 4. manifestè concluditur dari generationem substantialem, ex vi cuius producitur saltem vnionis modus, & resultat totum compositum genitum, quod ostendunt omnes experientiae, atque rationes, quibus probauimus dari formas substantiales. Neque in hac re demonstranda amplius oportet immorari.
- 2 Aristot. 3. Physic. cap. 1. text. 14. ita generationem describit: *Generatio est via ad naturam.* & lib. 8. cap. 7. text. 62. *Generatio est mutatio de non ente ad ens.* & lib. 1. de generat. c. 4. text. 13. haec habet: *im verò totum mutatur, & nihil sensibile ut eiusdem subiectum remanet.* Ex quibus definitionibus hanc ad mentem Philosophi Theologi compingunt: *Generatio est mutatio totius in totum nullo sensibili permanente ut subiecto eodem.* Qui dicebant 1. Physic. Controuers. 1. Generationem essentialiter dicere formaliter vt generationem priuationem, vt terminum à quo, asserunt generationem essentialiter definiri per mutationem, & hanc esse de illius essentia, ita vt si in eodem instanti temporis creetur materia, & in eodè producatur forma, & vnio dependenter à materia, harum productio non sit generatio, sedeductio, & totum non genitum, sedeductum denominetur. Hi duplici ratione possunt suam explicare sententiam, possunt enim asserere hanc physicam actionem, quae modo est mutatio, & dicitur generatio equi, secundum suam intrinsecam entitatem connotare priuationem formae praecedentem in materia, ita vt si priuatio illa non praecessisset, non haec numero actio, quae essentialiter est generatio subsisteret, sed alia loco illius, quae non esset generatio, sedeductio. Alio modo possunt asserere hanc eandem specie, & numero actionem, ex vi cuius forma equi modo gignitur, cum praecessit priuatio futuram esse, etiam si priuatio in materia non praecessisset, non tamen dicendam esse generationem, quia generatio non solum dicit intrinsecam entitatem actionis physicae, sed addit supra hanc priuationem praexistentem in subiecto, ita vt eademmet actio, quae in prima mundi generatione producta fuit forma elementum in eodem instanti, in quo materia fuit creata, & deductio dicitur, & non generatio ex defectu priuationis praexistentis, posset esse generatio, si priuatio formae praecessisset in materia prius tempore creata.
- 3 Prior dicendi modus grauiter reprehendus est, quam posterior, quia sine fundamento, & contra rationem bonae Philosophiae dicitur Physicam entitatem actionis intrinsecè esse connexam cum priuatione termini in subiecto praexistenti, quod ex duplici capite repugnantiam inuoluit. Primò, quia priuatio est ens negatiuum, quod est non esse ens, & propriè non esse: ergo non potest ab illa dependere entitas positiua, & physica actionis, quae enim connexio

Franc. de Cusado, Philosoph. Tom. I.

inter esse, & non esse, seu inter positium, & priuationem esse potest: Dices formam positium assensus connecti cum negatione dissensus, ita vt sine hac iuxta communioem sententiam illa non possit subsistere, ac proinde rectè posse rem positium connecti cum ente negatiuo, seu cum negatione. Non ad rem, quia assensus dicit negationem dissensus, quatenus opponitur cum habitu illius negationis, videlicet cum dissensu, cum quo in eodem subiecto coniungi nequit, & cum non possit in subiecto in instanti reali temporis non coniungi, vel cum dissensu, vel cum illius negatione, eo ipso quod assensus non coniungatur cum dissensu, cum illius negatione coniungendus est, & hac tantum ratione possunt entia positiua esse connexa cum negationibus, quatenus oppositionem habent cum habitibus illarum negationum. Ex hac doctrina vires refumit ratio nostra. Hae actio physica nullam oppositionem habet cum termino vt existente, neque vt praexistente: ergo nullam connexionem habet cum illius negatione: oppositionem non habere cum termino vt existente perspicuum est, cum potius oppositionem habeat essentialem cum illo, non illam habere cum termino vt praexistente ex eo solum efficaciter esset probandum, quod nullum caput huius oppositionis excogitari potest, id tamen positiue probò, & clarè ostendo physicam entitatem actionis, quae generatio dicitur, nullam connexionem habere cum priuatione praexistente. Actio physica actionis eadem est in primo instanti, in quo dicitur productio, & in secundo, in quo conseruatio appellatur, sed in instanti, in quo dicitur conseruatio, existit, quin immediatè antea praecessisset priuatio termini: ergo in instanti, in quo dicitur prima productio posset existere, etiam immediatè antea non praecessisset priuatio termini: ergo in illo instanti connexionem non habet cum priuatione immediatè antea praexistente. Secundò impugnat hanc connexionem, quia etiam nisi inter priuationem, & positium admittatur connexio, haec vanè fingitur respectu termini non existentis, sed iam praeteriti, quia id quod praeterit in ordine ad id, quod modo est, perinde se habet, ac si nunquam fuisset.

Posterior modus defendendi generationem esse essentialiter mutationem minus à veritate aberrat, neque potest rationibus philosophicis impugnari, quia tantum differt à sententia, quae defendit generationem non esse mutationem in modo loquendi, quia de rebus physicis secundum se sumptis idem iudicium fertur, etsi dicatur generationem non esse essentialiter mutationem, siue oppositum defendatur, dum semel concedatur hanc physicam actionem, quae generatio dicitur accidentaliter esse mutationem, & potuisse eandem non habere hanc mutationis denominationem, etsi tunc simul cum illa ratio generationis illi defuisset. Impugnandus tamen est hic dicendi modus, quia rationem formalem vltimò constituentem generationem constituit in ratione quadam extrinseca actioni superaddita, quae ab illa potuit deficere, & iuxta illum nulla datur actio, quae intrinsecè sit generatio, cum omni actioni ratio mutationis, quam essentialiter dicit generatio, accidentaliter contingat. Quod si haec tantum ad modum loquendi pertineant, tamen absurdè dicuntur, quia totius scholae consensus actiones generatiuas agnoscit, quae intrinsecè, & per suas entitates physicas, & per praedicata intrinseca ipsarum actionum generationes constituuntur. Secundò impugnat hunc dicendi modum. Productio Verbi diuini essentialiter est generatio, vt docet fides, & tamen non est mutatio: ergo de ratione generationis non est mutatio.

Respondent nonnulli: Generationem Verbi non esse mutationem, quia repugnat in diuinis dari mutationem, quae in creatis non repugnat. Fateor in diuinis mutationem repugnare, & implicare processionem Verbi esse mutationem, sed ex hoc capite argumentum desumo. Quotiescumque repugnat in diuinis, seu in alio quocumque formalitas aliqua repugnat illud quod formaliter constituitur per talem formalitatem: ergo si generatio constitueretur formaliter per mutationem eo ipso quod repugnaret processionem Verbi ratio mutationis, eidem repugnaret ratio generationis: sed non repugnat ratio generationis tali processionem, potius illam dicit essentialiter, & illi repugnat ratio mutationis: ergo generatio formaliter, vt generatio est non dicit mutationem. Respondent alij mutationem esse de conceptu essentiali generationis create specificè sumptae, non verò de ratione generationis abstractae à create, & increata. Contrà: de conceptu generationis

Lib. 3 abstra

abstrahentis à generatione creata, & increata non est ratio formalis mutationis, sed ratio illa communis non includens mutationem, quæ contrahitur ad increatam, qualis est generatio Verbi per differentiam non includentem mutationem, potest contrahi ad creatam per differentiam contractuam illius rationis communis, ex vi cuius constituitur species distincta à generatione increata Verbi, quæ differentia non dicat rationem mutationis: ergo de ratione generationis creata non est ratio mutationis, cum hæc non includatur in conceptu generationis, neque in conceptu creaturæ contrahente conceptum communem generationis, & constituyente speciem distinctam à generatione Verbi. Confirmatur: Generatio Verbi increati procedentis à Patre increato, & ingenito, & generatio huius hominis procedentis ab alio homine conveniunt uniuocè in ratione communi generationis, in qua non includitur ratio mutationis, sed secluso conceptu mutationis à generatione hominis remanent plura prædicata, per quæ possit contrahi illa communis ad rationem specialem generationis creata hominis essentialiter differentem à generatione Verbi: ergo de ratione generationis finitæ respicientis terminum, & principium creata ut distinctæ à generatione Verbi respiciente terminum increatum, & principium improductum non est ratio formalis mutationis. Maior negari nequit, minor est per se nota, quia eo ipso quod generatio hominis concipiatur à principio creato in terminum creatum erit contracta ratio illa communis generationis ad rationem specialem essentialiter differentem à generatione Verbi: Consequentia est legitima.

Hæc argumentandi forma plurimum observari oportet quoties volumus transferre rationem aliquam ex Deo ad creaturas, & ex creaturis ad Deum in qua primò statuentis est ratio communis illius entitatis abstrahentis à ratione creata, & increata, & contrahenda præcisè, per id, quod formaliter addit supra illum conceptum ratio entis creati, & increati nulla alia formalitate depta, vel posita, & sic contra videndum est an Deo, vel creaturæ possit competere: g. inquirimus an in Deo remunerante merita hominum reperiatur proprius iustitiæ actus, non debemus prædicatum aliquod demere, vel addere iustitiæ diuinæ distincto, à iustitiâ creata præter prædicatum entis ab alio, quod à iustitiâ diuinâ relegandum, & entis à se, quod illi tribuendum est tanquam immediatè contractuum rationis communis iustitiæ, quod si nullo alio prædicato dempto, aut ablato ratio illa iustitiæ in Deo nullam dicat imperfectionem, admittenda est: si verò illam includat, dicendum est talem actum non reperiri in Deo, non enim licet dicere iustitiâ increatam diuersâ prædicata dicere, quàm iustitiâ creata præter rationem entis à se, aliàs nihil esset firmum ad cognoscendum an possit virtus aliqua, quæ in creaturis admittitur in Deo concedi, si enim diuersa prædicata constitutiua habeant virtutes in Deo, & in creaturis, posset quis quancumque virtutem in Deo fingere, & dicere Deum esse humilem, & cum illi obiceretur humilitatem dicere defectum aliquem ex parte subiecti, qui repugnat Deo, respondere hunc tantum competere humilitati creata, & non humilitati increata, & ita his omnibus questionibus via occluderetur, & quilibet posset inter virtutes creatas, & increatas pro libito differentiam excogitare.

Possent aliter dici generationem non esse essentialiter mutationem, quia esse formaliter mutationem, etsi necessario annexum esset cum actione, semper est aliquid illi extrinsecum & superadditum, negatio enim præcedens, quæ est de ratione constitutiua mutationis semper ab actione distinguitur, sed tantum habere ex se petere negationem præexistentem, ex vi cuius constituitur in esse mutationis quod est exigere constitui in esse mutationis, quæ exigentia separari non poterit ab ipsa actione, quæ intrinsecè est generatio, licet ab illa ratio mutationis actualis possit separari, saltem de potentia absoluta, quia potest Deus contra illius exigentiam actionem illam exercere sine eo, quod illam præcesserit negatio. Possent modus iste suaderi ex eo quod generatio substantialis petat non introduci quovis materia sit vltimò disposita, & cum materia successivè disponatur, sic forma petat introduci postquam materia fuit illa priuata in illa mensura, in qua dispositiones fuerunt introductæ. Hunc dicendi modum impugnant rationes adductæ supra, quibus ostendit actionem generatiuam nullam connexionem posse habere cum pri-

uatione præexistente, quæ eodem modo eiuicunt nullam talis negationis exigentiam habere posse. Fundamentum desumptum ex dispositionibus firmum non est, quia dispositiones ex secluso contrario, quod per accidens subiecto ineest in instanti possunt introduci in materia, & cum forma possit, & petat introduci in eodem instanti temporis, in quo est vltima dispositio in instanti temporis, in quo primo materia producitur possunt produci dispositiones omnes, & possunt educi forma & modus vnionis ex potentia materie.

Ex his inferes rationem mutationis accidentaliter generationi competere, & primas elementorum productiones, in quibus materia cum priuatione non præcessit, esse generationes, etsi ratio mutationis illis non conveniat. De generationibus, quæ modo contingunt vulgo dicitur omnes esse mutationes, excipiente tamen sunt generationes, quæ fiunt quando corruptis accidentibus Eucharisticis producitur nouum substantiale compositum, quia tunc in eodem instanti temporis, in quo producitur forma totius, creatur materia, ex qua forma educitur, vel eadem, quæ in consecratione panis fuit annihilata vel alia noua, quod parum refert, quæcumque enim sit non præcessit cum priuatione forme in materia immediatè antecedente ipsius forme priuationem.

Neque in hac re de autoritate Philosophi, qui generationem per mutationem definiuit curandum est, quia deducere generationem omnem esse mutationem, ex errore, quo turpiter deceptus est censens mundum fuisse ab æterno, & idè consequenter iudicabat ante quilibet generationem materiam præcessisse priuatam forma genita.

Addo quod etiam si generatio essentialiter diceret mutationem accidentaliter importaret esse mutationem totius in totum, quia ad rationem mutationis non requiritur præcessisse totum, sed tantum præcessisse materiam priuatam formâ, quod fieret si materia absque omni forma prius tempore extitisset. Adhuc quando totum præcessit non est de ratione totius geniti destrui totum præcedens, quia etsi permaneret antiqua forma ligni in materia, cui denuo forma ignis vnitur, ignis genitus idem omnino esset, etiam si lignum antiquum permaneret, & materia communis esset forme ignis, & forme ligni. Ex quo inferes illud totius in definitione positum significare materiam accidentalem & extrinsecam toti genito, quæ constitutionem non ingreditur, neque ad illud aliquo modo pertinet, potius definit esse cum primò exiit totum genitum. Particulam illam nullo sensibili permanente, explicat Thomistæ qui censent resolutionem fieri vique ad materiam primam de accidentibus sensibilibus totius corrupti, quorum nullum remanere affirmant, cum totum nouum gignitur, verumtamen cum nos censamus talem resolutionem accidentium nequitiam fieri, prædictam particulam explicamus de toto concreto sensibili, seu composito antiquo, quod non remanet, de quo dixi Controv. I. punct. 3. in fine.

Essentialem definitionem generationis totius substantialis his claudo: *Productio compositi dependens à subiecto tanquam à causa materiali*. Quod si velis definire non solum generationem compositi, sed etiam formæ, si hæc distinguitur generatione totius, hanc tibi definitionem conice: *Productio substantie dependens à subiecto tanquam à causa materiali*. Verbum productio gerit vices generis: per ly *compositi* prioris definitionis, & *substantie* posterioris excluduntur à priori & posteriori definitione generationes accidentales & à priori generatio formæ si distinguitur à generatione totius per ly *dependens*, &c. excluduntur omnes creationes totius substantialis & cuiusvis partis spectantis ad illud.

Inquirunt hic nonnulli an productio formæ sit propria generatio, quibus respondeo productionem formæ dependentem à subiecto esse propriam generationem formæ, & formam propriè dici genitam. Respectu compositi cum distinctione loquendum est: si ex vi eiusdem actionis producitur forma, & vnio, productio formæ materialiter sumpta propriè est generatio, quia formalis totius generatio consistit in generatione vnionis, ac proinde quælibet productio cum hac identificata realiter erit generatio. Si verò per diuersam actionem producatur forma, & modus vnionis, generatio formæ non dicitur generatio totius, quia sine ista poterit illa existeret, posset enim generari forma, & non produci modus vnionis, quo casu esset generatio formæ, & non esset totum genitum, ac proinde non esset.

esset totius generatio, ex quo inferretur generationem formam tunc existentem non esse totius generationem. Ob eandem rationem affirmo casu, quo forma & vnio per eandem actionem producuntur, talem actionem dici formaliter generationem totius, non quatenus est generatio formae, sed formaliter quatenus est generatio vnionis, quia sicuti ex positione vnionis, & non ex positione formae resultat compositum, & sicuti ex actionibus realiter distinctis, quarum vna determinatur ad formam, & alia ad vnionem, actio illa, quae recipit vnionem, & non illa, quae recipit formam dicitur productio totius: sic quando identificatur productio formae, & productio vnionis, formalitas illa, ex vi cuius actio illa dicitur productio vnionis, & non illa, ex vi cuius est productio formae, dicitur totius productio, & generatio, si actio generatiua sit.

13 Propter rationem supra dictam iure dicitur hominem gigni ex eo praecise, quod gignatur illius vnionis modus, etiam si materia, & forma eiusdem hominis creentur, & ob eandem rationem dicendum videtur compositum creatum, si illius vnionis modus creatur, etiam si eiusdem forma esseteducta; verumtamen dici potest totum esse creatum dicere non esse dependens a materia ratione alicuius constitutiuum essentialiter, quia creatum, & independens a subiecto idem sunt, ac proinde totum creatum debet esse independens, & tale non erit totum, cuius forma dependeat a materia, quia eo ipso quod forma dependeat a materia, totum per formam constituitur essentialiter dependens ab eadem materia, quia dependentia formae refunditur in totum, quod implicat existere sine forma, cum qua inadaequate identificatum est, & per quam formaliter constituitur. Ex hac ratione recte redditur disparitas propter quam totum tantum ratione vnionis genitum dici possit, & ratione creatae vnionis non valet dici creatum: ad hoc enim vt totum dependentiam habeat a subiecto, quam dicit generatio, sufficit illam habere quodcumque ex his, quae ad illius constitutionem pertinent, ad hoc vero vt independentia ponatur, quae gaudere debet terminus creatus, necessum est nihil ad illius constitutionem essentialiter pertinens a subiecto dependere.

PUNCTUM II.

An generatio ab alteratione distinguatur.

1 Thomistarum sententiam multi non esse putant illam, quam defendunt alii Scholae auctores, vel illi qui ex animo Angelici Doctoris doctrinam reuerentur, illiusque mentem in omnibus sincere assequi affectant, a qua raro grauissimis rationibus ducti, vel nunquam discedunt, tamen in Thomistarum numero non admittuntur, quia Angelicum Doctorem in se ipso & non in quibusdam vetustis, apud quos mentem Angelici Doctoris volunt esse depositam reuerentur. Hac forsitan ratione recentes quidam qui se Thomistas appellant, defendunt generationem ab alteratione non distingui sequitur Caietan. 1. part. quæst. 15. art. 3.

2 Opposita sententia communis est in Scholis, quam defendunt nostri Auctores sequitur D. Thomam multis in locis, praecipue in quæst. de potentia quæst. 3. art. 3. quem huic sententiae patrocinari multis testimoniis efficaciter probat recens quidam intrinsecus Thomista hic quæst. 1. art. 3. Eandem sententiam defendunt Capr. qui delubra Scholae Thomistarum penetrauit in 2. distinct. 3. quæst. 1. art. 3. & alij apud nostros Conimbr. lib. 1. cap. 2. quæst. 12. art. 3. Assentior huic sententiae, quam efficaciter proba: Generatio non identificatur cum alteratione, quae fuit in instanti precedenti generationem; non cum illa quae est in eodem generationis instanti: ergo cum nulla. Non identificari cum alteratione precedenti proba: Alteratio praecedens existebat generatione non existente: ergo alteratio illa, & generatio distinguuntur, separatio enim euidentis signum est distinctionis. Secundò in Thomistarum sententia alteratio illa tota cõsumitur in instanti, in quo existit generatio: ergo non potest identificari cum generatione, implicat enim ex duabus actionibus realiter identificatis vnã definire esse, & aliam existere in eodem instanti temporis. Generationem non identificari cum alteratione, quae est in instanti generationis sic proba. In nostra sententia, quae asserit in generatione permanere

accidentia, quae immediatè antea praecesserant, alteratio, quae est in instanti generationis, praecesserat secundum maiorem sui partem, & tamen non praecesserat generatio: ergo generatio non identificatur cum tota alteratione, quae praecesserat: ergo si cum aliqua alteratione potest identificari est cum alteratione, quae tunc fit, quae est vltimum complementum dispositionis ad formam genitam: verbi gratia, cum productione sexti gradus caloris, si vltima dispositio ad formam est calor, vt lex, sed productio illius vltimi gradus, & productio aliorum praecedentium sunt eiusdem speciei: ergo si productio primorum graduum non est productio substantiae, vt verè non est, neque productio vltimi gradus erit productio substantiae, neque illius generatio. Secundò in Thomistarum sententia dispositiones ad formam recipiuntur in toto: ergo si per eandem actionem producuntur dispositiones, & producitur forma, forma recipietur in toto composito, & totum compositum, & non materia se habebit vt causa materialis formae. Probo consequentiam: Eatenus dependet terminus actionis ab aliquo principio, quatenus actio procedit immediatè, & per se ipsam ab illo, neque aliud est formaliter hunc calorem dependere ab igne tanquam a principio actiuo, & ab hoc ligno tanquam a principio passiuo, quam hanc causalitatem, seu actionem per quam ignis ponitur extra causas procedere immediatè tanquam a principio actiuo ab hoc igne, & tanquam a principio passiuo ab hoc ligno: ergo ab illis principiis dependebit forma, a quibus dependet causalitas, ex vi cuius ponitur extra causas: ergo si ex vi alterationis ponitur extra causas ab illis dependebit, a quibus alteratio dependet: sed alteratio dependet a toto tanquam a causa materiali: ergo forma dependet ab eodem toto tanquam a causa materiali.

3 Respondebis alterationem recipi in toto composito formaliter quatenus est productio qualitatis, non verò quatenus est productio formae. Contra: productio qualitatis, & productio formae substantialis vel distinguuntur realiter, vel tantum formaliter, & per rationem: si distinguuntur realiter, alteratio, quae est productio qualitatis distinguetur, a generatione, quae est productio formae substantialis. Si per rationem tantum distinguuntur, implicat physicè, & realiter non eodem modo vtramque dependere, sicuti implicat dependere ab hoc principio praedicatum rationalis, & non ab eodem dependere praedicatum animalis cum illo identificatum, distinctio enim rationis, & fictitia conducere nequit, vt aliquid physicè conueniat alicui extremo per rationem distincto, & realiter identificato, quod non conueniat alij eodem omnino modo. Secundò respondebis formam substantialem non dependere a toto composito, etiam si dependeat ab illo alteratio, ex vi cuius producitur, quia implicat dependere ab illo: qualitatem verò per eandem actionem productam dependere a toto, quia capax est habendi hanc dependentiam. Solutionem hanc in simili reieci lib. 3. Physic. Controuerf. 13. puncto 3. vbi probaui non posse creationem recipi in Angelo tanquam in principio materiali, quia Angelus esset principium materiale sui ipsius, sicuti si ego essem principium actiuum actionis, ex vi cuius producitur, me ipsum producerem, & idè si repugnat me produci a me ipso, repugnat meam actionem productiuam a me efficienter procedere. Sic similiter fateor repugnare formam recipi in toto composito, quia reciperetur in se ipsa, & quia totum constitutum per formam supponeretur ad ipsam formam, quae manifestam inuoluunt implicationem, vetumtamen ad hæc absurda reducuntur, qui affirmant alterationem produci per eandem actionem, per quam forma producitur.

4 Eandem sententiam ex principiis ab omnibus admissis manifestè euerto. Alteratio disponit materiam ad formam recipiendam, & per terminum alterationis est materia disposita ad formam recipiendam: ergo terminus alterationis est formaliter dispositio ad formam substantialem, seu ad illius generationem: ergo generatio distinguitur ab alteratione. Probo consequentiam: Nulla qualitas disponit formaliter ad actionem, ex vi cuius producitur, alias disponderet ad se ipsam in subiecto recipiendam: sed qualitas disponit ad actionem, per quam producitur forma substantialis: ergo actio, per quam producitur forma substantialis distinguitur ab actione, per quam producitur qualitas disponens: ergo generatio, quae est productio formae substantialis distinguitur ab alteratione, quae est productio qualitatis. Neque potes dicere qualitatem disponere

ad formam substantialem, & non ad actionem, per quam producit talis forma, quia dispositio, quæ est in subiecto non est ad formam secundum se, sed ad formam ut existentem in subiecto disposito, & ut receptam in illo: ergo ad ipsam formæ receptionem. Rursus dispositio determinat productionem formæ substantialis, & est prior illa: ergo dispositio supponitur ad productionem formæ substantialis: sed non supponitur ad productionem sui ipsius: ergo productio formæ substantialis distinguitur à productione qualitatis: ergo generatio ab alteratione. Ultimò in omnium sententia postquam iam producta est ultima dispositio potest Deus suspendere concursum, & non ponere formam genitam: ergo generatio formæ distinguitur ab alteratione. Probo consequentiam: Generatio non potest esse adhuc de potentia Dei absoluta sine forma genita, sed alteratio potest esse sine forma genita: ergo alteratio non est generatio.

5 Hæc argumenta ita vexant patronos oppositæ sententiæ ut illis fixum aliquem modum illam defendendi non permittant, ideò in varios dicendi modos distrahuntur. Afferunt plerique ex recentioribus formam genitam non fieri per aliquam actionem, neque identificatam, neque distinctam ab alteratione, sed procedere postea alteratione, per quamdam naturalem resultantiam, seu simplicem emanationem, & in hoc sensu verum esse alterationem non identificari adquatè cum generatione, quia generatio dicit alterationem, & simplicem illam emanationem, quarum cum alteratio sit actio, & non simplex emanatio, verum est dicere actionem generatiuam, hoc est inclusam in generatione, non distingui ab alteratione, quia generatio nullam dicit actionem distinctam ab alteratione, licet præter alterationem dicat simplicem emanationem, quæ formaliter non est actio. Alij ut religiosius defendant alterationem non distingui à generatione, afferunt alterationem addere ad rationem generationis emanationem illam non tanquam quid pertinens ad rationem formalem generationis, sed tanquam terminum, quo posito alteratio incipit per se ipsam esse generationem, & exercere munus generationis.

6 Multa in hac doctrina inuoluuntur valde difficilia, quæ multis impugnarent, si non illa proprio difficultatis pondere iam inspicere corruentia. Nonnulla euoluam, ut illorum difficultas appareat. In primis falsum est positum dispositionibus formam substantialem non per actionem distinctam, sed per emanationem ab ipsa indistinctam resultare, quod sic probo: forma hæc necessariò dependet physice tanquam à vera causa physice influente ab aliquo principio effectiuo, quo posito inquiri, an dependeat tantum à dispositionibus vel ab alio principio: si tantum dependet à dispositionibus per hanc simplicem emanationem à se indistinctam sequitur, per suammet entitatem habere dependere ab his dispositionibus: ergo implicat non dependere ab illis: ergo implicat formam hanc produci, neque existere sine his dispositionibus: Consequens est falsum: ergo & antecedens. Consequentiam probo. Quidquid entitati conuenit per se ipsam absque alio superaddito non potest ab illa separari: ergo si formæ conuenit per se ipsam dependere physice à dispositionibus tanquam à principio physico per se influente, non potest non ab illis dependere, sicuti non potest actio non dependere à suo principio effectiuo, neque effectus identificatus cum actione per se ipsam à principio effectiuo procedente à tali principio aliquando non dependere. Dices doctrinam hanc esse veram de his, quæ procedunt per actionem, non verò de his, quæ per simplicem emanationem procedunt: sed nihil ad rem, quia omnis simplex emanatio ut postea dicam est vera actio, deinde quia ratio prædicta eodem modo probat de actione, & de simplici emanatione. Si dependet ab alio principio distincto à dispositionibus siue creato, siue à Deo non solum ut causa prima sed specialiter influente in formam, probo dependere ab illo media causalitate distincta à dispositionibus, & distincta ab ipsa forma. Id per quod principium effectiuum formaliter constituitur efficiens terminum, & nihil aliud ab hoc distinctum est causalitas, ex vi cuius terminus efficitur: sed principium effectiuum formæ non constituitur formaliter efficiens formam per dispositiones: ergo dispositiones non sunt causalitas, ex vi cuius forma efficitur. Maiorem admittunt omnes: Minorem probo. Positis dispositionibus potest de potentia absoluta principium formæ effectiuum

non efficere formam: nullus enim negat posita vltima dispositione posse Deum non producere formam: ergo non constituitur formaliter efficiens per dispositiones, quia implicat existeret principium effectiuum, & id per quod formaliter constituitur efficiens, & non constitui formaliter efficiens. Dices dispositiones exercere munus causalitatis, & actionis posito termino tanquam connotato. Milles contra hæc connotata argumentatus sum, mitto sapienter rationem repetitam ex identitate formæ posito hoc vel illo connotato, quæ semper eadem præstabit semper eundem effectum, quem præstat per se ipsam, & specialem aliam contra hanc materiam adduco: ut dispositiones exerceant munus actionis debent supponere terminum existentem: ergo productum, ad quid ergo posita actum agent & veniet actio, quando terminus illius effectus est Formam dependere per causalitatem superadditam à principio effectiuo sic probo: forma materialis indifferens est ut dependeat per causalitatem, quæ sit creatio, vel per causalitatem, quæ sit generatio: ergo neutra identificatur cum forma, siquidem quælibet illarum per se sumpta potest à forma separari. Rursus forma materialis indifferens est, ut dependat ab hac vel ab illa materia: ergo dependet à materia per causalitatem superadditam: sed per eandem causalitatem dependet à materia, & à causa effectiuæ: ergo dependet ab utraque per causalitatem superadditam. Ultimò, productionem formæ non esse simplicem emanationem, quia est actio transiens, & quia supponit præter principium actuum, & passuum dispositiones ex parte subiecti, constat ex his quæ dicam Controverf. 2. de anima puncto 2. ubi conceptum simplicis emanationis explicabo, & statum simul contra hunc dicendi modum simplicem emanationem esse veram actionem, quod faciliè euincitur, ex eo, quod est id, per quod formaliter principium effectiuum efficiens constituitur.

Ex his constat formam (idem dico de modo vniõis) 7 produci media causalitate superaddita distincta à dispositionibus, ex vi cuius formaliter est producta dependenter à materia, & formaliter genita, quia generatio nihil aliud est, quam productio termini, ex vi talis productionis à materia dependentis.

Si velimus argumenta oppositæ sententiæ dissoluere, 8 neque vnum inuenimus, quod vel leuem nobis ingerat difficultatem. Obiiciunt Thomistæ inferri ex eo quod generatio sit distincta ab alteratione substantiam esse immediatè operatiuam, vel substantiam operari interueniunt accidentium. Respondeo hoc vltimum defendere plurimos Thomistas, primum nos cum aliis plurimis tradidisse in Physicis. Mitto in omnium opinione assignandum esse principium effectiuum formæ genitæ de quo est eadem difficultas, ac de principio generationis superadditæ.

Obiiciunt secundò. Si datur generatio ab alteratione 9 distincta illius subiectum debet esse materia primæ, sed materia prima non potest esse subiectum generationis: ergo non potest dari generatio ab alteratione distincta. Minorem probant. Si datur generatio distincta ab alteratione, necessariò est accidens, sed accidens debet subiectari in singulari per se existente: ergo non potest subiectari in materia prima, quæ non est singulare per se existens. Respondeo, materiam primam esse substantiam singularem per se existentem, capacem sustentandi non solum accidentia, verum illam ipsam formam substantialem.

Obiiciunt tertio. Aristotelem dixisse generationem 10 esse terminum extrinsecum alterationis. Respondeo hoc asserto tantum intendisse Aristotelem significare generationem esse actionem quamdam quæ naturaliter alterationem consequitur.

Obiiciunt quarto. Sequi ex eo quod generatio distin- 11 guatur ab alteratione, generationem esse mutationem, quod est contra Aristotelem, qui dixit omnem motum esse successuum. Respondeo Aristotelem definisse generationem per mutationem, tantum abest, ut contra illius mentem sit asserere generationem esse mutationem. Cum verò dixit omnem motum esse successuum, distinguebat motum propriè dictum à mutatione, ut multi affirmant, vel per modum vniõis motus reputabat generationem, & alterationes, quæ ad illam ordinantur, ut Patres Conimb. affirmant.

PUNCTUM III.

Quæ actiones intercedant in generatione substantiali.

AD omnem generationem substantialem supponitur prius natura materia existens, & cuius potentia educitur forma, & modus vnionis compositi geniti, vel saltē modus vnionis, si forma creetur vt contingit in homine. Cumque materia prima non possit supponi existens, quin ad illam supponatur id ex vi cuius extra causas fuit posita, necessum est ad omnem generationem supponi actionem, ex vi cuius creatur. Præcedit etiam generationem alteratio, ex vi cuius materia disponitur ad formam & vnionem. Intercedit etiam productio formæ substantialis tanquam quid præsuppositum ad generationem, si forma supponatur producta, ad vnionis productionem: vel tanquam actio, in qua consistit generatio, si eadem sit actio, per quam producitur forma, & modus vnionis. Vltimò reperitur productio modi vnionis, in qua formaliter generationem consistere dixi puncto 1. ad finem. Omitto productionem subsistentis pertinentis ad constitutionem suppositi, quæ licet requiratur vt sit homo, qui non solum naturam, sed subsistentiam importat, & consequenter vt sit homo genitus, nihilominus non spectat ad generationem naturæ de qua in præfenti cum Aristotele disputamus. Ex his productionibus productionem materiæ à reliquis distinguere per se notum est, quia cum materia supponatur prius natura vnionibus & formis eductis necessariò debet per diuersam actionem produci, non enim est prius aliud, quod simul per eandem actionem producitur. Deinde productio materiæ est creatio, & productio vnionis in omnibus compositis genitis, & formæ demptā productione rationalis animi, est eductio, quæ non potest cum creatione identitatem habere, sed necessum est has actiones distinguere. Animam rationalem, & materiam non creari per eandem actionem certum est, quia materia prius tempore fuit creata, quàm anima, & quia materia, & anima loco distat conferuantur, quod fieri non potest si dependerent à principio effectiuo per eandem actionem. Alterationem distinctam esse actionem à productione formæ & modi vnionis latè probauimus puncto præcedenti & non identificari cum creatione materiæ per se notum est. Vnionem, & formam hominis non produci ex vi eiusdem actionis admittunt omnes, quia forma creatur & vnio educitur. Tota huius puncti difficultas est an in compositis quorū forma materialis est, & educta, forma, & vnio ex vi eiusdem actionis, vel forma ex vi vnionis, & vnio ex vi alterius producatur, quam breuiter definio.

P. Soar in Metaph. disp. 15. section. 4. num. 3. & disp. 48. sect. 3. num. 1. docet formam, & vnionem fieri per eandem actionem: subscribit P. Rub. hic tract. 1. quæst. 3. n. 39. sed respicit lib. 2. de anima tract. de Potentis q. 4. num. 64. Arguit vterque: forma materialis produciatur cum dependentia à materia, & inherens materiæ, & in materia existens. Sed forma dependet à materia, inheret materiæ, & in materia existit per vnionem: ergo per eandem actionem productiuam formæ producitur modus vnionis, per quem forma fit in materia, materiæ inheret, & ab illa dependet. Confirmatur: per eandem actionem, per quam producitur forma in materia fit compositum, quia compositum nihil aliud est, quam partes vnite: ergo per eandem actionem fit vnio, ex qua resultat compositum. Millies in 1. & 2. lib. Physic. notauimus distinctionem, quæ est inter inheretiam, seu passionem, per quam forma est in materia tanquam in subiecto, à quo educitur, & à quo dependet tanquam à causa materiali, & vnionem seu informationem, per quam forma vnitur materiæ, & cum illa componit totum, eandemque tanquam subiectū informationis respicit eo modo, quo anima rationalis materiam respicit, à qua non dependet, quia licet forma materialis dependentiam habeat à subiecto, quia caret animus rationalis, hanc non habet ex vi vnionis, sed ex vi actionis per quam producitur, poterat enim eandem numero vnionem terminare, & esse omnino independentem, si per aliam actionem creatiuam produceretur. Ex his respondeo formam materiale ex vi actionis, per quam producitur esse in materia tanquam in subiecto inheretionis, & dependere à materia, non tamen esse unitam, neque componētem

totum, quia hoc habet per vnionem distinctam ab actione, ex vi cuius forma est unita formaliter totum componens, & materiam respiciens tanquam subiectum informationis. Neque forma est in materia tanquam in subiecto inheretionis, aut materiæ inheret, & ab illo dependet ex vi actionis, quia producitur, quia per illam producatur modus inherendi, seu dependendi, sed quia formaliter ipsamet actio est dependentia, & inheretio, per quam formaliter forma inheret, atque dependet. Vnde actio, per quam producitur forma inherens, seu dependens à materia non respicit ex parte termini dependentiam, seu inheretiam, sed formam secundum se quam formaliter per eademmet actionis entitatem constituit dependentem & inherentem.

Arguit rursus P. Soar. terminus creationis & terminus generationis distinguuntur: ergo ex eo quod creatio terminatur ad formam vt distinctam ab vnione, seu dependentiā, & generatio ad formam dependentem, seu unitam per modum, ex vi cuius componit compositum, & dependet à materia. Respondeo generationem, & creationem non distinguere formaliter ex parte termini producti, sed ex modo, quo terminus ille producitur, & ex subiecto, ad quem dicit ordinē generatio, quem non dicit creatio, quæ secundum se independentem est à subiecto, & formaliter terminum independentem constituit. Patet hoc in creatione, quæ formaliter constituit terminum, quem respicit independentem à subiecto, etiam si ex parte termini dependentiam non respiciat: ergo eadem ratione generatio, seu eductio terminum constituit dependentem à subiecto, etiam si ex parte termini dependentiam non respiciat. Ratio à priori desumpta perspicua est: Eo ipso, quod causalitas, ex vi cuius entitas ponitur extra causas dependeat ab aliquo principio quacumque alia dependentia seclusa terminus per talem causalitatem productus dependet ab eodem principio, quia implicat rem factam non dependere ab illo, à quo illius fieri dependet: sed eductio per se ipsam dependet à subiecto: ergo ex vi eductionis quacumque alia dependentia seclusa terminus eductus dependet à subiecto. Eadem ratione probatur creationem per se ipsam constituisse terminum creatum existentē absque aliqua dependentia, quia eo ipso quod causalitas existat sine dependentia ab aliquo principio terminus ex vi illius productus valet existere absque dependentia ab illo principio, à quo illius causalitas non dependet, illa enim quæ sufficiunt ad fieri rei, sufficiunt vt sit res facta, sed creatio, quæ est causalitas, ex vi cuius existit terminus creatus existit absque eo quod dependeat à subiecto: ergo constituit terminum positiuē existentem sine dependentia à subiecto.

Formam, & vnionem produci per actiones diuersas defendunt Dur. in 2. dist. 1. quæst. 5. ad vltimum. P. Rub. suprā, P. Hurt. disp. 1. sect. 1. idem tenentur defendere P. Valquez qui affirmat vnionem subiectari in forma, & Arriaga, qui asserit vnionem subiectari in materia, & forma, quos retuli lib. 1. Physic. Controuersia 4. puncto 3. num. 1. & omnes, qui defendunt vnionem subiectari ad quæ, vel inad quæ in forma, quapropter si sentiat P. Soar. vnionem in forma subiectari, quod non leuiter insinuat, vt dicebam puncto 3. num. 1. nuper citato, difficile poterit illius sententia defendi, implicat enim subiectum, & formam ex illo eductam per eandem actionem produci, quia productio subiecti essentialiter supponitur ad productionem formæ, & quia illa, quæ per eandem actionem producuntur eandem dependentiam habent, & ita ex duobus per simplicem actionem productis implicat vnum dependere ab alio, à quo alterum non dependet, & cum forma, non dependeat à se ipsa, implicabit vnionem simul cum forma per eandem actionem productam à forma dependere. Probant nonnulli iuxta omnes sententias formam & vnionem non produci per eandem actionem, quia prius est formam produci & posterius vniri subiecto, & hæc causalitas est vera: quia producitur forma, producitur vnio, & hæc est falsa: producitur vnio, quia producitur forma. Non vrget hæc ratio, facile enim dici potest formam non esse naturā priorem vnione ex vi actionis per quam de facto producuntur forma, & vnio, & hanc propositionem: ideo producitur vnio quia producitur forma, non esse veram rebus, vt nunc existentibus. Consultò dixi, ex vi causalitatis, per quam de facto existunt, quia ex vi aliarum actionum productio formæ, & ipsa forma possunt non dependere à modo vnionis, neque ab illius productione,

productione, productio tamen vnionis, & ipse vnionis modus non possunt non esse connexa cum productione formæ, & cum ipsa forma, siue per dependentiam, siue per identitatem productionum, quia modus vnionis independentem ab omni causalitate per se ipsum dependet à forma; & ita supponit productionem formæ, vel identitatem cum productione sui ipsius, vel distinctam. Vnde si producantur per eandem actionem formæ, & vnio, vnio supponet illam actionem non solum vt productionem vnionis, sed etiam vt productionem formæ, & in hoc sensu poterit dici modus vnionis posterior forma, etsi per eandem actionem producat, quia esse modum posteriorem formæ, & esse dependentem ab illa formaliter sunt idem, & cum vnio per suam entitatem sit dependens à forma, per suam entitatem est ille posterior, licet actio productiua vnionis non sit posterior actione productiua formæ, quia eademmet indiuisibilis actio est productio vtriusque termini. De forma, alia ratione philosophandum est, quia cum ipsa per suam entitatem non dependeat ab vnione, si per eandem actionem producat, supponit actionem productiua formæ, & vnionis tantum vt productiua ipsius formæ, non vt productiua modi vnionis, si verò per diuersas actiones producat, productio formæ non supponet productionem vnionis. Ex his inferes dici non posse, quia producat formæ, producat vnio, si forma, & vnio per eandem actionem producantur, quia vbi tantum est simplex actio, non potest inueniri prioritas, & posterioritas actionum. Neque dici poterit in hac suppositione produci vnionem, quia existit forma, quia existentia formæ supponit actionem ex vi cuius producat vnio quatenus eadem cum actione, per quam ipsa producat. Hæc tamen causalis erit vera, quia est forma, est vnio, & in quocumque casu dici potest, forma est prior vnione, & vnio est posterior forma, quia independentem à causalitate superaddita vnio per se ipsam dependet à forma, & est illa posterior.

Defendo posteriorem istam sententiam hac vnica ratione. Vbi termini producti realiter distinguuntur, realiter distinguendæ sunt illorum productiones, si nulla sit ratio quæ suadeat dari productionem vtrique communem: sed forma, & vnio realiter distinguuntur, & nulla est ratio, quæ probet dari productionem vtrique communem: ergo illarum productiones distinguendæ sunt. Maior necessarium est ab omnibus admittenda, aliàs nullum caput dari poterit ad distinguendas actiones, si ex terminorum distinctione illarum distinctio non desumitur. Priorem partem minoris videlicet formæ, & vnionem distingui, est suppositum questionis: posteriorem videlicet nullam esse rationem ad asserendum dari productionem communem formæ, & vnioni, & suadent solutiones adhibite rationibus quæ identitatem productionis vtriusque termini propugnabant. Consequentia est legitima. Neque contra conclusionem traditam rationem aliquam solutione dignam inuenio.

PUNCTUM IV.

De termino generationis.

TERMINUM totalem generationis esse totum compositum genitum admittunt omnes: de termino formalis in re leui grauis contentio inter graues Theologos suborta est, qui multum decertant in assignanda natura termini formalis, ita æternæ generationi, incarnationi Verbi, & conuersioni panis in corpus Christi diuersos formales terminos auctores assignant. Impresensiarum mea tantum interest assignare terminum generationis creatæ, de qua disputo, verumtamen id præstare non potero, si prius non definio, quid sit formalis terminus, quamve formalitatem importet terminus formalis, ex vi cuius talis formaliter constituitur. Hac questione dirempta nulla poterit esse difficultas in dirimendis questionibus supra recensitis, in quibus dissident Theologi, tota enim illorum dissensio est sita in assignanda natura termini formalis, in qua assignanda si omnes conuenissent, nulla prorsus inter ipsos esset discouenientia in assignando formali termino generationi Verbi, eiusdem incarnationi, & conuersioni Eucharisticæ. Dicendum ergo nobis est quid sit formalis terminus, & ex conclusione tradita in hac quæ-

sitione facile erit illam dirimere, quæ ad nostrum spectat institutum de termino formali generationis creatæ, & alias, in quibus Theologi concertant.

P. Valquez Thomista sequutus part. 3. tom. 1. disput. 19. cap. 2. asserit terminum formalem esse formam termini totalis, etsi hæc producta non sit ex vi actionis, cui terminus adscribitur. Consentunt Conimbic. lib. 1. de Generatione, cap. 4. quæst. 15. concl. 3. id probant ex Aristotele, qui docuit generationem esse viam ad naturam, hoc est, ad formam, & illam appellauit mutationem à priuatione formæ ad ipsam formam, quibus verbis tanquam terminum illius formæ designauit.

Terminum formalem cuiusvis actionis esse illum, qui ex vi talis actionis producat, docent Aur. apud Capreol. relatum à P. Valquez, Durand. in 3. dist. 5. quæst. 2. num. 5. P. Soar tom. 1. in 3. part. dist. 8. sect. 3. S. in hoc nihil possit, P. Hurt. in Physic. disp. 11. sect. 5. Ex his auctoribus, qui asserunt formam materialem, & vnionem produci per eandem actionem in compositis, cuius forma materialis est, assignabunt tanquam terminum formalem generationis formam, & vnionem, & in homine tantum vnionem, illi verò, qui defendunt per actionem generatiua in quocumque composito tantum vnionem produci, defendunt hanc tantum esse terminum formalem generationis. Mouentur hi auctores, quia productio formaliter est ad id, quod per se attingit, & cuius est productio, sed tantum attingit per se id, quod ex vi illius est productum: ergo id tantum est illius formalis terminus. Hac ratione concludit Hurtadus terminum formalem generationis esse vnionem, quæ tantum ex vi generationis producat, quam conclusionem eidem principio innitens iterum probat: in homine vnio tantum tanquam terminus generationis denominat totum hominem genitum, & quia ipsa terminet per se ipsam actionem generatiua totum compositum ab ipsa genita genitum denominatur: ergo per vnionem tanquam per terminum genitum totum compositum genitum dicitur: ergo vnio est, quæ primario, & per se genita dicitur, & hanc denominationem tribuit composito: ergo vnio est, quæ primario, & per se generationem terminat. Tota hæc doctrina clarius in homine videtur, cuius materia, & forma creantur, & totus homo genitus denominatur tantum ratione vnionis terminantis generationem, quia totum nullam aliam actionem terminat, præter illas, quæ terminant ratione partium, & vnionis quibus constituitur, sed materia, & forma terminant actiones creatiua: ergo tantum dicitur genitus, quia vnio terminat actionem generatiua. Quod si in aliis compositis forma educatur, seu gignatur ex materia prima, cum huius generatio si distinguatur à generatione vnionis, non sit generatio totius vt dicebam punct. 1. non necessario & per se loquendo totum genitum denominat, quia potest dari generatio formæ quin detur totum existens, si ipsa forma genita materia non vniatur, si tamen detur compositum, cuius vnio creetur, & forma gignatur forsan generatio formæ poterit quando coniungitur cum creatione vnionis, & totum est constitutum, illud denominare genitum, si verum est in illo casu totum genitum, & non creatum esse dicendum, de quo dixi punct. 1. n. 13.

In questione apud plerumque de nomine ad rem satis loquutus est P. Lugo (cuius præcellens ingenij claritas adhuc in leuioribus euoluendis mirè effulget) tom. de Incarn. disp. 11. sect. 2. qui rectè docet non posse vniuersaliter dici terminum formalem esse formam termini totalis. Quia aliquando terminum formalem appellamus id, quod proculdubio non est forma termini totalis. Exemplum aptum adducit in transubstantiatione Eucharistica, in qua terminus à quo totalis est substantia panis cum suis accidentibus, & terminus totalis ad quem est corpus Christi sub speciebus panis; terminus verò formalis à quo est substantia panis, quæ definit esse, & terminus formalis ad quem est corpus Christi, quod ponitur de nouo sub speciebus panis & tamen nullus dicit corpus Christi esse formam termini totalis illius videlicet concreti, quod resultat ex vnione corporis Christi ad accidentia panis, potius, si fas est dici, corpus Christi se habet instar materiæ accidenti, quia succedit loco substantiæ panis, quæ erat illorum materiæ, & accidentia panis se habent instar formæ illius concreti & tamen nullus dixit hæc accidentia esse terminum formalem transubstantiationis, seu conuersionis Eucharisticæ: ergo terminus formalis non est id, quod est forma, vel instar forme se habet

se habet termini totalis. Clarius res cernitur in termino *à quo* huius conuersionis in qua terminus *à quo* totalis est substantia panis cum suis accidentibus, & terminus *à quo* formalis est substantia panis, quæ desinit esse, sed substantia panis non erat forma, sed materia termini *à quo* totalis, quia erat subiectum accidentium informantium ipsam panis substantiam: ergo non semper terminus formalis est forma termini totalis.

Docet insuper idem P. Lugo & bene satis terminum formalem esse illud, cui propriè, & immediatè applicatur mutatio illa, de qua loquimur, & ratione cuius reliqua denominantur ab illa mutatione. Idè clariùs terminus formalis est ille, cui primariò, & per se applicatur non vt subiecto, sed vt termino denominationis viæ, respectu cuius terminus inquiritur, & ratione cuius reliqua, quæ in termino totali includuntur denominationem illiã participant. Sic cum videmus parietem album dicimus hoc concretum *parietis albus* esse terminum totalem visionis, in quo duo reperimus, albedinem, & parietem, paries visus dicitur quia videtur color, non color quia videtur paries. Hinc colorem terminum formalem visionis appellamus. Dixi supra terminum formalem esse illum, cui tribuitur denominatio viæ tanquam termino, & non tanquam subiecto, quia non oportet denominari terminum eodem nomine, quo significatur viæ, cuius est terminus, mutatio enim non denominat terminum mutatum, neque conuersio conuersum, hæc potius denominationes subiecta quæ terminos respiciunt, terminus enim mutationis est id, in quod tendit mutatio, cuius denominationi simplex nomen non est impositum, sicuti non est impositum nomen ad significandam denominationem, quæ accipit à conuersione id, in quod conuersio tendit. Ratio doctrinæ traditæ perspicua est: forma dicitur, quæ dat esse rei in ratione talis vt distincta ab aliis eiusdè speciei: idè terminus formalis dicitur, qui transfundit, & dat denominationem composito, quom respicit immediatè ex ipsa viæ, cuius est terminus. Ad quod attendi non debet an sit forma an materia termini totalis. Sic cõtingit in principio formalis actiui, seu passiuo, quod non dicimus esse formam principij totalis, sed illud, cui immediatè competit illa denominatio agentis, sæpe enim materiam principij totalis formale principium actiui, seu passiuo esse dicimus. Exempla sunt obuia: totum compositum dicimus esse principium totale receptiuum operationum, & accidentium principium formale passiuum materiam appellamus, ratione cuius totum compositum accidentia recipere dicitur. Similiter dicimus hominem esse principium totale quantitatis quam in se continet, & intellectum, quibus se exercet. Et principium actiuum formale quantitatis materiam esse dicimus, & formam appellamus principium actiuum intellectum: ergo sicuti principia actiua, & passiva formalia non desumuntur ex eo, quod sint forma, vel materia termini totalis: sic terminus formalis desumendus non est ex eo quod sit forma termini totalis, sed ex eo, quod termino totali det denominationem illam, quam desumit à viæ, seu respectu, quem terminat, & ratione cuius compositum denominatur tale.

Ex his rectè concludit P. Lugo: Generationem duplicem formalem terminum habere quatenus sub duplici respectu, seu formalitate potest generatio concipi, & significari. Generatio enim potest concipi quatenus est productio, & quatenus est inductio formæ in materiam, omnis enim generatio creata essentialiter inducit formam in materiam, & materiam formam communicat tanquam subiecto informationis respectu eiusdè formæ. Generatio, vt productio est, respicit tanquam terminum formalem vnionem, quæ ex vi illius existit, & primò denominatur producta & ratione illius totum compositum denominatur productum ab illo principio, quod produxit vnionem. Ex eo enim quod mea vnio efficietur à meo parente processit, totus ego dicor ab illo procedens, & ab illo productus. & ita denominationem hanc producti à parente habeo ab vnione, quæ formaliter ab illo fuit producta & denominationem hanc mihi toti composito est impetrata, sicuti albedo tribuit denominationem visi toti parieti, qui visus dicitur, & ita sicuti albedo est terminus formalis visionis, ita visio est terminus totalis generationis quatenus generatio productio est. Generatio vt inductio est respicit tanquam terminum formalem formam termini totalis, seu gentis, non ipsam vnionem, quia per generationem non dicitur vnio inducta in materiam, sed forma est, quæ forma-

liter inducitur, & denominatur inducta, & quæ terminat rationem formalem inductionis actiue imbibit in generatione. Sic etiam forma dicitur communicata materiam tanquam subiecto sue inhesionis, & informationis, siue informationis tantum, & hac ratione terminus formalis est generationis vt est actiua communicatio formæ subiecto. Ex his terminus formalis resurrectionis assignandus est, si enim resurrectio sumatur quatenus est reproductio, illius terminus formalis erit vnio, quæ ex vi illius iterum producit. Si sumatur resurrectio quatenus est reinductio, illius terminus formalis erit forma, quæ iterum inducitur: & sic similiter si sumatur quatenus recommunicatio, illius formalis terminus erit forma, quæ iterum communicatur. Si resurrectio sumatur quatenus est reuiuificatio, illius formalis terminus non erit illud, quod viuificatum dicitur, quia viuificatio non respicit tanquam terminum viuificationis, hoc enim potius est subiectum, sed terminus erit ipsa vita, seu anima, quia viuificatio est assumptio vitæ, & ita viuificatio erit reassumptio vitæ, illiusque terminus erit vita quæ denominatur reassumpta, videlicet anima, quæ vita assumpta dicitur in prima hominis generatione, & reassumpta in resurrectione.

In hanc doctrinam incidisse videtur Mag. Aul. tract. 4. de Trin. qui rectè dixit generationem diuinam vt productionem respicere tanquam terminum formalem personalitatem Verbi productam, & vt communicationem naturam, seu intellectum communem Verbo communicatam, quæ optimè consonant doctrinæ traditæ. Addit generationem Verbi formaliter vt processionem tantum respicere naturam communem, quam interdit Pater Filio communicare, & idem docet de processione Spiritus sancti, cui Pater, & Filius intendunt eandem communicare naturam. Hanc vltimam partem existimo non rectè coherere cum precedentibus, quia generatio Verbi vt generatio est adequatè sumpta includit productionem personalitatis, & communicationem naturæ: ergo si vt productio respicit tanquam terminum formalem Verbi personalitatem & vt communicatio naturam communem, vt generatio vtrumque terminum formalem respiciet. Huic etiam doctrinæ rectè consonant rationes, quas adduximus pro sententia Patris Suarez & fundamentum, quo affirmat P. Valquez naturam esse terminum formalem incarnationis, quia id, quod intendebatur per incarnationem est Deum fieri hominem, seu naturam humanam assumi à Verbo, quod probat terminum formalem incarnationis quatenus est assumptio naturæ, esse naturam assumptam, quod ex doctrina tradita optimè deducitur. Neque contra id, quod de termino formali in communi, neque in hac singulari materia de Generatione tradidimus ex sententia opposita potest quidquam obici, quod mediocrem difficultatem generet.

Ex his pro aliis materiis terminus formalis cuiusque actionis facile assignabitur, conuersio enim Eucharistica formaliter vt productio est, tanquam terminum formalem respicit vnionem corporis Christi, cum panis accidentibus, quæ formaliter ex vi illius producit, & producta denominatur. Si verò sumatur vt conuersio, terminus formalis illius est corpus Christi, in quod panis conuertitur, quia licet corpus Christi non denominetur conuersum, nihilominus illius terminus existit, quia conuersio non communicat denominationem conuersi, termino *ad quem*, sicuti productio dat illi denominationem producti, quia denominatio conuersi est propria termini *à quo*, qui desinit esse, vt dicam puncto venturo, n. 7. sicuti denominatio mutati est denominatio, non termini, sed subiecti mutationis & sicuti terminus *ad quem* mutationis est id, in quod fit mutatio, ita terminus *ad quem* conuersionis est id, in quod fit conuersio. Similiter incarnatio vt est productio respicit vnionem hypostaticam ex vi illius productam vt docebat P. Soar. si verò significetur vt incarnatio, id est vt assumptio carnis, respicit tanquam formalem terminum naturam humanam nomine carnis significatam, quam assumpsit Verbum, & quæ assumpta denominatur. Si verò incarnatio consideretur quatenus personatio naturæ humanæ, & via, media quæ Verbum suam personalitatem communicauit humanæ naturæ, illius terminus formalis erit Verbi substantia, quia hæc est quam Verbum naturæ humanæ communicat.

PUNCTVM V.

An Generatio sit conuersio?

- 1 AD hanc questionem definiendam scire oportet quid sit substantialis conuersio, quid addit supra generationem, quomodo ab illo distinguatur.

S. I.

Quid & quotuplex sit conuersio.

- 2 COnuersio definitur ab omnibus Theologis atque Philosophis, *transitus vnus rei in aliam*, sub qua definitione comprehenditur illa, quam de generatione tradit Aristoteles, videlicet: *mutatio totius in totum*, &c. Latius tamen patet definitio conuersionis, quam definitio generationis ab Aristotele tradita, quia licet omnis mutatio totius in totum sit conuersio, non tamen omnis conuersio est mutatio totius in totum in sensu ab Aristotele tradito, quia ad mutationem ab Aristotele intellectum in generationis definitione requiritur materia prima vt subiectum commune: ad conuersionem vero, etsi aliquid requiratur commune termino *à quo*, & termino *ad quem*, non requiritur hoc commune esse materiam primam, aut aliud substantiale subiectum. Dicit ergo generatio transitum vnus rei in aliam, qui transitus debet esse inter duos terminos posituios, quorum vnus sit terminus *à quo*, & alius terminus ad quem: huius importat conuersio positionem sub aliquo communi vtrique termino, & illius definitionem. Itaque duplicem mutationem dicit essentialiter conuersio, quamdam negatiuam, ex vi cuius desinat esse terminus *à quo*, & aliam positiuam, qua denuo ponatur terminus *ad quem*. An verò desitio termini *à quo*, debeat esse secundum substantiam termini, ita vt in rerum natura non permaneat, vel tantum sufficiat desinare esse sub modo aliquo, sub quo antea erat, & positio termini *ad quem*, debeat esse per actionem productiuam termini, vel sufficiat positionem fieri per actionem productiuam alicuius modi, ex vi cuius terminus *ad quem* incipiat existere modo aliquo speciali, quod antea non existeret dicam postea.

- 3 Requiritur etiam definitionem termini *à quo*, & positionem termini *ad quem* non existere tantum comitanter, sed definitionem inferri ex positione, per repugnantiam specialem, quam habeat terminus *à quo* cum termino *ad quem*. Vnde etiam si in eodem instanti temporis, in quo ponitur lux in subiecto desinat esse album, non dicemus album fuisse conuersum in lucidum, neque fuisse transitum ex albedine in lucem, quia albedo desinit esse ex positione lucis, nullam enim repugnantiam habent lux & album in eodem subiecto. Ex hac conditione alia suboritur essentialiter ad conuersionem requisita, videlicet dari aliquod tertium commune termino *à quo*, & termino *ad quem*, in ordine ad quod sit terminorum repugnantia: illa enim quæ repugnant necessariò repugnant in ordine ad aliud, in ordine ad quod vnum aliud expellit, non enim potest dari expulsio, nisi sit expellens, & expulsum, & aliud tertium, *à quo* expellens expellit expulsum. Hoc commune non debere esse subiectum substantiale commune patet in conuersione Eucharistica, in qua tantum remanent accidentia communia termino *à quo*, & termino *ad quem* huius conuersionis.

- 4 Conuersio cum his requisitis duplex esse potest, physica, & moralis: conuersio physica est quando termini illius physici sunt, & illorum oppositio, & repugnantia in entitate physica fundatur: talis est conuersio, qua conuertitur lignum in ignem, cuius terminus *à quo*, & terminus *ad quem*, videlicet forma ligni, & forma ignis sunt physice entitates, & per se ipsas opponuntur, & quælibet exigit per suam physicam entitatem alterius expulsionem. Verum est has formas in actu secundo non se physice, sed moraliter expellere, vt dicebam Controu. 8. Physic. Punct. 3. & illarum expulsionem dicere aliquid morale, videlicet Deum esse motum ab exigentia vnus ad subtrahendum concursum, quo aliam conseruabat, ex quo infertur conuersionem essentialiter includentem expulsionem aliquid morale includere: verumtamen hanc conuersionem physicam vocamus, quia expulsio moralis, quam includit, oritur ex physicis entitatibus physice illam exigentibus, quod sufficit vt conuersio physica dicatur, alias nulla posset con-

uersio physica appellari, quia omnis conuersio includit expulsionem, & hæc semper est quid morale. Insuper oportet conuersiones huiusmodi physicas dici, ad illas distinguendas ab aliis conuersionibus, quas appellamus morales, & iam assigno. Conuersio *moralis* est illa, in qua expulsio actualis termini *à quo* ex positione termini *ad quem* non fundatur in physica entitate terminorum. Hoc potest dupliciter contingere, vel quia termini, in quibus veritatur conuersio physici non sunt, sed morales vt cum quis ex inimico in amicum conuertitur, vel quia etsi termini physici sint, tamen non habent oppositionem physicam fundatam præcisè in physicis ipsorum entitatibus, sed in alio extrinseco, ratione cuius moraliter opponuntur. Sic opponi existimat P. Vafq. 3. p. tom. 3. disp. 184. c. 3. n. 24. corpus Christi positum sub speciebus panis ex vi verborum, cum substantia panis non præcisè ratione entitatis panis, qui desinit, & corporis Christi, quod ponitur loco illius, sed ratione veritatis verborum, ex vi quorum ponitur corpus Christi sub panis speciebus, quæ veræ non essent, si ibi permaneret substantia panis, ac proinde vt verificentur, requiritur vt eo ipso quod corpus Christi ponatur, desinat esse substantia panis sub illis accidentibus, ex qua exigentia veritatis verborum, accrescit corpori Christi existenti sub illis speciebus quædam moralis repugnantia cum substantia panis existente sub illis speciebus, ratione cuius verum est dicere, quia corpus Christi ponitur sub his speciebus, substantia panis desinit esse sub illis. Non disputo modò de veritate exempli, nec definitio an corpus Christi sub his speciebus physicam, vel moralem repugnantiam habeat cum substantia panis, sed tantum exemplo vt or ad naturam conuersionis moralis explicandam.

Conuersio physica duplex est, substantialis, & accidentalis. Conuersio *accidentalis* est quando termini illius sunt accidentales, vt cum lignum conuertitur ex calido in frigidum. Conuersio *substantialis* dicitur quando illius termini substantiales sunt, vt cum lignum transit in ignem. Rursus conuersio substantialis vulgò in tria membra diuiditur, in conuersionem formalem, materiam, & vnus substantiæ in aliam adæquatam, & totalem. Conuersio *formalis* est transitus vnus forme in aliam sub eadem materia. Conuersio *totalis* est vnus totius in aliud totum. Hæc iterum duplex est vna est totius in totum sub eadem materia vt cum lignum transit in ignem, quæ non distinguitur à conuersione vnus modi vnionis in alium. Alia est conuersio vnus totius in aliud totum secundum omnia essentialia illius quæ fit sub eisdem tantum accidentibus, & hæc omnium propriissima conuersio & transsubstantiatio dicitur.

Circa conuersionem formalem docet P. Soar tom. 3. in 3. p. dist. 50. sect. 2. in fine primi paragraphi, non esse inter formas sed inter concreta, neque vnā formam conuerti in aliam, v.g. albedinem in nigredinem, sed album in nigrum. Consentire videtur huic dicendi modo P. Lugo suprà, vbi dicit hanc denominationem conuersi esse denominationem subiecti, & non termini, cumque in his conuersionibus fiat transitus vnus forme in aliam, & vna forma se habeat tanquam terminus *à quo*, & altera tanquam terminus *ad quem*, id quod debet denominari conuersum non debet esse forma, quæ est terminus *à quo*, neque forma, quæ est terminus *ad quem*, sed subiectum, seu terminus *à quo* materialis, videlicet lignum quod inuoluit supra terminum *à quo* formalem illius subiectum, quod comune fit vtrique termino formali *à quo*, & *ad quem*. Idem in mutatione contingit, quæ est transitus à priuatione ad formā, & id, quod mutatum dicitur, non est priuatio, quæ est terminus *à quo*, neque forma, quæ est terminus *ad quem*, sed subiectum vtriusque termini, quod tantum dicitur mutatum. Doctrina hæc in conuersionibus formalibus sustineri posset, verumtamen in conuersione totali vnus substantiæ in aliam, quæ transsubstantiatio dicitur nullatenus sustineri dam esse puto, & difficile poterit disparitas assignari in his conuersionibus. Non posse sustineri modum illum dicendi in conuersione vnus substantiæ in aliam sic probò: Terminus formalis *à quo* conuersionis Eucharisticæ, qui desinit esse, est substantia panis secundum se totam: ergo si terminus *à quo*, qui desinit esse non dicitur conuersus, sed tantum purus terminus conuersionis, non poterit dici substantiam panis conuersam esse in corpus Christi, atqui est loquutio totius Ecclesiæ substantiam panis conuerti in corpus Christi: ergo illud quod desinit esse, & quod est terminus

terminus à quo conuersionis dicitur conuerti in terminum ad quem. Respondetur dici conuerti panem in corpus Christi non loquendo de substantia panis secundum se præcisam ab accidentibus, sed de substantia panis accidentibus vestita, quam sic accidentibus affectam vulgò nomine panis intelligimus. Neque ex eo quod negetur substantiam panis ut præcisam ab accidentibus dici conuersam, sed tantum ut illis affectam, videtur sequi aliquid absurdum, quia absolute dicitur panem conuerti in corpus Christi, & in toto rigore defenditur dari conuersionem inter substantiam panis, & corpus Christi, & definire esse quiddam pertinet ad substantiale constitutum panis, & succedere loco illius corpus Christi sub eisdem panis accidentibus per veram & propriam conuersionem: ergo etiam si dicatur non dici conuersam substantiam panis, quæ definit esse secundum se præcisam, sed concretum illud constitutum ex substantia panis, quæ definit, & ex accidentibus, sub quibus existeret nihil dicitur contra id, quod debemus sentire de conuersione Eucharistica; sentio nihilominus & constanter semper defendam dici formaliter conuersam substantiam panis, quæ definit esse secundum præcisam rationem substantiæ, quæ definit esse ex eo quod ponatur corpus Christi, & concretum illud compositum ex substantia quæ definit esse, & ex propriis accidentibus, quæ per conuersionem communia sunt termino ad quem succedenti dici conuersam quasi materialiter ratione substantiæ quæ definit esse, quæ formaliter dicitur conuersa. Huius rei nulla alia fortior ratio potest excogitari præter communem usum loquendi, qui in questionibus, quæ tantum sunt de modo loquendi, vim legis obtinet. Omnes enim Patres, atque Doctores asserunt vnam substantiam conuerti in aliam, & accidentia esse id, sub quo fit substantiarum conuersio. Et Concil. Trid. sess. 13. cap. 4. hæc habet: *Quoniam Christus corpus suum id, quod sub speciebus panis offerebat, verè esse dixit, itaè semper in Ecclesia Dei posuimus fuisse, idque denud sancta Synodus declarat, per consecrationem panis & vini conuersionem fieri totius substantiæ panis in substantiam corporis Christi Domini nostri, & totius substantiæ vini in sanguinem eius.* Quibus verbis expendo non dixisse Concilium conuersionem fieri panis in corpus Christi, & vini in sanguinem, sicuti dixit consecrari panem, & vinum, sed fieri conuersionem substantiæ panis & substantiæ vini in corpus & sanguinem Christi, ut significaret id, quod conuerteretur & conuersum dicitur, esse substantiam panis, & vini ut distinctam ab accidentibus. Insper Concilium non tantum dixit fieri conuersionem inter substantiam panis, & corpus Christi, sed fieri conuersionem substantiæ panis in corpus Christi, ut significaret substantiam panis non solum esse terminum conuersionis, sicuti priuatio est terminus mutationis, sed esse id, quod dicitur conuersum, quia in conuersione id, quod est terminus à quo, & quod definit esse dicitur transire in aliud, & in illud conuerti. Id clare expressit Concil. Florentinum apud P. Soar. sect. 1. §. dico ergo, per hæc verba: *Substantia panis in corpus, substantia vini in sanguinem conueritur.* Quibus verbis non dixit Concil. conuerti panem, & vinum, sed conuerti substantiam panis, & substantiam vini, quæ formaliter definiunt esse, & non concreta confecta ex substantiis, & accidentibus panis, & vini, quæ tantum dicuntur conuerti ratione substantiarum, quæ formaliter conuertuntur, & quæ transeunt in corpus & sanguinem Christi.

7 Concludo absque omni dubio certissimum esse conuersionem non tantum respicere terminum formalem à quo, ut terminum, qui definit esse, sed ut id, quod denominatur conuersum, & ut subiectum denominationis formalis conuersi. Ad illud quod de mutatione obieciatur, in qua terminus à quo, non dicitur mutatus, sed tantum subiectum, respondeo diuersam esse naturam mutationis subiecti, & conuersionis; mutatio enim est transitus ex termino à quo, in terminum ad quem, non verò termini à quo, in terminum ad quem: generationem enim dicimus esse transitum subiecti ex priuatione in formam, & non dicimus esse transitum priuationis in formam; conuersionem verò appellamus non solum transitum ex vna substantia in aliam, sed vnius substantiæ in aliam, & termini à quo, in terminum ad quem, & ita ex vi illius ipsum terminum à quo, transire dicimus, & conuerti, & conuersum appellamus. In conuersionibus formalibus fateor non esse adeo frequentem usum dicendi vnam formam conuerti in aliam, sed vnam concretum conuerti in aliud, sepe enim dicimus lignum fit ignis, & album fit nigrum, raro autem, aut numquam for-

Franc. de Quevedo, Philosoph. Tom. I.

ma ligni sit forma ignis, aut albedo sit nigredo, quibus loquutionibus innui videtur concretum ex formaliter termino, à quo, & ex illo, quod remanet, & non formalem terminum à quo dici conuersum. Nonnulli recentiores negant conuersiones formales substantiales propriè esse conuersiones, quod probant ex eo, quod vna forma non expellit aliam, sed illam expulsum inuenit ex defectu dispositionum, qui defectus supponitur ad introductionem formæ. Doctrinam hanc impugnauit in Physicis Controu. 9. Punct. 3. vbi probauit ex defectu dispositionum formam substantialem non posse corrumpi, & adhuc si hic sufficiens esset, ut corrumpere, corrumpendam esse non solum ex dispositionum defectu, sed propter formam contrariam aduenientem, à qua expelleretur. Secundò in formis accidentalibus, id dici nequit, quia cū dispositiones non habeant, ex quarum defectu corrumpantur, certum est vnam immediatè aliam expellere, in quibus eadem est difficultas, cur non dicatur albedinem conuerti in nigredinem, & dicatur album in nigrum conuerti. Doctum alium Magistrum audiui asserentem conuersiones formales propriè non esse conuersiones, quia ad conuersionem non requiritur ut remaneant accidentia, quæ sint propria termini conuersi, seu desinentis, & quæ ita illum demonstrent, aut significant, ut naturaliter loquendo valeat consequentia sunt hæc accidentia: ergo est propria illorum substantia, quod contingit in conuersione Eucharistica, & in nulla generatione naturali formæ substantialis, in qua etiam vna forma deficiat propter aliam aduenientem, forma, quæ definit nulla relinquit accidentia, quæ naturaliter non possint sine illa conseruari. Hic dicendi modus omnino gratis est excogitatus, quia omnes Scholastici conuersionem agnoscunt independentem ab his accidentibus naturaliter inseparabilibus à termino conuerso, quibus in hac re necessariò standum est, in aliis enim, in quibus ex ipsa rei natura potest ratio desumi, grauis aliqua inueniri poterit, quæ aliquando cogat recedere à communi sententia, in hac autem questione nulla ratione naturali potest definiri, quid sit conuersio, & ita numquam licebit recedere à communi Doctorum sententia, quæ actionem his, vel his circumstantiis affectam conuersionem appellant, semper enim procedere debet disputatio de actione illa, quam conuersionem Doctores appellant, & tantum licebit disputare an illi conueniat conditio aliqua, in qua est opinio-num varietas, vel quam Doctores non assignant tanquam constitutiuum conuersionis, sed tanquam quid illatum ex illius constitutiuo, tunc enim admissio constitutiuo, possum ego ratione naturali contendere ex illo non inferri conditionem aliam, nouum autem constitutiuum conuersionis excogitare præter illud, quod Scholastici hucusque conuersioni assignauerunt nemini quantumuis docto fas est. Secundò omnes Doctores affirmant in nuptiis celebratis in Cana Galilææ aquam in vinum esse conuersam, & mulierem Loth conuersam esse in statum salis, in quibus conuersionibus nullum accidens permanet, quod terminum conuersum, qui relinquit esse, argueret.

8 Respondeo in his conuersionibus formalibus verè & propriè vnam formam transire in aliam, & in aliam conuerti, nihilominus vulgò non dici vnam fieri aliam, quia frequenter, & ferè semper de his formis loquimur, quatenus subsunt generationi & corruptioni, & quatenus continentur in potentia subiecti, & illud perinhesionem, & informationem efficiunt, & quatenus totum substantiale constituunt, vel aliud perficiunt, & naturam substantiæ tanquam illius proprietates, & accidentia consequuntur, raroque aut numquam de his formis quatenus subsunt conuersioni mentionem facimus, quia de illis sub hoc respectu strictè Aristot. & antiqui Philosophi non egerunt.

9 De materiali conuersione rectè docuit P. Vasquez 3. p. disp. 184. num. 34. nullatenus contingere posse, quia licet posset vna forma ex vna materia in aliam transire, ex eo quod, quæ vnam materiam informabat nouam aliam informare inciperet, antiqua illa materia non desineret esse, & ita non daretur transitus vnius materiæ in aliam materiam. Secundò etiam ex eo quod hæc forma materiam antiquam relinqueret, & nouam acquireret, materia antiqua deficeret, non ideo daretur materiæ conuersio, quia vna non deficeret ex vi alijs materiæ, sed tantum præcisè ex eo, quod formam antiquam amisset, & ad definitionem materiæ antiquæ omnino noua materia impertinens esset.

M m S. II.

§. II.

An ex vi conuersionis debeat produci terminus
ad quem.

10 **P**er conuersionem debere produci aliquid, ex vi cuius extremum illud quod conuertitur, constituitur sub illo communi utriusque extremo, sub quo fit conuersio, est certum apud omnes, quia illud, in quod aliud conuertitur, debet poni speciali modo, quo antea non erat positum sub illo, sub quo antea erat terminus conuersus, sed hæc positio non potest fieri quin illi termino contingat modus aliquis, siue sit vnio, siue præsentia localis, ratione cuius dicat nouam habitudinem ad illud, quod remansit ex termino conuerso, siue sint illius accidentia, siue subiectum, cui inhærebat: ergo necessarium producendum est talis modus, per aliquam nouam actionem, in qua sita erit conuersio. Difficultas est, an non tantum debeat produci modus ille, sed etiam terminus, seu extremum illud, in quod aliud conuertitur: verbi gratia, conuertitur substantia panis in corpus Christi, in hac conuersione necessario producitur modus aliquis, ratione cuius corpus Christi specialem habitudinem habet ad accidentia panis, quam antea non habebat, siue modus iste sit præsentia localis, siue aliquid aliud ab illa distinctum, est difficultas an non solum modus iste, sed etiam ipsum corpus Christi, in quod panis conuertitur debeat produci. Affirmant P. Soar. tom. 3. in 3. part. disp. 50. & alij apud ipsum, quos sequuntur P. Hurt. hic disp. 1. sect. 4. Arriaga disp. 1. sect. 3. subsect. 2. Per conuersionem non necessario producendum esse terminum in quem fit conuersio, & in conuersione Eucharistica non dari actionem terminatam ad substantiam corporis Christi, ex vi cuius iterum reproducatur, affirmant Scotus, Altiſſod. Alenſ. Ocham. Ricard. Palud. Ferr. & Capr. & alij apud P. Soar. supra. Eandem sententiam defendit P. Vazquez disp. 181. à c. 6. & Hurt. Compl. tom. de Eucharist. disp. 2. de Eucharist. disp. 4. diff. 9. quibus ego consentio.

11 **P**robo actionem illam, ex vi cuius Christus iterum producatur esse superfluum: etiamſi in conuersione Eucharistica detur actio productiua terminata ad substantiam corporis Christi, debet dari actio terminata ad modum, quo corpus Christi specialiter est sub accidentibus panis, sed data hac secunda actione superflua est illa prima, ex vi cuius reproducitur corpus Christi: ergo admittenda non est. Probo minorem: data hac secunda actione ex vi cuius producitur modus ille distinctus à substantia corporis Christi, & actione, ex vi cuius Christi corpus in Cælis conseruatur, per primam actionem seclusa illa secunda reproductione est totum id, quod esset, si poneretur illa reproductione: ergo reproductio illa superflua ponitur, siquidem non aliquid ex parte termini resultat, ratione cuius Christus sit sub accidentibus panis aliquo speciali modo, quo non esset, si illa non esset posita. Confirmatur actio distincta à termino semper intenditur propter terminum, qui ex vi illius existit, ad quem ordinatur, & non propter seipsam: sed illa actio in conuersione non potest desiderari, neque intendi propter terminum, qui eodem modo existeret illa actione seclusa: ergo non est cur ad conuersionem desideretur, sed omnino superflua, & impertinens est ad conuersionem. Secundò, ut bene docet P. Vazquez, secunda illa reproductio ut reproductio est corporis Christi secundum substantiam habet eundem terminum, ac habet actio prima productiua corporis Christi, sed ex vi actionis primò productiua corporis Christi non destruitur substantia panis: ergo neque ex vi huius secunde reproductiois habentis eundem terminum, quia corpus Christi secundum se sumptum secluso modo speciali, quem habet in Eucharistia sub accidentibus panis nullam habet oppositionem cum substantia panis: ergo substantia panis tantum destruitur ex vi actionis, qua producitur modus ille superadditus corpori Christi: ergo in illa sita est tota ratio conuersionis, siquidem ex vi illius tantum supposita actione primo productiua corporis Christi destruitur substantia panis, & sub illius accidentibus specialiter constituitur corpus Christi.

12 **R**espondet P. Soar. sect. 4. iam citata, S. sed ut hoc amplius. Posita actione productiua corporis Christi necessariam non esse actionem aliam ex vi cuius Christus specialiter constituitur sub accidentibus, illique specialiter præfens fiat, quia specialem hunc modum habet Christus ex vi illius

reproductionis, sicuti quando creatum fuit Cælum ex vi illius actionis constitutum fuit in tali loco, quin alia noua actio daretur, ex vi cuius adduceretur ad illum locum, ut per se constat, quia adductio connotat rem adductam alibi præexistere. Afferitque illam præsentiam Eucharisticam intelligi posse resultare ex substantia Christi prope nunc producta, vel sicut in re facta intelligitur esse talis præsentia supra ipsam rem factam, sic in hac secunda actione intelligi præsentiam propriam actionis, ex vi cuius Christus habet præsentiam Eucharisticam, ita ut sicuti entitas actionis est fieri termini, sic præsentia actionis sit fieri præsentie termini, & hac ratione secunda hæc reproductio ratione suæ entitatis determinatur ad corpus Christi reproducendum tanquam fieri illius, & ratione suæ præsentie terminatur ad præsentiam Eucharisticam corporis Christi sub accidentibus panis, & ita illa posita necessaria non est alia actio, ex vi cuius Christus specialiter constituitur sub accidentibus Eucharisticis.

13 **C**ontra hanc doctrinam multa habeo mihi quidem valde difficilia. Primò verum non est ex vi secunde reproductiois terminata ad Christi corpus constitui specialiter sub accidentibus Eucharisticis, secluso fieri distinctio illius modi specialis, siue hoc sit præsentia ipsius actionis reproductiua Christi, siue actio alia adæquate distincta. Ratio est manifesta: fieri modi seu præsentie Eucharisticæ sub accidentibus panis supponit existentiam Christi secundum se sumptam tanquam subiectum modi illius: sed actio terminata ad corpus Christi, etiamſi sit reproductio, & ab ipso Christo tanquam à principio actiua procedat, non supponit existentiam Christi ut subiectum talis actionis, alia non solum Christus esset principium actiua, sed etiam passium suæ reproductiois: ergo fieri Christi ut reproducti, seu fieri, quod reproductio dicitur corporis Christi, distinguitur à fieri illius modi, siue tanquam actio ab actione, siue tanquam actio à suo modo, seu præsentia, ut secundò loco respondet Soar. ergo ex vi reproductiois secundum esse reproductiois corporis Christi non constituitur Christus specialiter sub accidentibus panis Neque minus falsum est exemplum adductum à P. Soar. de productione Cælorum, nam prima ipsorum creatio fuit actio distincta ab actione, qua fuit producta prima ipsorum præsentia, hæc enim, ut primò moti sunt Cæli, perit, actio verò, qua primò sunt creati, nunc eadem numero pericuerat. Quod illa actio, per quam producta fuit prima Cælorum præsentia non sit adductio, non probat non esse actionem distinctam à productione Cælorum, sed Cælus non antea alibi existisse, quia adductio ut bene docet Soar. connotat rem adductam alibi existisse: est enim præsentia corporis in diuerso loco ac antea habebat, & ita supra ipsam actionem dicit denominationem extrinsecam ex præsentia, quæ præcessit respondentibus alij spatio, & ita illa productio primæ præsentie, adductio diceretur, si Cæli tempore præcedenti alibi existissent, quod absque variatione huius actionis potuit cōtingere. Secundò falsum est præsentiam actionis esse fieri præsentie termini, præsentia enim actionis, & præsentia termini sunt duæ entitates pertinentes ad idem prædicamentum *ubi*, fieri verò præsentie termini & ipsa præsentia termini sunt duæ entitates, quarum hæc posterior pertinet ad prædicamentum *ubi*, & illa prior ad prædicamentum Actionis: quod si reperiamus entitates pertinentes ad diuersa prædicamenta sub diuersis rationibus formalibus, nullus constituit actionem à termino distinctam sub prædicamento actionis, & sub prædicamento *ubi*. Item efficacius: fieri præsentie termini subiectatur in eodem subiecto, in quo subiectatur præsentia cuius est fieri, seu terminus illius, sed illa præsentia subiectatur in termino actionis præcipue, videlicet in substantia reproducta: ergo in eadem debet subiectari fieri præsentie, sed præsentia actionis subiectatur in ipsa actione, quam afficit: ergo præsentia actionis, & fieri præsentie termini habent diuersa subiecta: ergo distinguuntur.

14 **V**ltimò admissa tota hac doctrina, probo necessariam non esse reproductioem terminatam ad existentiam Christi, ut detur conuersio panis in substantiam corporis Christi. Præsentia actionis est fieri præsentie termini, ut affirmat P. Soar. ergo posita diuersa præsentia actionis, erit diuersum fieri præsentie termini: ergo ex eo præcisè, quod ponatur noua præsentia actionis, ponitur noua præsentia termini: ergo ad hoc vi Christus specialiter incipiat esse præfens accidentibus panis, necessaria non est

est noua illius productio, sed noua praesentia superaddita productioni antiquae, quae erit nouum fieri nouae praesentiae, ex vi cuius fiat Eucharistica praesentia, eadem enim actio productiua corporis Christi poterit habere plures praesentias quae sint plura fieri plurium praesentiarum corporis Christi, quibus definitiue existit in Eucharistia, & in Caelis circumscriptiue. Rem declaro, & confirmo: posita hac secunda reproductione, quam ponit P. Soar. cum illa praesentia, quae est fieri praesentiae Eucharisticae, actio illa, ex vi cuius Christus existit in caelis, si per possibile, vel impossibile deficeret actio prima productiua Christi, non deficeret Christus, quia ex vi huius secundae productionis sufficienter conseruaretur, neque deficeret ut existens in Caelis, quia ut existens Caelis tantum addit praesentiam distinctam ab ipso ut existente in Eucharistia, quae supposita existentia Christi in Eucharistia existit per actionem terminatam ad ipsam praesentiam caelestem sine alia noua actione terminata ad corpus Christi, res enim existens in hoc loco praecise per actionem nouam terminatam ad nouam praesentiam ponitur in alio loco sine noua actione terminata ad existentiam rei: ergo intelligitur substantia Christi corporis cum unica tantum actione terminata ad illius existentiam, & cum pluribus actionibus terminatis ad diuersas praesentias, quae actiones terminatae ad praesentias, sint quasi modificationes actionis terminatae ad corpus Christi, vel proprii modi illius, ut vult Soar, qui asserit praesentiam actionis esse fieri praesentiae termini existentis in Caelis, & in Eucharistia per veram conuersionem, quae non consistit praecise in actione terminata ad corpus Christi, sed in actione sic modificata, ut terminetur ad corpus Christi tali modo praesens in Eucharistia: ergo ex eo, quod ita modificetur actio, qua primo Christus fuit productus, dabitur conuersio corporis Christi absque eo quod detur noua actio, siquidem ex actione antiqua, & noua illius modificatione potest fieri concretum eiusdem rationis, quo fit ex noua productione, & ex modificatione eiusdem: haec enim modificatio, quae reproductioni superadditur potest addi primae productioni, quia prima productio, & secunda productio materialiter sumptae ut distinctae ab hac modificatione eiusdem omnino sunt rationis, eundem formalem terminum respiciunt, & neutra potest habere rationem conuersionis, quia utraque terminatur ad nudam substantiam corporis Christi, quae per se sumpta non dicit modum existendi Eucharisticae, neque aliquam oppositionem cum substantia panis.

§. III.

An ex vi conuersionis debeat desinere terminus à quo.

15 **P**raecipuum argumentum, quo nos impetunt aduersarij in hunc modum procedit. Ad hoc vt detur conuersio non sufficit vt terminus à quo desinat esse sub illo, sub quo fit conuersio, sed requiritur vt absolute desinat esse, ita vt non maneat in rerum natura: verbi gratia, vt panis conuertatur in corpus Christi non sufficit, quod panis desinat esse sub accidentibus, sub quibus ponitur corpus Christi, sed requiritur absolute vt panis simpliciter secundum se desinat esse, ita vt in rerum natura non permaneat: ergo requiritur vt terminus ad quem denuo producat per nouam actionem ad illum terminatam, etiam si terminus antea praexistit. Respondent nonnulli ad conuersionem panis in corpus Christi sufficere per se loquendo substantiam panis non permanere sub antiquis accidentibus, in quae succedit corpus Christi, necessarium tamen desinere substantiam panis, quia eo ipso quod remaneat sine accidentibus nequit naturaliter conseruari, sicut alij de materia panis philosophantur existimantes ex vi conuersionis formaliter tantum per se deficere formam panis, & materiam consequenter, quia materia non potest naturaliter conseruari sine forma. Contra hanc doctrinam vulgo obicitur sequi vnum corpus conuerti in aliud, quando illud è loco pellit, quia desinit esse in illo loco, in quem succedit corpus aliud, & ita posse dici hominem conuerti in bestiam, quando ab hac illius locum occupare incipiente è loco pellitur. Hoc argumentum nullius est momenti, quia cum corpus è loco pellitur ab alio, nullum accidens corporis expulsi remanet, in quod succedat corpus expellens, quia ubi intrinseca expellens, & expulsi sunt realiter

Franc. de Quiedo, Philosoph. Tom. 1.

diuersa spatium imaginarium nihil est, & locus extrinsecus proprie non est accidens locati, quia est illi nimis extrinsecus, & ita non datur conuersio quando vnum corpus succedit in locum aliud, quia nihil illis commune datur.

16 **O**bsiunt alij: Sequi corpus Christi conuerti in nostram substantiam, & in substantiam vermis, quando corruptis accidentibus Eucharisticis desinit esse sub illis corpus Christi, & succedit nostra substantia, vel substantia vermis, quae succedit sub illis accidentibus. Nonnulli apud P. Soar. disp. 4. sect. 3. in initio, non reuocant consequentiam concedere: asserit tamen P. Soar. nequaquam concedendam esse, neque esse tutum in re tam graui ab antiquis Theologis recedere, esseque piorum aurium offensiuum asserere Christum conuerti in substantiam vermis, & in alias huiusmodi substantias. P. Arriaga disp. 1. sect. 3. subsect. 1. ait se non magnum absurdum videre in consequentia admittenda, & non improbabilius posse admitti, neque illius doctrinam inter viros doctos prolata aliquid scandalum allaturam, quod si gigneret, tantum esset apud ignaros, qui si audirent Verbum diuinum posse vni hypostaticè formae leonis aliorumve animalium putarent hoc non sine ingenti blasphemiam dici, quod tanquam verum defendit P. Soar. & communis Theologorum sententia.

17 **H**is non obstantibus: sentit Arriaga probabilis negari consequens, quia videtur nullum esse accidens commune, sub quo fiat conuersio, accidentia enim panis non remanent quando succedit forma alia recedente corpore Christi accidentia, quae formam illam sequuntur, non fuerunt in Christo, qui potius recedit, quia veniunt talia accidentia: ergo conuersio haec corporis Christi in nostram substantiam non fit sub accidentibus panis, neque sub accidentibus formae aduenientis: ergo sub nullo communi accidenti cum in sententia Arriagae quantitas distincta ab aliis accidentibus non admittatur. Dispicet maximopere solutio, quia quando succedit forma vermis, etsi deficiat aggregatum illud accidentium, sine quo forma panis non potest naturaliter conseruari, non tamen deficit omne accidens, ita vt nullum permaneat ex his, quae aggregatum illud constituebant, sunt enim plura accidentia, quae remanent in quocumque genito ex his quae praecesserunt in corrupto praecedenti, & sic producta substantia vermis remanebunt plura accidentia ex his, quae constituebant temperamentum panis, sub quibus loco panis erat corpus Christi: ergo si ex alio capite non obstat, posset sub his accidentibus fieri conuersio. Secundò quovis deficiat temperamentum requisitum vt naturaliter sub illo posset conseruari forma panis non recedit corpus Christi, sed antequam deficiat hoc temperamentum, deficiunt alia accidentia, quae ad perfectum panis temperamentum pertinebant, licet sine illis posset conseruari forma panis, loco quorum succedunt alia, quae incipiunt disponere ad formam venturam, quando recedit corpus Christi, quae remanent adueniente substantia compositi venturi: ergo sub his etiam posset fieri conuersio, si ex alio capite non obstat. Tertiò temperamentum panis in aliquibus gradibus cuiusvis ex quatuor qualitatibus conuenit cum temperamento cuiusvis compositi venturi recedente corpore Christi: ergo gradus illi communes temperamento panis, & temperamento compositi venturi iidem perseverabunt recedente corpore Christi, & adueniente alio composito: ergo sub illis posset fieri conuersio, si ex alio capite non repugnaret.

18 **Q**uidquid sit de absurdo consequentis ego consequentiam negarem, etiam si concederem ad conuersionem non requiri absolutam destitutionem termini à quo, assereremque Christi corpus non conuerti in formam aliti speciebus Eucharisticis, quia Christi corpus non desinit esse sub speciebus ex aduentu formae aliti, sed ex defectu accidentium panis, quibus est annexa praesentia Eucharistica, & ita praecise ex eo quod haec deficiant deficit corpus Christi, ita vt prius sit introduci dispositiones aliti, posterius deficere dispositiones panis (loquor de prioritate, & posterioritate naturae, haec enim omnia in eodem temporis instanti contingunt) deinde deficere corpus Christi, & postea creari materiam, in quam introducenda est forma aliti, & vltimò formam hanc introduci. Hac ratione corpus Christi non desinit ex vi substantiae aduenientis, quia ante illam supponitur non existens Eucharisticae sub illis accidentibus, & ita non potest dici conuerti in substantiam aduenientem, quia de ratione illius, quod conuertitur

M m 2

est

est definire esse sub accidentibus, aut subiecto communibus ratione illius in quod conuertitur. Contra hanc solutionem statim se offert doctrina tradita Controv. 8. Phys. punct. 3. ubi dixi formam substantialem expellendam esse à subiecto non solum ex defectu dispositionum etiam si ab illis dependeret in conservari, licet talis defectus supponatur ad formam contrariam, & ex se sufficiens esset ad inferendam negationem formæ, sed etiam ratione formæ contrariæ, à qua simul & à defectu dispositionum, qui esset prior illa, procederet expulsio formæ præexistentis: ergo eadem ratione in nostro casu diceretur, etiam si defectus accidentium panis sufficiens sit ut ex vi illius tantum recedat corpus Christi seu definat esse Eucharisticè, non definire esse præcisè ex defectu accidentium, sed ratione huius defectus, & ratione substantiæ aduenientis impossibilis cum corpore Christi Eucharisticè existenti, & sufficientis illud ab his accidentibus expellere. Respondeo: disparere esse rationem, quia forma, quæ alij succedit non supponit illam expulsam prioritate naturæ, neque illius introductio dependet ab illius expulsionem tanquam ab aliquo antecedenti, quia etsi sit impossibilis cum illa sufficiens est illam expellere, & ita non illam expulsam supponit. In nostro verò casu dici potest substantiam succedentem corpori Christi non habere virtutem ad expellendum corpus Christi ab illis accidentibus, sed necessariò illud supponere expulsam. Ratio autem, quæ me mouet ad asserendum substantiam aduenientem necessariò supponere negationem corporis Christi sub illis accidentibus hæc est. Deus conservat Christum sub accidentibus panis, & non producit substantiam panis dum accidentia perseverant, etiam si accidentia exigant productionem substantiæ panis: ergo Deus conservat Corpus Christi Eucharisticè existens independentem ab exigentia causarum naturalium respectu substantiæ impossibilis cum illo: ergo illud conservabit & illam substantiam impossibilè non producet, etiam si illius dispositiones eiusdem substantiæ productione exigant: ergo nunquam corpus Christi poterit expelli ab aliqua substantia, quia etsi quæcumque adueniens esset impossibilis cum illo, & illud expelleret si produceretur, tamen produci nequit donec supponatur Christus non existens sub illis accidentibus, quia Deus Christum suo Eucharisticè existentem conservat independentem ab exigentia formæ contrariæ, sicuti si Deus decrevisset conservare calorem in hoc subiecto independentem à forma contraria frigiditatis, frigiditas non posset calorem expellere, neque introduci in subiectum caloris sicuti de vnione hypostatica multi affirmant reddere Christi humanitatem impeccabilem, quia in sensu composito impossibilis est vnio cum peccato, & peccatum non potest illam ab humanitate dividere, quia Deus illam conservat independentem à quocumque contrario. Itaque dicendum Deum conservare modum Eucharisticum corporis Christi sub accidentibus panis tantum dependentem ab existentia horum accidentium, & independentem ab omni alio, & ita tantum ex defectu accidentium deficere poterit, & non ex defectu aliis substantiæ, neque aliqua impossibilis cum hoc modo existendi produci poterit, si prius natura non supponatur ad illius productionem negatio modi, ex vi cuius Christi corpus Eucharisticè existit.

19

Hæc dixi ut ostenderem inferendum non esse Christi corpus recedens ab accidentibus conuertere in substantiam succedentem, etiam si non requiratur terminum à quo definire esse secundum substantiam, sed tantum sub speciali modo aliquo, nihilominus omnino verum existimo terminum à quo conuersionis secundum suam substantiam debere definire esse, ita ut non solum non existat modo, quo antea existeret, sed neque in rerum natura permaneat aut existentiam habeat. Quia si dicatur sufficere ad conuersionem panis in corpus Christi, substantiam panis non existeret sub accidentibus panis, difficile potest ratio reddi propter quam substantia panis in rerum natura non permaneat, dicere autem substantiam panis absolute non definire esse nefas est. Quod enim dicitur substantiam definire esse, quia manet sine accidentibus, sine quibus non potest conservari difficile est, quia ex eo quod substantiæ deficient accidentia, quæ sunt illa posteriora, & ab ipsa dependent, non videtur defecturam substantiam, quia, quod est prius non deficit ex defectu illius, quod est posterius. Neque materia prima ex defectu horum accidentium, neque ex defectu formæ panis substantialis deficeret, quia ut dice-

bam Contr. 2. Phys. punct. 7. materia sine forma constituta peteret naturaliter conservari. Vide quæ de hac re, & dependentia à posteriori scripsi. Ratio à priori est quia terminus à quo transit à se ipso in terminum ad quem, & illud, quod erat terminus à quo, verbi gratia, panis, fit corpus Christi, quod est terminus ad quem. Conuersione enim est transitus non solum ex vno in aliud, sed vnus in aliud, verbi gratia, non est transitus ex vno subiecto in aliud, ad quod sufficeret relinquere hoc subiectum, & aliud acquirere, sed vnus in aliud, hoc est ex eadem entitate quæ transit, quæ se ipsam respicit tanquam terminum à quo, quem relinquere debet, illud enim à quo fit transitus relinquendum est, nihil enim transit ab illo, in quo perseverat, non potest autem se ipsum relinquere nisi per defensionem sui, dum enim perseveret in se ipso, & quasi secum erit, & ita non diceretur à se transisse, terminus autem ad quem non est illud à quo fit transitus, & ita sufficeret ut terminus à quo fiat terminus ad quem, quin ipse terminus ad quem fieri incipiat, quia ut hoc fiat aliud non requiritur, illud aliud tunc fieri, sed in illud, siue tunc, siue antea factum transire, quod conuertere, & fieri dicitur. Itaque substantia panis relinquit se ipsam, & quasi acquirit aliquid distinctum à se, in quod transit, & quod fit, ut autem se ipsam relinquat necessum est relinquere suam existentiam, ut autem quasi acquirat aliquid distinctum à se non requiritur illud distinctum tunc produci, potest enim illud, quod iam diu productum est nunc acquiri.

Rursus obiicitur ex modo loquendi Patrum asserentium corpus Christi fieri, produci, vel creari in conuersione Eucharistica. His testimoniis rectè respondet P. Vallerius. Patres nihil aliud significare voluisse, quam virtute verborum substantiam panis, & vini transire in corpus Christi: ratione enim conuersionis corpus Christi constituitur in hoc Sacramento, ac si denudò crearetur. Instat Hurtad. ex profa Missæ dicente: *Fitzque sanguis Christi merum*, quæ propositio esset falsa, & inepta si corpus Christi non fieret per nouam actionem. Siniſtrè propositionem hanc interpretatus est Hurtad. quia in illa verbum *fieri*, seu participiū *factum*, in illo inclusum non prædicatur de sanguine, sed de mero & propositio debet contrui, merū fit sanguis Christi, ac proinde si verbum *fieri*, seu illius participiū importaret actionē terminatā ad subiectū, de quo prædicatur potius deberet inferre Hurt. verbum *fieri* importare actionē terminatam ad merū, quā ad sanguinē Christi, quod absurdū est si intelligatur de vera actione positiua: denique ergo propositionis est: merū fit sanguis Christi: *El vino se à hecho sangre de Christo*, hoc est definit esse in Christi sanguinem.

Vltimò obiicitur: si per conuersionem Eucharisticam non producit corpus Christi sed tantum ponitur sub speciebus, sequitur conuersionem Eucharisticam non esse substantialem, quia tantum est quædam præsentatio, seu adductio corporis Christi per nouam præsentiam localem seu vnionem accidentalem ad accidentia panis, quomodocumque hæc vnio constituitur, ad quem tantum terminabitur conuersionis, ac proinde non erit substantia, sed accidens. Resp. conuersionem dicere oppositionem inter terminum à quo & terminum ad quem, quæ oppositio substantialis dicitur ex eo quod inter terminos substantiales versetur, ex vi enim illius vnā substantia immediatè transit in aliam, quod est conuersionem esse substantialem, & terminari ad substantiam formaliter ut conuersio est, quia conuersio ut conuersio formaliter respicit tanquam terminum formalem illud, in quod fit conuersio, licet materialiter sumpta, ut productio est respicit accidens, videlicet modum illum, seu præsentiam localem, ex vi cuius Christus existit sub panis accidentibus, ut ex P. Lugo dicebam puncto immediatè præcedenti, sed dicit P. Soar supra aliud esse conuersionem esse substantiarum, aliud esse substantialem, conuersionem esse substantiarum dicitur ex vi illius vnā substantiam conuertere in aliam, esse verò substantialem dicit respicere tanquam terminum formalem substantiam, quem non respicit conuersio Eucharistica, si ex vi illius non producit Christi corpus, sed tantum modus ille accidentaliter existendi sub speciebus panis. Resp. terminū formalem à quo conuersionis esse illud, quod conuertitur, & quod definit esse, & terminum formaliter ad quem conuersionis ut conuersionis esse illud in quod aliud transit, & in quod conuertitur, ut dicebam puncto præcedenti, ac proinde eo ipso quod conuersio est substantiarum, & ex vi illius vnā substantia in aliam conuertitur, respicit

respicit vñā substantiam tanquam terminum à quo, & aliam tanquam terminum ad quem, & est conuersio substantialis, quia formaliter vt conuersio est terminatur ad substantiam, neque conuersio ex alio capite potest dici substantialis nisi quia ad substantiam terminatur, sicut actio substantialis dicitur, etsi entitatiū sit accidens, ex quo ad substantiam terminatur. Instabis: conuersio vt productio est terminatur ad modum illum accidentalem, & non ad substantiam secundum sententiam traditam: ergo non est simpliciter substantialis. Retorquo argumentum: conuersio etsi sit productio corporis Christi in sententia P. Soar non tantum terminatur ad corpus Christi secundum se, sed ad corpus Christi sub illo modo existenti sub speciebus Eucharisticis: ergo non solum respicit tanquam terminum substantiam corporis Christi sed modum illum accidentalem: ergo terminatur ad accidens: ergo accidentalis dicitur. Resp. conuersionem dici substantialem ex eo quod formaliter vt conuersio est terminatur ad substantiam, etiamsi materialiter vt productio est modum accidentalem respiciat vt terminum.

§. IV.

Totius difficultatis resolutio.

22 **E**x dictis de natura conuersionis, & de illius proprietatibus facile erit definire, quomodo generationi ratio conuersionis contingat, & in quibus generationibus intercedat conuersio. Primum certum est de conceptu generationis conuersionem non esse, quia generatio non dicit corruptionem formæ, neque alicuius entitatis habentis oppositionem cum termino formali, aut totali generationis, neque dicit materiā primā, aut aliquod accidens, quod terminum genitum afficiat præcessisse in aliquo termino, qui ex vi generationis definat esse, quæ essentialiter requiruntur ad rationem conuersionis vt dictum est. Secundum certum est etiam non omnem conuersionem esse generationem, quia etiamsi quidquid est in substantia panis, & modus vnionis inter materiā, & animā humanitatis Christi crearentur, ac proinde totum corpus Christi compositum ex materia, & forma esset creatum, substantia panis conuerteretur in corpus Christi absque vlla generatione adhuc præexistente, quæ respiceret terminos conuersionis, neque aliquid ad illorum constitutionem spectans, & in substantiis creatis certum est posse dari conuersionem sub aliquibus accidentibus communibus etiamsi nulla intercedat ipsorum generatio. Itaque generatio & conuersio mutuo exceduntur, dantur enim generationes, quæ conuersiones non sunt, & conuersiones, quæ non sint generationes, licet aliquando in eadem mutationem consiliat generatio, & conuersionis ratio.

23 In generatione compositorum, quorum formæ materiales sunt regulariter duplex reperitur conuersio, conuertitur enim forma corrupta in formam genitam conuersione formali, quæ propriè est conuersio vt dicebam supra, & conuertitur totum genitum in totum corruptum, quia ex vi totius geniti definit esse totum corruptum, & vtrique eadem est materia communis. Conuersio hæc totius in totum non distinguitur à conuersione vnionis in vnionem, quia non alia ratione totum genitum ponitur in rerum natura, neque destruitur totum corruptum, nisi quatenus destruitur vnio huius, & illius vnio producit. In morte hominis, & generatione cadaveris, etsi vnum totum conuertatur in aliud, non tamen vna forma in aliam conuertitur, quia rationalis anima non definit esse secundum se, etiamsi producat forma cadaveris, & introducatur in materiā, quam ante informabat rationalis animus, ac proinde non potest esse terminus à quo conuersionis, neque in formam cadaveris conuertitur, quia terminus à quo conuersionis, qui in terminum ad quem conuertitur, debet definire esse secundum suam entitatem, & in rerum natura non permanere, anima autem rationalis separata à materia verè existit, & permanet in rerum natura. In hominis generatione duplicem conuersionem reperio totius corrupti in totum genitum videlicet hominem, & conuersionem formalem formæ embryonis, aut aliud quæcumque sit, quæ præcedat rationalem animū, in ipsum rationalem animū. Priorem conuersionem admittit communis sententia: posterior hanc negat Hurt. disp. 1. sect. 4. tum quia anima rationalis non educitur ex potentia materiæ, tum quia non opponitur cum forma precedenti ratione sui, sed ratione vnionis. Neutra ratio me mouet, non prior quia ad

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. 1.

conuersionem non requiritur terminum in quem sit conuersio educi ex illo, sub quo sit conuersio, possunt enim conuerti illa, quæ per se creantur, vt dicebam supra, neque requiritur terminum ad quem produci ex vi conuersionis vt nuper probabam. Posterior ratio non mihi maioris ponderis est, quia vt probaui Contr. 8. Phyl. punct. 3. forma media vnione opponitur cum aliā non solum vt vnità, sed vt educā, & ita anima rationalis vt vnità non solum immediate destruit vnionem formæ embryonis, & consequenter ipsam formam, quæ sine hac vnione non potest conuerti, sed immediate opponitur cum ipsa forma, vt educā, & exigit ne ulterius educatur, quod est exigere suspensionem influxus, quo conseruatur. Ad illud, quod dicit Hurt. formam rationalem non opponi per se ipsam, sed per vnionem. Respondeo animam rationalem per se ipsam esse destructiuam in actu primo formæ embryonis, indigere tamen vnione tanquam causalitate requisita vt in actu secundo illam destruat, seu in actu secundo hic. & nunc exigat illius destructionem, sicuti forma educā mediā educatione tanquam causalitate, seu applicatione exigit destructionem formæ oppositæ, quam non exigeret, si non educeretur, nihilominus dicimus per se ipsam immediate opponi cum aliā. Ex his argumentum desumitur ad probandum in generatione hominis, & corruptione embryonis reperiri omnes condiciones requisitas, vt dicatur formam embryonis conuerti in animam rationalem, quia aduenit anima rationalis per impossibilitatem, quam habet cum illa, & vtrique est subiectum commune. Neque obest animam rationalem non produci in generatione hominis, quia necessum non est, ex vi conuersionis produci terminum ad quem conuersionis.

PUNCTVM VI.

De Generatione viuientium.

Theologi omnes cum Doctore Angelico 1. part. quæst. 27. art. 2. viuientium generationem definiunt: *Origo viuientis à viuente à principio coniunctio in similitudinem naturæ*, quæ definitio videtur desumpta ex Aristot. variis in locis, nam 8. ethic. cap. 12. dixit genitum debere esse coniunctum generanti: debere autem esse in similitudinem naturæ docuit idem Philosophus 2. de anima cap. 4. tex. 34. & 7. Meta. cap. 8. tex. 18. & 1. de Gener. animalium cap. 1. Addit Maior in 1. dist. 13. quæst. 1. Generationem hanc debere esse à viuente cognoscente se, vt hac ratione plantæ excludantur à vera generatione, siquidem vna arbor alius arboris filia non dicitur. Consentit P. Vasquez disput. 113. cap. 2. num. 6. Dissentiunt alij plurimi Doctores cum recentiorum magna. Cæterum nomen *filij* tantum tribui viuientibus, quæ ab aliis cognoscitiuis procedunt citra controuersiam est, actuale verò cognitionem ad hanc filiationem in principio, à quo procedit necessariam non esse, frustra quicumque negabit, nullus enim dicit prolem procreatam à femina dormiente in instanti, in quo semen virile recepit, & proprium decidit, & in instanti in quo exercetur actio productiua ipsius prolis rationem filiationis non trahere à tali femina, & hanc propriè matrem non esse. His positis vix aliquid potest circa rem in quæstionem verti, quod ultra nomen procedit. Certum enim est arbores non dici filias, an verò hoc procedat ex eo, quodd cognoscitiuæ non sint arbores, quæ aliarum sunt principia, vel ex aliis peculiaribus circumstantiis, quæ reperiuntur in generationibus sensitiuorum, & non in generationibus viuientium, quæ tantum se nutriunt incertum est, non enim potest certò sciri, quā ratione apud maiores nostros inualuit vsus non tribuendi filiationem viuientibus, quæ à purè sensitiuis procedunt. Coniecto ego arboribus, & plantis vulgo filiationem denegatam fuisse, quia regulariter vix speciem aliquam similitudinem sensibus perceptibilem habet planta, seu arbor cum principio, à quo fuit producta, quam non habeat cum aliis plantis, seu arboribus eiusdem speciei, & cum de ratione filij sit similitudo, hinc fit, vt illis, in quibus vulgus vix aliquam similitudinem agnouit, filiationis proprietatem non impertiat. Neque refert minorem habere similitudinem equam cum asino, & nihilominus alij filiam dici, quia hoc peculiare est in vna, vel altera sensitiuorum monstruosa generatione, & pro omnibus idem loquendi modus est institutus.

M m 3

institutus. Ceterum etsi ad denominationem filij secundum frequentem loquendi modum requiritur principium generationis cognoscitum esse, adhuc lis est, an generatio vnius arboris ex alia, ex vi cuius arbor genita filia non euadat, comprehendatur sub definitione viuientis supra tradita, aliud enim est arborem genitam filiam esse, aliud genitam specialiter viuientis generatione, quam Philosophi, & Theologi definiunt, potest enim dici generationem viuientis purè nutritiui esse propriissimam viuientis generationem, & ex vi illius terminum genitum filium non euadere, quia latius patet esse genitum propria viuientium generatione, quam esse filium. Sentio arbores, etsi filiz non dicantur propriè dici genitas speciali viuientium generatione à Doctoribus definita, quia illarum productioni optimè quadrant omnia, quæ definitione specialis generationis viuientium exprimentur, ut illius explicatio notum fiet.

2 Per particulam, *origo viuientis à viuenti*, excluduntur reliquæ generationes, quæ à viuentibus non procedunt, excluditur etiam nutritio, quæ non est vnius viuientis ab alio viuenti distincta, quod important verba illa, *viuientis à viuente*: ly à principio coniunctio significat aliquid generationis debere esse in genito, & quidem non emortuo modo, sed vitali. Quia ratione semen dicitur à viuente modo vitali ab eodemque elaboratur: ob defectum huius conditionis productio Adami generatio non fuit, à nullo enim principio coniuncto processit, neque productio Euz etsi ex Adami costa, quia eam non vitaliter subministravit Adas, neque per illam efficienter ad productionem Euz concurrat. Ob hanc rationem possent etiam excludi ab hac definitione generationes viuientium non sensitiorum, quia arbor non viuio modo, sed emortuo semen ministrat, ut illo arbor alia procreetur, illud enim non actiue à se decidit, neque propria virtute intra terram collocat, quæ velut mater semen arboris foueat, & illo adiuta aliam concipit, & parit arborem. Nihilominus adhuc standum est dictis, & dicendum generationem arboris generationem esse viuientis specialiter sumptam, quia etsi arbor non vitaliter à se decidat semen, & collocet intra terram, vitaliter tamen illud elaborat cum virtute productiua alius arboris, vt ex illo non solum tanquam ex principio passiuo, sed etiam tanquam à principio arbor alia procreetur, quod respectu Euz non habuit Adami costas, quia hæc in Adami structuram, & non in Euz procreationem elaborata fuit, neque actiuam virtutem habuit Euzam producendi. Neque dictio illa vitali modo videtur requiri ad rationem generationis, quia si demonis arte nullo viri concursu semen ab illo esset extractum, & inclusum intra feminæ matricem, procreatio foetus vera esset viuientis generatio, etiam si vitalis alia decideret, & communicatio principij coniuncti non præcessisset. Existimo tamen hanc vitalem seminis decisionem per actiuum maris feminæve concursum, & eiusdem elaborationem cum dispositionibus requisitis, vt ex illo saltem tanquam ex materiali causa proles educatur, absque alio concursu actiuo præfinito à principio decedente semen, vel ab ipso semine sufficere, vt proles procreatio specialis viuientis generatio dicatur, & terminus ex vi illius respectu sui principij filiationem contrahat; quia de ratione huius tantum est procedere à principio coniuncto actiue communicato genito à genere per actiuam decisionem, seu operationem ordinatam ad productionem termini geniti, vel à principio coniuncto actiue concurrente, & elaborato, vt talem præstet concursus. Doctrinam hanc trado vt defendam virum verè esse Patrem termini geniti ex femine, quod ille decidit intra matricem feminæ, etiam si semen actiue non concurrat ad proles generationem, concursus enim actiuus feminis dubius est, quem multi satis probabiliter negant, & apud omnes inconcussus est substantiam genitam ex femine deciso ab hoc homine respectu eiusdem filiationem contrahere, ex quo infero independentem à concursu actiuo feminis Doctores agnoscere in sensitiuis fundamentum filiationis, siquidem constanter defendunt quemlibet hominem filium esse illius, qui decidit semen, ex quo fuit procreatus, etiam si virtutem actiuam semini negent. Quod verò docet Arriaga, videlicet casu, quo semen virile actiue non concurrat, virum non magis esse Patrem respectu proles, quam Adamus respectu Euz alieque est à communi hominum consensu, & ne trahat ad hoc absurdum deuorandum, à posteriori infero sufficere ad viuientis

generationem respectu maris hunc actiue elaborasse semen in bonum proles procreanda, & actiue illud à se decidisse vitali modo.

Circa particulam, *in similitudinem nature*, magna est inter Theologos dissensio, qui diuerso modo explicant similitudinem requisitam ad rationem generationis, vt intra propriam sententiam accommodè defendant veritatem Catholicam videlicet productionem secunde personæ Trinitatis esse generationem, & secundam personam verè, & propriè esse filium, & productionem Spiritus sancti non esse generationem, & hunc filium non esse. Explicatio, quæ magis consona apparet, est illa, quam verba præseferunt scilicet, quod generans, & genitum sint eiusdem nature. Hanc naturæ unitatem in generatione, & in genito specificam tantum poposcit Aristoteles, qui generationem tantum creatam agnouit. Ceterum si cum indiuidua naturæ unitate potest distinctio generationis, & geniti, & productio componi, dum distinctio nature non est, vt in diuinis contingit, hanc esse perfectiorem similitudinem vel unitatem sentio, cum qua melius componitur generatio, si illam nolis similitudinem vocare, maior enim est coniunctio per identitatem, quam per similitudinem. Et verò hanc unitatem debere intercedere inter generans, & genitum expresse Aristoteles ex quo desumpta est illa particula *in similitudinem nature*. Verba sunt Philosophi c. 8. text. 28. ubi ait: *In quibusdam manifestum quod generans tale est, quale quod generatur, non tamen idem, neque eum numero sed vnum in specie, vt naturalibus, homo namque generat hominem, nisi quod præter naturam fiat vt equus mulus, & hoc quoque similiter, quod enim est commune equo & asino non est nominatum propinquissimum genus: fuerint ambo fortasse viri muli.* Ecce ex Aristotele adeo strictè requiritur similitudo in natura vt adhuc in generatione multi similitudinem, hanc non deficere dixerit, considerandum namque vnum principium constatum ex equo & asino, cui mulus genitus assimilatur. Intendit ergo natura perfectam assimilationem in generatione multi, cumque impossibilis sit assimilatio vnius multi geniti cum duplici animali diuersæ speciei, id, quod potest, præstat natura, & mulum edit eà similitudine, quæ potest habere cum principio adæquato constituto ex animalibus specie diuersis. Ex his principiis perfecta generatio unitatem in natura specifica causat, & perfectissima, quæ est Verbi generatio unitatem dicit numericam.

P. Hurtadus disp. 1. sect. 2. asserit ad veram viuientis generationem, & rationem filij non requiri specificam similitudinem, sed illam tantum quæ sufficiens est vt filium participem faciat bonorum parentum, & illorum hæredem. Hoc fundamento defendit mulum genitum ex equa & asino habere similitudinem sufficientem, vt illius productio verè dicatur generatio, quia mulus sufficientem habet similitudinem, vt sit particeps lactis, & blanditiarum, quibus belluæ filiis suis indulgere solent.

P. Arrub. 1. part. tom. 2. quæst. 27. disp. 28. docet de ratione filij esse, quod procedat similis in ratione principij intendens primò producere substantiam sibi similem in natura, quod reperiri docet in omnibus filiis, quia licet mulus de facto non euadat principio similis, principium tamen illum intendebat similem producere, etsi per accidens ex commixtione feminum dissimili dissimilis euaserit, quia quodlibet semen secundum se ordinabatur ad productionem foetus natura specifica perfectè similis viuienti, à quo fuit decedens.

Canariensis l. p. q. 27. art. 2. docet ad rationem filij non sufficere similitudinem, sed requiri rationem imaginis in filio, addit autem esse imaginem supra simile, hoc esse productum ad representandum prototypum, sic ouum ouo simile est, non tamen illius imago, quia productum non est vt alturum representet. Canariensi consentit P. Vaquez l. p. tom. 2. disp. 13. c. 7. & hunc sequuti sunt illius fidei discipuli Torres Complutensis disput. 2. de Trinit. dub. 7. & Alarcon disp. 8. cap. 16. & 17. & apud hunc Basilicus Legionensis de nominibus Christi in nomine filij.

Ricardus de S. Victore lib. 6. de Trinitate à c. 16. vsque ad 21. Alensis l. p. quæst. 92. membr. 2. §. 1. & membr. 3. art. 2. ad 3. Maior in 1. dist. 13. q. 1. in vltima particula definitionis ab ipso adductæ. D. Bonauent. in 1. dist. 31. art. 1. quæst. 2. sensere similitudinem ad rationem filij requisitam non tantum debere esse in natura, sed etiam in principio producendi, seu in virtute producendi, hoc enim principium, seu hanc virtutem nomine nature in definitione adductæ

hi doctores intelligit iuxta illud Arist. *natura est principium motus*. Hac ratione asserunt Spiritum sanctum non esse Filium, quia non producitur cum virtute aliam personam producendi: Verbum autem esse filium quia producitur simile principio in virtute producendi, sicut enim prima Trinitatis persona virtutem habet producendi filium per intellectum, sic & secunda virtutem habet producendi simul cum prima per modum vnus principij per voluntatem tertiam aliam personam, & hæc nullam aliam potest producere. Sententiam hanc his temporibus in lucem edidit P. Zúñiga tom. de Trinit. disp. 2. dub. 20. Accedit Puente Hurtado in manuscriptis qui definitam esse contendit in Concilio Florentino, ex quo mentem hanc ebi-berat Arriaga, qui iam vt ipse fatetur disp. 1. sect. 4. n. 42. ab illa decessit.

8 Perdoctus Magister à nostris sic particulam illam: *in similitudinem nature*, explicuit. Asseruit generationem debere provenire à natura, illam verò actionem provenire à natura vt natura est, quæ provenit ab ipsa natura tamquam à principio quod, vel à supposito per ipsam constituto, quia cum natura per se primo inest supposito, & secundum suum conceptum habeat esse radicem talis operationis, non potest non constituere suppositum, cui inest principium eiusdem operationis, vel termini, quoties terminus productus non est ipsa personalitas constituens illud suppositum. Vnde infert hic auctor rationem principij aduenientis supposito inesse talis iam constituto non esse naturæ, hæc enim definitur à Philosopho: *principium motus, & quietis eius in quo est primò, & per se, & non secundum accident*, id autem quod aduenit supposito iam constituto, non est in illo primò, & per se, sed secundum accident: Actio ergo, quæ provenit ab hoc principio adueniente supposito iam constituto, non provenit à natura vt natura est, & ita non potest esse viuentis generatio quæ esse debet origo viuentis à viuenti in similitudine naturæ, à qua formaliter vt natura procedat. Rem sic explicat huiusmodi propugnator detur, exempli gratia, hominē album esse principium alius operationis, ita indissolubiler, vt homo præcisa albedine nullatenus esset principium quod, nec remotum, nec proximum, illa operatio non esset à natura hominis, vt natura est, quia hæc exerceret suum munus respectu suppositi hominis in ordine ad totum substantiale, quod non aduenit enti iam constituto in suo esse: esse autem principium talis operationis esset accidens respectu hominis, neque humanitas cum albedine primò, & per se tale principium constitueret, sed principium quoddam, quod per accidens homini adueniret, si quidē huic per accidens contingeret albedo, ex qua tale principium constitueretur. Vnde etsi fingamus terminum productum per illam actionem procedentem ab homine albo esse hominem, adhuc talis actio non esset viuentis generatio, quia terminus productus non esset in similitudinem naturæ cum suo principio, quia in hoc humanitas non exerceret munus naturæ, cum ratio principij adueniret ipsi homini iam constituto, & ex homine, & albedine accidentaliter conflueret principium.

9 Neque ob id relegasse dicit hic auctor potentias accidentales proximas, nam si dentur, sunt quedam instrumenta substantiæ, cui dantur, & hæc absolute dicitur principium quod, & semper verum est dicere, homo generat hominem, etiam si detur potentia generatiua superaddita, quæ sit accidens, quia hæc debetur homini formaliter vt homo est, & hominis natura immediate cum hac potentia concurrat, vel si substantia immediate ad productionem substantiæ non concurrat, Deus concurrat cum potentia generatiua tanquam cum instrumento naturæ humanæ per specialem concursum, quem præstat naturæ loco, & quem simul exhibet potentia accidentali, quia est instrumentum substantialis naturæ.

10 Ex dictis principijs rationem hanc attexit, propter quam productio Verbi sit generatio, non autem productio Spiritus Sancti. Principium generatiuum Verbi est persona Patris, quæ ex natura, & propria Patris substantia, quam ipse ab actiua generatione formaliter non distinguit, resultat. Vnde actio, quæ ab hoc principio procedit, à natura formaliter vt natura procedit, & si illius terminus sit eiusdem naturæ cum principio, vt accidit in productione Verbi, talis actio erit productio termini in similitudinem naturæ respectu principij, vt principium formaliter est natura, cum immediate procedat à principio per naturam

constituto. Principium spiratiuum, siue formaliter distinguatur, siue non, ab ipsa spiratione actiua non est filius formaliter vt filius, neque Pater formaliter vt Pater, quia si Filius formaliter vt Filius, & Pater formaliter vt Pater essent principia spiratiua, nõ spirarent per modum vnus principij spiratiui, quod dici nefas est, certum est enim Patrem, & Filium spirare tertiam Trinitatis personam per modum vnus principij spiratiui. Est ergo principium spiratiuum quid commune Patri & Filio, quod aduenit Patri iam constituto in esse suppositi, seu primæ personæ, & Filio constituto in esse suppositi seu secundæ personæ, neque ex hoc principio adueniente secundum nostrum concipiendi modum Patri, & Filio per modum accidentis resultat aliud suppositum, tum quia inaudita est quarta substantia relatiua, tum quia de ratione substantiæ est incommuni-
cabilitas alteri personæ: si autem virtus spiratiua, seu spiratio actiua constitueret personam, iam Pater & Filius dicerentur eadem persona. Ob quod Pater Ruiz disp. 70. sect. 3. n. r. censet temerarium & periculosum errorem esse concedere substantiam, vel suppositum aliquod commune Patri, & Filio, & apertum errorem affirmare personam vtrique communem. Resultat ergo aliquod singulare principium Spiritus Sancti ex essentia diuina, & duobus suppositis Patre & Filio, & virtute spiratiua, seu actiua spiratione, quæ non vnitur immediate essentia, sed media Paternitate, & Filiatione vt notat Pater Soar lib. 10. c. 4. n. 4. P. Ruiz disp. 7. num. 9. ac proinde potentia spirandi aduenit duobus suppositis iam constitutis in suo esse. Vnde etsi propter summam identitatem, spiratio sit substantialis ex modo tamen adueniendi se habet veluti, accidens adherens, & adueniens supposito iam constituto, vt aduertit P. Soar. nuper citatus n. 6. in fine. Ex his concluditur iuxta principia suprà tradita tertiam personam Trinitatis non procedere à natura formaliter vt natura est, & ita illius productionem non esse generationem, quia de ratione huius est procedere à natura formaliter vt natura, & terminum genitū produci in similitudinem naturæ suo principio formaliter vt tale principium natura est, Spiritus autem sanctus etsi procedat eiusdem naturæ cum Patre & Filio non potest in hanc similitudinem procedere, quia illius principium quod, non est natura formaliter, vt natura, quæ est in ordine ad suppositum constituendum, sed aduenit formaliter duobus suppositis iam constitutis. Itaque productio Spiritus Sancti generatio non est, quia procedit à duobus suppositis, quodam producto, & altero improducto, quibus iam constitutis aduenit spiratiua virtus, seu spiratio actiua: quod si virtus spiratiua esset constitutiua vnus, vel duplicis suppositi, à quibus procederet Spiritus sanctus sicuti virtus productiua, seu productio actiua Filij si à virtute productiua formaliter non distinguitur est constitutiua primæ personæ Trinitatis, Spiritus sanctus genitus diceretur, quia non ex eo præcisè quod procedat à duobus suppositis non dicitur genitus, generationi enim ex prædicatis essentialibus generationis vt sic non repugnat siue ab vno siue à duplici supposito procedere, sed ex eo non dicitur genitus Spiritus sanctus, quia procedit à duobus suppositis, quibus iam constitutis aduenit ratione nostræ spiratio, & virtus spiratiua. Eadem ratione non diceretur genitus si procederet ab vno supposito, cui iam constituto, quasi accidentaliter ex modo nostro concipiendi adueniret virtus productiua, & productio actiua Spiritus sancti, quia tunc non procederet à natura formaliter vt natura.

Adduxi hos omnes dicendi modos, vt quilibet possit illum, qui magis ariserit eligere, neque aliquem aliis præfero, neque in hac re modò meum aperio animum, hæc enim questio non ad Philosophum, quem modò tantum ago, sed ad Theologum attinet, ex illa enim vt ex dictis visum est pendet modus defendendi veritatem Catholicam, videlicet Verbum esse genitum, & esse filium, Spiritum verò sanctum etsi procedentem à Patre, & Filio, & eiusdem naturæ cum vtroque neque genitum esse, neque Filium dici.

PUNCTUM VII.

Nonnulla expediuntur de Generatione.

Circa principium generationis primò posset inquiri, quomodo ad illam dispositiones concurrant, quam

Mm 4

questio

quæstionem solui Controuersia 1. punct. 4. ex hac quæstione manet alia soluta iuxta nostra principia, an videlicet ad generationem concurrant immediatè accidentia, quæ reperiuntur in passo, vel quæ in principio substantiali actiui generationis subiectantur, cum enim ferat nostra sententia accidentia non effectiue, sed dispositiue concurrere, consequenter ad illam dicere debemus immediatè tantum ad generationem conducere accidentia recepta in subiecto generationis, & nullo modo, quæ in principio actiui recipiuntur, dispositiones enim ad formam non se tenent ex parte principij actiui, sed ex parte principij passiu formæ, ad quam disponunt, in quo mediatur, vel immediatè recipiuntur. Locum hæc quæstio inuenit in sententia illorum, qui asserunt accidentia effectiue concurrere ad formam, in qua dubium esse potest an influxus actiui proueniat ab accidentibus receptis in præcipuo generante vel in subiecto generationis. Thomistæ hanc causalitatem tribuunt accidentibus in subiecto generationis receptis, quia hæc sunt magis applicata passo ut in illo formam producant, cum sint cum illo penetrata, & accidentia recepta in præcipuo generante, tantum possunt esse applicata secundum ultimam superficiem, & aliquando sunt valde distantia, sicuti accidentia corporum celestium, à quibus plures formæ substantiales in terræ visceribus producantur, valde distant à terra, cuius materies est subiectum generationis talium formarum. Hoc Thomistarum fundamentum nullum est, quia etsi accidentia passi sint magis ipsi applicata, hæc maior applicatio necessaria non est, ut agens agat in passum, eo enim ipso quod principium adequatum secundum aliquid sui sit immediatum passo potest agere in illud. Quod si penetratio sit maior applicatio, & magis conducat ad actionem, ex hoc non inferitur agens aliàs sufficienter applicatum, etsi non adeo stricta applicatione, nihil acturum, sicuti quando nihil agentis diuisibilis est penetratum passo, quedam partes illius sunt aliis magis applicata, & tamen omnes agunt in passum, sed tantum inferitur, quod si effectus esset diuisibilis, velocius, & intensior produceretur à principio magis applicato; tardius verò, & remissior à principio minus applicato. Neque illud quod obicitur de distantia accidentium, quæ recipiuntur in generante, quidquam difficultatis habet, quia semper præcipuum generans est sufficienter applicatum ratione effectus, quem producit in medio, ut producat in passo dispositiones ad formam: ergo accidentia recepta in eodem principio generante sufficientem applicationem habebunt, ut mediis aliis accidentibus in medio productis, quæ cum illis se possunt tenere ex parte principij actiui effectiue attingant productionem formæ substantialis.

2. Alia sunt positiua fundamenta, quibus iuxta Thomistarum principia illius sententia eueritur: Sentiant isti ultimam dispositionem produci actiue à forma geniti, & omnia accidentia recepta in passo in instanti generationis effectiue produci ab eadem forma geniti, & in illo instanti corrumpi accidentia, quæ præcesserant in corrupto. Ex quo principio duo inferunt: primum non posse effectiue produci formam geniti ab accidentibus, quæ existunt in instanti generationis, quia hæc ab ipsa forma producantur, & non possunt in eodem genere causæ esse priora & posteriora forma substantiali. Secundò infero formam non posse effectiue procedere ab accidentibus, quæ præcesserant in corrupta, & non subsistunt in instanti, quo forma producit, quia nullus effectus potest efficienter dependere à causa actu non existente. Respondent Thomistæ sufficere accidentia immediatè antè extitisse, ut ab illis iam non existentibus possit nunc effectiue forma geniti dependere. Inanis sumptus ad rem aliàs fundamento destitutam defendendam. Ruit solutio ex doctrina tradita Controu. 7. Physic. Punct. 4. ubi probauimus requiri existentiam causæ in eodem instanti, in quo producit effectus, ut hic ab illa possit dependere. Miror insuper doctrinæ insequentiam tribui influxus actiui accidentibus receptis in subiecto, & non in præcipuo generante, quia accidentia in subiecto recepta sunt illi magis applicata in ordine ad locum, & non expenditur maior applicatio, quam habent accidentia recepta in generante in ordine ad tempus, siquidem hæc sunt in eodem tempore, in quo generatio, & illa tantum in tempore immediato, quasi approximatione in ordine ad tempus minus necessaria esset in ordine ad actionem, quam applicatio in ordine ad lo-

cum, cum longe strictior temporis quam loci applicatio requiratur, siquidem fert communis sententia posse de potentia Dei absolutam principium actiui producere effectum in passo valde distant in ordine ad locum, & nullus somniauit posse principium actiui distant in ordine ad tempus à passo in illo effectum producere. Tenet insuper omnium sententia agens in adequatum sufficienter applicari passo in ordine ad locum medio alio compingit seu agenti in adequato, & tamen omnes requirunt totum principium adequatum secundum quamlibet partem sui esse immediatè applicatum in ordine ad tempus subiecto, in quo effectus est producendus eidemque effectui producendo.

Concludo ex his iuxta principia Thomistarum quæ non concedunt accidentia communia genito, & corrupto, sed asserunt accidentia recepta in genito in primo instanti generationis à forma eiusdem geniti produci, tantum posse attribui virtutem actiui (si aliquibus accidentibus tribuenda est) accidentibus receptis in præcipuo generante, propter rationes suprà adductas contra Thomistarum sententiam. In sententia verò, quæ asserit eadem accidentia permanere in genito, & in corrupto, & accidentia recepta in genito non dependere effectiue in primo instanti generationis à forma geniti, posset prædicta virtus effectiua concedi accidentibus receptis in subiecto generationis, tum etiam receptis in præcipuo generante, quia cum omnia sint eiusdem rationis omnibus similis virtus inerit, & ex alio capite omnia sunt sufficienter applicata ad formam producendam, neque principium est aliquod, ex quo possumus specialius actionem generatiui tribuere accidentibus præcipui generantis, quam accidentibus receptis in subiecto generationis, neque in forma prædictam aliquod relucet, ratione cuius illi repugnet produci transuenter ab accidentibus receptis in præcipuo generante, vel produci quasi immanenter ab accidentibus receptis in eodem subiecto generationis, in quo ipsa recipiuntur, sed æquè indifferens erit ut ab utrisque producat, si produci potest ab aliquibus accidentibus.

Secundò dubitari potest an feminæ semen emittant? Negat Aristot. 1. de generatione animalium cap. 10. & cum eo peritissimi Medici asserentes feminas solum mittere humorem quemdam, & non verum fumen, sicuti in spadibus contingit. Ex Theologis defendunt hanc sententiam D. Thom. 3. part. q. 32. art. 4. & alij quam plurimi ipsum sequuti, quos referunt nostri Conimbr. lib. 1. de Generat. cap. 4. q. 27. artic. 1. Pro opposita sententia stant Hippocrates lib. de genitura, & lib. de diæta, Galenus lib. de usu partium, Valles. lib. 1. Controuers. cap. 6. cum prædicto Medicorum agmine: his non pauci aharent Theologi apud P. Soar. tom. 2. in 3. part. disp. 10. sect. 2. §. hoc rationi. Sententiam hanc asserit Hurtadus disp. 13. sect. 5. Anatomicis esse competentem, ex quorum argumentis constat feminas verum semen emittere, illud dealbicare, & esse elaboratum propriis instrumentis, quæ etiam feminis ad rem hanc natura prouidit.

De semine virili dubitari non potest necessarium esse ad formationem foetus, quod experientia ipsa compertum est, cum numquam formatio foetus absque masculino semine contingit. Difficultas est potest quomodo concurrat semen ad generationem. Opinio est utrumque semen concurrere actiue ad formanda organa: hæc est omnium Medicorum etiam negantium feminis verum semen. Sententiam hanc suadet seminis materia, quæ nimis spirituosus est, spiritus autem plurimum ad actiuitatem conducunt, & in effectus efficiendos inueniuntur à natura. Deinde semen masculinum passiuè concurrere ad foetum, ita ut in eius materiam inducatur anima, docent Hippocrates, & Galenus, aliique quamplurimi Medici apud Conimbr. lib. 1. de Generat. c. 4. q. 28. art. 1. Neque ex hoc inferitur idem agere in se ipsum, quia semen includit partes quasdam sanguineas valde crassas, alias verò spirituosas: secundum spirituosas in hac sententia agit, & disponit organa, secundum crassas patitur foetum eductum ex illis. Opposita sententia videlicet semen non concurrere actiue communior est inter non Medicos, quia semen est imperfectius viuentem, ac proinde non potest illud se solo producere, quin concurrat viuens, vel Deus supplens vices illius: concurrente autem Deo vel viuentem impertinentes est concursus feminis, & sine fundamento adstruitur.

Masculis non posse tribui concursum distinctum ab eo, quem

quem præstant medio semine ab illis decimo extra contro-
uersiam est, cum nullo modo applicentur, & maxime di-
stent cum foetus formatur. Difficultas est an feminæ acti-
uè concurrant ad formationem foetus. Affirmatiuè respon-
det Hurtad. disp. 2. sect. 6. cum Ochamo in 3. quæst. 3. &
Gabr. ibidem dist. 4. quæst. vnica. Negatiuam partem de-
fendunt Angelicus Doctor supra, Bonavent. Scot. Gabr. &
Maff. apud P. Soar. 3. p. tom. 2. disp. 10. sect. 2.

7 Circa principium actuum vnionis humanæ dubitari
potest an possit ab anima produci. In qua re negatiuè res-
pondeo cum Hurtado sect. 3. quia anima nihil agit in ma-
teria, nisi quatenus actus illam informans, non est enim
forma purè assistens, ac proinde ad hoc vt in eam agat
supponitur illi vnita. Ex hoc capite disparitatem depre-
hende, propter quam anima possit esse principium suæ par-
tialis vnionis per nutritionem acquisitæ, non verò vnio-
nis totalis, ex vi cuius primo materiam informat, quia ad
hanc non potest vniri per aliam vnionem supponi, ad
illam verò partialem vnionem in nutritione acquisitam
supponitur vnita per vnionem, ex vi cuius anima primo
materiam informat.

8 Disputari solet de partibus foetus, quæ prius formen-
tur? Galenus cum Hippocrate apud Conimbr. lib. 1. cap. 4.
quæst. 29. art. 3. docet hepar primum gigni, quod tenet Val-
les. lib. 2. Controuers. cap. 5. propè finem, & alij quam plu-
rimi Medici. Peripatetici omnes cum Aristotele docent
cor prius efformari, quibus adhæret Peramatus lib. de ho-
minis creat. cap. 4. Stoici tenent omnes partes præcipuas
hominis, quæ virtute spermatis sunt simul efformari. Sen-
tentiam hanc tenent plurimi ex antiquis, & recentioribus
Laurentius Andreas lib. 8. quæst. 5. P. Garcia disp. 38. cap. 1.
quam probabilem putat Valles. lib. 2. Contro. cap. 5. Nec
desuere alij, qui asserent spinam prius efformari, sicuti
carinam in naui, neque qui dicerent ossa ante partes car-
neas produci sicuti domus fundamenta.

9 Circa tempus, quo formetur foetus est communis Theo-
logorum sententia in viris animam infundi die quadra-
gesimo à conceptione, & in feminis die octuagesimo. Con-
sentiant P. Soar. tom. 2. in 3. part. disp. 10. sect. 2. §. *suppono*
quarto. Eminentiſſimus noster Cardinalis Tolet. in cap. 2.
Lucæ, annotat. 34. & grauissimus Maldonatus in idem cap-
itulum, & alij plures interpretes, quorum fundamentum est
lex, Leuitic. cap. 12. vt purificaretur puerpera die quadra-
gesimo, quæ virum peperisset, quæ feminam autem, die
octuagesimo, in qua lege dies purificationis assignatur res-
pondens diei, in qua proles efformatur. Huius legis ratio-
nem aliam reddit Theodoretus quæst. 14. neque Patres,
qui huic rationi subscribunt intendunt id ex propria sen-
tentia definire, sed iam ab alijs traditum supponunt, &
iuxta illorum sententiam legis Leuiticæ rationem reddunt.
Valles. lib. 2. Controuers. cap. 9. cum pluribus Medicis ait
feminas non ante diem quadragessimū, mares verò trigin-
ta formari diebus. Laur. Andr. lib. 8. q. 19. docet forma-
tionem feminæ nunquam excedere duos supra quadra-
gesima dies, mares verò trigintra efformare. Sententiam
hanc confirmat Peramatus lib. de hominis creat. cap. 5.

10 Circa gestationem proles experientia docet nono me-
se naturalissimè, feliciterque partus contingere, præcipuè
cum dimidium noni mensis intra vterum foetus expleuit.
Partus septimo mense naturales esse docet Hippocrates, &
suadet experientia: octauo autem mense infeliciter sem-
per accidunt. Rationem accipe ex Vallesio: Infantes se-
ptimo mense lucem extra maternum vterum videre pro-
curant, quod si non consequantur, octauo indigent mense
vt recreentur à labore suscepto, qui si non illis conceda-
tur, sed mense octauo natiuitas succedat, labor labori ad-
ditur, & priori vexati posteriorem sustinere non valentes
pereunt. Nonno mense regulariter secundè partus contin-
gunt, sed non minus secundè, etsi raro, decimo mense, quia
decimus mensis magis distat à septimo, in quo infantes
defatigantur motu, quem incassum præstitere, vt lucem vi-
derent. Constat etiam tum ex sacris literis aliquos partus
decimo contingere mense, Sapient. 7. num. 10. *In ventre ma-
tris figuratus fui caro decem mensium tempore*, tum etiam ex
profanis, sic enim Ouidius:

Annus erat decimus cum Luna repleuerat orbem,

Hic numerus magno tunc in honore fuit.

Sed quia tot digiti, per quos numerare solemus,

Sed quia bis quino femina mense parit.

Aliqui numerum istum decem mensium intelligunt iuxta

mensis Altronomos, & non iuxta mensis Calendarij, sunt
enim mensis Lunares & Solares, & mensis Calendarij: ho-
rum breuiiores sunt Lunares, maiores Calendarij, & me-
dij Altronomici, & hac ratione ex nouem mensibus Cal-
endarij fiet dierum numerus attingens decimum mensum
Altronicum, & qui iuxta Calendarij mensis partus
tempus recent, nonno mense contingere affirmant, &
qui iuxta mensis Altronomorum partus tempus metiun-
tur, decimo mense accidere testantur: de hac re legen-
di sunt Soar. tom. 2. in 3. part. disp. 13. sect. 3. Conimbr.
supra. Refert etiam Laurentius lib. 8. quæst. 30. partus
sextimestres fuisse superfluites. Neque tacere volo me au-
disse doctissimum Medicum principis philosophicis ap-
primè instructum in hac Complutensi Academia meritif-
simum primæ Cathedræ Rectorem, defendentem natu-
raliter posse quinto mense felici proles euentu partum
contingere, quia potest esse adeo excellens matris tem-
peramentum, vt illo quinque mensum spatio foetus ma-
tureſcat, sicuti senim sunt Prouinciæ, in quibus terra
adeo ferax est, vt bis in anno in fructus erumpat, quos non
nisi duplo tempore aliarum Prouinciarum sola valent
procreare, ita possunt nonnullæ dari feminæ, quæ quinque
mensibus conceptam prolem ad illud augmentum nascen-
dique opportunum statum promoucant, ad quæ non nisi
septem mensium curriculo aliarum matrem ope purueni-
re possent.

In his, quæ hoc Puncto tetigi aliorum retuli sententias,
neque meus fuit animus propriam tradere, aut de alio-
rum relatis iudicium ferre, quia illorum pleraque ad Me-
dicos spectant, omniaque nihil utilitatis viro Philosopho
& Theologo afferunt, & ita illa potius non obliuisci, quam
meminisse par est.

PUNCTVM VIII.

De Corruptione.

Corruptio generationi opponitur, quapropter de
vtraque simul agendum est. Definitur corruptio:
Deſitio rei in aliam. *Ly deſitio*, loco generis ponitur, quæ
annihilationem comprehendit: *ly in aliam*, differentia
vices gerit. Deſitio est suspensio actionis, seu negatio
actionis, quæ immediatè antea fuit, non enim definire
dicitur, quod non præceſſit. Itaque deſitio supra non ef-
ſe actionis addit ipsam actionem immediatè antea præ-
ceſſiſſe. Illa particula, *in aliam*, denotat rem corruptam
non ita annihilari, vt nihil illius maneat, subiectum vi-
delicet, accidentia, aut aliquid aliud, quod loco illius pro-
ducatur. Ex his inferes lucem aeris extinctam in aliud de-
finere, quia extincta luce illius subiectum adhuc remanet.
Cum verò res subiecto caret, veluti materia prima, si ipsa
deſinat eſſe, & maneat illius accidentia, vel aliquid loco
illius producatur, non dicitur annihilari, sed corrupti,
quia deſinit in accidentia propria, quæ remanent, vel in il-
lud, quod loco illius producitur. Ob hanc rationem asse-
runt Patres substantiam panis non annihilari in Eucharis-
tia, quia remanent illius accidentia, & loco eiusdem sub-
stantiæ panis, Christi corpus subrogatur. In hoc Patrū sen-
ſu, qui annihilationem vocant deſitionem rei, cuius nihil
remanet, substantiam panis non annihilari de fide est, quia
deſinitum est, & ſenſum euidentia compertum permane-
re panis accidentia in Eucharistica tranſubſtantiatiōe. Ni-
hilominus tradit Hurtadus disp. 1. sect. 8. num. 84. deſitio-
nem panis in Eucharistia ſtriçtè, & metaphyſicè loquen-
do eſſe annihilationem, licet non ita poſſit dici in Patrū
ſententia, qui tantum intendunt ſimul cum ſubſtantia pa-
nis non illius accidentia deſicere, quod firmum est, & Ca-
tholicè tenendum.

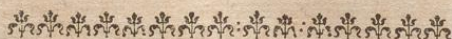
Iuxta hunc dicendi modum deſitio actionis creaturæ an-
nihilatione ſemper erit, quia cum terminus creatus à ſubie-
cto non dependeat, non poſſet in ſubiectum deſinere.
Difficultas est, an omnis deſitio actionis generatiuæ ſit
corruptio. Pro negatiua parte hæc adſtruitur ratio: De-
ſtruat Deus in eodem temporis instanti materiam, & for-
mam equi, tunc forma equi non deſinet in ſubiectum, quod
ſuperſtes non erit: ergo non deſinet in aliud: ergo non
erit corruptio. Aliqui recentes, qui mediam eduſtionem,
ſeu actionem eduſtiuam adſtruant inter creationem, &
generationem, aliam ſuſpenſionem actionis meditantur
mediam

mediam inter annihilationem, & corruptionem, & sicuti defendunt actionem, ex vi cuius educitur forma ex materia in primo instanti, in quo materia creatur, non esse generationem, quia non est mutatio ex defectu subiecti prius tempore precedentis, neque creationem, quia est dependens à subiecto, sed mediam quamdam actionem, quæeductio dicitur: eadem ratione affirmant defitionem formæ dependentis à subiecto, quam comitatur defitio subiecti in eodem temporis instanti contingens, non esse annihilationem, quia non est defitio rei independentis à subiecto, neque corruptionem, quia non est mutatio generationi opposita, ex vi cuius subiectum transeat à forma ad negationem formæ, ex defectu subiecti subsequenter, seu existentis in instanti temporis, in quo negatio, seu non esse formæ existit.

3 Nos, qui asserimus de ratione generationis non esse mutationem, neque quod subiectum prius tempore præcedat priuatum formam genitā, constanter tenemus non esse de ratione corruptionis ut subiectum remaneat aliquo tempore priuatum forma corrupta, quia sicuti impertinens est ad actionem positivam in hoc instanti dependentem à subiecto, subiectum tempore immediate præcessisse, ita impertinens est ad hanc defitionem actionis, seu ad hoc actionis non esse, subiectum immediate post formam permanere, seu existere in instanti, in quo existit non esse actionis, quia hoc cum sit purum nihil, & strictè loquendo non possit dici ipsum esse, sed potius non esse, quia non esse seu negatio actionis, nihil aliud importat, quam ipsam actionem non existere, quod nullo modo dependet à subiecto, neque huius existentia necessaria est ut sit non esse actionis dependentis ab illo, potius ex negatione subiecti rectè inferitur non esse actionis dependentis à subiecto.

4 Ad argumentum supra adductum respondeo: casu, quo materia, & forma equi simul definerent, formam quatenus est ex se definire in aliud, videlicet in subiectum, quia tunc defitio subiecti per accidens comitaretur defitionem formæ, quia hæc non illam exigebat, neque ex eo quod sit formæ defitio per locum intrinsecum inferatur à priori defitio subiecti, quia formā deficiente potest permanere subiectum vel sine aliqua forma, vel cum alia adueniente, quod si alia non aduenierit, hoc non est ratione formæ definentis, quæ non impedit, dum definit, aliud cuiuscumque aduentum.

5 Solet inquiri, an corruptio intendatur propter se à natura, in qua re assero agens liberum posse per se intendere corruptionem formæ accidentalis, quam ipse liberè conseruat, quia potest velle cessare ab actu amoris vel cognitionis non intento alio actu opposito, sed tantum propter disconuenientiam, quam apprehendit in actu voluntatis, vel intellectus, alicuiusve sensationis, reliqua verò agentia naturalia numquam per se corruptionem intendunt, sed generationem: ignis enim cum destruit lignum, tantum intendit productionem formæ ignis, quia tamen forma ligni impossibilis est cum forma ignis, corruptio ligni sequitur ignis generationem. Quomodo generatio vnius sit corruptio alterius, & quis sit ordo inter generationem, & corruptionem, explicui iam Controuers. 8. Physicor. Punct. 3. §. 2.

CONTROVERSIA III.

De augmentatione, seu aggeneratione substantiali & accidentali accretione.

AUGMENTATIO, seu aggeneratio substantialis est actio, quæ substantiale compositum fit maius per quamdam quasi partialem generationem, quam aggenerationem multi, præcipue ex recentioribus appellant, ex vi cuius acquirit nouam partem substantiæ, seu compositi, secundum quam augetur, idè postquam egimus de generatione totali, nunc agimus de partiali generatione, seu augmentatione substan-

tiali compositi. Hanc augmentationem, seu aggenerationem substantialem consequitur alia accidentalis augmentatio, seu accretio, quæ est acquisitio quantitatis, ex vi cuius compositum fit maius quantitatiue, seu nouam quantitatem acquirit, quæ præcedenti vnita maiorem complet quantitatem, quam compositum acquirere dicitur per hanc accretionem, quia acquirit portionem illam, quæ in ratione maioris complet quantitatem, de vtriusque augmentatione in hac Controuersia sermo erit propter vtriusque affinitatem, & connexionem.

PUNCTVM PRIMVM.

Definitur augmentatio, & diminutio.

AUGMENTATIO substantialis definitur: *Motus à minori in maiorem substantiam*, cui opponitur diminutio, quæ est *motus à maiori ad minorem substantiam*. Terminus ille *minor substantia*, qui in priori definitione ponitur, tanquam terminus à quo, & in posteriori tanquam terminus ad quem dicitur duo, vnum positivum, negatiuum aliud: positivum est substantia illa, quæ minor denominatur: negatiuum est negatio quædam partis superadditæ positivæ præexistenti, ratione cuius minor denominatur, & per quam formaliter minor constituitur. In vtriusque definitione intelligendus terminus ille *minor substantia*, secundum rationem negatiuum quam dicitur, per quam formaliter substantia minor constituitur, ita ut terminus à quo augmentationis, & terminus ad quem diminutionis, qui significantur hoc concreto *minor substantia*, formaliter ut termini tantum importent quid negatiuum, hoc est negationem alius termini, quem respicit augmentatio. Ex hoc inferes augmentationem esse motum à negatione partis subiecti ad actum ad nouam partem, secundum quam viuens augetur: verò sit ad illam secundum se, seu ad illam ut acquisitam, seu ad illius acquisitionem, seu unionem postea dicam. Eadem ratione diminutio ordine inuerso eodem respicit terminos. Augmentatio, & diminutio vtrumque terminum à quo, & ad quem, essentialiter dicit, cui necessarib accedit mutatio, licet generationi accidentaliter contingat ratio mutationis, & accidentalis sit respectus ad terminum à quo, ad negationem videlicet in subiecto præcedentem, hoc de augmentatione nequaquam dici potest, quia nulla pars ex his, quæ producuntur in instanti in quo primò gignitur compositum est illius augmentatiua, sed primò constitutiua, dicit enim augmentatio additionem supra id, quod prius tempore habuerat subiectum illud, cui sit additio, quæ additio, essentialiter importat negationem præcedentem rei additæ. Eadem ratione diminutio dicit ablationem partis à toto, quod remanet, quia si in eodem instanti, in quo pars hæc destruitur preuenit reliquæ compartes, & totum corruptum, totum non dicitur diminutum, sed destructum.

Contingunt sæpe in eadem mensura temporis augmentatio, & diminutio secundum diuersas partes subiecti quæ aliquando ita fient, ut tanta sit portio substantiæ per augmentationem acquisita, quanta sit deperdita per diminutionem in quo casu videtur augmentationem non esse motum à minori ad maiorem substantiam, neque diminutio à maiori ad minorem siquidem vtroque motu posito tanta erit substantia, quanta fuisse in instanti præcedenti vtriusque motum simul factum. Quod si contingat plus substantiæ acquiri per augmentationem quam per diminutionem deperditur, diminutio non erit motus à maiori in minorem substantiam, siquidem in eodem instanti, in quo fit diminutio substantia fit maior: si verò plus deperdat per diminutionem, quam per augmentationem requiritur, aggeneration non erit motus à minori ad maiorem substantiam, quia in eodem instanti, in quo fit augmentatio substantia fit minor: videtur ergo non rectè definitam esse augmentationem, & diminutionem. Cæterum si inspiciantur termini formales, quos supra augmentationi, & diminutioni assignaui, constabit integros in casibus adductis subsistere, semper enim augmentatio habet pro termino à quo negationem partis, quæ per illam acquiritur, & pro termino ad quem partem acquisitam, & diminutio habet eadem

eadem ratione pro termino ad quem negationem partis, quæ deperditur & pro termino à quo partem positiuam in hoc instanti deperditam, & in precedenti existentem, & propriam substantiæ, quæ minuitur. Hi termini in augmentatione assignati per se loquendo, substantiam constituent maiorem, si per accidens ex alio capite non minuantur, & absolute constituunt illam maiorem, quam esset si in illo instanti non contigisset, motus augmentationis illos respiciens, quod sufficiens est ut talis motus dicatur à maiori in maiorem substantiam, licet aliquando per accidens non constituatur in illo instanti augmentationis substantia maior, quam fuerat in precedenti ratione diminutionis. Idem inuerso ordine dicito de diminutione, quæ per se substantiam constituit minorem si aliunde per accidens respectu diminutionis illius iactura non compensetur per augmentationem, quæ in illo instanti contingat, & absolute semper constituit minorem substantiam, quam esset in illo instanti, si talis motus diminutionis non accidisset.

Augmentatio substantialis contingit in substantia viuente, & non viuente: augmentatio substantiæ non viuenter nomine generico augmentationis contenta est, augmentatio viuenter substantiæ nutritio dici solet & inter utramque magnam intercedit discretio. Augmentatio non viuenter fit per iuxta positionem, pars enim secundum quam fit augmentum applicatur certæ parti corporis aucti, & secundum illud latus augetur corpus non viuens ut contingit in lapide, quem videmus maiorem fieri versus unam partem, & versus aliam inuariatam permanere: viuenter augetur non per iuxta positionem vnus partis, sed vniformiter difformiter secundum omnes partes ita ut in eodem tempore, in quo vna pars aliquota augetur reliquæ omnes aliquotæ augentur proportionem seruata inter augmentum, & partem auctam, magis enim augetur pes, quam nasus, quia pes maiorem terminum augmenti habet, quam nasus, in eadem tamen temporis mensura, in qua nasus vltimam ipsius termini mensuram adimplet, pes proprium ipsius terminum complet, & sic de reliquis partibus, omnes enim in eadem temporis mensura ad perfectum augmenti statum perueniunt. Hic modus augmentationis exposcit in viuenteribus quamdam attractionem alimenti, quæ applicatur intimis illius partibus, ut in omnibus modo explicato vniformiter difformiter fiat alteratio. Hæc applicatio fit in sensitiuis per intrinsecum sumpcionem, hoc est, per sumpcionem alimenti, quod viuens in ore dentibus conterit, & salua alteratum in stomachum mittit in quo fit prima coctio alimenti, quæ est secunda alteratio, virtute cuius pars quædam alimenti in substantiam quamdam albam conuertitur, quæ dicitur chylus, & pars altera excrementitia in intestina mittitur. Deinde chylus per venas, quas mæsaraicas Medici appellant in iecur mittitur, ubi fit secunda coctio, quæ est tertia alteratio, maioremque expurgationem cibus accipit. Iecur chylum in tres substantias elaborat, quædam est terrefractor alius naturæ atræ bilis, quæ descendit à iecore in lienem, & illum nutrit: lenior est naturæ cholerice, seu flauæ bilis, quæ quasi spiritum supernat, & ascendit ad folliculum, seu vesicam felleis: Tandem substantia media est coloris rubri similis iecori, quæ per venam cauam in reliquas partes corporis traicitur, in quibus fit tertia coctio, quæ est quarta alteratio, per quam vltimo in substantiam viuenteris alimentum conuertitur.

In quibusdam viuenteribus augmentationibus producit nova pars formæ ut contingit in augmentatione equi, in qua pars formæ, quæ introducit in alimentum materiam distincta est à forma præexistente, & in ipso nutritionis instanti producit nova pars modi vnionis inter formam præexistentem, & materiam alimentum, ad quam per nouam vnionem materia antiqua extenditur, ut contingit in nutritione hominis, in qua eadem indiuisibilis forma rationalis, quæ antea materiam antiquam informabat, denud materiam informat alimentum. Cæterum augmentatio non viuenteris aliquando contingit cum productione nouæ partis formæ, & modi vnionis inter formam productam, & materiam illius substantiæ, ex qua fit præexistens augmentum, ut contingit cum ignis augetur ligno præexistenti. Aliquando in non viuenteribus augmentatio contingit sine noua productione partis formæ, aut partis modi vnionis essentialis, sed tantum per vnionem eiusdem compositi cum alio eiusdem rationis, ut videre est quando am-

phora quædam aquæ cum alia permiscetur, & per vnionem augetur, tunc enim maior pars seu compositum, quod maius erat dicitur auctum, & portio alia, quæ per vnionem pars est effecta, & erat compositum minus alio, augmentum dicitur, quod si vtrumque compositum ante vnionem erat æquale, vtrumque mutuo per alterum augetur. Augmentatio, in qua producit nova pars formæ, aggenerationis formæ; & illa in qua producit nova pars modi vnionis essentialis, aggenerationis vnionis essentialis dici solet, siue forma, & vnio pertineant ad compositum viuens, siue non viuens. Tandem aduerte vtramque aggenerationem tam viuenteris, quam non viuenteris satis improprie vocari ab aliquibus nutritionem, ut eam distinguant ab aggeneratione accidentalis, seu accretione quantitativa, quam absolute augmentationem appellant, communis tamen loquendi modus nomine augmentationis absolute prolato vtitur ad significandam substantialem augmentationem communem substantiæ viuenti, & non viuenti, idemque nomen tribuit augmentationi non viuenteris specialiter sumptæ, & nomen nutritionis viuenteris augmentationi referuat, augmentationemque quantitativam appellat augmentationem accidentalem seu accretionem.

PUNCTUM II.

Quas actiones contineat, & in qua formaliter consistat augmentatio.

Nonnullas actiones, ex his, quæ in augmentatione tam viuenteris, quam non viuenteris reperiuntur, Puncto precedenti insinuavi, exactè modò omnes annumerabo, & definiam in qua illarum augmentatio substantialis tam viuenteris, quam non viuenteris consistat.

Mitto alterationes præuias, ex vi quarum producantur dispositiones ad augmentationem substantialem, hanc enim ab illis distingui probant rationes omnes, quibus stabilimus alterationem distingui à generatione. In augmentationibus viuenteris quorum forma indiuisibilis non est reperitur productio nouæ partis formæ, & in augmentationibus non viuenteris, quæ non sunt præcisè per vnionem compositorum eiusdem rationis præexistentium ante nutritionem. In augmentatione horum non viuenteris, sicuti non producit nova pars formæ, ita non producit nova pars vnionis essentialis inter materiam, & formam quas acquirit substantia aucta: in omni verò augmentatione, in qua producit nova pars formæ, & in omni viuenteris augmentatione, etiam si noua pars formæ non producat, sed antiqua extendatur ad nouam partem materiæ semper producit nova pars modi vnionis essentialis inter materiam alimentum, & formam partem denud productam, vel totalem formam indiuisibilem antea præexistentem. Reperitur etiam in omni augmentatione alio per quam producit vnio materiæ substantiæ auctæ cum vnione materiæ alimentum, seu substantiæ, quæ augmentum dicitur. Reperitur insuper in omni augmentatione actio productiua vnionis integralis inter vnionem essentialem præexistentem, & partem vnionis essentialis, quæ in omni nutritione producit, & in augmentatione non viuenteris, in quibus producit nova pars formæ, vel inter duplicem vnionem essentialem substantiarum, quæ mutuo augentur, vel vna augeri dicitur per vnionem ad aliam eiusdem omnino rationis, quæ dicitur augmentum eo præcisè, quod fit minor alia. Tandem reperitur in augmentatione non viuenteris, & in augmentatione viuenteris, quorum forma diuisibilis est, actio terminata ad vnionem integram formæ substantiæ auctæ cum parte formæ acquisita.

Rationem augmentationis abstrahentem ab omni augmentatione non posse constitui in productione nouæ partis formæ, neque in productione nouæ partis modi vnionis manifestum est, quia in augmentatione hominis non producit nova pars formæ, neque in augmentatione aquæ noua pars modi vnionis producit, neque actio terminata ad vnionem essentialem aquæ modo vitæ præexistens ante aquarum vnionem potest dici formaliter augmentatio, quia tempore præcessit augmentationem, & propter rationem, quam dabo ad excludendam à ratione formali completæ augmentationis actionem productiuam nouæ

nouæ partis modi vnionis. Similiter statuo tanquam certum non sufficere ad rationem formalem augmentationis actiones terminatas ad nouam partem modi vnionis, & ad vnionem integram materiem, & vnionem integram formæ antiquæ cum parte vnionis denuò acquirenda, siue sit modò producta vt contingit in augmentatione ignis, & in nutritione equi, siue producta præexistisset vt accidit in augmentatione aquæ, si deficiat alia actio terminata ad vnionem integram vnionis essentialis substantiæ auctæ, & substantiæ quæ dicitur augmentum, scilicet partis illius substantiæ, vel compositi, quæ antiquo accrescit. Sit ratio: Posita noua parte formæ vnitæ antiquæ præexistenti, & noua parte materiæ, etiam vnitæ materiæ præexistenti, dum vniones essentialis non vniantur integraliter, compositum antiquum, v.g. equus, non est auctus: ergo illæ actiones non sufficiunt ad augmentationem. Antecedens probō: Equus (sic loquere de quocumque composito etiam non viuente) essentialiter dicitur materiam, formam & vnionem: ergo vt sit vnus equus debet includere vnā materiam, formam vnā, & vnā vnionem: ergo tota vnio, quæ pertinet ad vnum equum debet esse vnita aliās non erit vna, sed duplex: ergo si noua vnio non vnitur cum antiqua, non fiet ex vtraque vna vnio, neque vnus equus. Confirmatur: Vnio integralis materiem denuò producta debet informari vnione formæ antiquæ, & partis formæ denuò productæ acquisite, seu forma antiqua, si indiuisibilis sit, sed non potest informari, si non producat vnitiū integrale vnionis essentialis antiquæ, & nouæ: ergo sine hoc vnitiū non potest resultare vum compositum ex materia noua, & antiqua. Probo minorem: informatio vnitiū materiæ est vnitiū vnionum essentialium: ergo non productio vnitiū vnionum non datur informatio vnitiū materiæ: ergo non est informata tota materia vnitæ: ergo materia vt informata non est vna, sed duplex. Siquidem non est informata illius vnio, per quam constituitur formaliter vna: ergo non potest constituere vnum compositum vt supra inferebam, quia ad hoc vt detur vnum compositum debet dari vna materia informata forma.

Ex his infero, ad augmentationem essentialiter requiri actionem terminatam ad vnitiū vnionum, & actionem terminatam ad vnitiū materiæ, & actionem terminatam ad vnitiū vnionum essentialium, & vnionem terminatam ad vnitiū formarum videlicet formæ antiquæ, & nouæ partis formæ, si forma compositi augendi diuisibilis sit. Affirmo insuper in nutritione essentialiter includi actiones terminatas ad extrema harum vnionum, videlicet actionem terminatam ad materiam præexistentem, & actionem terminatam ad partem vnionis essentialis, quæ præexistenti vnitur, & actionem terminatam ad nouam partem formæ si compositum augendum forma diuisibili gaudet. Probo hanc conclusionem: Per nutritionem augetur compositum secundum materiam, & secundum vnionem, & secundum formam, si hæc est diuisibilis: ergo compositum vt auctum dicit augmentum materiæ, & vnionis, & formæ, si hæc est diuisibilis: ergo essentialiter dicit, ex parte termini nouam materiam, nouam vnionem, nouam partem formæ si diuisibilis est: ergo ex parte actionis dicit actiones terminatas ad nouam materiam, nouam vnionem, & nouam partem formæ si hæc est diuisibilis: ergo augmentatio essentialiter dicit has omnes actiones, neque refert materiæ productionem tempore præcedere augmentationem, quia non ex eo quod aliquid tempore præcedat aliud, & possit ab illo separari inferitur non esse de illius essentia, quia materia prima tempore præcedit hominem, & ab illo separatur, & tamen est de illius essentia. Confirmatur: compositum nutritum, seu auctum non solum dicit ex parte termini acquisitionem augmenti, sed ipsum augmentum: ergo ex parte actionis non solum dicit actionem terminatam ad acquisitionem augmenti, sed ipsum augmentum. Sed augmentum consistit in noua parte materiæ, & noua parte vnionis, & noua parte formæ si hæc est diuisibilis, quæ adiungitur composito: ergo augmentatio ex parte actionis dicit actiones omnes quæ respiciunt hos terminos. Notare tamen oportet in nutritione, seu viuendum augmentatione, etiam omnes actiones supra dictæ sint de illius essentia, specialiter tamen actionem terminatam ad nouam partem formæ, & nouam partem vnionis intrinsecè & ex se ordinari ad nutritionem, quia non nisi in nutritione exerceri queunt;

secus verò se habet actio terminata ad materiam, vt iam explicio in non viuendum augmentatione.

In non viuendum augmentatione actiones respicientes materiam, formam, & vnionem, quæ denuò acquiruntur, existimo non pertinere essentialiter, intrinsecè & ex se ad augmentationem, licet hic & nunc huic augmentationi essentialis sint propter rationem dictam de nutritione, quia nulla actio habet terminum, qui ex se vel ex modo producendi sit augmentum, quia in non viuendum augmentatione ex eo precisè dicitur hæc pars substantiæ augmentum, quia vnitur alij parti, seu alij composito maiori, quod si minori vniretur, non diceretur augmentum, sed substantia aucta, et si alij aequali neutrum extremum vnitiū specialiter est augmentum, sed mutuo augeri dicitur. Quod si ignis partem aliam ignis producat quæ vnita videtur specialiter posse dici augmentum, quia efficienter ab illo extremo, cui vnitur procedit, & ita non potest esse res aucta, quia res aucta non potest procedere ab augmento, augmentum rectè dicitur procedere à re aucta: at totum hoc est per accidens respectu huius partis ignis secundum se sumptæ, & secundum modum, quo producit, quia eadem numero, & eodem modo producta potuit non produci ab igne, à quo de facto producit, & illi eodem modo vniri, quia pars ignis, cui præexistens ignis vnitur, non potest produci ab igne, cui est vnienda, vt illi vniatur, & eundem augeat. Pars verò viuens, eo ipso quod producat non simul cum aliis compartibus, & cum hoc modo producendi, quem habet specialiter nutritio, per intus summationem valde distinctum à modo producendi per feminis transmissionem, petit vniri principio, à quo procedit, & ita ex modo producendi habet esse augmentum sui principij, quod supponit existens.

Vltimò affirmo: rationem formalem vltimò constitutam augmentationis, non viuendum & viuendum, quæque nutritio dicitur, tantum consistere in actione terminata ad vnitiū integrale vnionis essentialis præexistens cum noua vnione acquisita. Probo hanc conclusionem: hæc actio est inseparabilis à reliquis omnibus actionibus, quæ pertinent ad essentiam augmentationis, & reliquæ possunt ab hac separari: ergo in hac tantum consistit ratio formalis, & completiua augmentationis. Priorem partem antecedentis, videlicet actionem hanc non posse ab aliis separari, sed illas supponere sic probō: hoc vnitiū integrale vnionum essentialium est informatio, media qua vnitiū formarum, si forma est diuisibilis, vel tota forma, si indiuisibilis est informat vnitiū materiæ, & vnio essentialis inter vnitiū materiæ, & vnitiū formarum (formæ antiquæ intellige, & partis formæ denuò productæ) si forma est diuisibilis, vel inter vnitiū materiæ, & totam formam antiquam si indiuisibilis est: ergo supponit vnitiū materiæ, & vnitiū formæ diuisibilis, vel totam formam indiuisibilem, tanquam modus supponit rem, cuius est modus: ergo non potest separari ab illis: ergo neque actio productiua huiusmodi integralis vnionum essentialium potest separari ab actionibus per quas producantur vnitiū materiæ, & vnitiū formæ antiquæ, & partis formæ denuò productæ, quando forma est diuisibilis: ergo neque potest separari ab actionibus, quibus producantur extrema harum vnionum, quia sicuti implicat separari vniones ab extremis, ita implicat separari actiones productiuas vnionum ab actionibus productiuis extremorum; ergo actio illa, quæ est connexa cum omnibus aliis actionibus productiuis vnionum connexa est cum actionibus productiuis extremorum harum vnionum: ergo implicat actionem productiua vnionis integralis vnionum essentialium separari ab actionibus productiuis vnionis integralis materiæ, & vnionis integralis formæ antiquæ, & partis formæ denuò productæ si forma sit diuisibilis, & extremorum harum vnionum. Itaque modus integralis vnionis essentialis antiquæ cum noua vnione integrali denuò acquisita quatuor respicit extrema, quorum est modus. Duo sunt vniones essentialis quas vnit, quarum est vnitiū integrale, ex vi cuius resultat vna integra vnio essentialis, seu informatio: & duo alia sunt vnitiū materiæ, & vnitiū formarum, quorum est essentialis vnio, seu informatio, si forma diuisibilis sit, vel vnitiū materiæ & totam formam compositi, si hæc indiuisibilis est.

Torus hic discursus rem legitime concludit per inuitabiles illationes deductas ex eo quod vnitiū integrale vnionum

vnionum sit vnitiuum essentiale inter vnitiuum materierum, & vnitiuum formarum, quod iterum confirmo. Vnitiuum materiae denuò productum debet informari, & vnitiuum formae diuisibilis denuò productum in augmentatione debet informare, sed nihil materiae est, quod informet vnitiuum formae productum materiae, & nihil formae, quod informet vnitiuum materiae, prater vnitiuum formae; ergo vnitiuum materiae informat vnitiuum formae: ergo debet dari informatio, seu vnio inter hae vnitiua, quae alia non potest esse, prater vnitiuum integrale vnionum, reliquae enim partes vnionis partes materiae, & formae respiciunt. Confirmatur: quicquid est in vnione essentiali est informatio: ergo vnitiuum integrale partium huius est informatio: sed tantum potest esse informatio inter vnitiuum materierum, & formarum: ergo est vnitiuum illorum. Maior per se patet; liquet minor in augmentatione aquae, in qua nihil denuò producit, quod informet, & informatur prater hae vnitiua.

Reliquas actiones posse ab hac separari facile probatur: possunt pars materiae adueniens, & pars adueniens formae vniri materiae, & formae praexistenti, & pars noua materiae informari noua parte formae, & non vniri integraliter vnio essentialis antiqua inter materiam, & formam antiquam cum noua parte vnionis essentialis; ergo actiones productiuae vnionis integralis materierum, & vnionis integralis formarum, possunt separari ab vnione integrali vnionum essentialium. Consequentia firma est, rectè enim valet: termini separantur: ergo actiones. Antecedens probo: Vnio integralis materierum, & vnio integralis formarum non sunt modi respectu vnionis integralis vnionum essentialium, sed potius hae est modus respectu illarum, quae per hanc inter se vniantur vnione essentiali, ex vi cuius vnitiuum formarum informat vnitiuum materierum: ergo poterunt vniones integrales materierum, & formarum separari ab vnione integrali vnionum essentialium, licet hae non possint ab illis separari. Confirmatur: eodem modo se habet hoc vnitiuum integrale vnionis essentialis respectu vnitiui integralis materierum, & vnitiui integralis formarum, quorum est informatio, ac se habet pars vnionis essentialis respectu partis materiae, & partis formae, quarum est informatio, sed quaelibet pars materiae, & quaelibet pars formae possunt separari à parte vnionis essentialis, per quam pars materiae informatur parte formae: ergo eodem modo vnitiuum materierum, & vnitiuum formarum possunt separari ab vnitiuo integrali vnionis essentialis. Vergetota materia, & tota forma possunt separari à tota vnione essentiali, ita vt hae non existant, & illae existant, sed in hoc casu vnitiuum partium formae, & vnitiuum partium materiae essent eadem, quae in augmentatione fuerunt producta, si compositum ante hanc separationem materiae, & formae esset auctum, & separarentur ab vnitiuo vnionis essentialis: ergo vnitiuum integrale materierum, & vnitiuum integrale formarum optime possunt separari ab vnitiuo integrali vnionis essentialis. Dices posse vnitiua integralia materierum, & formarum separari ab vnitiuo integrali vnionis essentialis, casu quo separantur partes formae, & partes materiae à partibus vnionis essentialis, non verò quando partes non separantur. Contra: vnitiuum integrale materierum, & formarum non respiciunt immediatè partes vnionis essentialis, sed vnitiuum illarum, ratione cuius inter se vniantur: ergo si possunt existere sine hoc vnitiuo, per quod vniantur, & vnitiuum formarum informat vnitiuum materierum, poterunt existere, siue existant partes vnionis essentialis, per quas vniantur partes materiae cum partibus formae, & hae illas informant, siue hae partes vnionis essentialis non existant. Confirmatur: omnes partes huius vnionis diuisibilis, quae modo est inter materiam, & formam equi possent existere de potentia absoluta corrupto aliquo indiuisibili vnitiuo integrali illarum, quia ab illo distinguuntur tanquam res à modo, sed illo indiuisibili corrupto indiuisibile materiae, & indiuisibile formae, quae vniebantur indiuisibili corrupto permanent non vnita inter se, & reliquae partes formae, & materiae cum eadem vnione, quam antea habebant: ergo rectè possunt separari vnitiuum partium formae, & vnitiuum partium materiae ab vnitiuo vnionis essentialis inter materiam, & formam, etiam si partes materiae, & partes formae non separantur à partibus vnionis, & consequenter poterunt omnes partes materiae informari partibus formae, & aliquod vnitiuum materiae non in-

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. I.

formari, neque vnitiuo formae, quo erat informandū quando forma esset diuisibilis, neque forma adaequata qua naturaliter debet informari, si forma compositi indiuisibilis est.

Obicit: Per eandem actionem producuntur pars vnionis essentialis, & illius integrale vnitiuum: ergo non potest produci pars vnionis essentialis, quin producatur illius integrale vnitiuum. Mala argumentatio: do per eandem actionem produci partem, & illius vnitiuum quando de facto vnitiuum producit, nihilominus negari non potest partem posse produci sine vnitiuo quod tu dicis produci per eandem actionem cum parte, quando de facto producit, quia hae pars vnionis essentialis, quae producit integraliter vnita alteri, quādo producuntur sex partes vnionis, posset non vnita produci, si tantum produceretur quatuor partes vnionis, seu vnio essentialis conitans quatuor partibus: ergo certum est hanc partem vnionis potuisse produci sine illo vnitiuo integrali, ex vi cuius vniretur alij parti vnionis essentialis. Quod si eadem actio indiuisibiliter sumpta esset productiua partis vnionis essentialis, & vnitiui integralis eiusdem, eadem vt productiua integralis vnitiui integralis vnionis essentialis; & non vt productiua partis eiusdem vnionis esset formaliter augmentationis completiua. Neque res ita se habent, sicut enim in vnione essentiali distinguuntur partes eiusdem vnionis, & vnitiua, per quae hae partes integraliter vniantur, sic in actione terminata ad vnionem distinguuntur partes actionis terminate ad partes vnionis, & vnitiua partium vnionis, & sicuti pars vnionis subiectatur in parte materiae, & materiae partem vniti ad partem formae, sic vnitiuum vnionis essentialis subiectatur in vnitiuo materiae, & illud vniti vnitiuo formae, omnis enim actio habet idem subiectum, ac habet terminum, quem respicit.

De ordine harum actionum disputari solet, de quibus breuiter quid dicendum sit explicabo. Omnes has actiones in eodem instanti temporis existere certum est. Natura priorem esse productionem vnitiui materierum, ex quo ducuntur vnitiuum vnionum, & vnitiuum formae diuisibilis mihi certum est, quia vnitiuum materiae quod est materialis causa vnitiui vnionis, & vnitiui formarum debet prius naturā ad illa supponi, idemque intercedit ordo inter actiones, ac inter illarum terminos reperitur. In sententia, quae asserit formam, & modum vnionis eadem indiuisibili actione produci, dicendum est vnitiuum formarum, & vnitiuum materierum produci eadem indiuisibili actione, & ita nullus ordo in productionibus horum terminorum, quae realiter non distinguuntur querendus est. In nostra sententia, quae asserit vnionem, & formam per distinctas actiones produci eodem modo de his vnitiuis philosophandum est, & aliqua prioritas concedenda actioni, ex vi cuius producitur vnitiuum formarum, quod vt terminus supponitur ad vnitiuum vnionum, quod illius est modus, seu informatio, & à quo non potest separari, hae tamen prioritas propria non est, quia terminus praecise vt terminus vnionis, quae est illius modus, non est propriè causa, neque in aliquo genere causae influit in talem modum, seu vnionem; nam si comparemus actionem productiua vnitiui formarum cum parte formae denuò producta, cuius est modus, & actionem productiua vnitiui vnionum essentialium cum actione productiua nouae partis vnionis, cuius similiter est modus, seu integralis vnio, eandem prioritatem habent, ac ipsi termini inter se, non propriam, & rigorosam in aliquo genere, sed impropriam eo modo, quo dependet modus à re, seu vnio à termino, à quo separari non potest, vt nuper explicabam.

PUNCTUM III.

De potentia nutritiva, & illius actu.

Nutritio species quaedam est augmentationis, in qua ratio communis augmentationis contrahitur ad specialem rationem augmentationis substantiae viuientis. Hanc augmentationem viuientis, seu nutritionem semper contingere cum aggeratione nouae partis vnionis, & in compositis, quorum forma est diuisibilis cum aggeratione partium formae substantialis, dixi iam puncto praecedenti. Terminum per nutritionem productum eiusdem speciei esse cum termino productum in generatione eiusdem viuientis nulli dubium esse potest. Quia terminus

Nn gene

generationis, & terminus nutritionis tantum distinguuntur, sicut distinguitur totum à parte integrali ipsius, eadem enim ratione, quæ generatio respicit totam formam productam in generatione, nutritio respicit partem formæ productam in nutritione cõpositi substantialis, cuius forma diuisibilis est, & eadem ratione, quæ generatio respicit totam formam & vnionem productam, respicit nutritio partem vnionis, & partem formæ productam in nutritione, sed pars formæ non differt essentialiter à tota forma, neque pars vnionis à tota vnione: ergo non differt essentialiter terminus nutritionis à termino generationis. Neque ex eo quod nutritio respiciat vnitiua integritas partis vnionis denuo productæ cum vnione antiqua, & partis formæ productæ cum forma antiqua, aliqua specialis differentia accrescit termino nutritionis, quia in generatione, in qua producitur modus vnionis diuisibilis & forma diuisibilis, producuntur plura vnitiua integralia partium vnionis inter se, & partium formæ inter se, quæ in se includunt forma diuisibilis & indiuisibilis vnio. Actionem nutritiuam, & generatiuam specie distingui, etiam si illarum termini non distinguantur fert communis sententia his validis rationibus stabilita. Generatio est actio transiens, nutritio est actio per se immanens: actio transiens, & actio immanens specie distinguuntur: ergo generatio, & nutritio specie distinguenda sunt. Secundo generatio non est actio vitalis, nutritio est actio vitalis, sed actio, quæ non est vitalis specie distinguitur ab actione vitali: ergo generatio specie distinguitur à nutritione: Generationem non esse actionem immanentem per se notum est: non esse actionem vitalem inferit communis sententia ex eo quod immanens non sit: nutritionem esse tum immanentem, tum vitalem ostendo Controuersia secunda de anima, puncto tertio.

2 Nutritionem fieri quovisque viuens perueniat ad perfectum statum in omnibus partibus notabilibus viuents, seu in omnibus, quæ specialem habent deorganizationem, atque figuram, certum est, videmus enim pedes, manus, brachia, & caput vniformiter difformiter crescere, & omnia ossa vniformiter difformiter augeri quovisque viuens perueniat ad perfectum statum. Dixi nutritionem fieri in omnibus partibus notabilibus viuents, seu in omnibus, quæ specialem habent deorganizationem, quia certum esse existimo, non fieri quovisqueque fit in omnibus partibus quantumvis minimis viuents, quia non omnibus applicatur alimentum, & quia si ita fieret nutritio, vt cuilibet parti quantumvis minimæ, alia adderetur in quocumque nutritionis instanti viuens duplo maius assurgeret. Contingit etiam per accidens notabilem nutritionem fieri in aliqua viuents parte & tunc temporis vix vllam, nullamve fieri in reliquis partibus, vt cum brachium ratione vulneris inficti, aliudve morbidæ qualitatæ, quæ specialiter laborauit nimiam diminutionem passum est, quam reliquæ partes viuents non sustinere, & postea se ad perfectum statum restituit, tunc enim brachium illud nutritur, donec cum alio quod vulnere, morbidave qualitate non laborauit proportionem seruet.

3 Postquam homo totam expleuit staturam, augeri, & nutriri secundum partes carneas certum est: dubium verò, an illius ossa nutrantur. Negatiuam partem defendo, quia nunquam videmus hominem postquam ad illum statum peruenit augeri, aut minui secundum altitudinem, quod contingeret si ossa illius minuerentur, quia hominis (idem de quocumque alio viuente sensitiuo dicto) altitudo ex ossium longitudine constat. Non potest dici augeri ossa secundum latitudinem, non verò secundum longitudinem, eadem est enim vtriusque augmenti ratio, ossa enim non crescunt in homine, qui ad statum peruenit, quia extincta humiditate exsiccantur, illorumque clauduntur pori, ita vt non possint alimentum ad nutritionem disponere. De termino magnitudinis & paruitatis tam viuentium, quam non viuentium dicam puncto 5.

4 Ostendam Controu. 3. de anima punct. 2. potentias realiter ab anima non distingui, sed omnes cum illa realiter identificari, & ita iuxta hanc sententiam potentiam nutritiuam à generatiua realiter non distingui perspicuum est. Realiter hæc potentias distinguendas esse ab anima in opinione, quæ potentias superadditas admittit dici probabiliter existimo. Infero hæc distinctionem potentiarum inter se supposita distinctione specifica actuum, quam ostendi, & ex diuersis organis & dispositionibus requisitis ad proprios

actus, nutritio enim fit per intus sumptionem alimentæ, generatio verò per coniunctionem maris, & feminae, & terminum commixtionem. Propter eandem rationem potentias hæc formaliter inter se distingui in mea sententia, quæ illas animæ superadditas non cõcedit, sicut enim ex distinctione specifica intellectuum, & volitionum, & ex diuerso modo, quo hi actus producuntur potentiam intellectuum, & volitiuam formaliter distinguimus, sic propter eandem distinctionem, & diuersitatem, quæ intercedit inter nutritionem, & generationem illorum principia debemus distinguere.

Addo insuper in sententia, quæ admittit potentiam nutritiuam distinctam ab anima adhuc necessario dicendum esse ipsam animam immediate concurrere ad nutritionem, quia terminus per nutritionem productus est substantia, & ita non posse non procedere à principio, quod substantia non sit, quia accidens, quale esset potentia nutritiuæ superaddita, non potest esse principium adequatum productioni substantiæ. Insuper in sententia, quam tradidi Controu. 3. Physic. punct. 3. vbi probaui non posse adhuc inadquare accidens actiue in substantiam influere, ex hoc principio specialiter expugnanda est hæc potentia nutritiuæ superaddita.

Subtilior alia insurgit difficultas, an videlicet ad nutritionem viuents sensitiui supponatur illius anima tantum formaliter vt nutritiuæ, seu vegetatiuæ, an verò supponatur etiam vt sensitiuæ. Et ratione eadem an ad nutritionem hominis supponatur anima vt vegetatiua tantum, an etiam vt vegetatiua, sensitiua & rationalis. Eadem est difficultas de vtraque anima, ideo tantum rationes dubitandi proponam in anima sensitiua, quæ si formaliter vt sensitiua supponatur ad nutritionem, rationalis vt sensitiua, & vt rationalis ad nutritionem supponatur: si verò sensitiua tantum vt nutritiuæ supponatur ad nutritionem, & non vt sensitiua, rationalis anima tantum nutritiuæ, & non vt sensitiua, & rationalis ad nutritionem supponatur. Principium sensitiuum non supponi formaliter vt sensitiuum ad nutritionem sic suadet: sensitiuum vt sensitiuum tantum dicit ordinem ad sensationem, sed nutritio non est sensatio: ergo sensitiuum vt sensitiuum non dicit ordinem ad nutritionem. Maiorem probò sensitiuum vt sensitiuum tantum est principium sensationis, sed principium vt tale principium est tantum dicit ordinem ad illud cuius est principium: ergo sensitiuum vt sensitiuum est tantum dicit ordinem ad sensationem: ergo equus, aut forma equi formaliter vt principium sensitiuum tantum debet supponi ad sensationem. Minor, in qua asseritur nutritionem non esse sensationem in questione non cadit. Consequentia videtur legitima. Oppositam sententiam videlicet ad nutritionem equi debere supponi equum, aut formam equi non solum vt principium vegetatiuum, sed vt principium sensitiuum sic formo. In nutritione ex parte termini producitur portio formæ habentis formaliter virtutem sensitiuam & productio modi vnionis constitutæ viuens sensitiuum, & quoddam quasi inadæquatum integraliter viuens quod formaliter est sensitiuum, & habet virtutem sensitiuam: ergo ex parte principij debet supponi formaliter principium formaliter productiuum principij sensitiui, seu huius inadæquati viuents sensitiui quod producitur in nutritione: sed virtus sensitiua substantialis, seu viuens hoc inadæquatum sensitiuum tantum potest procedere à viuente sensitiuo formaliter: ergo terminus iste productus per nutritionem supponit viuens sensitiuum formaliter. Respondetis viuens hoc inadæquatum, seu partem integram viuents sensitiui productam in nutritione supponere ex parte principij sensitiuum eminenter & virtualiter, non verò sensitiuum formaliter, hoc est principium potens producere viuens sensitiuum, seu virtutem sentiendi, non verò formaliter vt potens producere sensationem, sed vt principium sensationis. Contrà: nutritio formaliter est actio vniuersa respiciens terminum eiusdem speciei cum principio, à quo fluit, sed terminus nutritionis est principium productiuum sensationis: ergo supponit principium formale productiuum sensationis.

7 Dicendum est in nutritione equi supponi ex parte principij principium sensitiuum non formaliter sumptum vt principium sensationis, sed ipsum principium formale sensationis materialiter sumptum vt est principium formaliter productiuum alius principij sensationis, quod est supponi principium formale sensationis materialiter sumptum vt tale est, & sumptum formaliter quatenus principium formale

formale aliis viuentis inadaequati habentis similem virtutem sensitiuam ad producendas sensationes. Ad vltimam obiectionem factam numero precedenti, respondeo terminum nutritionis esse vniuocum suo principio habenti virtutem producendi sensationem, & producendi principium adaequatum sensationis in his duobus praedicatis quatenus termino eadem correspondet, quia virtutem habet producendi sensationem & producendi per nutritionem aliud principium inadaequatum sensationis. Ex his ergo duobus praedicatis quae vniuocationem fundant inter principium, & terminum nutritionis, terminus supponit formaliter ex parte principij praedicatum, quod fundat vniuocationem in virtute producendi aliam virtutem sentiendi integraliter inadaequatam, seu aliud viuentis sensitiuum integraliter inadaequatum, & materialiter tantum praedicatum aliud, quod fundat vniuocationem in virtute producendi sensationem, & ita nutritio est actio formaliter vniuoca quatenus respicit principium, & terminum, quibus inest virtus producendi aliud principium sentiendi, & tantum materialiter quatenus respicit principium, & terminum, quibus inest similis virtus ad sensationes producendas, terminus enim non supponit formaliter ex parte principij virtutem, quae fundat hanc vniuocationem, sed quae priorem illam constituit. Secundum hanc sententiam consentimus argumentis adductis pro priori philosophandi modo, & soluta manent, quae pro posteriori adduximus.

PUNCTUM IV.

Quomodo differat accretio accidentalis à nutritione.

Acretio quantitativa, & accidentalis, sicuti substantialis augmentatio duplici modo contingit. Primò in non viuentibus per iuxta positionem. Secundò in viuentibus per intus sumptionem hausto alimento, dispensatoque per varias corporis partes, in quibus fit augmentatio quantitativa, quapropter multa, quae de augmentatione dicuntur, eodem modo de accretione dicenda sunt, utraque enim secundum easdem partes, & in eodem tempore contingere necesse est, cum quotiescumque nouam materiam acquirit substantia, quae augetur, illam acquirit quantitate informatam, antiqua si eadem sint accidentia in genito, & in corrupto, vel noua, si resolutio vsque ad materiam fiat in generatione. Eadem enim contingit in nutritione, quae est quaedam quasi partialis generatio substantiae, quae augetur, & corruptio alimenti, seu substantiae ex qua fit augmentum. Solent nonnulli obicere Aristotelem dicentem viuentem semper nutrir, non tamen semper augeri, ex quo inferre volunt nutritionem, & accretionem accidentalem non semper in eodem tempore contingere, & esse actiones realiter distinctas. Verumtamen hoc testimonium Aristotelis ad rem non est, quia cum in nutritione acquiritur noua pars materiae, & haec debeat informari quantitate, & non possit informari quantitate materiae antiquae, quia eadem quantitas, quae modo materiam hanc informat, non se potest extendere ad nouam materiam priori non relicta, necessarium cum noua parte materiae nouae quantitatatis debet accrescere viuenti. Aristoteles verò intendit praedictis verbis significare nutritionem fieri in viuentibus aliquando, ita ut non ex vi illius, neque ex vi quantitatatis denuo requiritur euadant maiora, quia tantundem amittunt per diminutionem substantialem, & accidentalem, quantum per augmentationem substantialem, & accretionem accidentalem acquirunt. Itaque eodem modo de substantiali augmentatione, & de accretione accidentalis philosophandum est, in ordine ad durationem, & extensionem, & in ordine partes, quibus contingit, neque vnquam augmentatio substantialis sine accretione contingit propter rationem dictam, neque accretio quantitativa sine noua augmentatione, quia nunquam acquiritur noua pars quantitatatis, sine noua parte materiae, neque noua pars materiae sine noua parte formae, si forma compositi, quae nouam materiam acquirit diuisibilis sit, aut sine eo quod forma compositi, si indiuisibilis est, quae in composito praecellit se extendat ad nouam illam materiam partem, & ita indiuiduum accretio quantitativa augmentationem substantialem comitatur. Definitur

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. I.

accretio quantitativa: *Motus à maiori ad maiorem quantitatem, & diminutio accidentalis, seu decretio huic accretioni opposita definiri potest: Motus à maiori ad maiorem quantitatem.* Definitiones hae eodem modo explicandae sunt, quo explicui puncto definitiones augmentationis, & accretionis substantialis.

Difficultas est, in qua actione formaliter consistat haec accidentalis accretio, & quae actiones distinctae ab illis, quas in augmentatione substantiali annueramus in accidentaliter accretione reperiantur. Patres Conimbr. cap. 5. quaest. 14. art. 2. asserunt accretionem esse actionem distinctam ab augmentatione, quam opinionem plures recentiores sequuntur. Accretionem quantitativam non distinguunt ab augmentatione substantiali defendunt Marf. lib. 1. de Generat. quaest. 10. Albert. de Saxonis quaest. 9. quibus subscribunt plerique recentiores asserentes per eandem actionem, qua substantiale compositum acquirit nouam substantiam absque vlla alia superaddita acquirere nouam quantitatem.

PRIMA CONCLUSIO: In accretione accidentaliter non producit noua pars quantitatatis. Probatur haec conclusio ex dictis Controuers. 1. punct. 3. ubi probauimus eandem quantitatem manere in genito, & in corrupto, & ita cum eadem quantitate remanet materia viuenti, quam habebat dum erat sub alimenti forma.

SECUNDA CONCLUSIO: Ut viuentem habeat plus quantitatis non necesse est vniri quantitatem materiae praexistenti cum quantitate, quae materiae partem de nouo acquirit informatam, sed ex eo quod fiat nutritio substantialis, & materia, quae per nutritionem acquiritur sit informata quantitate dicetur viuentem plus quantitatis habere. Ratio est facilis, quia quantitas illa informans materiam in nutritione acquiritur, etiam si cum quantitate praexistenti non vnatur pertinebit ad illud viuentem, quod ex nutritione resultat: ergo viuentem illud plus quantitatis habebit, ac habebat antea viuentem, quod ad nutritionem supponebatur. Antecedens probos, si modo quantitas mei brachij diuisa esset à quantitate corporis, tam quantitas corporis, quam quantitas brachij ad me pertineret: ergo ut ego habeam plus quantitatis non requiritur totam quantitatem esse inter se vnitam, sed sufficit informare materiam meam. Idem dicito de quocumque composito siue viuenti, siue non viuenti.

TERTIA CONCLUSIO: Ut viuentem, seu quodlibet corpus crescens fiat maius quantum, necesse est quantitatem antiquam, & partem quantitatatis, quae illi aduenit inter se vniri, non tamen in vnitione, seu actione, qua producit talis vnio quantitatum consistet vltimò formaliter, & completiue accretio, quae subiectum fiet magis quantum. Requirit vnionem quantitatum sic probos: Ut sit maius quantum requiritur maior quantitas, sed ubi non est vnio quantitatatis ad quantitatem non potest esse maior quantitas, quantumuis noua quantitas adueniat, quia plures quantitates non vnita non vniam quantitatem maiorem constituent, sed maiorem multitudinem, seu maiorem numerum quantitatum. Secundam partem conclusionis probos. Possent saltem de potentia absoluta vniri quantitates, & non vniri subiecta illarum: sicuti possent vniri partes formae substantialis non vnito subiecto, sed diuiso in duo extrema, sed tunc non fieret vnum quantum, quod dicit vnum subiectum, & vniam quantitatem; ergo ratio formalis vltimò completiua non consistit in illa quantitatum vnione, siquidem haec non supponit omnes actiones requisitas ut sit vnum maius quantum.

QUARTA CONCLUSIO: Formaliter & vltimò completiue accretio obiecti primarij & per se quanti consistit in actione, per quam producit informatio, seu vnio inter vnitiuum quantitatum, & vnitiuum materierum, quae quidem informatio est vnio informatiua inter haec extrema, & vnio integralis inter informationem, seu vnionem quantitatatis antiquae cum subiecto antiquo, & inter vnionem, seu informationem quantitatatis nouae cum subiecto nouo. Haec conclusio probanda est eisdem rationibus, quibus probati augmentationem substantialem consistere vltimò completiue in productione similis vnionis inter vnitiuum materierum, & vnitiuum formarum. Recole ibi dicta, & inuenies omnia eodem modo procedere in augmentatione accidentaliter, quia sicut terminus illius actionis, in qua constituit substantialem augmentationem, qui est vnitiuum essentialiter inter vnitiuum formarum, &

N n 2 mate

materierum respicit quatuor extrema, quorum est modus, duo vnitua relata tanquam materiam, & formam quorum est informatio, & duplicem aliam informationem, seu vnionem quandam inter materiam, & formam antiquam, & aliam inter materiam, & formam nouam, sic terminus huius actionis respicit quatuor alia extrema vnituum materierum, & vnituum quantitarum tanquam materiam, & formam quarum est informatio, & duplicem informationem, quandam inter quantitatem antiquam, & materiam antiquam, & aliam inter quantitatem nouam, & materiam nouam tanquam extrema, quorum integralis vnio, (voco nouam quantitatem, quia nouiter acquiritur non quia nouiter producatur.) Et ita sicuti actio illa vltimò, & completiue constituit vnum subiectum informatum vna formâ substantiali substantialiter auctum, ita hæc actio vltimò, & completiue constituet vnum subiectum quantum accidentaliter auctum in ratione quanti.

7 Dabo quintam conclusionem postquam monuerim, consulo me dixisse in actione superaddita consistere formaliter augmentum subiecti primarij, & per se quantitatis, quod non vanè dictum colliges ex his, quæ iam subitio. Duplex est subiectum quantitatis in mea sententia; primum, cui quantitas inhaeret, & cui vnitur immediatè, hoc est, in mea sententia materia prima, cū qua quantitas constituit quoddam concretum accidentale ex materia substantiali & forma accidentali inter se vnitis. Aliud est subiectum secundarium videlicet totum, quod quantum denominatur tantum ratione materiæ, cui primariò, & per se inest quantitas. Hæc numero quantitas, & hæc numero informatio quantitatis nullam habent connexionem cum toto, quod tantum est subiectum denominationis, sed eadem numero permanebit siue totum permaneat, siue corumpatur dum eadem permaneat materia, licet dum est totum, illud quantum denominet. Ex his infero, & sic

QVINTA CONCLUSIO: actionem illam, in qua constituit vltimam rationem formalem accretionis subiecti primarij quantitatis, seu quanti resultantis ex quantitate, & subiecto primario, non ita intrinsecè & per se vltimò constituit totum substantiale maius quantitatiue, seu accidentaliter, ut non possit non illud constituere maius quantitatiue ex defectu subiecti, seu totius capaxis huius denominationis, quam extrinsecè quantitas toti substantiali communicat. Si tamen tale totum subsistat ex vi illius actionis accidentaliter, & quantitatiue augebitur. Rem probo, & explico. Possent de potentia absoluta hæc materia quanta hominis vniri illi materiæ primæ quantæ alimenti & quantitas hominis, & quantitas alimenti inter se vniri, & vnituum quantitarum vniri vnituo materierum, & illud informare, & adhuc materia alimenti retinere formam alimenti, & materia hominis formam hominis: in hoc casu esset vnum maius quantum ex materia hominis, & alimenti vnitis, quæ constituerent vnā materiam, & ex quantitate hominis, & alimenti, quæ constituerent vnā quantitatem integraliter vnitā, & ex vna materia, & vna quantitate vnitis resultaret vnum concretum quantitatum tantum ex materia, & quantitate hominis. Tamen hoc casu non dicitur compositum aliquod substantiale auctum quantitatiue, quia quantitas alimenti, etsi informet materiam vnitā materiæ hominis, non informat materiam hominis, & ita non constituit hominem magis quantum. Illa verò quantitas cum illa informatione, quam habet ad materiam nulla alia adueniente denominabit hominem auctum quantitatiue ex eo præcisè, quod forma hominis se extendat ad quantitatem, quam afficit quantitas, & illa denominatio formaliter à quantitate informante materiam, & non ab alia extensione formæ proveniet, quia hæc extensio tantum constituit subiectum, quod quantitas denominet quantitatiue auctum, quam denominationem ex defectu subiecti antea non tribuebat, quia formæ non supponunt per se subiectum, quod secundariò denominant. Sicuti in opinione, quæ asserit omnia accidentia præsentari per præsentiam huius quantitatis ex vi præsentia, quam modò habeo, constituitur formaliter præsens calor mihi adueniens, qui erit subiectum huius denominationis præsentis provenientis à præsentia, quæ nunc est tanquam à forma, licet per se non supponat calorem quem postea tanquam forma constituet præsentem cum modò existat sine calore, quia forma tantum supponit subiectum, quod primariò affi-

cit, non verò quod afficit secundariò, & potest non afficere.

Ex his inferes, accretionem, ex vi cuius resultat vnum maius quantum importare præter actionem vnituum materierum, quæ communis est augmentationi substantiali, actionem productiuam vnionis informatiue inter vnionem integram materierum, & vnionem integram quantitatum, quæ informatio est integralis vnio inter informationem, seu vnionem informatiuam quantitatis antiquæ cum materia antiqua, & similem vnionem, seu informationem quantitatis nouæ cum materia noua. Inferes similiter per nutritionem, seu augmentationem substantialem, in qua acquiritur materia quantificata præcisè vnione inter ipsas quantitates, & omni actione tunc nouiter terminata ad partem, seu ad vnituum quantitatis, compositum acquirere plus quantitatis, quia acquisitio materiæ est acquisitio omnium, quæ materiæ insunt, & toti accrescunt omnia, quæ afficiunt materiam, quam acquirunt: Motusque nutritionis, seu augmentationis substantialis primariò, & per se terminatur ad substantiam, & secundariò ad quantitatem, & ad omnia accidentia, quæ insunt substantiæ, ad quam primariò terminantur, rectè enim potest idem motus plures terminos respicere, quemdam per se, & primariò, & alios secundariò ratione primarij.

PUNCTVM V.

De termino augmentationis, & diminutionis substantialis compositi.

Coincidit hæc quæstio in illam, quæ diuersis vocibus inquiri solet de terminis magnitudinis, & paritatis substantiæ, augmentatio enim, & diminutio eisdem terminis cingitur, quibus compositum augendum & diminuendum circumscribitur est, & non aliis. Vnde si compositum in infinitum potest extendi, in infinitum augeri poterit: & si in quacumque materia minori, & minori in infinitum potest conseruari, in infinitum poterit minui. Neque diuersa est difficultas de augmentatione substantiali & de accretione accidentali, quia semper indiuiduè coniunguntur, idè ne absque vtilitate terminos multiplicem, nomine augmentationis de substantiali, & accidentali disputationem instituiam. Iuxta opinionem Aristotelis circa continui compositionem duplex terminus necessariò assignandus est, quidam intrinsecus, extrinsecus alius tam in augmentatione, quam in diminutione rerum. Terminus intrinsecus augmentationis est ille, quem substantia potest attingere, & vltra quem non potest se extendere: verbi gratia, suppone tibi hominem posse replere statum nouem palmorum, & illam non excedere vltimum terminatum noni palmi, erit terminus intrinsecus hominis, & hic terminus magnitudinis vocatur ab Aristotelicis *maximum quod sit*, id est maximum incrementum, quod potest attingere. Terminus extrinsecus est ille, quem non potest attingere compositum, potest tamen replere quemcumque infra illum assignatum: verbi gratia, suppone hominem non posse crescere vsque ad nonum palmum complendum, & posse extendi in quacumque quantitate non attingente vltimum completium noni palmi; tunc dicitur homo extrinsecè terminatus versus magnitudinem, cuius terminus extrinsecus erit vltimum completium noni palmi, & terminus iste dicitur: *minimum quod non*, id est minimum incrementum, quod non potest attingere homo, quia omnia, quæ sub illo sunt potest homo replere, & omnia, quæ sunt supra illud, sunt illo maiora. Similiter versus magnitudinem duplex est terminus, quidam extrinsecus, alius intrinsecus: terminus intrinsecus est vltimus, ad quem per diminutionem potest substantia reduci: verbi gratia, pone formam hominis posse introduci in materiam vnius palmi, & non in aliam minorem: vltimum complementum vnius palmi erit terminus intrinsecus hominis versus paritatem, & hic terminus dicitur: *minimum quod sit*, hoc est minimum incrementum quod potest habere homo. Terminus extrinsecus est ille, in quo non poterit conseruari compositum, bene tamen in alio quocumque maiori: verbi gratia, suppone formam hominis non posse conseruari in materia vnius palmi, bene tamen in

In alia maiori, tunc terminus extrinsecus paruitatis erit ultimum completum vnius palmi, & terminus iste extrinsecus paruitatis dicitur maximum quod non, hoc est maximum incrementum ex his, quæ non sufficiunt ad formam hominis, quia omnia, quæ sunt supra illud, sufficiunt & omnia, quæ sunt infra illud, sunt illo minora. Neque ex termino extrinsecus magnitudinis, aut paruitatis possumus secundum sententiam Aristotelis terminum intrinsecum adducere, vel è contrâ, quia si terminus extrinsecus sit duplex palmus, quem non potest substantia attingere, terminus intrinsecus, si aliquis esset futurus, erat ille, qui immediatus est duplici palmo, at in sententia Arist. nulla quantitas non attingens extensionem duplicis palmi est immediata duplici palmo, sed quæcumque assignetur duplicem palmum, seu quæcumque aliam extensionem non attingens, potest magis, & magis in infinitum augeri, quin perveniat ad duplicem palmum, seu ad illam extensionem determinatam, quam, non attingit, quia portio illa, quæ deficit ad expellendum duplicem palmum, seu quæcumque aliam extensionem determinatam, quantumvis minima sit, est diuisibilis in infinitum, & potest in infinitum desumi ex illa, & adhuc aliud sumendum restare: ergo ex termino extrinsecus versus magnitudinem, aut paruitatem substantiæ assignato non potest inferri terminus intrinsecus eiusdem substantiæ, neque ex termino intrinsecus terminus extrinsecus, quia sicuti inter quæcumque extensionem non attingentem duplicem palmum, & extensionem, quæ illam attingit potest alia assignari maior illa extensione assignata duplicem palmum non attingente, & minor extensione attingente duplicem palmum, sic similiter inter extensionem duplicis palmi, & quæcumque aliam excedentem extensionem duplicis palmi, potest alia assignari maior extensione duplicis palmi, & minor extensione prius assignatâ excedente duplicem palmum & sic in infinitum. In sententia Zenonis facilius res agitur, omne enim quod terminum extrinsecum habet, quem non possit attingere versus magnitudinem, aut paruitatem, terminum intrinsecum habere necesse est, quia cuiusque quantitati potest assignari alia minor, & alia minor tali quantitate, inter quam, & maiorem, & minorem assignatam nulla possit assignari maior vna, & minor alia quantitate, & ita quantitas illa immediata termino extrinsecus terminus erit intrinsecus, & quantitas immediata termino intrinsecus terminus extrinsecus erit. Exempli gratia, sit terminus intrinsecus hominis, quem non possit excedere quantitas constans mille indiuisibilibus, quantitas constans vno indiuisibili supra mille erit terminus extrinsecus magnitudinis. Sic terminus extrinsecus quantitas constans decem indiuisibilibus supra mille, terminus intrinsecus erit quantitas constans novem indiuisibilibus supra mille, seu indiuisibile, quod complet hanc quantitatem, & sic de terminis paruitatis.

Vientia nullum sibi præfigere terminum intrinsecum magnitudinis, aut paruitatis defendit Venetus lib. 1. Physic. cap. 4. Communis sententia terminum intrinsecum magnitudinis & paruitatis viuentibus assignat. Hanc defendunt Patres Combrici, lib. Physic. cap. 4. q. 1. art. 7. P. Rub. ibid. quest. 1. & apud hunc D. Thom. Scot. Richar. Greg. Durand. Caiet. Ferr. & alij. Circa eadem vientia sunt nonnulli qui asserunt via generationis, seu in bono statu ut ipsi loquuntur vientia habere hos terminos intrinsecos, via tamen corruptionis, seu in malo statu illis non circumscribi, sed tantum habere terminos extrinsecos, videlicet quantitatem aliquam, ad quam non possunt diminui. Circa non vientia certum est saltem habere pro termino extrinsecus magnitudinis quantitatem infinitam, quam non possunt attingere, & pro termino extrinsecus paruitatis in opinione Philosophi indiuisibile, ad quod reduci nequeunt, quia nequit dari indiuisibile separatum. Difficultas potest procedere inter quantitatem finitam diuisibilem an habeant terminum aliquem intra totam huius diuisibilis finitæ latitudinem. Communis sententia negat substantiis non viuentibus terminum tam intrinsecum quam extrinsecum magnitudinis intra mensuram quantitatis diuisibilis finitæ, omnes enim fateantur ignem, & alia huiusmodi composita posse supra quæcumque finitam extensionem rursus extendi, illamque superare. Circa terminum paruitatis nonnulli apud Rubium supra defendunt etiam non vientia habere terminum intrinsecum paruitatis. Alij tamen plures hunc terminum negant non vi-

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. 1.

uentibus, qui tantum pro termino extrinsecus extensionem indiuisibilem assignare videntur, ac proinde intra extensionem diuisibilem finitam nullum terminum neque intrinsecum, neque extrinsecum magnitudinis, aut paruitatis substantiis non viuentibus prædicti auctores assignant.

PRIMA CONCLUSIO: Intra extensionem diuisibilem finitam assignandus est aliquis terminus siue intrinsecus, siue extrinsecus versus magnitudinem, & paruitatem omnibus viuentibus. Ratio omnibus familiaris efficax est. Partes viuentium habent inter se mutuam connexionem, & quædam dependent ab aliis: ergo non possunt esse in quacumque maxima distantia, si enim per integram leucam distaret stomachus à capite, longa cibus restaret via postquam viuens illos deglucisset donec ad stomachum accederent, tardèque manus capiti succurreret, si spatium leucæ illi esset percurrendum antequam auxilium capiti perveniret, neque possent à moto aere pulmones cordis atterere ardorem si nimis ab illo distarent, quapropter terminum magnitudinis viuentibus adscribi necesse est. Paruitatis terminum ipsorum deorganizationis arguit, non enim possent tam diuersa organa, & dispositiones adeo heterogeneæ in quacumque quantitate minima reperiri, neque possent temperamenta adeo inter se diuersa sicuti sunt temperamentum cerebri, & calcis non per notabile aliquod spatium sine mutua ipsorum clade distare.

SECUNDA CONCLUSIO: In opinione Zenonis vientia omnia terminum habent intrinsecum, & extrinsecum magnitudinis, & paruitatis: in opinione verò Aristotelis nulla est ratio, quæ probet vientia potius habere terminos intrinsecos, quam extrinsecos, vel potius extrinsecos, quam intrinsecos gaudere. Prior pars conclusionis probatur ex dictis supra ubi probavi in opinione Zenonis rectè terminum intrinsecum ex extrinsecus inferri, & extrinsecum ex intrinsecus. Posteriores trado ex eo quod nullam rationem inuenio, quæ potius hos terminos, quam illos in viuentibus ostendat, satis enim illorum deorganizationi, & partium heterogeneitati consultum esse videtur, tam per terminos extrinsecos, quam per intrinsecos: terminos intrinsecos aptos esse ad illorum naturam procreandam, & conservandam fert omnium sententia. De terminis extrinsecis idem suadeo: eo ipso quod homo debeat excedere tantam quantitatem, g. semivlnam, & non possit attingere aliam, v. g. decem palmos, non poterit ita minui ut ratione paruitatis non possit totam deorganizationem partium proportionatâ distantia retinere, neque ita augeri ut ratione distantia vnius partis ab alia, non possit quælibet debitum influxum alij exhibere: ergo sufficienter prouisum est per terminos extrinsecos viuentium deorganizationi, & partium, illarumque consensui, temperamento- rumque proportioni.

TERTIA CONCLUSIO: Non vientia per se loquendo nullum sibi terminum præfigunt magnitudinis, aut paruitatis intra diuisibilem, & finitam extensionem. Primam partem defendunt fere omnes auctores, & facile suaderetur, quia cum horum partes non dependant inter se, neque deorganizationem habeant nullum est caput, ex quo repugnet illarum quælibet quantumvis pluribus vnita alij, & alij parti eiusdem rationis vniri. Confirmatur: sumo ex quocumque igne quantumvis magno quatuor ultimas partes (sic dicito de quocumque alio composito) videlicet partem C, D, E, F, vnitas ordine positas, pars F tantum est vnita parti C, & pars E, parti D, & parti F, posita hac vnione ex eo quod D, vnatur, vel non vnatur parti C, & aliis quibuscumque anterioribus, pars F non habet diuersam aptitudinem, neque impedimentum aliquod ut vnatur alij parti aduenienti: ergo quantumvis crescat compositum illud per partem anteriorem poterit per posteriorem eodem modo accrescere, quælibet enim pars adueniens eiusdem est rationis cum anteriori, & sicuti pars anterior potuit terminare vnionem cum adueniente, sic adueniens poterit terminare vnionem cum alia adueniente respectu cuius sit anterior, vnio enim præcedens, seu mediata, quæ maior est, quo plures partes adueniunt, conditio non est, ut modò dicebam ad hoc ut hæc pars vltima alij aduenienti vnatur. De terminis paruitatis licet non adeo certus idem affirmo, quia nullâ inuenio rationem ad hos terminos non viuentibus præfigendos intra diuisibilem quantitatem, & in sententia Zenonis facile est rationem reddere cur non possit substantia aliqua in indiuisibili materia conservari, cum secundum hanc opinionem indiuisibile separatum non repugnet. Affirmat

N n 3 multi

multi substantiam non viuientem non posse in quacunque minori, & minori extensione conservari, quia non in quacunque potest operari, & conservari nequit in extensione, in qua non potest operari, quia esse est propter operari. Mihi certum non est non posse substantiam aliquam conservari in extensione adeo exigua, in qua operari non potest, sicuti conservatur qualitas adeo remissa, ut nullam possit exercere actionem. Neque certum est non posse aliquam actionem procedere à substantia in minori & minori extensione constituta, probabilius enim est quamlibet particulam ignis separatam, & indivisibilem eiusdem, si hoc separari potest, producturam in se suam praesentiam, & proprium calorem omnesque sui passiones, quia extensio si necessaria omnino est ad operandum in subiecto extraneo, ideo est, quia ad applicationem requiritur, ignis autem, & quodlibet aliud agens quacunque extensione seclusa habet applicationem requisitam ad agendum in se ipsum.

PUNCTUM VI.

De alimento, & causa necis humanae.

- 1 **V**iuens alimento indigere, ut ad perfectum statum perveniat, & postquam ad illud pervenit, ut resarciat damna ab extrinsecis agentibus illata per se notum est, difficultas est an postquam ad perfectum statum pervenit, illo per se indigeat, non solum ne ab agentibus extrinsecis corrumpatur, sed etiam ne natiuus vivientis calor absumat humidum radicale, & ne haec vivientis partes ita agant in alias heterogeneas, ut illarum temperamentum dissolvant, earundemque materiam ad aliam formam disponant, quā adveniente destruunt partes formae, quae in illis materiae partibus praesens, & consequenter aliae compartes, quia non possunt haec partes animae sine illis subsistere.
- 2 **P.** Hurtad. disp. 2. sect. 10. subsect. 3. asserit viuentem in statu perfecto constitutum tantum indigere alimento ne ab illis extrinsecis principiis corrumpatur, puta enim non posse aliquam partem vivientis alius compartis destructionem machinari, neque posse mortem in hoc sensu à principio intrinseco procedere, quia quaelibet pars in totius compositionem, & non illius destructionem ordinatur, ac proinde non potest pars vivientis, quae per se est causa componens, & conservans totum illud destruere. Ratio haec nullius est momenti, quia pars per se & ex sua natura ordinatur ad componendum, & conservandum totum, quatenus verò agit in partem vicinam potest esse causa corruptionis illius, neque ex hoc infertur intendere sui corruptionem, quia etiam destructa aliqua comparte destruitur totum, & consequenter pars, quae fuit causa destructionis totius, quod fit praeter intentionem partis, quae tantum per se intendit sibi assimilari partem vicinam, ex qua assimilatione per accides eiusdem partis corruptio sequitur. Nec minus friuolum est, quod docet Hurt. videlicet quamlibet partem praeter propriam temperiem, quam in ordine ad se requirit habere aliquem excessum quem possit amittere in pugna, quā habet cum alia parte vicina, ut illa amissa maneat in statu naturali. Quia postquam pars amisit gradum protuberantem, & redacta fuit ad temperamentum, quod exposcit in ordine ad se, adhuc manet dissymbola parti vicina, & manet in eadem pugna cum illa, in qua necessariò aliquando deperdet aliquid proprii temperamenti requisiti ad sui conservationem. Neque ut pars vivientis aliquos gradus cuiusvis qualitatis innatae abque sui corruptione possit deperdere, necessum erat aliquos illi designari ultra illos, quos exigit in ordine ad se, quia non eo ipso quod pars vivientis amittat quēcunque gradum, ex his quos exposcit, ut bene se habeat in ordine ad se, statim corrumpitur: potest enim sine aliquibus, ex his, quos ita exposcit, & cum aliis contrariis, quos non sine violentia patitur, conservari, sicuti conservatur aqua cum aliquibus caloris gradibus, non enim omnes gradus qualitatis, quos exposcit substantia ut bene se habeat in ordine ad se, & in ordine ad suas operationes sunt, sine quibus conservari nequit.
- 3 **M**elius communis sententia tenet viuentem indigere alimento, ut natiuus calor illud depascat, & ita non agat humidum radicale, hoc est in alias partes spermaticas vivientis valde humiditas, & non adeo calidas, quas corrumpere breui tempore si in illas ageret, & consequenter totum periret viuentis. Suadet hanc conclusionem nimis calor vi-

uentibus innatus, ratione cuius necessaria illis est respiratio, ut aerem cor ambientem iam calidum admoveant, & alium magis temperatū attrahant, quo nimius cordis calor attemperetur, & ipsum cor, partēque illi vicinā aeris refrigerio recreentur. Ob eandem rationem cordi fuerit prouisa dux alula, seu flabella, quae continuo motu novum aerem cordi subministrant. Neque alia potest assignari ratio propter quam adeo auidē vivens innato appetitu alimentū exposcat, sine quo pernotabili aliquo tempore subsistere non valet. Quia etiam adolescentes alimento indigent, ut ad perfectum virorum statum promoueantur, non ideo adolescens periret, etiam si materiā non haberet, quā augeretur, quia sicuti adolescens duodecim annorum illos pergit cum paucioribus substantiae partibus illis quas habet, dum illos explet, sic posset sine nouo augmento per integrum annum durare, quod perspicuum est, quia saepe adolefcent post notabile aliquod tempus nullū recepit augmentum si computentur partes, quas acquisiuit cum illis, quas amisit, imò saepe sunt longē plures partes, quas per integrum mensem deperdit, quā sunt illae, quas nutritiua virtus elaborauit, quo tempore sine alimento non posset subsistere: ergo nō ex eo nequit sine alimento viuere, quia exigit augeri. Neque precise viuentis alimento indiget, ut resarciat dāna illata ab externis agentibus, & se ab illis impetentibus illarum tractetur, quia si ex hoc capite precise sine alimento viuere non posset homo bene nutritus dici posset impraeus viuere, dum agentia extrinseca ablumebant partes illius, quibus antequam pinguesceret macer subsistebat, non enim saepe extrinseca agentia adeo actiua sunt, ut valeant viuentis optimē nutritum infra materiem illā constituere, sub qua posse viuere experientia monstrauit. Neque credi potest viuentem in vacuo constitutum, vel quouis alio modo ab actiuitate extrinsecorū agentium absolutum posse per longum tempus sine alimento conservari, quod haberet, si alimentotantum indigeret, ut se ab extrinsecis agentibus seruaret incolumem. Vltimò audiēdi non sunt, qui asserunt viuentem nō posse pati secundum aliquas partes ab aliis etiam heterogeneis, quia excessus, quem habet haec pars respectu alius immediatē sufficiens non est, ut agat in illā, quia in omnibus partibus gradatim fit qualitatis excessus per gradus valde exiguos. Hic dicendi modus omni fundamento destitutus est, & ita ad difficultatē, in quam se gratis coniiciunt, asserentes viuentem non posse secundum aliquas partes ab aliis heterogeneis pati excogitatus, insuper illū impugnat manifesta experientia, quā videmus partes heterogeneas viuētis magnopere calore excedi ab aliis valde propinquis, in quāvis exigua distantia non potest excessus assurgere. Ex his infero: viuentis alimento indigere ut ad perfectum statum perducat, & iam ad hunc perductū, ut reparet damna illata ab extrinsecis agentibus, insuper ut illius natiuus calor agat in alimentū, quo deficiente ageret in humidū radicale, & illius destrueret substantiam, & consequenter totum viuentis, quia reliquae partes sine illis, quas absumeret calor nō valerēt conservari, ex quo capite omni viuenti mortē contingere necesse est, quia etiam si alimentū impediatur ne totā suam actiuitatem partes heterogeneae viuentis circa alias compartes exerceant, nihilominus sufficiens nō est, ne aliquantulum ipsae partes inter se agant, & repantur, moraliter enim impossibile est applicari alimentum, quod ita praecoccupet actiuitatem natiui caloris, ut huic virtuti non supersit ad agendum in alias partes viuentis minus calidas. Secundò etiam alimentum penitus impediret ne partes heterogeneae viuentis mutuo repareretur, cum alimentum per se mortem afferat ipsi viuenti, indigentia alimentū necis alia causa esset, quia esset causa applicationis alimentū, quod mortem inferret viuenti.

Dixi alimentū per se hoc est ratione suae actiuitatis esse causam necis, hoc est omnino certū, quia cum hoc habeat qualitates contrarias viuenti, dum viuentis agit in illud ab eodem reparatur, & aliquid amittit, quod continua pugna, assiduaque reactione, ita viuentis infringit vires, ut paulatim languescat, donec ita debiles fiant, ut non possint alimentū in se conuvertere, neque aliquid amissi roboris recuperare. Adde viuentis non totum alimentū in se conuvertere, sed plura ex illo excrementa esse residua, quorū vi antequā expellantur, proprii temperamenti non leuem patitur iacturam. Deinde non ita perfectē expultrice virtute expelli valet, ut illorū aliquid intestinis adhærere non remaneat, neque viscosa flegmata possint ita excuti, ut stomachū omnino illis purgatum, mundumque relinquatur, si enim cum aquam

à vase vitreo, in quo continebatur diffundimus, postea guttulas quasdam reperimus vasi adhæsisse, quomodo fieri potest, vt materia adeo, crassa, atque viscosa tot commect amictus, quin multum illius expultricem virtutem subterfugiat, intusque remaneat.

Difficultas esse potest an præcisè quocumque alio capite secluso, homo, eo ipso quod nutriatur debeat mori. Negat Arriaga disp. 1. sect. 4. subsect. 4. quia putat posse hominem vno alimento recuperare damnum ab alio illatum, ita vt post longam nutritionem, & diurnam pugnam inter alimentum, & viuens, nihil amiserit proprii temperamenti ex vi actionis, & reactionis. In confirmationem huius adducit fructum ligni vitæ habentis naturalem virtutem, vt in perpetuum vitam hominis sustentaret, vt testatur P. Molin. r. p. de opere sex dier. disp. 26. vbi oppositam sententiam improbabilem esse affirmat. Non nimis consequenter suam sententiam probat Arriaga virtute arboris vitæ, cum ipse dicat hominem vtentem semper eisdem cibis non posse non illis necari, ex quo inferitur hominem semper vtentem fructu arboris vitæ, & non alio cibo naturaliter esse moriturum: ergo tenetur fateri ipse Arriaga virtutem arboris vitæ non esse naturalem, siquidem homo, qui illo vesceretur, non indigeret aliis cibis corrigentibus damnum illatum à fructu arboris vt perpetuo viveret.

Melius affirmat Hurtad. cum communi sententia disp. 1. sect. 9. §. 139. nullâ naturali substantiâ posse hominem alii, quin ab ipsa paulatim necetur, quia omne alimentum conuertendum est à viuentem in propriam substantiam, ex quo inferitur habere contrarias qualitates, quibus agitur viuens, & aliquid amittit proprii temperamenti, quia eo ipso quod viuens alimentum vincat, aliqualem victoriâ ab alio reportat alimentum, duo enim contraria mutuo pugnancia mutuo patiuntur. Ad illud quod adducit Arriaga de ligno vitæ respondet Hurt. talem virtutem non fuisse naturalem, & ita sensisse Bonau. Caiet. Bed. & D. August. lib. 3. de ciuit. Dei. c. 2. cuius verba apud Hurtad. inuenies. Illud verò quod docet Arriaga videlicet posse hominem vno alimentum separare damnum illatum ab alio falsum est, quia aliquando peruenit homo ad statum, in quo non possit damna ab alimento illata rescire, quia postquam homo peruenit ad statum, alimentum non potest illius augere vires, postea verò cum incipit ab statu declinare, non potest virtute alius alimenti vires deperditas recuperare, quia etiâ hoc secundum alimentum, æquè imò magis proficuum sit, quam primum fuerit notium, iam viuens virtute caret, vt possit vt virtute illius alimenti in proprium suum commodum, vt quod amiserat, rescariat.

Ex his concludit hominem naturaliter mori necesse esse, tum propter partes heterogeneas, quibus constat, quarum vna agit in aliam, illiusque temperamentum dissoluit sine quo non potest subsistere vno inter materiam, & formam, tum propter indigentiam alimentis, à quo, & ab excrementis, quæ ex illo superfluum paulatim innatum homini, & cuiusque viuenti temperamentum absumitur. Necesse, quæ ab his causis procedunt naturales appellare consequimus, quatenus naturale significat id, quod vi naturalium causarum contingit, & in hoc sensu mors homini naturalis dicitur, non quatenus naturale violento opponitur, & dicit esse iuxta propensionem, & exigentiam naturæ, certum enim est nihil appetere propriam destructionem, & non esse sui, & quatenus mors est contra hanc exigentiam conseruationis, & propensionem in proprium esse viuentis, mors omnis violenta dici potest: iam verò vltius inualuit necesse violenta appellari, quæ ab aliqua causa extrinseca non regulariter adueniente procedunt videlicet vulnere aliquo inflicto, fulminè de celo iacto.

CONTROVERSIA IV.

De termino alterationis secundum se sumpto, seu de qualitate.

ACTIO, per quam subiectum aliter se habet ac antea seu quod alterum instituitur, alteratio dicitur, quæ essentialiter mutationem includit. ad hoc enim vt subiectum aliter se habeat modo ac antea, requiritur necessariò antea

non habuisse aliquid, quod modo habet: ergo requiritur priuatio præcedens illius formæ, qua modo alteratur: ergo requiritur inductio formæ cuius priuatio præcessit in subiecto, in qua tota ratio mutationis essentialiter constituitur.

Mutatio qualibet lato modo alteratio dici potest, nihilominus propria alterationis ratio mutationem substantialem excludit ex mente Aristotelis asserentis mutationem substantialem constituere subiectum aliud, accidentalem verò alterum seu alteratum. Vnde alteratio essentialiter dicit mutationem accidentalem, hoc est terminatam ad accidens à substantia distinctum. Insuper placuit Philosophis nomen alterationis strictè sumere pro mutatione terminatâ ad qualitatem, & aliquando strictius pro mutatione traditâ non ad quamcumque qualitatem, sed tantum ad qualitatem habentem contrarium, & subiecti corruptionem. Disputationem instituiam de alteratione terminatâ ad qualitatem habentem contrarium, & illo carentem. Sunt enim multa disputanda vtrique communia, quorum illa quæ ad naturam termini spectant claudet hæc Controuersia.

PUNCTVM PRIMVM.

De intensiōe qualitatis.

Qualitatem intendi sensuum euentiâ compertum est: videmus enim calorem augeri, & lucem fieri maiorem. Insuper fide constat hominem iustum per bona opera recipere augmentum gratiæ, cui intensior visio beata correspondet, difficultas est quomodo qualitas intendatur, an per aduentum nouæ qualitatis, an per maiorem radiationem, an per maiorem expulsionem contrarij, an per additionem gradus ad gradum.

§. I.

Statuitur intensio qualitatis.

Duplex augmentum reperitur in qualitatibus: extensuum per diuersas partes subiecti, intensuum in eodem subiecto indiuisibiliter sumptis, & tertium aliud obiectuum in nonnullis qualitatibus, quæ extrinseca obiecta respiciunt, sicuti in speciebus impressis, & in habitibus, quæ ad plura, pauciorave obiecta extenduntur, quædam enim Angelorum species plura obiecta representant, quæ in homine non nisi pluribus speciebus possunt representari. Augmentum extensuum commune est quantitati, & formis materialibus substantialibus, quæ per plures partes subiecti extenduntur. Augmentum obiectuum propriè intensuum non est, quia etiam fiat in eadē parte subiecti, dum idem indiuisibile obiectum non respicit, non reddit qualitatem intensam, quia eademmet indiuisibilis qualitas absque vilo augmento plura obiecta valet respicere, sicut eademmet anima potens est producere plures actus. Quod si diuersæ qualitates diuersa obiecta respiciant, qualitates aliquam rationem intrinsecam diuersam habebunt, ratione cuius non possint eandem intensiōem constituere, de hac extensione obiectiua agendum est Controuersia 12. de anima, vbi in speciebus impressis disputabo, solum intensuum augmentum factum in eadem parte subiecti qualitatis nullum extrinsecum obiectum respicientis, sicuti est calor vel idemmet indiuisibile pertingentis, sicuti est visio Dei quæ circa idemmet indiuisibile obiectum magis, & magis crescit, ad hanc disputationem spectat.

Hoc intensuum augmentum, ita proprium est qualitatis, vt nulli alij entitati conueniat, quod faciliè in entitatibus aliorum prædicamentorum probabitur, si rationes formales aliarum inspiciamus. Quantitatis effectus est constituere partes subiecti non penetratas, quamlibet omnino extra locum alterius, quem non posse recipere magis, & minus per se patet, quia pars substantiæ, quæ omnino est extra locum alius partis, & nihil spaij habet commune cum illa, non potest esse magis extra illam: ergo quantitatis effectus substantiæ communicatus non potest aliquid augmentum recipere: ergo quantitas non potest

Nn 4 intendi

intendi, intensio enim ordinatur ad maiorem effectum subiecto tribuendum.

4 Eadem ratio intensiorem presentie denegat, implicat enim corpus existens in hoc spatio in eodem indivisibili magis existere, seu maiorem, vel minorem correspondentiam habere ad partes, quibus semel commensuratur. De duratione idem omnino fiet argumentum, si accidens sit entitati superadditum, id enim, quod per integrum annum durat, non potest in illo magis, & minus durare. Relationes predicamentales non esse accidentia superaddita probabo Controversia 9. Metaphys. punct. 4. quod si accidentia essent à reliquis distincta, nullam intensiorem recipere possent, quia duæ quantitates magis æquales inter se esse non possent, quia æqualitas in indivisibili consistit, neque eadem adæquatè permanentes magis inæquales possunt existere, inæqualitas enim unius quantitatis cum alia solum additione quantitatis crescere potest, quod si quantitatis cresceret relatio, illud augmentum intensiorem non esset, sed extensivum diversum subiectum semper respiciens.

5 Substantiam non esse intensibilem, neque magis aut minus recipere probat Complutensis quidam Thomista ex doctrina S. Thom. 1. 2. quæst. 52. art. 2. ubi docet formam ex qua sumitur species rei, quam actu non posse suscipere magis, & minus, cum verò forma substantialis speciem constituat, consequenter ad doctrinam præceptoris Angelici, magis, aut minus recipere non poterit. Ut clarius pateat mens S. Thomæ volo ego illius verba, quæ Thomista subtrahit in medium adducere: *Si igitur aliqua forma, vel quæcunque res secundum se ipsam, vel secundum aliquid sui fortitur rationem speciei, necesse est quod secundum se considerata habeat determinatam rationem quæ neque in plus excedere, neque in minus deficere possit, & huiusmodi sunt calor, & albedo, & alie huiusmodi quantitates, quæ non dicuntur in ordine ad aliud, & multo magis substantia, quæ est per se ens.* Hucusque D. Thom. Perpède quæto verba illa, huiusmodi est calor & albedo, & inspicere quæ lōge sit à mente D. Thom. Thomistæ interpretatio: Assignat S. Thomas hanc determinationem, & incapacitatem suscipiendi magis, & minus calori, & albedini, quæ absque vlla controversia intensiorem recipiunt, & ex his intendit probare Thomista substantiam non esse intensibilem. Alier ego non iuratus Thomista, sed Angelico Doctore ex animo devotus, & ex corde deditus, cuius doctrinam vtpote fulgentissimæ Ecclesiæ Lampadem, cuius luce fidei nostræ mysteria mirificè clarescant, eorumque nebulosæ tenebræ fugantur totâ mente cômendo, toto animo complector, ac religione veneror: mentem Angelici Doctoris interpretor de intensiōne obiectiva, quæ neque calori neque albedini competit sed tantum illis qualitatibus, quæ obiecta extrinseca respiciunt, vel de affectione, quæ ex pluribus, paucioribusque qualitatibus componi potest, sicut sanitas, quæ consistit in temperamento qualitatum diversarum ipsas formaliter includente.

6 Tenet tota schola substantiam non suscipere magis nec minus, neque esse intensibilem, neque aliqua est ratio ex qua possit oppositum leuiter coniectari, quod mihi est fortissimum fundamentum ad hanc conclusionem amplectendam, recedere enim à communi sententia sine firmo aliquo fundamento nefas est, recedere autem à tota schola sine ratione aliqua adhuc mediocriter oppositum suadente, vltra amentiam; sit ergo maiorum auctoritate firmum substantiam non recipere magis nec minus, & hac veritate supposita illius rationem, non ad suasionem animi, sed ad illius doctrinam diligenter venemur.

7 Materiam primam non esse intensibilem demonstrare facile cuique erit notissima materiæ natura, quæ vtpote primum subiectum aliud non respicit, & consequenter intensiorem, quæ fieri nequit nisi in subiecto rei, quæ intenditur: ergo materia prima carens subiecto caret illo, quod necessario ad intensiorem requiritur. De anima rationali eadem est ratio, de formis, verò materialibus non adeo evidens est conclusio illa, tamen hac ratione suadeo. Intensio supponit id, quod intenditur iam constitutum in illa ratione, secundum quam fit intensio, quod sic probabo: Si gradus intensiōnis non supponit iam qualitatem physicè constitutam non erit intensio sed complementum formæ, vel aliquid essentialè illius: ergo ad hoc ut intenderetur forma equi deberet iam supponi constituta in ratione formæ equi: ergo ipsa absque illa additione constitueret equum adæquatum seu adæquatè equum: ergo quilibet alius conceptus, seu quælibet additio non esset substantialis, sed ac-

cidental: ergo nunquam potest addi substantia. Probopriorem consequentiam: quidquid supponit aliquid adæquatè constitutum est extra essentialitatem, & accidentale, in hoc enim ratio accidentis constituitur: ergo nunquam accidit substantiæ aliquid, quod accidens non sit: ergo nunquam potest addi aut intendi per aliquid, quod substantia non sit sicuti: calor non potest intendi nisi per calorem quia intensio est additio rei ad rem eiusdem nature. Idem argumentum efforma de vniōne substantiali.

Statutum est solam qualitatem intensiorem recipere, restat modo examinare an qualitas omnis intensiōnis sit capax. Forma, & figura qualitates non sunt neque à presentia distinguuntur, ac proinde disputandum modo non est an sint ex illis qualitatibus, quæ intensiorem recipiunt. Primas qualitates, species intentionales, habitus naturales si debeat ab speciebus distincti actus potentiarum vitalium, lucem, sonum, impulsus, & qualitates secundas, quæ à primis trahunt originem, intensiorem admittere tenet communis schola. De potentiis vitalibus materialibus, & spiritualibus nonnulla est inter auctores discretio, an recipiant magis, & minus. Affirmat Bañez 1. de generat. cap. 4. quæst. 1. potentias materiales: verbi gratia, auditivam, & visivam, & spirituales, intellectum videlicet, & voluntatem posse recipere magis, & minus, & intendi sicut intenduntur frigiditas, & calor. Caietan. 1. 2. quæst. 52. artic. 1. tantum hanc intensiorem potentiis materialibus dependentibus ab organis externis, & qualitatibus alteriutis concedit, quam negat potentiis spiritualibus.

1. Sententia, quæ docet potentias non distinguere ab anima hac difficultate aboluitur, illam ego amplectar, verumtamen quid in alia sententia dicendum sit tradere non recuso. Affirmo potentias vitales, etiam si ab anima distinctæ admittantur, nullam intensiorem habere. Moueo propter communem sententiam scholasticorum, & quia nullum est caput ex quo possit inferri in potentiis talis intensio, neque vlla necessitas illam admittendi: hoc firmissimum est fundamentum huius sententiæ, ad negandas enim positas entitates dixi sæpe rationem negativam, & defectum rationis positivæ pro parte contraria optimum argumentum efficere. Adde etiam si hæc potentie haberent compositionem intensivam eandem semper esse tenturas, quin ab aliquo agente remissionem reciperent, quia nulla est forma contraria à qua possint expelli & causa adæquata illarum, videlicet anima semper est applicata ad potentias nativæ integritate producendas, & conservandas; ergo semper illas conservabit in vltima intensiōnis mensura. Dices remitti ex defectu dispositionum, quæ requiruntur ad illas. Contra: potentie dimanant ab anima per simplicem emanationem independentem à quibuscumque dispositionibus: ergo nullo indigent extrinseco principio, neque vlla dispositione ad sui productionem, sed tantum ab anima dimanant: ergo semper secundum totum suum esse integrale illarum, & secundum omnes gradus, quos anima potest producere ab illa suum esse recipient. De virtute magnetis ad attrahendum ferrum, & de aliis oculis qualitatibus si à substantia distinguuntur eodem modo philosophandum est, quia vbi nullum est fundamentum ad intensiorem admittendam nullo modo ponenda est.

Obicit Bañez: Potentia visiva modò est acutior, modò hebetior ad visionem producendam: ergo suscipit magis, & minus. Resp. potentiam visivam aliquando perfectiores & intensiores visiones elicere propter maiorem, minoremve organorum dispositionem, vel propter intensiorem, aut remissiorem speciem absque vlla intrinseca sui mutatione, sicut eadem anima intensiores, & perfectiores elicit operationes, propter principia intensiora, seu perfectiores dispositiones.

Obicit secundo: Aquila perfectior videt quàm homo, etiam si principia potentie hominis, & aquilæ sint æqualia, & organa æquè disposita: ergo aquila intensiorem potentiam visivam habet quàm homo. Sic arguit Complutensis Thomista, qui eodem modo posset arguere: forma hominis ceteris paribus perfectiores elicit operationes, quàm forma equi: ergo est illa intensior. Respondeo concedendo antecedens, & negando consequentiam, quia perfectior effectus non ex maiori intensiōne, sed ex perfectiori potentia in aquila dimanat.

Obicit tertio: Actus, & habitus, & alie huiusmodi qualitates

qualitates recipiunt intensiorem: ergo & potentia. Respondendo negando consequentiam: Ratio disparitatis sumenda est ex peculiaribus rationibus, propter quas in actibus, & aliis qualitatibus intensio admittitur quarum nulla reperitur in potentiis, quæ etiam à reliquis qualitatibus differunt in modo procedendi ab anima per simplici emanationem.

§. II.

Duplex sententia circa naturam intensiōis reicietur.

13 **N**on immorabor in refellendis auctoribus asserentibus qualitatem intendi per maiorem expulsiōem contrarij, paucis enim hunc dicendi modum omni probabilitate destitutum reiciam. Gratia habitualis quantumvis remissa expellit peccatum, ita nihil illius in subiecto remaneat: ergo non potest postea intendi per maiorem expulsiōem illius: ergo alius modus intensiōis debet assignari in qualitate. Maior, & minor absque errore in fide negari nequeunt: consequentia est per se nota. Argumentor secundò: lux, & aliæ qualitates carent contrarij, & tamen intenduntur: ergo non per expulsiōem contrarij: ergo alio modo. Luce meridiana clarescit argumentum, alia non indiget. Argumentor tertio: Quo magis intenditur calor, magis expellitur frigiditas: ergo diuersa pars frigiditatis expellitur calore intenso ab illa, quæ fuit expulsa calore remisso: ergo frigiditas habet partes, quarum expulsiōe remittitur: ergo illarum productione, seu conseruatione intenditur: ergo intensio frigiditatis fit per additionem partium: ergo idem dicendum est de calore, in quo eodem modo licet argumentari.

14 Si dicat per maiorem intensiōem caloris non expelli diuersam partem frigiditatis, sed eandem iam expulsam magis, ac magis expelli, dices entitatem iam corruptam & non existentem fieri magis corruptam, & magis non existentem, & in non esse eiusdem rei indiuisibilis magis, & minus assignabis, & vnum hominem esse magis, mortuum alio non viuentē defendes, quæ omnia non solum à Philosophia, sed à sensu communi abhorrent.

15 Argendum est cum Gotfred. Durand. Auicē. & aliis, quos refert P. Soar. disp. 45. Metaphysic. sect. i. n. 2. asserentibus formam non intendi per additionem eiusdem, sed per mutationem vnius in aliam, ita vt quando calor intenditur totus ille, qui remissus procedit corruptatur, & alius perfectior producat, qui propter maiorem sui perfectionem intensior dicitur, & intensius operatur.

16 Hæc sententia sui explicatione destruit fundamentum, quo nititur, omnes enim, qui negant intensiōem fieri per additionem gradus ad gradum, asserunt accidentia indiuiduari à subiecto, ac proinde non posse reperiri in eodem numero subiecto habente vnam tantum indiuiduationem accidentia numero diuersa. Contra quos sic arguo: Accidentia indiuiduantur à subiecto: ergo idem subiectum adhuc successiue non potest habere accidentia numero diuersa. Probo consequentiam: subiectum habet eandem indiuiduationem intrinsecam modo, ac habebat antea: ergo eandem tribuet accidenti modo ac antea: ergo non poterit accidentia diuersa numero indiuiduare. Si dicas idem subiectum eadem indiuisibili indiuiduatione permansisse posse successiue diuersas indiuiduationes tribuere accidentibus, cur simul non poterit idem præstare, quia indiuiduatio, quæ eadem indiuisibilis diuersas communicat indiuiduationes accidentibus ab illorum indiuiduationibus necessariò distinguitur: ergo poterit illas simul tribuere, etiam si simplex, & vnica indiuisibilis sit.

17 Secundò impugnatur efficacissimè prædicta sententia, quia si intensio fieret per aduentum qualitatis perfectioris destructa remissa, remissio fieret per productionem remissioris intensio corrupta, quod fieri non posse facile probatur. Cum aqua agenti frigido circumdata in pristinam frigiditatem restituitur, calor successiue remittitur, vt experientia ostendit: ergo tunc in primo instanti, quo incipit calor remitti totus corruptitur, & alius denuò imperfectior producit, sed sic est, quod nullum est agens, à quo possit produci hic imperfectus calor: ergo remissio prædicto modo fieri nequit. Minor sola indiget probatione: calor ille remissus non potest produci ab aqua, hæc enim non est productiua caloris: non ab agente circumstante potest enim hoc esse frigidum: ergo à nullo agenti potest produci.

Dices calorem remissum produci à partibus passivis, sed contra est: nam ille calor, vel producit à partibus quæ sunt intra spheram agentis, vel extra illam. Non à partibus, quæ sunt extra spheram agentis, quia cum agens non possit agere in illas propter distantiam, neque illæ quæ minorem actiuitatem habent actiuitate agentis, & consequenter minorem spheram, poterunt agere in partes passivas proximas agenti. Non à partibus quæ sunt intra spheram agentis, quia agens in eodem instanti agit in omnes partes passivas quas attendit resistentia contrarij habet intra spheram: ergo in eodem instanti corrumpit totam qualitatem in illis præexistentem: ergo ab hac nulla poterit actio in illo instanti dimanare: ergo nullum datur agens à quo possit remissus produci calor: ergo hic modus remissionis fictitius est, & chimericus.

19 Tertiò agitur contra hunc philosophandi modum: Agens in primo instanti, in quo applicatur est potens producere calorem perfectum, seu intesum, quem producit postquam alios minus perfectos produxit: ergo in illo primo instanti potuit illum producere, & subiectum intendere illo calore perfecto, sine vlla intensiōis successione, & sine aliorum calorum productione, & corruptione. Nec recurrere poteris ad resistentiam contrarij in hac sententia, in qua tota qualitas contraria corrumpitur cum producit quæ libet intensio: ergo contraria qualitate corrupta potuit absque vlla resistentia perfectissimus calor in virtute agentis contentus produci. Non memini capacitatem passivam, quia certum est hoc in quacumque duratione eandem capacitatem habere.

§. III.

Impugnatur sententia Thomistarum.

20 **V**na est Dominicanæ familiæ sententia, quæ docet intensiōem non fieri per additionem gradus ad gradum, sed per maiorem radicationem eiusdemmet indiuisibilis qualitatis in eodem subiecto. Ita Caietan. Capreol. Henric. Soncinas, & Iauellus apud Suarez supra n. 3. Huius sententiæ explicandæ varios modos refert idem Suarez ibidem, singulos perensebo, quos breuiter reiciam.

Afferunt aliqui maiorem radicationem fieri per acquisitionem nouæ existentie permanente eadem essentia. Hunc dicendi modum impugnat Soarius, quia per intensiōem non tantum perficitur existentia, sed essentia: ergo non tantum acquiritur noua existentia, sed etiam noua essentia. Probat antecedens ex Capreolo, contra quem ad hominem arguit. Hæc impugnatio ad hominem tantum efficax esse posset, & adhuc ex dictis Capreoli existimo non concludere, forsan enim pro Capreolo respondebit aliquis qualitatem perfici secundum essentiam, quia essentia noua aduenit existentia, quæ est illius perfectio, sicuti essentia perficitur per passionem, non verò quia secundum se augeatur, neque aliqua perfectio identificata cum essentia per nouam intensiōem accrescat.

21 Alij impugnant eandem sententiam ex eo, quod qualitas intensior perfectior producat effectus, ex quibus perfectiorem virtutem inferunt in qualitate: deinde perfectiorem essentiam, quia hæc est virtus ad operandum, non verò existentia, si hæc ab illa distinguitur. Occurrunt solutioni, quæ posset dici agens intensius perfectiorem effectum producere propter perfectiorem existentiam, tanquam conditionem, sicut eadem virtus magis approximata maiorem producit effectum, quam sic impugnant: Humanitas Christi ex eo quod existat existentia Verbi (vt Thomistæ opinantur) non producit perfectiores actus illis, quos producant reliquæ humanitates, etiam si habeat existentiam infinitè perfectiorem: ergo ex perfectiori existentia non potest effectus perfectior procedere.

22 Neque conclusionis, neque solutionis placet impugnatio, facile enim poterunt Thomistæ persisterere asserentes qualitatem intensiorem perfectiorem effectum producere propter perfectiorem conditionem, non propter maiorem virtutem, & ad illud quod ad humanitatem Christi attinet, respondere substantiam Verbi non esse propriam naturæ humanæ, sed subsistere loco propriæ, ac proinde in ordine ad agendum propriæ vices agere, & esse conditionem ad illos effectus producendos, quos posset humanitas propria substantia terminata producere, non verò ad illos, ad quos in natura diuina conditio esse potest, quæ propter perfectio effectum mensuranda est, non ex perfectione

fectione substantiæ Verbi, sed ex perfectione illius substantiæ cuius loco subrogatur Verbi substantia. Quando verò natura propria substantiæ, & existentia subsistit, & existit, perfectio effectuum, qui possunt ab illa procedere, desumi potest ex perfectione propriæ substantiæ, & existentiæ.

24 Solida huius sententiæ impugnatio sumenda est ex idéritate essentia, & existentia, & ex implicatione diuersæ existentia sub eadem essentia. Secundò ex rationibus adductis contra asserentes intentionem fieri per productionem nouæ qualitatis, sicut enim illi assignare non possunt, à quo producatur qualitas remissior, cum aqua agentis frigiditas circumdata ad pristinam se restituit frigiditatem, ita neque isti poterunt causam inuenire, à qua producatur noua existentia corrupta antiqua in eodem casu. Si dicant non corrumpi tantquam existentiam, sed nouam illi accrescere partem, iam existentiam intensiù diuisibilem admittent, contra omnes rationes, quibus impugnant diuisibilitatem qualitatis intensæ. Tertiò, quia implicat produci nouam existentiam, sine noua productione qualitatis, quia adhuc in opinione Thomistarum distinguuntur essentiam ab existentia non alia ratione agens naturale producit qualitatem, nisi producendo illius existentiam, neque peculiarem mittit actionem terminatam ad essentiam distinctam ab illa, per quam feret existentiam.

25 Quartò à priori eandem sententiam impugno: posita entitate in rerum natura eo ipso quod existit existit omni perfectione qua potest: ergo implicat perfectius, vel imperfectius existere. Probo antecedens: existere est rem esse extra causas, & extra purum nihil, sed entitas, eo ipso quod existit, est omnino extra causas sine vlla (ut sic loquar) nihili admixtione: ergo non potest constitui magis extra causas, & extra purum nihil: ergo non potest perfectius existere, quod naturæ luminis notum est, esse enim, vel non esse, existere, & non existere opponuntur contradictoriè, & in diuisibili consistunt.

26 Alij hanc maiorem radicationem constituunt in eo, quod forma magis educatur ex potentia materiæ. Hæc sententia potest dupliciter intelligi, nomine enim educationis possunt significare actionem, qua accidens educitur ex potentia subiecti: vel vnionem intercedentem inter subiectum & accidens. Si nomine educationis actionem intelligant, non poterunt assignare, à quo procedat hæc actio, quæ constituit remissior calor existens in aqua agentis frigiditas circumdata, si illam à priori actione adæquatè distinguant, calor principium esse non potest actionis ad ipsum terminatæ, neque subiectum, vel corpus ambiens, quod frigidum esse suppono talem possunt edere actionem.

27 Nimis familiaris non est Thomistis distinctio inter actionemeductiuam, & vnionem, sed nomine educationis plerumque vnionem significant, & in hoc sensu hanc sententiam explicat Soar. num. 23. ex Caietan. & Capreol. contra quam sic explicatam multa doctè congerit: nonnulla adducam alijs efficaciora. Talis vnio perfectior vel adæquatè distinguitur ab vnione imperfectiori, vel inadæquatè: si adæquatè, redeo ad priora argumenta contra hanc sententiam diuerso modo explicatam adducta: à quo talis vnio producitur in remissione caloris existentis in aqua: accidens enim non potest suam vnionem adæquatam cum subiecto producere, quia ad hoc ut aliquid agat debet iam supponi existens cum vnione ad sui existentiam requisita. Tandem si hæc vnio est indiuisibilis cur in primo instanti applicationis agens non producit vnionem perfectissimam, quam potest, & calore intendit, contrarium enim non obest, quia quando producitur hæc vnio imperfecta, & aliquantulum intenditur qualitas, & remittitur contraria agens corrumpit totam vnionem contrariæ qualitatis: ergo poterit vnionem propriam perfectissimam producere, nulla enim potest assignari ratio, cur agens possit in progressu actionis producere perfectam vnionem, quam non posset in primo instanti producere. Si dicant vnionem non corrumpi adæquatè in remissione, neque in intentione produci, sed esse diuisibilem & produci, & corrumpi in remissione & intentione secundum aliquos gradus. Obiicio, quod nuper arguebam: possibile est vnio composita ex partibus versus intentionem: ergo possibile erit qualitas eodem modo composita, omnia enim argumenta

Thomistarum, æquè pugnant contra compositionem vnionis, & contra compositionem qualitatis.

Tandem contra hanc perfectiorem vnionem sine diuisibilem, siue indiuisibilem argumentor: in primis contra Thomistas asserentes vnionem non distingui à forma. Vnio qualitatis est identificata cum ipsa qualitate: ergo non potest produci perfectior vnio, quin perfectior qualitas producat. Argumentor secundò ratione desumpta ex Soar. num. 27. qualitas intensior perfectiores producit effectus: ergo perfectiorem habet virtutem: ergo perfectiorem entitatem, quia qualitas per suammet entitatem, & non per inhaerentiam operatur. Si dicas vnionem esse conditionem ad operandum, & posse perfectiori conditione perfectiorem effectum produci ab eadem virtute, doctè occurrit Soar. Vnio tantum requiritur ad actionem ut qualitas existat: posita enim eadem existentia qualitatis impertines est hæc, vel illa vnio ad subiectum, cum hoc sæpe nihil influat, ut patet cum subiectum caloris est aqua, sed eadem virtus eodem modo existeret cum hac vnione, vel cum illa: ergo eodem modo operaretur posita quacumque vnione, vel omni vnione ablata dummodo calor ipse per creationem conseruaretur.

Afferunt alij apud quemdam Thomistam intentionem fieri per productionem modi realis superadditi aduenientis qualitati iam productæ, quo posito ipsa magis radicatur in subiecto, quod constituit intensus quale, v. g. calidum. Singularem sententiam non singulari ratione, sed communi efficacissimè impugno. Posito illo modo forma qualitatis, & illius informatio sunt eadem ac antea: ergo eundem effectum formalem tribuunt subiecto: ergo non illud constituunt magis quale, v. g. magis calidum cum illo modo, quam sine illo. Confirmatur: Calor non informat subiectum per modicum superadditum, sed per se ipsum tanquam per formam, & per vnionem tanquam causalitatem: ergo ratione modi superadditi distincti ab vnione non potest subiectum magis informare, seu magis calidum constituere.

Si dicas modum illum formaliter constituere intentionem, sic arguo. Modus vel est formaliter calor vel non. Si est calor, iam in intentione calor calori additur: si non est calor ut manifestè teneris confiteri, quia calor non est modus caloris, non potest subiectum calidum, neque magis calidum constituere, quia calidum, & magis calidum calore constituitur.

Nouus alius Thomista docet intentionem non fieri per additionem formæ, neque modi præsentis formæ nouam virtutem informandi, seu nouam rationem formalem informandi, sed per nouam explicationem eiusdem formæ in subiecto tollendo confusionem, & potentialitatem ipsius, & reducendo illam ad maiorem vnitatem, & subiectum magis subiiciendo ad talem formam, illius dedi verba, cuius sensum difficile darem, sciant enim mille difficultatibus, quas neque ipse explicat, nec alius soluet. Nonnullas attingo. In primis quid est maior illa explicatio formæ in subiecto, non in subiecto, sed in sententia illam ego desidero. Quid tollere confusionem, & potentialitatem eiusdem potentialitatis subiecti ad formam recipiendam à subiecto non distinguitur: ergo si manet idem subiectum manet eadem potentialitas. Dices: potentialitatem distingui à subiecto, quia supra potentiam dicit negationem actus, ac proinde per actum tollitur potentialitas. Esto. Si per actum tollitur potentialitas, ut magis potentialitas tollatur, maior actus necessarius erit: dicat ergo hic auctor, in quo hic maior actus consistat. Confusionem tolli à subiecto ægrius intelligitur, nunquam enim in subiectis, sed in his dicendi modis reperitur confusio. Subiectum reduci ad maiorem vnitatem cum forma, vel est magis identificari, vel magis vniri cum illa: non magis identificari, in his enim quæ distinguuntur nulla reperitur identitas: non magis vniri, quia iuxta sententiam Thomistæ quem impugno in intentione non reperitur noua vnio, neque noua informatio accidentis ad subiectum: ergo hæc maior vnitas imperceptibilis est. Vltimò dicit in intentione subiectum magis subiici formæ, quam subiectionem non facile inuenies, quia subiectum eatenus formæ subiicitur, quatenus hæc ex illius potentia educitur, & in illam influat per modum causæ materialis, vel illi vnitur, tanquam actui perfecti: ergo sine maiori educatione, seu receptione, vel causalitate causæ materialis, vel sine noua vnione, maior hæc subiecto imperceptibilis est. Non alia

alia neque hæc latius contra hanc sententiam adduco, superflua enim esset prolixior impugnatio sententiæ, cuius desideratur explicatio.

§. IV.

Vera sententia.

32 **V**erissima, & amplectenda sententia docet intensiorem fieri per additionem gradus ad gradum, & remissionem per diminutionem eorundem. Ita Soar supra num. 29. Vazquez 1. part. quæst. 72. cap. 4. Tolet. 1. de generat. cap. 3. Hurtad. disput. 5. capit. 4. Arriaga disp. 3. sect. 1. subsect. 3. & ex antiquis Bonavent. Scot. Albert. Ricard. Ocham. Niph. & Marlapud Soar supra. Potissimum fundamentum huius sententiæ sumendum est ex impugnatione aliarum supposita experientia intensionis, & fide sancta, qua credimus iustum per bona opera fieri magis sanctum, & intensiorem habere gratiam, quæ intensio in nullis qualitatibus defendi potest sine hac additione graduum, ut patet ex argumentis contra alias sententias adductis. Consonat etiam rationi à priori hæc graduum additio, quia sicut subiectum constituitur album per albedinem, ita magis album per magis albedinis constituitur, magis autem albedinis est portio albedinis addita superfluit: vires resumit huius conclusionis probatio ab aliarum impugnatione, & ex solutione argumentorum, quæ contra illam Thomistæ adducunt, pleraque illorum breuiter adduco, & breuiter soluo.

33 **O**biicies primò: Forma accidentalis est purus actus: ergo nihil habet potentie: ergo nihil compositionis. Patet prior consequutio, quia purus actus excludit omnem potentiam. Posterior probatur: si aliquid haberet compositionem in se includeret extrema componentia tanquam actum, & potentiam: ergo si nihil habet potentie nihil habet compositionis. Respondeo accidens esse purum actum respectu concreti, quod constituit albedinem: verbi gratia, respectu albi, quod constituit, tanquam forma omnino distincta à subiecto, quod potentia dicitur, & nihil subiecti, seu potentie in suo conceptu dicere, in quo sensu dicitur purus actus, non quia ex se compositionem aliquam non habeat, non ex actu & potentia, ut Thomistæ nobis obiciunt, sed ex partibus diuisibilibus actus, ex quibus vnus adæquatus actus vna videlicet adæquata albedo constituitur.

34 **O**biicies secundò: essentia qualitatis consistit in indiuisibili: ergo non potest qualitas additione graduum constitui. Hoc argumentum insigni laborat æquiuocatione. Aliud est essentiam consistere in indiuisibili: aliud esse simplicem & non compositam, partibusque carentem. Primum conuenit omni essentia, non verò secundum, essentia enim hominis metaphysicè sumpta consistit in indiuisibili, hoc est in hoc complexo *animal rationale*, à quo si aliquid demas non dicit totam essentiam hominis. Si verò quidquam quantumuis indiuisibile adicias, illud erit extra essentiam, nihilominus complexum partibus constat, componitur enim ex animali, & ex rationali, quæ metaphysicè hominem constituunt, & idem homo physicè sumptus essentialiter componitur ex materia, & forma tanquam partibus inter se distinctis.

35 **H**æc dixi ad explicandam doctrinam quam argumentum inuoluit, non quia necessaria sint ad illud soluendum. Concedo enim essentias metaphysicè loquendo consistere in indiuisibili, & ita metaphysicè essentiam albedinis non dicere additionem gradus ad gradum, cognitio enim quæ prædicata essentialia albedinis tanguntur, abstrahit à multitudine graduum: essentia verò physica non consistit in indiuisibili partium distinctarum habentium eandem naturam & compositionem metaphysicam, quia quantitati physicae sumptæ pars alia quantitatis additur, & albedini pars albedinis versis extensionem, ut fatetur maiorem radicationem assignantes in intensione, & eodem prorsus modo versis intensiorem addi potest. Potest tamen dici essentiam hominis adhuc physicè sumptam consistere in indiuisibili, quia posita hæc essentia physica equi constituta hac materia, & forma, quidquid additur specie distinctum à materia & forma, erit extra illius essentiam, & ut sit physicè essentia equi necessarium exigit materiam, & formam, ita ut si altera auferatur, quantumuis alia permaneat essentia physica equi non perma-

nebit. Vltimò potest dici essentiam physicam cuiusvis rei consistere in indiuisibili, quia si ab illa quidquam auferatur, non erit physicè eadem essentia adæquatè, quæ antea erat, sed tantum inadæquatè, v. g. si à ligno vlnari palmum demas non erit idem lignum adæquatè, ac erat antea, neque eadem physica ligni essentia, quia essentia ligni non distinguitur ab ipso ligno, ac proinde eodem modo quo lignum est diuersum, essentia illius erit diuersa. Sic contingit in intensione caloris, v. g. ut octo, à qua si gradum demas non erit adæquatè eadem intensio, neque eadem physica intensiōis essentia.

36 **O**biic. tertio: In eodem subiecto non possunt reperiri gradus caloris numero diuersi: ergo non potest intensio ex gradibus numero diuersis constitui. Do arguenti non posse in eodem subiecto reperiri duo accidentia adæquata numero diuersa, quod negare possum, quia duæ cognitiones, & duæ species impressæ, obiectorum numero diuersorum, quæ numero tantum differunt, in eodem subiecto reperiuntur, nego tamen duo accidentia inadæquata non posse in eodem subiecto reperiri, & intensiōem componere.

37 **I**nstabis: Distinctio accidentium adhuc adæquatorum debet sumi à subiecto: ergo in eodem subiecto non distincto saltem inadæquatè non possunt esse accidentia adæquatè distincta. Respondeo distinctionem accidentium inferri ex distinctione subiecti, & in hoc sensu posse dici sumi à subiectis, non tamen induci ex identitate subiecti identitatem accidentium, quia hæc intrinsecè per se ipsa distinguuntur inter se, & non per subiecta.

38 **O**biic. quartò: Gradus ex quibus intensio componitur, neque possunt esse eiusdem omnino rationis, neque diuersi: ergo non possunt dari. Plura sunt argumenta ad vtramque partem antecedentis stabilendam, quæ puncto sequenti latè expendam vbi horum argumentorum materiam explicabo, & præsentem obiectionem dissoluam.

39 **O**biicies quintò. Intensio sicuti quælibet alia entitas creata constituenda est maiori rerum simplicitate, minorique nouarum entitatum multiplicatione, qua fieri potest. Sed potest eadem forma, idem calor: verbi gratia, sine nouæ partis additione constituere subiectum magis calidum: ergo non est admittenda partium additio. Maiorem admittunt omnes: minorem probat Complutenis Thomista exemplo animæ, quæ eadem indiuisibilis subiectis diuersis diuersos tribuit formales effectus: oculo enim dat potentiam videndi, & manui tantum tangendi. Similiter quantitas eadem indiuisibilis magis explicat subiectum rarefactum, quam condensatum, & species impressa in aëre non reddit subiectum informatum intentionaliter, & representatiuè, sed tantum entitatiuè, oculum autem non solum entitatiuè, sed etiam intentionaliter informat, & gratia habitualis in puro homine constituit filium adoptiuum, quem in Christo propter incapacitatem subiecti facere non potest. Ex quibus omnibus infert eandem formam posse secundum se totam esse vnitam subiecto, & non totaliter, ita ut omnes suos effectus illi explicet, quos explicare potest, ac proinde posse reperiri calorem in subiecto pauciores effectus explicatè subiecto, & illud remissè calidum constituentem, quod postea per maiorem explicationem sui idem calor intensius calidum constituat.

40 **N**ullum ex his exemplis meum admovent animum ad hanc formæ explicationem nunquam explicatam admittendam, omnia enim abs re adducuntur: singula breuiter percurro. Anima rationalis eundem formalem effectum tribuit manui, ac oculo, huius enim formalis effectus est constitutum ex corpore, & anima, quod eiusdem omnino rationis est in manu, & oculo, posse autem in hoc visionem elicere non spectat ad diuersum modum informandi, sed ad diuersas dispositiones, quibus eadem anima diuersas actiue operationes elicit, & cum in oculo dispositiones habeat ad videndum, visionem in illo efficit, & tantum sensationem tactus in manu, quia ad hanc dispositiones habet. Quod supponit in exemplo quantitatis videlicet, eandem indiuisibilem cōstituere subiectum modò rarum, modò densum, falsum est, rarefactio enim dicit saltem nouam extensionem, & præsentiam, & in multorum opinione nouam aliam qualitatem, & ut alij volunt, noua corpora intromissa in corpore rarefacto. Exemplum aëris entitatiuè tantum informati specie impressa, quæ intentionaliter potentiam informat aëre leuius est, quia specie impressa

Impressa entitati tantum informari aërem, & intentionaliter potentiam, tantum est, aërem non posse uti specie impressa, qua utitur potentia ad visionem eliciendam, quod ex natura subiectorum, & non ex diuerso modo informationis speciei impressae prouenit. Ad exemplum gratiae habitualis ipse respondit, cum dixit non constituere Christum adoptiuum propter incapacitatem subiecti: ergo non probat formam posse aliquem effectum in ipsa contentum subiecto capaci non explicare; sed subiectum recipiens calorem remissum est capax intensioris: ergo hoc effectum non probatur posse calorem intensiorem in ipso contentum in illo non explicare. Secundo Respondeo, filiationem adoptiuam duo dicere, gratiam habitualement, & negationem filiationis naturalis, cum verò Christus sit filius Dei naturalis, gratia habitualis in illo existens non potest cum filiatione naturali, seu sine illius negatione filium adoptiuum constituere. Contra hanc sententiam adducitur D. Thom. multis in locis, cuius mentem recte explicat Hurtad.

- 41 Inquiri potest quomodo hi gradus inter se vniantur cum subiecto. Respondeo, omnes vniri immediate subiecto, quia omnes illud informant, & vnione superaddita, ut probauit de omnibus formis Controverf. 4. Physic. Punct. 1. & hanc vnionem esse diuisibilem, diuersam diuersis gradibus correspondentem, octauus enim gradus non potest vniri subiecto vnione praecedenti existentiam ipsius quia prius fuit vnitus: vnio graduum inter se necessario danda est in opinione constituyente continuum ex partibus infinitis semper diuisibilibus, quia si gradus nullam in se haberent vnionem essent vltimo diuisi, & omnino indiuisibiles. In opinione, quae continuum componit ex puris indiuisibilibus nulla est ratio, quae urgeat ad vnionem graduum inter se adstruendam, posset enim ex eo praecise dici vniam qualitatem, vniamque intentionem componi ex illis, quia idem subiectum componunt, nihilominus propter communem sententiam, a qua sine speciali ratione discedere non licet, dicendum est, hos gradus inter se esse vnitos intensiue, quod a paritate rationis extensiue probari potest.

PUNCTUM II.

An gradus omnes eiusdem speciei sint homogenei an heterogenei.

§. I.

Viraque sententia proposita nonnulla argumenta expenduntur ad probandam subordinationem graduum.

- 1 Circa doctrinam traditam puncto praecedenti de additione graduum in hunc modum Thomista obiectiones solent: gradus constituentes eandem intentionem vel sunt homogenei vel heterogenei: homogenei esse non possunt propter rationes, quas postea dabimus: heterogenei sint, nequeunt vniri: ergo nullo modo gradus distincti eandem intentionem possunt constituere. Hae obiectiones petit exactam notitiam naturae graduum intentionem constituentium, quam in hoc puncto aperiam, & illa cognita facile praedictam obiectionem soluam. Gradus eiusdem speciei esse omnino similes defendit Vasquez 1.2. disp. 82. c. 6. P. Rubius 1. de generat. cap. 4. tract. 3. q. 5. num. 57. Arriaga, disp. 3. sect. 3. subsect. 1. & alij apud istos.
- 2 P. Soar disp. 46. sect. 1. num. 30. & Hurtadus disputat 5. sect. 2. n. 99. affirmant gradus qualitatis intentionem componentes esse inter se dissimiles, & subordinatos, ita ut secundus necessario supponat primum, & tertius secundum, & inferiores omnes ad superiores supponuntur, ita ut primus non possit esse secundus, neque secundus primus. Hanc opinionem ait Hurt tradidit expresse a Durand. in 1. dist. 17. q. 7. quod negarem si utile iudicarem Durandi mentem in hac re examinare, illam saepe recentiores plures defendunt. Tertia sententia est recentiorum asserentium qualitates habentes contrarium habere gradus dissimiles subordinatos, secus contrario carentes.
- 3 Probat Soar gradus non esse similes, quia si tales essent sequeretur duos gradus extensos in diuersis partibus sub-

iecti in eodem subiecto constitutos intentionem componere, quod putat absurdum, quia sequeretur augmentum intensiui non esse perfectius extensiui, & intentionem non esse extensione perfectiorem. Sed haec omnia libenter Soario concedo, in quibus nullum inconueniens reperio, calor enim intensus ut octo nullam habet perfectionem entitatiui, quam non habebant octo gradus caloris existentes in diuersis partibus subiecti, sed tantum gradus intensus excedunt in maiori explicatione, & forsitan maiori vnione inter se, ex quibus prouenit maior efficacia in operando, quia virtus vnita fortior est se ipsa dispersa.

Rationem Soarij fulcire contendit Hurt, probatque perfectionem intensiuam maiorem esse extensiua, quia haec est valde materialis, & per accidens, & tribuitur huius complexo *Deus, & creatura*, comparatione solius Dei quia extensiue perfectius est hoc complexum *Deus, & creatura*, solo Deo, intensiue autem nihil potest esse Deo perfectius. Respondeo perfectionem intensiuam, quam Deo tribuimus longe perfectiorem esse alia quacumque perfectione extensiua, quia in Deo perfectionis intensio non fit per additionem gradus ad gradum, neque proprie in Deo intensio perfectionis reperitur, sed vna simplicissima, & summa perfectio, cuius infinitam excellentiam nomine intentionis significamus, in qualitate vero tam intensio quam extensio fit per additionem gradus ad gradum, & ita possumus gradus extensionis cum intensiois comparare gradibus: & omnes aequè perfectos esse defendere.

Secundo arguit Soar ex aequalitate graduum sequi aequalitatem posse in infinitum augeri, quod sic probat. Si omnes sunt eiusdem rationis non est maior ratio, cur quintus vnietur quarto, quam sextus quinto, & sic in infinitum, ergo in infinitum poterunt vniri, & augeri. Prauidit Soar, posse qualitates limitari ex incapacitate subiecti, quod virtutem habeat ad substandum qualitati infinitae, sed tantum finitae, sibi quae solutionem assumptam relinquo, & insto: extensio graduum fit gradibus eiusdem rationis: ergo potest in infinitum vsque perducere. Negabit Soar, quia repugnat infinita extensio, similiter negabo ego infinitam intentionem, quia repugnat ex conceptu infiniti. Concedet Soar, infinitam extensionem: Concedat ego intentionem infinitam, non enim maius est inconueniens infinitum intentionis quam extensionis concedere, de hoc tamen redibit sermo, punct. 3. ubi de terminis intentionis, & remissionis qualitatis, & de vi illationis facit a Soar.

Tertio arguit Soar. Gradus extensionis, & intentionis sunt eiusdem perfectionis: ergo agens potens producere octo gradus extensos in diuersis subiectis, poterit eosdem in eodem subiecto producere ergo calidum ut quatuor producat calorem ut tria in diuersis subiectis, poterit omnes illos gradus producere in eodem subiecto: ergo poterit producere maiorem intentionem, quam habet. Viget calidum ut quatuor producat vnicum gradum caloris in subiecto nudo qualitate: ergo poterit eundem producere in subiecto calido ut quatuor, ergo agere in simile.

Multis est familiaris solutio desumpta ex fine agentis intendētis assimilari sibi passum, quo cessante, cessat actio, ideoque numquam potest agens agere in simile, non ex defectu virtutis, sed ex defectu finis intenti ab agente. Porro multum rationis tribuitur agentibus, quae ita finem respicientia constituuntur, sed non in his immoror, haec enim ratio multis poterit arridere, nullum tamen ad angustias formae syllogisticae adducere. Alio modo contra praedictam solutionem insurgo. Ignis producat calorem in subiecto extraneo, ut verior fert sententia, quam defendendam suscepimus, est agens aequiuocum: ergo illius finis immediatus non est assimilari passum in qualitate producta cum natura ipsius: ergo totum calorem, quem producit in sphaera diuisibili poterit producere in prima parte sphaerae.

Dices forsitan ignem intendere assimilari passum in qualitate producta cum qualitate, quam in se habet, & ob hanc rationem non producere in prima parte sphaerae maiorem calorem, quam habet in se: quod si quis obieciat cur non producat in se calorem, quem producit in tota sphaera, respondebis, in se tantum producere calorem sibi proportionatum, cum vero calor in illo receptus sit proportionatus, & exigentiam propriae formae adaequatè expleat, non alium gradum ulterius producat. Hae solutio gratis supponit ignem intendere assimilari passum qualitate producta quar-
litari receptae in ipso igne, hoc tamen admissio sic arguo.
Ignis

Ignis habens octo gradus caloris intendit assimilari passum propinquum calore in illo producto calori in igne recepto, ergo illud adequatè assimilabitur. Probo consequentiam: potest producere octo gradus caloris in diuersis subiectis; ergo in eodem, quia ratione virtutis actiue, & perfectionis effectus, calori, qui potest produci in diuersis subiectis, potest in eodem, finis autem obesse non potest, potius enim est iuxta finem agentis passum omnino sibi assimilari.

9 Clarius eandem solutionem ex fine agentium desumptam impugno: Exigua lux producit gradus caloris in sphaera diuisibili; ergo poterit omnes illos producere in prima parte sphaera, illius enim finis nullo modo est assimilari sibi passum; ergo exigua lux poterit calorem valde intensum producere. Responderet aliquis subiectum luce persusum simul esse calore informatum, & lucem, & calorem per modum vnus agentis concurrere ad productionem caloris in parte immediata, & tunc agens inadæquatum, calorem videlicet intendere assimilari sibi passum, quapropter non producit maiorem intensiorem, quam in se habet; lucem vero licet non intendat assimilari sibi passum concurrere per modum vnus agentis cum calore intendente passu assimilationem; & ideo non intensiorem effectum producere, quam producit calor, ac proinde non posse gradus caloris, quos in tota sphaera producit producere in prima parte illius. Facile solutionem reicio. Assimilatio effectus non debet esse cum agenti inadæquato, sed cum adequato; ergo agens parziale simile passu poterit cum alio agenti dissimili agere in simile.

10 Ex eisdem principiis contra graduum æqualitatem arguo pro P. Soario: agens calidum vt quatuor applicatum passu omnino frigido producit in illo aliquos gradus caloris: ergo si applicetur calido vt tria producat quantum gradum caloris, & subiectum reddet omnino simile. Probo consequentiam: gradus productus in subiecto omni calore nudo, & in subiecto calido vt tria est eiusdem rationis, finis agentis subsistit ad vtrumque gradum quantum, quo agens intensum finem assequitur: ergo eodem modo poterit vterque gradus ab agente produci.

11 Respondent nonnulli finem agentis esse assimilationem passu, & ita quò maior est dissimilitudo inter agens, & passum, magis potest agens agere in illud, quia est maior ratio ad agendum, quæ in dissimilitudine consistit. Pessimè hac intentione assimilandi sic respondentes vtuntur: si agens intendit assimilari sibi passum, ratio agendi non est dissimilitudo, sed finis intentus scilicet similitudo: ergo dum hanc agens consequi potest ab hac actione non cessabit, neque ex eo, quod agens proximus sit ad finem consequendum, illum frigidius intendet, potius quo magis fini appropinquat, in illum maiori propensione feretur. Do tamen fortius agens finem intendere, quo magis ab illius consequitione distat, & sic arguo. Agens calidum vt octo in passu immediato nudo omni qualitate producit sex, vel septem gradus caloris; ergo in passu, quod iam inuenit calidum vt septem saltem gradum quandam producit.

12 P. Rub. & alij ex ipso respondent agens calidum minori virtute producere gradum quandam caloris in subiecto omnino nudo, quam in subiecto calido vt quatuor, & facilius in subiecto calido vt quatuor, quam in subiecto calido vt sex, quia per productionem vnus gradus in subiecto nudo qualitate, tantum producit calorem vt quinque, & per productionem eiusdem in subiecto calido vt sex producit calor vt septem, facilius autem producit calor vt vnum, quam calidum vt quinque, & difficilius calidum vt septem, quam calidum vt quinque.

13 Hac solutio verbis ludit, non tamen non tyronem illudet. Agens producat vnum gradum caloris supra quatuor, quos inuenit iam productos, non producat calorem vt quinque adequatè; sed completiue; ergo non magis producit, quam si produceret calorem vt tria per productionem eiusdem gradus supra duos, qui supponerentur producti. Antecedens patet: calor vt quinque dicit omnes gradus, & quemlibet contentum in numero quinario, sed producat quintum gradum supra quatuor productos non producat omnes quinque gradus, & quemlibet illorum; ergo non producat calorem vt quinque adequatè, sed tantum completiue, id est gradum illum, quo completitur numerus quinquarius. Consequentiam probo: sicut numerus ternarius, completur per vnicum gradum, ita quinquarius completur per vnicum gradum, & si gradus ille, qui duos

inuenit productos, & ternarium numerum constituit, inueniet quatuor productos, idemmet per eandemmet indiuisibilem entitatem completeret numerum quinquarium; ergo gradus completiue caloris, vt tria, & completiue caloris vt quinque nullam inter se maiorem perfectionem entitatum, neque intensiorem continet; ergo non producit maiorem, neque perfectiorem effectum agens producat completiue numeri ternarij, quam agens producat completiue numeri quinarij.

Res est clara in merito hominis iusti vt quatuor, qui elicit opus virtutis meritorium vt vnum, & consequitur in premium illius gradum quandam gratia, qui cum quatuor precedentibus numerum quinquarium complet, nihilominus non dicitur talis homo iustus mereri opere bono vt vnum; gratiam vt quinque, seu quinque gradus gratia, sed tantum vnicum gradum, qui quinquarium numerum complet ratione illorum, quos per accedens respectu illius inuenit in subiecto. Si hæc ratio non conuincat huius solutionis patronos, peto ab illis, an si ego aureum vnum illis habentibus vnum de centum accommodarem, quo centenarius numerus completetur, & centum aureos ipsi haberent, postea cum solutionem ab illis exigerem, totius pecunie expers, possem repetere centum aureos, vel vnum, certè teneretur fateri me posse centum repetere, quia dedi centum aureos, vel vt sic loquar aureos vt centum, quos non repetam eodisque mihi nullam habenti centum persoluantur. Hæc mihi concedant Doctores huius solutionis, & ego suam doctrinam in qualitatibus admittam, mea enim minus intererit, itaq; qualitatibus philosophari, quàm illis iuxta hanc doctrinam commodatas soluere pecanias.

Docent alij difficilius produci vnicum gradum caloris supra sex, quam supra duos, quia producat vnicum gradum producat cum illo vnionem ipsius ad omnes gradus, qui in subiecto supponuntur, ac proinde, quo plures supponuntur, producat plures vniones, vel vniam plures terminos recipientem, & consequenter vnionem perfectiorem, & ita licet ratione gradus producti non requiratur maior virtus ad producendam illum supra quancumque intensiorem, vel in subiecto omnino nudo, requiritur tamen ratione vnionis illum comitantis. Hæc solutio incertam supponit doctrinam, videlicet gradum aduenientem vniri omnibus precedentibus, illa tamen admissa adhuc difficultatem non exhaurit. Crescat aliquantulum difficultas producendi gradum supponentem alios ratione vnionis, non tamen adeo potest augeri ratione huius, vt agens valens producere sex gradus cum suis vnionibus, non valeat loco illorum septimum gradum cum sua vnione producere, quod sic probo. Calidum vt septem producere valet sex gradus caloris cum omnibus suis vnionibus, inter quos producit sextum cum vnione ad quinque gradus, & insuper alios omnes cum suis vnionibus; ergo loco illorum valebit producere septimum cum vnione ad sextum. Probo consequentiam: septimus gradus cum sua vnione ratur superat sextum, cum sua vnione; ex eo quod illius vnio respicit vnicum gradum, plusquam vnio sexti; ergo hic excelsus longè minor est, quam excelsus quinque graduum cum suis vnionibus, quibus superat calor vt sex gradum septimum caloris; ergo agens producat sex gradus caloris perfectiorem effectum producat, quam produceret, si tantum efficeret septimum gradum caloris; ergo ex perfectione effectus non repugnat, calidum vt septem valens producere sex gradus caloris, producere septimum gradum absque alijs, qui ab alio agente supponuntur producti.

Aliter dici posset facilius produci primos gradus caloris, quam vltimos, quia difficilius expelluntur primi frigiditatis, quam vltimi ratione agentis maiori conatu conseruantis primos, quam vltimos. Sic rem explicio: subiectum calidum vt sex, est frigidum vt duo, & in hos duos gradus frigiditatis agens illos conseruans rotas suas impendit vires, calidum vero vt vnum est frigidum vt septem, quos septem gradus frigiditatis conseruat agens frigidum, quemlibet illorum minori impetu, quam quemlibet duorum existentium in passu calido vt sex, quia pluribus intentum est minus ad singula, & occupato agenti in conseruandis septem gradibus in subiecto calido vt vnum, minorem impetum agentis sortitur quilibet illorum, quam sortuntur illi duo, inter quos tota virtus agentis distribuitur, quæ eadem in subiecto calido vt vno inter septem gradus frigiditatis distribuitur; ergo difficilius expelletur gradus, quo paucior habuerit cõsortium; ergo difficilius introducetur

gradus illum expulsiurus, quia quo difficilius forma expellitur à subiecto difficilius illi opposita introducit.

17 Ad speciem satis solutio est composita, illius tamen ornatus inane simulacrum contegit, quod sic detego: Quando Deus conseruat qualiter causā secundā non applicatā illius expulsiōni non resistit, vt probabo Controv. 6. punct. ... & etiam resistit, resistit eque expulsiōni vnus gradus existens cum aliis in eodem subiecto, vel sine alio, quia virtus Dei cum sit infinita, eque potens est plures, & pauciores gradus producere: ergo tunc subsistere non potest prædicta solutio: sed age iam hanc impugnationem prætereo, alia sustinere non poterit prædicta solutio: quando agens frigidū conseruat in parte subiecti calidi vt sex duos gradus frigiditatis, est occupatum in conseruatione sex graduum frigiditatis in parte passi distanti calida vt duo; ergo sicut occupatum in sex illis gradibus minus est ad singula, & remissum conatum adhibet ad conseruationem vnus cuiusque, occupatum in conseruatione eorumdem sex minus erit ad conseruandos duos alios existentes in alia parte, etiam in eadem alij gradus non existant, quia cum idem agens per eandem virtutem conseruet gradus frigiditatis existentes in diuersis partibus, sicut conatus, quem adhibet in conseruatione vnus gradus, est occasio, vt alius gradus in eadem parte existens maiori conatu conseruetur, sic erit occasio vt gradus existens in alia parte conseruetur etiam minori conatu, eodem enim modo infunditur virtus per productionem vnus gradus ad producendum alium in eodem subiecto, ac ad producendum illum in alio, quia per se eadem virtus requiritur ad producendum in eodem subiecto, ac in diuerso, & effectus in eodē subiecto, & in diuersis productus est omnino idem.

§. II.

Soluantur obiecta §. precedentis.

18 QVinq̃ue soluenda desiderantur ex his, quæ argumentis præcedenti adducta sunt. Primum est cur agens non producat in prima parte subiecti totam qualitatem, quam potest in tota sphaera producere. Secundum cur etiam non totam producat, quare non producat maiorem intensiōem, vel tantam, quantam in se habet. Tertium cur etiam non producat maiorem, neque tantam intensiōem, quam in se habet, quare in passo simili independenter à productione illius aliquos gradus producere non possit. Quartum cur etiam non possit agere in simile, neque producere tantam intensiōem, quantam in se habet, quare calidum vt sex in subiecto aliunde calido vt quinque non possit alium gradum producere, & subiectum vltimo sibi assimilari. Quæ omnia claritate, quam semper affecto, sigillatim explicabo.

19 Sanè si placeret ad naturam agentium recurrere intendendum assimilari sibi passum tanquam proprium finem, quo cessante cessat actio, facile finem imponerem omnium argumentorum solutioni, & tota in hac resisteret dissertatio, hanc enim rationem redderem, cur simile non ageret in simile, & consequenter cur agens non produceret in prima parte sphaeræ omnes gradus, quos in tota potest producere, neque plures, quam in se habet, & hac ratione posita agens non posse producere maiorem intensiōem, quam in se habet: facile esset rationem reddere, cur totam illam non producat in passo non penetrato petitam ex modo agendi vniiformiter difformiter per partes magis applicatas, quia passum penetratum maiorem applicationem habet, quam immediatum: sed calidum vt sex tantum potest producere sex gradus in passo penetrato: ergo non potest illos producere in non penetrato, sed ad summum quinque: ergo non potest producere tantam intensiōem, quantam in se habet. Quod primo loco obiciunt secundum hanc doctrinam facile posset absque absurdo concedi: nullum enim esset inconueniens asserere agens calidum vt sex producere vnum gradum caloris in passo aliunde habente quinque gradus, & illud omnino completiue assimilari. Quapropter si tibi arideat illa agentium intentio passum sibi assimilandi, & perfecte soluere possis, quæ contra illam adducam Controversia §. punct. 1. num. 19. & iam adducta hic à num. 7. vsque ad 11. hac tene, ego verò prædictæ solutioni non acquiescens ad alia magis philosophica gradum facio, quibus omnia supra obiecta dissoluam.

20 Respondeo agentia naturalia habere sphaeram diuisibi-

lem cum tanta extensione, & certo termino definitam, quod manifesta ostendit experientia, & ratio facile conuincit, rei tamen per se nota, quam negauit nullus rationem nullam adduco, fiet enim suspecta veritas per se nota si argumentis comprobetur. Secundo suppono agentia naturalia habere virtutem determinatā vt pote finita & creata ad producendos simul tot gradus, vltra quos nullum poterunt producere in aliquo subiecto. Hæc hypothesis in questionem vocanda non est.

His suppositis respondeo ad primum: agens non producere in prima parte subiecti omnes gradus caloris, quos continet in sua virtute, & simul potest producere in tota sphaera, quia si omnes illos produceret, nihil posset in alia partibus sphaeræ producere, neque haberet sphaeram diuisibilem, sed in primo indiuisibili subiecti totam suam diffunderet virtutem.

Ad secundum respondeo ex eodem principio agens non producere maiorem, neque tantam intensiōem, quam in se habet, quia habet sphaeram finitam, & limitatam, quam non haberet si produceret effectum eque intensum, quia si calor vt octo existens in parte A produceret calorem vt octo, calor vt octo productus in parte B produceret alium calorem vt octo in parte C, & sic nunquam terminaretur actiuitatis sphaera. Ex his constat in sua virtute continens certos & determinatos gradus qualitatis, quos simul potest producere, & ex alia parte habens sphaeram diuisibilem, verbi gratia, calidum vt octo potens producere simul centum gradus caloris, sic illos debere per subiecta applicata distribuere, vt omnibus partibus illius aliquem gradum caloris imperiatur, & vltra sphaeram nihil producat, & ita agens vt octo potens producere centum gradus caloris circumdatum quatuor partibus subiecti immediatis: producat in qualibet illarum calorem, verbi gratia, vt sex, deinde in aliis partibus magis distantibus calorem vt tria, & hac proportionem suos effectus distribuet, ita vt totam suæ actiuitatis sphaeram adimpleat, & vltra illam non progrediatur, cuius ratio erit à priori, quia omnes gradus, quos potest simul producere in determinata sphaera insumpsit, & sic fore à posteriori constat in infinitum finitum agens suam diffundat actionem.

Resistant duo alia soluenda tertium cur agens non agit in passum omnino aliunde assimilatum, & quartum cur calidum vt sex non producat calorem vt vnum in passo aliunde calido vt quinque, & illud completiue vltimo assimilatur. Hoc vltimum facile concedet aliquis, sed semel admissio tenebitur concedere agens posse agere in simile, vel recurrere ad rationem, quam supra missam fecimus de intentione agentium assimilandi sibi passum, hac enim dempta nullam rationem inueniet, quæ possit defendere agens vt sex posse producere vnum gradum caloris supra quinque aliunde productos, & non posse eundem supra sex in passo omnino simili efficere.

Aliam in hac re viam arripio: assero agens potens in sex gradus influere prius agere de conseruatione illorum, si illos productos inueniat, quam de alio producendo in eodem subiecto. Vnde cum calidum vt sex inueniat in alio calido vt sex plures gradus productos, quam ipse potest producere, non agit de alio producendo, sed de conseruandis, quos potest ex productis.

Hac eadem ratione calidum vt sex non potest sextum gradum producere supra quinque, quia iam inuenit productos in subiecto calido vt quinque tot gradus, quos ipse potest producere. Vnde ad alios conseruandos, & non ad alium producendum suam actionem dirigit, neque potest illos conseruare, & alium producere, eadem enim virtus requiritur ad conseruandum, & ad producendum, vt sæpe dixi. Sed calidum vt sex non potest sex alios gradus producere: ergo non poterit conseruare quinque gradus, & alium nouum producere. Probandum hic erat agens potens in sex gradus influere, suam actionem dirigere ad conseruationem illorum, quando illos inuenit productos, & non ad aliam nouam productionem. Sed de hoc iterum redibit sermo Controversia 1. puncto 1. vbi ex professo disputabo an simile possit agere in simile saltem ratione maioris densitatis, & rationem dictam corroborabo, & argumenta, quæ contra illa possunt fieri dissoluam: Sufficiat modo ad solutionem argumenti nosse rationem, propter quam simile non possit agere in simile.

§. III.

Aliud argumentum adductum à Patre Soario ex graduum oppositione examinatur.

26 **O**biect. 3. P. Soar. si gradus qualitatis sunt omnes eiusdem rationis sequitur gradum primum frigiditatis æquè opponi cum omnibus gradibus calidi ut octo ac proinde nullam esse rationem, propter quam expellat hunc potius quam illum; cum nullo enim determinatè opponitur, quilibet enim gradus caloris existens in calido ut octo seclusis aliis composibilis est cum primo frigiditatis. Neque ad Deum est recurrendum, quia minus est philosophicum, & sine vrgenti necessitate minimè faciendum, illa tamen in præsentia non vrget, facile enim possunt recursum ad Deum evitare constituentes gradus dissimiles, & subordinatos.

27 Respondent aliqui prius expellendum esse gradum primum in subiecto productum, qui forsitan antiquiore illum gradum iam senescentem, & præ nimia duratione non valentem inimico resistere meditantur, nescio enim quo alio fundamento hæc antiquitatis iura in qualitatis gradibus consingunt. Alij affirmant gradum vltimò productum prius corrumpi, quod posset defendi propter minorem aliquam vniorem in illo excogitatam, quia gradus medij sunt vniti prius & posterius productis: verbi gratia in calido ut quatuor tertius gradus est vnitus (tertium voco tertio loco productum) secundo & quarto, quartus verò tantum est vnitus tertio. Vnde propter hanc minorem vniorem facilius à contrario corrumpitur. Hæc omnia omni fundamento philosophico earent, & tantum ad imperitiam vulgi seu tyronum sunt inuenta, nullum enim, vel leue vestigium coniecturæ ad vniões graduum hoc ordine constituendas reperietur. Secundo hoc ordine admissio non est maior ratio cur expellatur primus gradus, quam vltimus, quia sicut in subiecto calido ut quatuor quartus gradus caloris tantum est vnitus tertio, sic primus tantum est vnitus secundo, quod si primus est vnitus secundo, & subiecto, vno ad subiectum omnibus est communis, ac proinde in tuo philosophandi modo nullam maiorem vniorem inuenies in vltimo gradu quam in primo. Vltimò duplicem modum respondendi per prioritatem, & posterioritatem temporis impugno ex eo, quod sæpe plures gradus qualitatis simul producuntur, ut per se notum est, præcipuè in igne, & aqua, quæ per modum emanationis in primo suæ productionis instanti si à contrario non impediuntur calorem, & frigiditatem in summo producunt: ergo alius excogitandus est respondendi modus pro gradibus quantitatis simul productis, qui facile poterit omnibus explicari.

28 Respondeo primum gradum caloris opponi cum collectione octo graduum frigiditatis indiuisibiliter sumpta, quam intendit destruere per corruptionem cuiusque gradus, quolibet enim corruptio non subsistit collectio, & ex natura sua gradum frigiditatis non magis ferri in corruptionem huius, quam illius, sed vnum illorum indeterminatè destruendum respicere, quem Deus præ aliis determinat. Ad obiectionem respondeo in hac re non esse minus philosophicum ad Deum recurrere, duplici de causa. Prima quia in productione cuiusvis gradus caloris ad Deum necessariò recurrimus, ut determinet ad causam productionem huius gradus, potius quam illius, & ut determinet hanc productionem præ alia, quæ poterat esse circa eundem gradum: ergo sicut ad Deum necessariò confugiendum est in productione, idem in corruptione nobis licebit. Dices in alio casu nobis aliam non superesse viam ad determinandum hunc potius effectum producendum, quam illum, in hoc verò nos facile posse determinationem corruptionis sine speciali determinatione causæ primæ ratione philosophica defendere, si asseramus gradus esse inæquales, & subordinatos. Respondeo, casus inter se esse valde similes, & cognatos, ac proinde ex vno ad alium rectè fieri consequentiam, præcipuè ex productione ad corruptionem, cum enim ad Deum confugiamus in positio & principaliori effectui, non est cur nouas rerum naturas meditemur, ne in effectu negatiuo, & minus principali Deo eandem determinationem tribuamus.

29 Alia causa, de qua nobis licentiam facimus recurrendi ad Deum, ut determinet expulsionem huius gradus præ

Favre. de Quæsto, Philosoph. Tom. I.

alio, est modus, quo gradus caloris, & quælibet forma contraria oppositam corrumpit per recursum ad Deum, à quo hæc forma exigit suspensionem concursus ad oppositam, quam suspensionem Deus immediatè præstat, & non forma aliam excellens, quæ tantum moraliter contrariam corrumpit petendo à Deo physicam corruptionem, quam ipse physicè præstat: ergo cum expulsio formæ contrariæ faciendæ sit per recursum ad Deum, quid refert formam expellentem recurrere ad Deum exigendo corruptionem huius gradus determinati, seti indeterminati, huius, vel illius. Ex hac ratione confirmo, quam adhibui numero præcedenti; in productione caloris, quæ physicè ab igne dimanat recurrimus ad Deum ut illam determinet: ergo in expulsionem frigiditatis, quæ tantum physicè procedit à Deo, & à calore tantum moraliter medio Deo melius licebit ipsi Deo determinationem expulsionis tribuere.

30 Contra hanc solutionem difficile restat argumentum. Vnus gradus caloris, non opponitur cum alio determinato frigiditatis, sed cum collectione octo graduum: ergo cum in subiecto calido ut quatuor & frigiditas ut quatuor introducit nouus vnus gradus caloris non est maior ratio, ut expellatur gradus frigiditatis, quam caloris præexistētis. Probo consequentiam: gradus adueniens non opponitur cum quatuor frigiditatis præexistentibus, cum quibus componeretur si alij quatuor gradus caloris non essent in subiecto: ergo opponitur cum tota collectione octo graduum, quatuor caloris, & quatuor frigiditatis, ergo quod immediatè, & per se exigit, est destructio collectionis constituentis numerum octonarium, sed collectio æquè destruitur per expulsionem vnus gradus caloris, quam frigiditatis: ergo gradus ille non magis petit expulsionem vnus gradus caloris, quam frigiditatis: ergo Deus ex vi gradus introducti æquè poterit gradum caloris, seu gradum frigiditatis corrumpere: ergo calor non est magis expulsus caloris, quam frigiditatis.

31 Vrgeo si subiectum est informatum gradibus caloris, & frigiditatis permixtis, gradus vnus caloris adueniens non magis petit expulsionem caloris, quam frigiditatis, ut probat obiectio. Deinde si subiectum sit calidum, ut octo, æquè collectio hæc octonaria destruitur alio gradu caloris, quam frigiditatis, gradus enim caloris, qui adueniret impossibilis esset, cum præexistentibus collectivè sumptis, quia non possunt esse nouem gradus caloris in eodem subiecto: ergo ex omni capite non magis opponitur calor cum calore, quam cum frigiditate.

32 Responderi posset gradum caloris aduenientem subiecto calido ut quatuor, frigiditas, ut quatuor, opponi cum tota collectione, specialius tamen exigere destructionem collectionis, per corruptionem gradus frigiditatis, quam caloris, quia simile potius intendit conseruationem similis, quam illius destructionem, & dissimili, & non simili malum machinatur. Vrget tamen obiectio: calor non intendit destructionem contrarij, quia dissimile, aliàs intenderet calor destruere nigredinem, sed quia est impossibile, ergo impossibilitas gradus aduenientis tantum est cum collectione quatenus impossibilis, sed æquè est impossibilis cum illa ratione graduum, quos continet caloris, quam frigiditatis: ergo non magis intendit destruere gradus caloris, quam frigiditatis. Aliter dicere posset vnum gradum caloris esse impossibilem cum quatuor gradibus frigiditatis, ex suppositione quod sint alij quatuor caloris in eodem subiecto, neque refert gradum caloris habere semper eandem naturam, quia vnus gradus caloris dicitur semper habere oppositionem cum quatuor gradibus frigiditatis adiunctis quatuor caloris. Adhuc robur retinet obiectio, cur gradus caloris opponitur cum quatuor frigiditatis adiunctis quatuor caloris; & non cum quatuor caloris adiunctis cum quatuor frigiditatis: sicut enim esset composibilis cum quatuor caloris non existentibus in eodem subiecto quatuor frigiditatis, sic esset composibilis cum quatuor frigiditatis non existentibus in eodem subiecto quatuor caloris: neque valet ad diuersitatem naturarum recurrere, forma enim equi eiusdem naturæ est cum alia forma equi, & diuersa à forma leonis, & æquè impossibilis est cum forma equi, & cum forma leonis.

33 Melius respondeo gradum caloris aduenientem vniti simul cum quatuor caloris præexistentibus, cum quibus per modum

modum vnius caloris exigit expulsionem cuiusdam gradus frigiditatis, & destructionem collectionis caloris vt quatuor; oppositio enim inter calorem, & frigiditatem, est caloris vt vnum ad frigiditatem vt octo, & caloris, vt duo ad frigiditatem, vt septem, & è contra, vnde cum frigiditate vt quatuor nunquam opponitur vnici gradus caloris, quibuscumque conditionibus circumscribatur, sed calor vt quinque, à quo indiuisibiliter prouenit destructio frigiditatis vt quatuor, & expulsio gradus, cuius production frigiditas vt quatuor definit esse. Ex hoc inferes expulsionem quarti gradus caloris non prouenire adæquatè à gradu producto, in instanti, in quo fit expulsio, sed indiuisibiliter ab illo, & à præexistentibus, ex quibus resultat calor vt quinque impossibilis cum calore vt quatuor. Si dicas cur in illo casu detur calor vt quinque? Respondet, quando est agens valens producere nouum gradum, vt supponimus, & consequenter potens conseruare præ-existentes cum eisdem circumstantiis contrariæ resistentiæ, quibus nouus gradus producit, quia non ageretur de nouo gradu producendo, si præ-existentes non possent conseruari: prius enim est antiquos conseruari, quam novos producere, frustra enim nouus produceretur dum antiquus corrumperetur, cum enim subiectum eodem modo permaneret supernacanea esset illa corruptio antiqui, & noui conseruatio, & ex hoc capite optima ratio à priori sumitur, cur per productionem vnius gradus caloris in subiecto calido vt quatuor, & frigido vt quatuor, gradus frigiditatis, & non caloris corrumperetur.

34 Ex eodem capite optima desumitur ratio, cur calor vt vnum non opponatur cum calore vt octo, & opponatur frigiditati vt octo, quia etiam si calor vt vnum sit impossibilis cum calore vt octo & cum frigiditate vt octo, quia non possunt esse in eodem subiecto nouem gradus caloris, & secundum hanc rationem præcisam, non sumatur maior oppositio caloris vt vnum ad frigiditatem vt octo, quam ad calorem vt octo, ex assignato tamen capite maxima desinitur, quia frigiditas vt vnum producit, & de facto aduenit subiecto calido, vt octo & calorem vt octo expellit ab illo, calor tamen vt vnum nunquam aduenit subiecto calido vt octo propter rationem sæpe dictam, ad hoc enim vt produceretur nouus gradus caloris debebat supponi virtus ad conseruandos gradus iam productos simul cum illo; vnde vt adueniret nouus gradus caloris subiecto alias calido vt octo debebat supponi virtus potens simul nouem gradus caloris producere, neque ex impossibilitate vnius gradus caloris cum aliis octo in eodem subiecto aliqua deducitur contrarietas, inter calorem, vt vnum & calorem vt octo, quia contrarietas non solum dicit impossibilitatem, sed virtutem expellendi formam contrariam, calor tamen vt vnum licet impossibilis cum calore vt octo, nunquam potest illum absolute expellere à subiecto, quia nunquam potest produci, in subiecto, quod aliunde calidum vt octo supponebatur.

S. IV.

Aliud argumentum refellitur.

35 Contra eandem graduum subordinationem sic arguit Hurtad. disp. 5. sect. 2. subsect. 3. Qui habet intensiorem visionem perfectius videt Deum: ergo intensio illius visionis, est dissimilis gradui remisso. Probat consequentiam, quia si esset similis non videretur perfectius Deus. Demus enim Beatum habentem octodecim gradus visionis, & sex alios habentes, singulos visionem vt tria; perfectius videret Deum ille, qui haberet octodecim gradus visionis, quam sex alij; ergo habet perfectiorem visionem? Vrget, si visiones, quæ sunt in sex hominibus essent in vno, eodem modo repræsentarent obiectum, ac si essent in diuersis subiectis, neque ex vnitatem subiecti acciperent diuersum modum repræsentandi: ergo maior perfectio visionis non fit per additionem graduum eiusdem rationis in eodem subiecto sed per gradus diuersæ rationis.

36 Confirmat discursum supra factum: In oculo est multiplex visio eiusdem obiecti, cum in speculo refragantur species, vna directæ, & alia reflexa, & ex vtraque non fit vna perfectior, sed duplex imperfecta; ergo ex multiplicatione graduum eiusdem rationis, non fit perfectior visio, sed multiplex imperfectior. Antecedens experientia probat

Hurtadus, quia illa visiones repræsentant idem obiectum licet in diuerso loco, & tamen sunt in eodem subiecto, quod contingit cum recinit Echo. Idem argumentum est format in speciebus impressis receptis in aëre; quæ existunt in eodem subiecto, & sint eiusdem obiecti vna directæ, & alia reflexa non maiorem intentionem constituent.

Si mihi calamus reprimendus non esset, latè argumentum ex his experienciis in Hurtadum scriberem in hunc modum: species directæ, & reflexæ, quæ non sunt omnino similes non constituunt intentionem: ergo intentio debet fieri ex gradibus omnino similibus. His parco; Respondet intentiorem visionem fieri ex gradibus non solum repræsentantibus idem subiectum, sed eodem modo & ex hoc capite non fit vna intentio ex gradibus visionis repræsentantibus directè obiectum in hoc loco, & ex gradibus repræsentantibus idem obiectum in alio. Ex hac ratione non vniuntur intensiue, neque vnā visionem constituunt perfectiorem visio obiecti directæ, & reflexæ: neque species impressæ directæ, & reflexæ receptæ in aëre; nec species expressæ quas reddit Echo. Addo speciem expressam soni, quam per Echo capimus sæpe produci corruptam iam specie expressâ eiusdem obiecti directè productâ, & ex hoc capite implicaret constituere eandem intentionem, etiam si non ex alio, quia illa quæ non coexistunt non possunt eandem intentionem constituere.

Causa primo loco adductus his solutis aliâ solutione non indiget, quia decem & octo gradus visionis in diuersis subiectis constituti intentionem non componunt, quod si totidem eiusdem rationis in eodem subiecto confluerent, eandem intentionem & perfectiorem visionem elicerent. Dixi si totidem conungerentur, non si hi qui sunt in diuersis subiectis, quia hoc implicat, cum visio in opinione Hurt. includat actionem, quæ essentialiter tale subiectum respicit: quod si id mente fingamus, Respond. tunc vel fingi hos gradus visionis permanere cum respectu ad diuersa principia, vel cum respectu tantum ad illud principium, in quo ponuntur. Si hoc dicatur, assero tunc eandem intentionem, & perfectiorem visionem his gradibus esse constituendam: si verò fingantur in eodem subiecto cum respectu ad diuersa principia, parum refert si dicamus, tunc non vniiri, quia diuersæ sunt rationis tres gradus respicientes hoc subiectum à tribus aliis aliud subiectum respicientibus, vel possent constituere intentionem, & perfectiorem visionem, quia etiam si habeant diuersitatem in ordine ad subiecta, seu principia, tamen respiciunt eodem omnino modo idem subiectum.

Ex his solutionibus potest inferri quod rectè probat, 39 argumenta Patris Hurtadi, gradus visionis repræsentantis obiectum directè, & gradus illud reflexè repræsentantes non esse omnino similes, ex quo adhuc firmiter non inferitur intra eandem speciem esse indiuidua dissimilia, quia forsitan dicit aliquis visionem repræsentantem obiectum directè specie differre à visione idem obiectum indirectè repræsentante, id tamen non est cur negetur, quidquid enim sit de vnitatem specifica visionis directæ, & reflexæ, certum est dari intra eandem speciem indiuidua cum aliqua diuersitate, respectu aliorum, quam inter se non habet, quia duæ actiones productiue eiusdem caloris potentes procedere ab igne A, eiusdem sunt speciei cum duobus aliis potentibus dimanare ab igne B, respectu eiusdem termini, & tamen differunt actiones ignis A, per ordinem ad principium ab actionibus ignis B: per quem ordinem inter se specie non differunt.

S. V.

Iudicium fertur de argumentis quibus graduum equalitas propugnatur.

40 Multis nonnulli esserunt probationem sententiæ constituentes gradus omnino similes, & non subordinatos hoc argumento exhibitam; Si gradus eiusdem speciei essent subordinati, duo primi gradus existentes in duplici subiecto, aliquam conuenientiam haberent inter se, quam non haberent primus & secundus; sed hæc conuenientia non esset indiuidualis: ergo specifica. Maior probatur, quia primus gradus existens in hoc subiecto conueniret cum alio, quod est supponi necessarium ad secundum, & nullum alium supponere ad sui existentiam, quod non habet secundus gradus, qui ad se ipsum non supponitur, & alium

se ipsum non supponitur, & alium, primum videlicet ad sui existentiam supponit. Minorem scilicet, talem convenientiam non fore individualement probatur facile, implicat ipsis terminis dari convenientiam individualement, quia prædicatum individuale, est per quod individuum formaliter ultimo differt ab omnibus aliis, sed ultimo per quod differt vnum individuum ab alio, quibus idem prædicatum est commune: ergo implicat aliqua convenientia individualement, seu aliquod prædicatum individuale multis commune.

41 Eadem ratione probatur omnes gradus fore inter se omnino æquales, seu potius omnino oppositos individualement, quia si duo individua maiorem similitudinem haberent inter se, quam cum aliis individuis eiusdem speciei, essent eiusdem speciei, ut supponitur, cum illis, cum quibus maiorem similitudinem haberent, & diversæ quia ab illis differret per prædicatum intrinsecum multis commune.

42 Respondent multi illud prædicatum commune aliquibus individuis, & non omnibus illa constituere differentia specie inadæquata, non verò specie adæquata. Explicationem desiderat hæc solutio, quidnam est distingui specie adæquata, si enim inadæquatio sumatur ex inadæquatione subiecti, ut videtur sumi à recentioribus, qui postquam hanc speciem, inadæquatam differentem tribuunt gradibus probant posse vni illi, quæ specie inadæquata differunt, quia materia, & forma ita differunt, & vniuntur in composito farentur gradum primum caloris eodem modo differre à secundo caloris, & à secundo frigiditatis, à quo specie inadæquata tantum differt, si inadæquatio sumatur à subiecto, quia primus gradus caloris cum quocumque comparatur semper est inadæquata qualitas.

43 Exillimo argumentum supra datum convincere, omnes gradus secundum differentiam individualement esse omnino diversos: si enim in hac aliquam convenientiam agnosceremus, non esset ultima, ac consequenter neque individualis, illam enim differentiam individualement appellamus, quia ultimo hoc individuum differt ab omnibus, quæ necessario est assignanda, si enim non daretur aliquod prædicatum differentem individualement absque vlla convenientia, in quo ultimo in infinitum esset procedendum, quia quodcumque prædicatum commune debet contrahi per aliud, & ita donec vnum non commune: sed tantum huic individuo conveniens reperimus procedendum est quod fiet in infinitum, si illud non reperiamus.

44 Ceterum ut hanc obiectionem præoccuparem, & aliquid dignum disputatione inquirere non quæsi an gradus eiusdem speciei, sint omnes individualement eiusdem vel diversæ rationis, sed an intra eandem speciem gradus omnes sint homogenei, hoc est, an intra eandem speciem sint aliqui gradus, qui maiorem convenientiam, seu convenientiam habeant inter se quod abstrahit ab alia questione ad quam rationem pertineat illud prædicatum commune si detur an ad differentiam individualement, an ad rationem constitutivam speciei inadæquate, vel ad aliud prædicatum medium, cui questioni modo respondeo ut prædicto argumento satisfaciam, posse habere inter se aliquos gradus eiusdem speciei prædicatum aliquod illis commune, & non omnibus, quod non erit specificum, quia non convenit omnibus illius speciei, neque individuale, ut convincit obiectio, sed medium inter individuale, & specificum, & de facto sub eadem specie reperiri hæc prædicata media communia aliquibus individuis, & non omnibus probabo Controu. 1. de anima.

45 Pro graduum similitudine aliud argumentum ita fieri solet: secundus gradus caloris, vel continet in virtute primum, vel non continet: si continet, superfluum est primum, idcirco abigendus: si non continet: ergo secundus gradus caloris non concurrat ad productionem primi: ergo de medio tollitur actio. Probo consequentiam, calidum ut vnum non potest producere calorem ut vnum, quia non potest producere quicquid in se habet, sed secundus gradus non conducit ad productionem primi: ergo neque calidum ut duo poterit producere calorem, ut vnum, quia ex vi primi gradus illum producere non poterat, & secundus imperpetuo se habet ad primi productionem.

46 Vtroque pede claudicat argumentum, videas scipione ablato, quomodo corruat. Respondeo secundum gradum virtute continere primum, non tamen ideo est abigendus primus, sed fouendus multis de causis. In primis subiectum

Franc. de Onieto, Philosoph. Tom. I.

indiget primo, & secundo ut fiat calidum ut duo in genere causæ formalis, quod non esset per informationem solius secundi quantumvis primum virtute contineret. Deinde illo indiget secundus, quia est illi subordinatus, & ab illo dependet, neque potest secundus primo ablato subsistere. Insuper, etiam si secundus posset sine primo subsistere, illo indigeret ad operandum, quia etiam si secundus virtute contineat primum, non potest illum producere in subiecto extraneo sine consortio illius primi in proprio subiecto: quia nullum agens producit effectum æquæ sibi intensum, sicut in opinione omnium calidum ut duo virtute continet calorem ut duo, quem non potest producere in subiecto non penetrato, si illi non adueniat alius gradus caloris, quo fiat calidum ut tria. Secundo posset responderi secundum gradum non continere virtute primum, esse tamen conditionem, ut primus alius possit illum producere, quia ea est natura agentium ut nullum producat totum, quod in se habet, etiam si illud, in virtute contineat unde calidum ut vnum virtute continens calorem ut vnum non potest illum producere sine secundo, non tanquam virtute concurrente, sed tanquam conditione.

47 Aliud argumentum Theologicum in hunc modum expendant huius sententiæ Patroni: si gradus qualitatis essent perfectione inæquales, sequeretur à duobus hominibus, qui elicerent opus virtutis æquæ bonum, vni correspondere maius præmium, quam alteri: sequelam probò: supponamus vnum hominem habere sanctitatem ut quatuor, & alterum, ut sex, & utrumque elicere opus bonum ut vnum. Homini grato ut quatuor daretur in præmio operis honesti quintus gradus gratiæ, & grato ut sex septimus gradus gratiæ; sed septimus gradus gratiæ, est perfectior quinto, ergo maius præmium daretur, homini iusto ut sex, quam iusto ut quatuor, propter opus æquæ bonum in utroque.

48 Ex doctrina Theologorum bonæ notæ responderi potest per se loquendo maius præmium respondere ceteris paribus operi elicto ab homine magis grato, quia opus dignificatur à gratia existente in subiecto, à quo elicitur, ac proinde in hoc casu iustum ut sex maius præmium reportatur, quam iustum ut quatuor reportaret propter maiorem dignitatem operis aliis æquæ boni, quia ratio præmij non solum desumitur ex bonitate operis, sed ex dignitate illi proveniente à gratia sanctificante, iuxta quam doctrinam nullum est inconueniens concedere totum, quod intendit argumentum casu adducto.

49 Aliter posset responderi gradum septimum sanctitatis esse perfectiorem gradu quinto physice, non tamen moraliter in ratione sanctitatis: quia uterque æquum ius dat ad gloriam, quod autem septimo gradui gratiæ correspondeat septimus gradus visionis, & quinto quintus nihil refert, eodem enim modo de gradibus visionis philosophandum est, & dicendum septimum illius gradum esse perfectiorem physice, non tamè moraliter, neque æstimatiue: quia in ratione beatitudinis, omnes sunt æquales, & eadem ratione obiectu attingentes, æqualique claritate, dicitur autem perfectius Deum videre, qui habet visionem ut sex, quam qui illam habet ut quatuor; non quia perfectiores gradus visionis obtineat, sed quia habet plures, & intensiorem visionem. Has solutiones proposui pro sententia constituyente subordinationem graduum in omnibus qualitatibus, ergo tamen illis non egeo iuxta meam sententiam, quam iam expono aliquibus conclusionibus explicatam.

§. VI.

Propria statuitur sententia.

50 Triplicem questionem hac in te confundunt. Prima, an gradus qualitatis eiusdem speciei sint omnino similes. Secunda est data dissimilitudine, an sint subordinati. Tertia data subordinatione, an sint æquales, vel inæquales, quas questiones plerique inuolutæ sine aliqua distinctione tractant: ego verò distinctis conclusionibus sententiam explicabo.

51 Antequam meam aperiam sententiam moneo reiciendam esse mediā illam recentiorum asserentium qualitates habentes contrarium constare gradibus diuersis, & subordinatis, illo verò carentes gradibus omnino similibus, æqualibus gaudere, quam opinionem reicio: quia non veritati, sed quieti consulit, illius enim auctores, ut se illæos tueantur, & pugnam declinent, cum

O o 3 duplici

duplex inimica sententia foedus ineunt, contrariisque agminibus annuunt; ne illorum argumentorum telis impetantur, ideo damnandi, quia veritatis defendendi causa timore correpti vim inimicam sustinere non audent, neque se propriis valent continere castris, & aperto Marte cum inimicis praelium inire. Hoc posito mea sententiam his accipe.

52 **PRIMA CONCLUSIO.** Ex eo quod gradus sint inaequales, aut dissimiles non inferitur esse subordinatos. Probo hanc conclusionem: possunt reperiri plures gradus, etiam non subordinatis dissimiles, & inaequales: ergo dissimilitudo; aut inaequalitas non arguit subordinationem. Antecedens patet in indiuiduis inter se non unitis, quorum vnum potest esse perfectius alio absque illa subordinatione, & a priori optima ratio a paritate. Perfectio cuiuscunque indiuidui, est absoluta, & independentem ab alio indiuiduo, seu a perfectione illius (loquor de indiuiduis non subordinatis:) ergo perfectio huius, non debet commensurari cum perfectione illius: ergo potest illam excedere, vel non attingere.

53 **SECUNDA CONCLUSIO.** Subordinatio graduum necessario infert aliquam dissimilitudinem inter ipsos gradus subordinatos: illatio patet. primus gradus subordinatus potest esse sine secundo, & secundus non potest esse sine primo: ergo aliquid speciale habet primus quo constituebatur independentem a secundo, quod non habet secundus, vel aliquid speciale habet secundus, quo fit dependens a primo, quod primus non habet: ergo sunt dissimiles, & diuersae rationis. Si scire desideres, quid futurum sit illud speciale, quo primus gradus fit independentem a secundo, & secundus dependens a primo: scito esse eademmet entitatem cuiusuis gradus per semetipsam formaliter, & indiuisibiliter sumptam absque alio superaddito, hanc dependentiam, vel independentiam habentem.

54 **TERTIA CONCLUSIO.** Subordinatio, & dissimilitudo graduum non infert necessarium illorum inaequalitatem: hanc conclusionem ita suadeo. Possunt duo indiuidua ad inuicem se excedere in diuersis praedicatis, ita ut si hoc superet illud in vno praedicato, superetur in alio, ut patet in visione corporea, & in specie impressa spirituali, quorum visio corporea vincit speciem impressam in praedicato vitalitatis & species impressa vincit expressam potentiae visus in praedicato spiritualitatis: ergo gradus secundus qualitatis vincens ratione subordinationis primum, potest vinci alio praedicato ab eodem primo, ita ut omnibus collatis vterque gradus euadat aequè perfectus; ergo licet subordinatio dicat in hoc gradu excellentiam aliquam non reperiendam in alio, non dicit inaequalitatem, quia non dicit negationem aliis excellentiae in alio gradu, quae excedi non posset huius perfectione, seu excellentiae, haec autem poterit esse in primo gradu maior resistentia in ordine ad sui conseruationem, maior impetus ad productionem aliis gradus sibi similis aliave similis proprietatis.

55 Adde mihi certum non esse, quod tota admittit schola videlicet ratione subordinationis adhuc praecise perfectionem esse secundum gradum primo, & tertium secundo, & sic posteriores omnes alii prioribus, imò in oppositum aliquantulum ratione trahebat, quam sic expendo. Dependens per se loquendo non est perfectio, sed imperfectio, quod nullus negabit; quia independentia est maxima perfectio, & summa Dei perfectio, & infinitas consistit in adaequata independentia ab omni ente: ergo maior dependentia non potest esse formaliter maior perfectio, potius erit maior imperfectio; sed in posterioribus gradibus qualitatis subordinatae, nihil speciale agnoscimus praeter maiorem dependentiam a prioribus: ergo id, quod speciale in illis agnoscimus non est perfectio aliqua, quae vincant priores, sed imperfectio, quae vincantur.

56 Idem argumentum desumo ex independentia quam habent priores gradus a posterioribus. Independentia secundum se formaliter dicit perfectionem: ergo quo entitas fuerit magis independentem, erit perfectior, sed primus gradus est magis independentem, quam secundus, & secundus, quam tertius: ergo erimus gradus perfectior est secundo, & secundus tertio. Maiorem firmavi supra, Minorem statuo. Primus gradus a nullo dependet, secundus dependet a primo: ergo primus gradus maiorem independentiam habet quam secundus. Sic arguo in secundo respectu tertij, & in tertio respectu quarti, & in omnibus aliis.

57 Dices, dependentiam per se loquendo dicere imperfectiorem, in rebus autem creatis perfectionem arguere a pluribus

dependere; quia illa, quae sunt perfectiora, non possunt a quacunque entitate produci, sed plures sunt necessitate ut valeant ens alio perfectius producere, sic voluntas potest producere actum naturalem, sine speciali habitu, supernaturalem vero perfectiorem non potest sine habitu supernaturali, & actus supernaturalis perfectior naturalis a pluribus dependet principiis, quam actus naturalis. Similiter forma substantialis indiget praeviis dispositionibus, & ab illis dependet, forma vero accidentalis nulla alia dispositione indiget, & tamen substantialis forma longe perfectior est accidenti.

Rem mihi dubiam solutio facit non certam, quia in formis substantialibus supponentibus accidentia, sine quibus esse non possunt plura inuenimus praeter hanc dependentiam ab accidentibus ratione quorum cognoscimus esse perfectiores accidentibus, & similiter in actu supernaturali praedicatum reperimus seclusa maiori dependentia, quae superet actum naturalem, & etiam non reperitur actus supernaturalis dependet a principio per se, & essentialiter perfectiori, quia habitus supernaturalis longe perfectior est habitu naturali absque maiori dependentia, gradus vero octauus qualitatis non dependet ab aliquo principio, quod possimus ex aliquo capite cognoscere, esse perfectius principio, a quo dependet primus, sed tantum dependet a pluribus gradibus inter quos non possimus maiorem perfectionem ex aliquo capite cognoscere, neque aliquid agnoscimus speciale in octauo gradu, quo certo scimus excellere alios, quos supponit, constituitur enim in ratione octauae per dependentiam, quae formaliter non dicit perfectionem, sed imperfectionem.

58 **QUARTA CONCLUSIO.** Potest dari qualitas composita ex gradibus aequalibus subordinatis. Hec conclusio duas continet partes videlicet posse intentionem componi gradibus subordinatis, & hos posse esse aequales. Prior probatur ex solutione argumentorum, quibus subordinationis graduum impugnabatur. Posterior constat ex praecedenti conclusione, quae probauit subordinationem graduum componi cum aequalitate ipsorum.

59 **QUINTA CONCLUSIO.** Potest dari qualitas constans gradibus subordinatis, & inaequalibus. Hec conclusio facilius est probatu, quam praecedens: melius enim inaequalitas, quam aequalitas cum subordinatione componitur, neque aliquid contra illam pro aliis sententis fuit adductum, quia etiam concedamus secundae sententiae propter argumentum desumptum ex correspondentia inter meritum, & praemium gradus gratiae fore aequales: superfluum alia plurimae qualitates in quibus subordinationis, & inaequalitas reperiuntur.

60 **SEXTA CONCLUSIO.** Potest dari qualitas composita ex gradibus aequalibus, similibus, vel dissimilibus, non subordinatis. Hec conclusio probatur ex praecedenti: melius enim componitur non subordinatio cum aequalitate, quam cum inaequalitate, & recte similitudo graduum componitur cum non subordinatione.

61 **SEPTIMA CONCLUSIO.** In qualitatibus, quae de facto dantur nulla reperitur graduum subordinatio. Moueor ad hanc conclusionem, quia nullum inuenio posituum fundamentum, quod probet hanc graduum subordinationem, ex quo illud desumo ad subordinationem negandam, nihil enim posituum, neque aliqua perfectio admittenda est in rerum natura, sine posituo aliquo fundamento. Eadem ratione diceret aliquis gradus omnes fore aequales, & similes, ne sine posituo fundamento nouas entitates, & perfectiones nouas admittamus; nihilominus in re vtriusque dubia, & incerta aliter, licet coniectari. Sit

62 **OCTAUA, & vltima CONCLUSIO:** Ex gradibus qualitatibus, qui de facto dantur, aliqui inter se erunt aequales, alij inaequales; alij similes, alij dissimiles, & intentio constabit ex gradibus aequalibus & inaequalibus, similibus, & dissimilibus inter se permixtis, & forsitan alia paucis gradibus composita, illos omnes similes, vel dissimiles; aequales vel inaequales habebit. Non me cogit euidentis aliqua ratio ad hanc conclusionem defendendam, nonnullam tamen non contemnendam dabo: Impulsus in multorum opinione, species soni, & species impressae sensuum externorum, & internorum, ut plurimum verissime affirmant, corrumperuntur, ex eo praecise, quod non exigant maiorem durationem, sed aliqui gradus corrumperuntur prius aliis: ergo aliqui exigunt durationem maiorem, quam alij. Ergo aliquid speciale est in aliquibus, quod non est in omnibus: ergo non sunt eiusdem perfectionis omnes, illi enim qui maiorem durationem

durationem exigunt, maiorem perfectionem habent, sed hoc non conuenit cuiusque illorum respectu cuiuscunque, plures enim gradus, simul corrumpuntur, & æquè durantergo ex hoc non omnes sunt inæqualis perfectionis: ergo cum possint esse quidam gradus æquales, alij inæquales in eadem qualitate, dicendum est aliquos esse æquales, et alios inæquales cognoscimus, & consequenter alios similes, & alios dissimiles, licet enim æqualitas perfectionis similitudinem non inferat; saltem inæqualitas perfectionis dissimilitudinem arguit.

64 Huic probabili rationi coniecturam aliquam quæ ratione supradicta seclusa, rem verosimilem faciat adiungo. Itaque seclusa subordinatione possibiles esse gradus æquales, & inæquales, similes & dissimiles. Deinde nullum est fundamentum ad asserendum omnes esse æquales, aut omnes inæquales, similes vel dissimiles: ergo coniectari licet naturam suas ostentasse diuitias, & varietatem graduum ostendisse producendo gradus similes, & dissimiles, æquales & inæquales inter se permixtos. Coniecturam fulcio: in mera possibilitate sūt gradus similes & dissimiles, æquales & inæquales, quare ergo dicendum est naturam extraxisse omnes æquales, retinuisse inæquales omnes, vel in lucem dedisse omnes inæquales, & æquales intra puræ possibilitatis chaos occlusisse: idem dico de similibus, & dissimilibus, sicut enim si quis ex ingenti vrna, quæ contineretur infiniti ferè globuli æquales, & inæquales, similes, & dissimiles plurimos extraheret, impossibile moraliter esset nullā interueniente ratione omnes æquales vel inæquales, similes vel dissimiles, & non permixtos extrahere, sic moraliter est impossibile naturam ex possibilitatis vrna, quæ omnis generis gradus continentur non permixtos illos in lucem dedisse.

65 Occurrit statim perua obiectio: quia nullum est posituum fundamentum ad subordinationem adstruendam, illam negamus: ergo quia nullum est fundamentum ad inæqualitatem, & dissimilitudinem graduum ponendam illam inficiari debemus. Antequam obiectionem dissoluam, inquirō cur ex illo antecedenti non intulisti: ergo quia nullum est fundamentum ad æqualitatem, & similitudinem omnium graduum concedendam illam negare debemus, nullam enim maiorem connexionem inuenies in vno consequenti, quam in alio cum suo antecedenti.

66 Respondeo longè diuersam esse rationem, quia subordinatione dicit perfectionem aliquam existentem in rerum natura, & excellentiam quandam absolutam, & positiuam intrinsecam gradibus, quam non dicunt gradus non subordinatione inæqualitas verò nullam excellentiam dicit supra æqualitatem, sed indifferens est, ad maiorem, vel minorem perfectionem. Si enim tu asseris gradus omnes esse æquales, constitues illos omnes perfectos, vt tria, vel vt quatuor. Demus illos assignari perfectos, vt tria, ego illos assigno inæquales, quosdam perfectos vt tria, alios vt duos, ego non maiorem aliquam perfectionem constituo in rerum natura, sed minorem in gradibus inæqualibus, quam tu in æqualibus, & postquam ego assignauero, quosdam perfectos vt tria, alios vt duos, tu poteris dicere omnes esse perfectos vt duo, & non maiorem perfectionem assignabis tuis gradibus æqualibus, quam ego inæqualibus, ex quo infero per se loquendo æqualitatem, vel inæqualitatem, non dicere maiorem, vel minorem perfectionem, ac proinde ex illo principio, maior perfectio non est admittenda in rerum natura sine positio fundamenti, non licet inferre gradus fore æquales, aut inæquales.

67 Dices, constituantur omnes gradus perfecti vt vnum, & ita constituantur æquales tali modo vt non possint sine noua perfectione inæquales inueniri, quia gradus excedens alium saltem debet esse perfectus vt duo. Respondeo gradus non posse assignari ita imperfectos vt non possint dari alij imperfectiores, quia nullus est omnium imperfectissimus quocumque enim posito potest Deus alium imperfectiorem producere, sicut de speciebus dicebam Contro. 14. Physicor. p. 3. & ita non possunt gradus perfecti vt vnum constitui. Ex hoc capite licet nobis cum latitudine philosophari in graduum perfectione, cum enim non possimus omnium minimam ponere, vel constituere aliquam, qua non possint alie esse minores, intra hanc latitudinem possumus maiorem, & minorem gradibus concedere. Respectu tamen subordinationis non datur hæc philosophandi latitudo, absolute enim possumus illam omnino negare, & aliam loco illius non admittere. Id quod de æqualita-

te, & inæqualitate dixi, similitudini, & dissimilitudini eodem modo quadrat.

§. VII.

Circa graduum subordinationem nonnulla expenduntur.

68 Gradus subordinatos esse inæqualiter perfectos tota tenet schola, quæ maiorem perfectionem tribuit gradibus vltimis alios supponentibus, sine quibus subiltere non posset, sed admissa subordinatione, & inæqualitate graduum mihi certum non est ratione subordinationis adhuc præcisè perfectiorem esse gradum secundum gradum primo, & tertium secundo, & sic posterius, &c. Vide quæ dixi à n. 55. vsque ad 58.

69 Aliud superest definiendum supposita subordinatione graduum, scilicet quosnam gradus virtute quilibet illorum contineat. Gradus superiores, virtute continere inferiores, iure optimo omnes affirmant, eum enim communis teneat sententia gradum octauum perfectiorem esse primo, ex nullo capite potest illi denegari influxus in omnes sibi inferiores. Secundo certum est primum gradum non posse, sine secundo primum alium producere, & melius intelligitur secundum se habere, vt comprincipium cum prima existente in eodem subiecto ad producendum alium primum in extraneo subiecto, quam vt puram conditionem.

Difficilius definitur an gradus inferiores simul cum superioribus concurrant ad producendum aliū superiorem sibi: exempli gratia, an in calido vt octo secundus gradus caloris cōcurrat ad producendum in alio subiecto tertium gradum? Negant plures ex recentioribus, & ex hoc capite rationem reddunt, cur gradus superiores difficilius producantur, quia quo gradus est superior pauciores ad illius productionem cōcurrunt, & plures, quo inferior, v.g. calidum vt octo concurrat secundum omnes gradus, quos continet ad primum gradum caloris producendum in aliquo subiecto, ad producendum verò secundum gradum, tantum concurrat secundum septem à secundo videlicet vsque ad octauum, quia primus ad productionem secundi non concurrat, & sic ad tertium producendum concurrat secundum sex gradus; quia primus, & secundus in tertio non influunt, ex quo capite optima redditur ratio, cur agens valens producere primum gradum, non valeat sextum, vel septimum producere.

70 Ceterum iuxta hanc opinionem hæc doctrina necessaria non est ad reddendam rationem cur agens potens producere primum gradum, non possit quartum producere, optima enim redditur ex natura effectus petita absque vilo discrimine ex parte principij, cum enim gradus quartus perfectior sit gradu primo, mirum non est non posse produci ab agente producente primum. Neque rationem inuenio cur gradus inferior simul cum superioribus, secundus videlicet cum quarto, non possit producere tertium: imò oppositum suadet ratio specifica communis omnibus, cum maior imperfectio individualis reperta in secundo respectu tertij rectè suppleatur cōsortio quarti, non enim quodlibet inadæquatum principium debet esse æquè perfectum cum effectu. Sic fieri conicio: oppositum tamen asserentem non impugnandum suscipiam, nulla enim à priori, neque à posteriori pro affirmatiua vel negatiua sententia in hac quæstione alicui supererit ratio.

71 Dixi quid in hac re dici posset, iuxta communia principia, quibus gradui vltimo maior semper datur perfectio: si tamen quis diceret gradum octauum, non esse perfectiorem primo, vel secundo, rectè defenderet primum virtute continere secundum, & alios. Neque refert primum, sine cōsortio secundi, & tertij non posse producere alium secundum; hoc enim non proueniret ex perfectione secundi non contenta in primo, sed ex eo quod primus quatenus est ex se tantum posset producere vnicum gradum, & cum secundus non posset produci quin prius produceretur primus, semper hic prius produceretur à primo, & iam productus non posset ab eodem primo secundus produci, non propter maiorem perfectionem, sed quia vnicus gradus non potest duplicem adhuc illo imperfectiorē producere.

Vltimò monitum esse volo, Authores asserentes non dari quantitatem distinctam ab aliis entitatibus materialibus, sed substantiam, & reliqua accidentia esse quantitates materiales, ita vt calor per se ipsum petat extensionem, & habere partes extra partes, teneri affirmare gradus extensionis, & intensiōis distingui. Ratio est facilis, gradus extensionis

extensionis petit esse extra alium gradum extensionis, & non extra gradum intensiois: ergo aliquid est speciale in vno gradu, quod non est in alio, si enim vterque esset eiusdem rationis, cum vtroque esset composibilis, vel incomposibilis in ordine ad spatium. Tenentur secundo hi Auctores asserere gradus intensiois necessarii supponere gradum extensionis in omni qualitate; quia si possent dari gradus intensiois, sine gradibus extensionis, cum illi inter se sint penetrabiles, possent omnes penetrari, & daretur qualitas, quæ non exigeret partes extra partes, neque per se ipsam peteret extensionem contra id, quod hæc sententia ad quantitatem superadditam auferendam statuit. Posita subordinatione inter gradus extensionis, & gradus intensiois illi superadditos, liberum est his auctoribus, gradibus intensiois inter se subordinationem concedere, vel denegare.

- 74 Aliter possunt hi Auctores iuxta suam sententiam naturam qualitatis componere absque vlla subordinatione, differentia, vel dissimilitudine; graduum extensionis, & intensiois existentium in eadē parte subiecti, si dicant gradus omnes existentes in eadem parte subiecti, esse eiusdem omnino rationis inter se, omnes tamen inter se similes habere dissimilitudinem cum gradibus existentibus in alia parte subiecti, cum quibus neque omnes simul, neque illorum aliquis penetrari possunt, neque intensioem componere, sed si aliqua, necessarii vniōe extensiuæ esse annexendos. Hac ratione quilibet gradus existens in hac parte subiecti differret à gradu existente in alia, ita ut nunquam ex aliquo gradu existēte in hac parte & ex alio existente in alia, vnica posset fieri intensio, & omnes gradus existentes in eadem parte erunt omnino similes, & poterunt inter se vniri modo intensiuo; non verò extensiuo, & quilibet gradus erit addictus ad intensioem, & non extensionem cum hoc gradu componendam, & ad extensionem, & non intensioem constituendam cum alio. Constat ex his sententiam asserentem non dari quantitatem superadditam, sed quamlibet entitatem corpoream esse quantitatem materialem, teneri gradus aliquos diuersæ rationis in qualitate assignare, non tamen omnes, potest enim asserere gradus omnes existentes in eadem parte subiecti esse eiusdem rationis inter se, & diuersæ à gradibus existentibus in alia parte, & hac ratione absque illa subordinatione graduum extensionem, & intensioem qualitatis hæc sententia defendere poterit. Alio etiam modo poterit dicere omnes gradus extensionis inter se esse eiusdem omnino rationis, differentes verò à quocumque intensiois gradu, & hac ratione constituenda est subordinatio inter gradus extensionis, & intensiois, ita ut gradus intensiois necessarii supponant gradum extensionis receptum in parte subiecti, & postea integrum his Auctoribus erit propugnare vel impugnare subordinationem inter ipsos gradus intensiois.

PUNCTUM III.

De terminis intensiois, & remissionis qualitatis.

- 1 Vponunt omnes Philosophi qualitates habere terminum aliquem, quem naturaliter excedere non possunt, hunc gratis octonario numero, significant, eodem iure potentes eundem sexto vel duodecimo significare. Dubitant an supernaturaliter possint qualitates terminum naturaliter præfixum excedere, quam dubitationem solui 3. Physicorum, sect.

Terminum remissionis infra quem maior remissio, & minor intensio dari nequeat qualitibus, negabit sua in Metaph. disp. 46. sect. 4. Rub. 1. de generat. tit. 3. q. 6. quem plures recentiores sequuntur. Alij prædictos terminos fixos esse volunt.

§. I.

Aliorum rationes.

- 2 Potissima ratio asserentium remissionem qualitatis præfixos habere terminos, hæc est. Qualitas requirit certam, & determinatam intensioem, ad operandum: ergo ad existendum. Antecedens omnes admittunt, consequentiam probant: esse est propter operari: ergo in statu in quo non potest operari, non potest esse. Perdoctus

è nostris Magister cui hæc arripit ratio, cum prauideret posse ei obici, qualitatem existentem in vltima parte sphaeræ posse existere, & non operari: sic obiectionem ad suam sententiam probandam præoccupauit. Illa vltima pars lucis existens in extremo sphaeræ habet virtutem illuminandi, aliàs non posset existere: ergo ex eo non producit aliam qualitatem in parte contigua, ne producat qualitatem adeò remissam, ut non possit operari; quia cum non produceret quiddam in se habet, & ipsa tantum habet minimum requisitum ad operandum, si aliquid produceret, necessarii esset infra minimum requisitum ad operationem: ergo qualitas petit non produci infra minimum requisitum ad operationem: ergo petit produci sub tanta intensioe: ergo habet intensioem determinatam.

Mirum est huius recentioris acumen, nos impetit eisdem telis quibus sua eueritur sententia, sic telum ab illo iactum in ipsum contorqueo. Qualitas existens in vltima parte sphaeræ non potest aliam producere, ergo datur qualitas ita remissa, ut non possit operari. Respondet illam qualitatem ex se posse aliam producere, repugnare tamen productionem ratione effectus, quia repugnat qualitas remissior qualitate existēte in vltima parte sphaeræ. Et æquè intensa ab illa produci nequit. Contrà: siue repugnancia proueniat ex virtute causæ, siue ex impossibilitate effectus verum est dicere, qualitatem illam non posse operari: Ergo verum est dicere qualitatem existere in statu, in quo non potest operari. Secundo eandem solutionem impugno. Potest esse qualitas ex se potens operari, quæ id præstare nequeat propter repugnantiam effectus: ergo non est vade probetur qualitatem requirere certam intensioem, ut ex se sit operatiua: asserit enim ego quamlibet qualitatem ex se esse operatiuam in quacumque intensioe, non posse tamen ratione effectus infra tantam intensioem operari.

Tandem præcipuum fundamentum huius sententiæ firmum non est, licet enim esse sit propter operari, ex eo non inferitur, qualitatem per accidens esse non posse ita remissam, ut operari non possit: est contra propriam entitatem, & propensionem, materia enim est propter formam, & propter compositum, & tamen in sententia huius Auctoris, quam veram iudico, ex se naturaliter potest esse materia, sine forma, & sine composito. Et essentia sua propter suas passiones, aqua propter frigiditatem, ut odio producendam, quam non semper producit, sicuti neque alia essentia suas passiones, & proprietates.

Secundo demus illud axioma, esse est propter operari, firmum sibi tenere nihil posse existere, quod non possit operari, necessarii illud intelligendum est de potentia inadæquata, & incompleta, ut patet in potentia animæ, quæ existere possunt sine speciebus, sine quibus non sunt adæquate potentes effectum producere, quam potentia inadæquata habet qualitas, quantumuis remissa, quia si cum aliis gradibus coniungatur, ipsa simul cum aliis effectum producit.

Obiiciunt nonnulli: ideo forma viuens non potest existere sine sua deorganizatione, quia non potest operari sine illa: ergo entitas requirit ad existendum totam id, quod requirit ad operandum: ergo quæ non habet requisita ad operandum nequit existere. Respondent nonnulli disparē esse rationem, quia forma semel posita sine deorganizatione non potest postea aliam habere, ac proinde neque proximè, vel remotè potest operari. Qualitas verò minor minima requisita ad operandum potest intendi, ac proinde saltem remotè potest operari. Non acquiesco: quia sæpè forma conseruatur in statu, in quo non potest acquirere requisita ad aliquas operationes, ut patet in homine carenti oculorum deorganizatione, & tamen illius forma est propter operationes, quas neque proximè, neque remotè potest exercere: ergo potest existere, quin possit exercere adhuc remotè aliquas operationes, ad quas ordinatur: ergo ex hoc capite (idem de omnibus esset censendum) forma non indiuisibiliter respicit omnes operationes, & ad illas per modum vnius ordinatur. Melius respondetur formam non posse conseruari sine sua deorganizatione, quia quotiescumque deficit illius deorganizatio, dantur dispositiones determinantes materiam ad aliam formam priorem expellentem, vel dato perire posse ex defectu deorganizationis, dici potest talem esse naturam formæ, ut sine illa conseruari nequeat, quod à posteriori nobis constat, & à priori nulla alia ratio nobis innotescit.

Aliqui sectatores negatiuæ sententiæ hac ratione probant qualitatem

qualitem non requirere determinatam intensiōem. Si qualitas requireret certam, & determinatam intensiōem, produceretur in prima mensura sui esse cum tota illa intensiōe: ergo qualitas diuisibilis posset produci in instanti sub tanta intensiōe: ergo sub alia maiori ergo posset tota qualitas simul produci: ergo non produceretur successiue. Priores consequentiæ non terrent, sed alliciunt, probabo enim in instanti produci qualitatem diuisibilem. Posteriores consequentiæ pessimè inferuntur: quia, virtus agentium est finita, & illa quæ valet simul tres gradus producere, nequit ad quartum simul cum aliis suam extendere actionem, quia ad maiorem effectum maior requiritur virtus, & minor alia minorem effectum produciens maiorem attingere non valet.

§. II.

Propria sententia.

D Vplicem contemplan tam intensiōis, quam remissionis terminum, quemdam intrinsecum, alium extrinsecum (non loquor de friuolis illis terminis per maximum quod sic, vel minimum quod non:) intrinsecum voco terminum ortum à natura qualitatis illum exigentis; extrinsecum, quem qualitatis natura non sibi præfixit, sed tantum originem trahit à causis extrinsecis determinatis ad producendam qualitatem intra certam latitudinem, non valentibus infra illam suam deprimerè actionem, neque supra illam influxum eleuare.

P RIMA CONCLUSIO: Omnis qualitas cuiuscunque naturæ illa sit, habet terminum extrinsecum intensiōis quem naturaliter excedere non potest. Ratio est manifestas quilibet causa creata habet certam, & determinatam virtutem ad tantam intensiōem, & non aliam maiorem producendam; ergo licet qualitas ex natura sua magis, & magis possit intendi ratione agentis determinabitur ad tantam intensiōem, & non aliam maiorem naturaliter attingendam; quia non potest naturaliter intensiōem attingere, quam nullum agens naturale producere valet.

S ECVNDA CONCLUSIO: Qualitates quæ ex natura sua sunt dispositiones, habent terminum intrinsecum, quem petunt non excedere, & naturaliter nunquam excedunt. Ratio est facilis. Qualitas vt sit dispositio ad formam, debet esse in tanta intensiōe, & non in alia maiori: ergo qualitas, quæ petit esse dispositio ad formam, petit esse in tanta intensiōe, & non in alia maiori; ergo ex natura sua terminum intrinsecum habet intensiōis, quem naturaliter non excedit.

D ICES rectè probari qualitatem exigere tantam intensiōem non tamen conuinci, non posse naturaliter contra propriam exigentiam, illam excedere, sicut enim frigiditas aquæ exigitur vt octo, & potest remitti infra intensiōem vt octo, ita forsan poterit intendi supra intensiōem, quam petit, nec valet respondere intensiōem vt octo esse maximam, quæ dari potest, de hoc enim est questio. Respondeo, posita exigentia formæ ad tantam intensiōem, & non aliam, rectè probari non posse dari naturaliter supra illam intensiōem, quia ignis validissimus inter omnia agentia ad calorem producendum tantum potest producere calorem quem forma exigit: ergo si forma exigit calorem determinatum, tantum poterit calorem determinatum producere: ergo nulla causa creata poterit maiorem alium producere, cum omnes excedat ignis virtute actiua caloris.

T ERTIA CONCLUSIO: Nulla qualitas habet terminum intrinsecum intensiōis, quem non possit supernaturaliter excedere, sed quilibet ex se potest magis, & magis augeri naturaliter intra finitam intensiōem, & infinitam supernaturaliter attingere. Prior pars conclusionis probatur ex eo quod nullum appareat caput ratione cuius non possit qualitas magis, & magis intendi dum non pertingat infinitam intensiōem. Posteriolem probabo Controu. 14 Physic. punct. 5, vbi proba posse dari infinitam intensiōem, & ibidem, n. 9. Respondeo eidem obiectioni, quæ specialiter fit contra infinitam intensiōem qualitatis, quorum gradus sunt subordinati.

Q UARTA CONCLUSIO: Qualitates quæ dispositiones non sunt, neque formæ, nullum terminum habent, quem adhuc naturaliter petant non excedere. Moueor ad hanc conclusionem, quia nullum est fundamentum ad talem terminum constituendum, cur enim lux quantumuis intensa

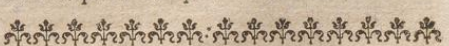
petet non vltra augeri, si gradus alij intensiōis possibile sint, cum quilibet gradus sit noua perfectio illius, & nullum sit caput ex quo talis intensiō illi disconueniens esse possit.

Q VINTA CONCLUSIO: Nulla qualitas habet terminum remissionis ab intrinseco permanetem, sed ex natura sua potest esse, in qualibet minori, & minori, ita vt in quacunque, quantumuis exigua possit conseruari, etiam si illa non possit operari: Probatur hæc conclusio ex destructione fundamenti oppositæ sententiæ: si propter aliquam rationem, qualitas haberet terminum intrinsecum remissionis, maxime, quia esse est propter operari, & ita non posset esse cum illa mensura intensiōis, sub qua non posset operari, sed hæc ratio est nulla, vt probaui; ergo nullum habet fixum remissionis terminum. Secundo quilibet gradus per suammet intensiōem exigit sui conseruationem, & nulla potest excogitari dependentia in gradibus, quantumuis remissis ab aliis, quibus maior fiat intensiō: ergo independenter ab aliis suam exigent conseruationem, quantumuis sint remissi: ergo naturaliter erit illis debita conseruatio; ergo naturaliter valebunt absque aliis subsistere.

S EXTA CONCLUSIO: Qualitas habens contrarium non habet terminum remissionis adhuc extrinsecum, sed ex omni parte potest conseruari in minori, & in minori, si continuum constet ex infinitis partibus, & indiuisibili intensiōis, si ex puris indiuisibilibus constituatur. Probatur hæc conclusio: quo magis intenditur calor magis remittitur frigiditas. Sed potest intendi calor magis, ac magis successiue in quacunque intensiōe, quouique compleatur calor vt octo: ergo potest remitti frigiditas magis ac magis in quacunque intensiōe, quouique tota peritus expellatur, eadem enim est mensura intensiōis caloris, & expulsiōis frigiditatis.

S EPTIMA CONCLUSIO: Qualitas carens contrario: verbi gratia, lux, in opinione, quæ continuum ex infinitis partibus componit habet terminum extrinsecum remissionis. Probo hanc conclusionem. Qualitas vt operetur requirit tantam intensiōem infra quam operari nequit: verbi gratia, qualitatem vt tria: hæc qualitas vt tria est agens necessarium quod semper producat totum quod potest: demus ergo producere lucem vt duo, hæc lux vt duo non poterit lucem aliam producere; quia est minor minima requisita ad operandum, neque ex aliquo capite poterit remitti, quia caret contrario: ergo semper erit intensa vt duo: ergo habet terminum saltem extrinsecum remissionis. Neque poteris dicere posse decrescere propter maiorem distantiam agentis, quia illam constituo in vltima parte spheræ, neque per diminutionem causæ conseruantis: quia cum hæc sit qualitas constituta in minima intensiōe ad operandum requisita non potest remitti, & manere cum virtute actiua requisita ad operandum.

O CTAUA CONCLUSIO: In opinione constituite continuum ex puris indiuisibilibus qualitas non habet terminum diuisibilem remissionis, sed potest ad indiuisibile remitti. Quia ex nullo capite repugnat causa constituta, in minima intensiōe ad operandum requisita produciens ipsam diuisibile qualitatis absque vlla intensiōe.

CONTROVERSIA V.

De qualitate in ordine ad suos effectus.

E XPLICVI naturam Qualitatis in ordine ad propria intrinseca illius, eandem in ordine suos effectus explicaturus aggredior: necessaria est hæc disputatio ad cognoscendum modum, quo qualitas à qualitate procedat, & valde utilis ad naturam qualitatis melius dignoscendam, illa enim quæ à priori percipere non possumus, per effectus à posteriori nobis innotescunt.

PUNCTVM PRIMVM.

An simile possit agere in simile.

D Vm inquirerem, an gradus qualitatis subordinatio nem inter se haberet iactat difficultas, cur graduum subordinatio

subordinatione delegata, simile non possit agere in simile, quam ibi tetigit & hic latius disputandum reliquit.

§. I.

Quibusdam promissis varia sententia referuntur.

DE hac re clarè & doctè sapientissimus P. Suar. tom. 1. Metaph. disp. 18. sect. 9. ex quo sic questionem præsentem explico. Non queritur an simile possit agere in simile actione æquiuoca, certum enim est hominem posse producere impulsu in alio homine sibi omnino simili. Secundo monet rectè Soar agens non esse considerandum in fine actionis, seu iam informatum termino producto per alterationem, hæc enim ordinatur ad assimilandum passum, quod licet forsitan nunquam assequatur passo non penetrato, non id provenit ex repugnantia similitudinis: sed ex defectu sufficientis applicationis ad talem similitudinem efficiendam in passio: est ergo passum spectandum secundum formam, quam habet independentem ab actione de qua inquiritur, an possit in simili exerceri: v.g. an calidum ut quatuor possit supra iam calidum ut quatuor, gradus alios caloris producere.

Duplicem similitudinem distinguit Noster Tolet. lib. 1. de generat. cap. 7. q. 13. §. in hac difficultate, quamdam in qualitate, aliam in gradu: simile in qualitate dicitur, quod eandem specie habet qualitatem cum altero cui dicitur simile, ut cum utrumque est calidum: vel simile in gradu dicitur cum utrumque non solum habet eandem qualitatem, sed eandem intensiorem, ut cum utrumque est calidum ut quatuor. His similitudinibus aliam distinctam addit §. si tertium, quam similitudinem in potentia appellat, ut cum utrumque agens, est æquè potens qualitatem producere, quæ similitudo non comitatur similitudinem in gradu: duo enim calida ut quatuor, quorum vnum est rarum, & alterum densum, sunt similia in gradu, & non in actiuitate. Duplicem hanc similitudinem meminit Soar suprâ, n. 21. similitudinem in gradu iuxta Cardinalis doctrinam rursum ego subdividerem, quamdam similitudinem in gradu ratione extensionis, & intensiorem, in utroque extremo, aliam ratione extensionis in vno extremo, ac intensiorem in alio. Similitudo ratione intensiorem, & extensionis, erit cum duo subiecta æquè extensa, æquè rara, vel densa eandem intensiorem habent in qualibet parte subiecti: similitudo ratione extensionis in vno, & intensiorem in alio erit cum alterum extremum habens plures partes ratione densitatis, vel ratione maioris extensionis, calidum ut quatuor tot gradus caloris habet quod aliud calidum, ut quinque, minus extensum, vel æquè extensum cum minori densitate.

Simile non posse agere in simile in gradu intensiorem ait Soar, n. 7. esse veluti primum principium traditur ab Aristot. 1. de generat. cap. 7. text. 46. ubi ait maximam partem veterum summa animi consensione affirmasse, rem similem à simili nunquam pati, quia alterum nihil magis agens, aut patibile aliquo sit: idem principium ait Soar, tradidisse Philosophum artic. 2. de generatione cap. 9. & libro 1. Physic. & libr. 3. in principio & libr. 7. textu 35. & libr. 8. à principio. Hoc principium, ita illæsum Soar. & maior Doctorum pars defendunt ut nunquam admittant calidum ut quatuor, etsi rarum valde posse ab alio calido ut quatuor, quatumvis denso & extenso quidquid caloris pati.

Marsil. Niph. & Sotus apud eundem Soar n. 29. afferunt simile ratione maioris densitatis posse agere in simile minus densum, his subscribunt, quam plurimi recentiores.

Noster Toletus axioma supra dictum explicat de similitudine in potentia ita q. 13. citat. §. tertia conclusio, ubi docet duo calida, æquè actiua non posse mutuo in se agere neque vnum in alio, quia semper procedit ex dissimilitudine in potentia, & proportionem maioris virtutis. Addeque similitudinem, vel dissimilitudinem intensiorem per accidens se habere ut calidum agat, vel non agat. Tertio dicit §. ex quo colligitur, quod nisi numerus graduum, seu extensionis, siue intensiorem adæquet effectum, vel excedat, non posse pervenire ad illum effectum: v.g. nunquam fieri calidum ut sex, nisi ab habente tot, vel plures gradus, siue intensiorem, siue extensiorem.

§. II.

Impugnatur sententia Cardinalis Toleti.

Magnopere displicet explicatio, quam adhibet noster Cardinalis prædicto axiomati, de similitudine

in actiua potentia, secundum eandem qualitatem à cuius victoria, vel à cuius excessu à proportionem debeat actio procedere.

Agens calidum ut quinque per calorem in se receptum, neque per virtutem actiua illius non resistit sexto gradui caloris producendo in ipso, sed per tres alios frigiditatis quos habet: ergo ut sextus gradus caloris producatur, non est virtus productiua caloris, sed resistit formalis frigiditatis. & virtus actiua conservans eiusdem frigiditatis gradus, si pro illorum conservatione resistit: antequam negari nequit, & facile probatur: Calor ut quinque existens in subiecto non est incompossibilis cum calore ut sex, seu cum sexto gradu caloris producendo, neque intendit impedire productionem sexti gradus in se producendi, tantum enim intendit producere calorem in alio subiecto media actione, & per se ipsum exigit conservationem sui in subiecto, in quo est, sed id, quod opponitur cum sexto gradu caloris est frigiditas ut tria existens in subiecto, in quo producendus est sextus gradus caloris, cui frigiditas formaliter resistit, & causa illam conservans actiue resistit, si sit causa secunda determinata ad illam conservandam: Consequentia est legitima, id enim vincendum ad aliquam actionem, quod illi resistit, & cum illa opponitur, non verò, quod nullam incompossibilitatem, neque oppositionem habet cum tali actione.

Secundo sic Toletum impugno: asserit eadem q. §. ad secundum, calidum ut tria, non agere in frigidum ut sex, quia calor ut tria non vincit frigiditatem ut sex: ergo ex his principis ut calidum agat in calidum frigiditatem existentem in illo debet evincere. Tertio ex utroque principio Toletus adducto sequitur sæpissime calidum non posse agere in frigidum, quia ut calidum agat in frigidum virtute actiua agens debet vincere virtutem actiua caloris, & virtutem actiua frigiditatis existentem in passio, quod raro præstare poterit, etenim ut ipse ait frigidum ut sex non patitur à calido ut tria, quia calor ut tria non vincit calorem ut sex, neque frigidum ut quinque ab eodem calido tria pati potest, quia frigidum ut quinque, est calidum ut tria, ergo est simile in gradu caloris agens: ergo si sit æquè densum erit simile in potentia: ergo non poterit pati passum æquè densum calorem, neque frigiditatem ab alio agente calido ut tria, neque ut quatuor, quomodocumque tale passum constituitur, quia nunquam calor ut quatuor, virtute vinceat calorem, & frigiditatem existentem in passio, quia altera earum qualitarum erit ut quinque, & hæc vinci non poterit, vel utraque ut quatuor, & tunc neutra vincetur. Idem argumentum fit de calore ex quo inferatur nullum agens habens infra intensiorem quinque graduum qualitatibus, posse secundum illam agere in passum æquè densum, quod alienum est à vera Philosophia.

Falsum etiam est id, quod docet Toletus scilicet similitudinem graduum inter causas, & effectum desumendam esse ex multitudine illorum, extensivam, & intensivam, ita ut agens habens tantum sex gradus caloris non possit producere octo gradus per diversa subiecta dispersa: quia difficile est calidum agens in latam, & longam spheram, non producere plures gradus in tota illa, quam in se habet. Fateor hanc rationem non omnes convincere, quia agentia quæ spheram habent, nimis longam, sicut ignis, & luminolum, ut plurimum, sunt æquiuoca, in quibus hæc correspondentia graduum, & similitudo, seu æqualitas in multitudine illorum non desideratur: ignis enim non solum producit calorem in alio subiecto per calorem, quem habet in se, sed immediate per propriam suam entitatem, & luminolum vel est ignitum, vel dependet illius lux in conservari ab alia substantia, quæ simul cum illa producat lucem per longam spheram. Verget tamen hæc ratio plurimos afferentes ignem non producere immediate per suam entitatem calorem in alia substantia pugnant contra hanc sententiam omnia, quibus probatur simile non agere in simile, quæ ad propriam probandam exhibeo.

§. III.

Impugnatur rationes quibus alij probant simile non agere in simile.

Opinio, quæ graduum subordinationem constituit facile rationem redditur cur simile non agat in simile, cum enim gradus producendus à calido ut quatuor in passio

passio simili esset gradus quintus perfectione excedens quatuor subordinatos, produceretur effectus perfectior ab imperfectiori causa, quod fieri nequit, & quo optimam rationem reddit, cur simile, calidum videlicet vt quatuor non quintum gradum caloris producat. Huius conclusionis rationem veniamur in opinione; quam defendendam suscepimus de gradibus inter se non subordinatis.

11 Probat Soar. n.8. simile non agere in simile; quia agens agit quatenus est in actu, & passum in potentia, sed duo similia non sunt vnum in actu, & alterum in potentia respectu sui. Ergo neutrum potest agere in aliud. Antecedens probat. Agens nihil potest agere quod in se non contineat: ergo formaliter, vel eminenter debet esse in actu ad effectum producendum. Altera pars antecedentis probatur: quia cum agens agit, reducit passum de potentia ad actum: ergo debet poni in potentia ad talem actum, & hac ratione privatio inter principia generationis enumeratur. Hac ratio coincidet cum ratione supra facta, vel nullius est momenti, concedo enim agens debere esse in actu, & passum in potentia & affirmo calidum vt quatuor esse in actu, & continere eminenter gradum alium, quem potest producere in calido vt quatuor, quo fiat calidum vt quinque, ad quod calidum vt quatuor est in potentia quia est illo priuatum, & capax recipiendi illum. Quod si velis probare calidum vt quatuor non esse in actu ad producendum gradum vt quinque, recurre debes ad rationem supra factam, si verò defendis gradum nullam habere subordinationem ad actum, seu virtutem vel continentiam agentis, recurre non potes, quia in virtute calidi vt quatuor plures gradus continentur, qui si alij calido vt quatuor superadderentur illius intensiorem auerent. Hec nota contra Authores subordinationem graduum negantes, & contra Thomistas non admitentes graduum additionem, qui hanc rationem in hac questione absere à Suario desumpserunt.

12 Secundo arguit ibidem ab incommodis, quia si simile ageret in simile non esset maior ratio, cur vnum ageret in aliud, quam è conuerso. Non premit hac ratio, qui enim defenderet simile agere in simile consequenter diceret, vt quicquid mutuo agere in alterum, si enim calidum vt quatuor ageret in calidum, vt quatuor, quod calidum vt sex constitueret, cur calidum vt sex iam dissimile non ageret in calidum vt quatuor? Neque ex hoc sequeretur idem agere in se ipsum secundum eandem indiuisibilem entitatem: quia calidum vt quatuor, quod ageret in aliud secundum quatuor gradus caloris, non pareretur ab illo secundum illos quatuor gradus, qui se tenent ex parte principij actionis intendentis calidum vt quatuor, sed secundum alios, quos denique reciperet.

13 Huic solutioni occurrit aliud argumentum, quod adducit idem Soar ibid. n.20. Si simile posset agere in simile, & duo agentia aequalia posset se mutuo augere, in infinitum procederet actio: consequens est absurdum: ergo falsum antecedens. Resp. consequens esse absurdum, & illationem malam esse, ac proinde non inferri falsitatem antecedentis: enim calida vt quatuor producerent calorem vt tria, mutuo vnum in aliud, postea per additionem trium graduum caloris tantum posset duos alios mutuo in se producere, & horum additione vnum tantum mutuo agerent, qua additione facta nihil postea posset superaddi, semper enim actio decreveret, & postquam ad productionem vnus gradus, vel intensiōnis infra minimam ad operandum requisitam perueniret, non posset ultra procedere.

14 Instat Soar eodem num.8. si simile potest agere in simile, idem ageret in se ipsum: illatio optima est, nulla enim ratio potest dari propter quam idem non agat in se ipsum, nisi quia simile non agit in simile: consequens est falsum, & absurdum, quia si calidum vt quatuor ageret in se ipsum produceret calorem vt quatuor: si enim in passu penetrato, tantam intensiōnem produceret, quantum in se haberet, potiori iure idem in se ipso praeferat: ergo calor ille, vt quatuor alium calorem vt quatuor produceret, & sic in infinitum aueretur intensio.

15 Huic argumento solutionem adhibuit idem Soar num.28. postquam enim docuerat num. 27. posse duo agentia inaequaliter intensa concurrere ad productionem effectus intensiorem altero partiali agentibus: verbi gratia, calidum vt quatuor, & calidum vt sex ad calorem vt quinque producendum, cum sibi obiceret, sequi ex hoc, calidum vt quatuor adiunctum alij intensiori in se ipsum agere. Respondit ex peculiari dispositione agentis partialis,

provenire vt possit cooperari cum alio fortiori ad intendendam similem formam in alio subiecto, & non in se ipso, sic de agenti totali. Respondeo provenire ex natura agentium non agere in se ipsa actione vniuoca, quod à posteriori nobis innotescit, à priori autem nullam possumus rationem assignare, non enim omnia à priori cognoscimus, neque poterimus à priori rationem reddere cur ignis calorem, aqua frigiditatem, sol lucem producant.

16 Aliam rationem adducit Soarius, ibidem multis recentioribus valde familiarissimam desumptam ex fine agentis, intendentis assimilare sibi passum, quo cessante fine cessat actio, cumque in passu iam assimilato talis finis expectari nequeat, desinit agens ab actione ex natura sua ad assimilationem passum tanquam ad finem ordinata.

17 Arguunt nonnulli contra hanc rationem. Agens non intendit assimilare sibi passum in extensione: ergo neque in intensiōne: ergo sicut agit in passum simile in extensione, ita agit in passum simile in intensiōne. Nego priorem consequentiam, & rationem disparitatis reddo. Agens intendit sibi assimilare omne passum sibi applicatum, & omnes partes cuiuscumque in qualitate, quam habet, secundum essentiam, & gradum, & ex hac assimilatione plurium partium eiusdem passi resultat dissimilitudo secundum extensionem, quae proprie non est dissimilitudo, sed inaequalitas, & quo maior est haec dissimilitudo, seu inaequalitas extensiva, eo plures partes passi sunt similes agentis, unde non est contra intensiōnem illius, sed potius iuxta illam, & iuxta finem intentum assimilandi sibi omne passum, & partes cuiuscumque, quod illi applicetur.

18 Arguit secundo Hurt. disp. 15. sect. 2. subsect. 2. n. 126. passum fore similius calido, quo plures gradus haberet, & calidum vt octo esse similius calido vt quatuor, quam aliud calidum vt quatuor: quia plures gradus habet, qui fundunt similitudinem. Dicit Hurt. eadem ratione quantum tripalmare esse magis aequale quanto palmari, quam aliud palmare quantum, quia habet plures palmos, qui fundunt aequalitatem, aequa enim est vtriusque ratio. Respondeo calidum, quo plures gradus habet esse magis simile alij calido in qualitate, hoc est habere plus qualitaris eiusdem rationis specificae cum qualitate existente in alio: in gradu verò, seu in intensiōne illud tantum dicitur perfecte simile, quod habet tantam qualitatem indiuisibiliter, & quo magis excedit, vel deficit ab illa mensura eo magis distat à similitudine, & magis dissimilis constituitur, similitudo enim intensiōnis cum calido: verbi gratia, vt quatuor, fundatur in quatuor gradibus caloris, & in negatione omnium aliorum graduum.

19 Nonnihil dixi Controuersia 4. Punct. 2. num. 6. contra hunc respondendi modum desumptum ex fine agentis quem modo latius insequar, sed videnda sunt ibi dicta. Calor ex sua natura est dispositio ad formam substantialem: ergo intendens producere calorem intendit disporre subiectum ad formam substantialem, quodlibet enim agens necessarium intendit in productione effectus, id, quod effectus habet ex natura sua: Ergo etiam si calidum vt quatuor produceret calorem vt quinque, consequeretur finem intentum, quia disponderet subiectum ad formam substantialem: à quocumque enim agenti simili, vel dissimili calor vt quinque producatur est dispositio formae substantialis.

20 Dices, Agens productum caloris duos fines intendere, disporre subiectum, & illud sibi assimilare, casu autem, quo ageret in simile consequatur vnum finem, & alium non solum, non consequatur, sed recessurum ab illo. Contra: Finis agentis in cuiuscumque effectus productione est ille, quem effectus, per suammet entitatem respicit, eatenus enim agens necessarium carens motu illud determinante respicit finem, quatenus respicit effectum ex sua natura ordinatum ad talem finem: ergo agens non potest respicere finem in productione effectus, quem ipse effectus non respiciat: sed in quacumque intensiōne, & à quocumque agenti productus ex sua natura non respicit similitudinem cum principio producente, neque cum alio, sed tantum formam substantialem, ad quam ordinatur tanquam dispositio, vt patet cum producitur ab agente aequiuoco: ergo agens in productione caloris tantum respicit tanquam finem immediatum disporre subiectum ad formam substantialem, & tanquam finem vltimum formam ipsam ad quam disponit.

21 Esto tamē intēdat agens assimilare sibi passum secundum formam

formam accidentalem, & hoc sit primarius, & vnicus finis agentis: ex hoc inferetur calidum vt quatuor non producturum quinque gradus caloris in eodem subiecto, non tamen inde probabitur non posse duos gradus producere supra alios quatuor in passio aliunde simili, quod sic probabo. Productio duorum graduum caloris sumpta præcisè ratione termini, eadem est, siue fiat in subiecto calido vt quatuor, siue fiat in subiecto nullum gradum caloris habente: ergo ex sua natura in quocumque subiecto est assimilatiua subiecti cum agenti: ergo quod illud non assimilet, sed assimilet in subiecto aliunde calido vt quatuor non prouenit ex intrinseco actionis, sed per accidens ratione alius caloris, qui supponitur in subiecto: ergo actio respiciens duos gradus caloris semper poterit dimanare ab agente calido vt quatuor, etiam si recipienda sit in subiecto aliunde calido vt quatuor, vel vt sex. Probo consequentiam quociescumque actio ex natura sua, est consequentia sui finis, etiam si hic & nunc illum non sit consequutura, sed potius ab illo per accidens sit recessura, potest naturaliter exerceri: sed actio respiciens calorem vt duo ab agente calido vt quatuor est consequentia sui finis, & tantum per accidens recedit ab illo in subiecto aliunde calido vt quatuor: ergo etiam in illo poterit exerceri. Consequentia est legitima: minorem probaui modo. Maiorem mille exempla passim demonstrant, omnes enim monstruosi naturæ partus qui ex concursu, & commixtione diuersarum causarum per accidens respectu cuiusque partialis causæ nascuntur sunt contra intentionem cuiusvis partialis agentis intendentes alium effectum longè diuersum, vt contingit in generatione muli ex equa, & asino, in qua asinus intendit effectum sibi similem producere, & equa partum sibi similem edere, nihilominus ex coniunctione diuersorum seminum, per accidens effectus contra intentionem oritur vniuscuiusque agentis: ergo per accidens rectè potest quodlibet agens contra proprium finem operari, & effectum producere ex se non consequentium finis intenti: ergo melius poterit producere effectum, ex se consequentium finis, etiam si per accidens illum non consequatur. Sicut corpus graue deorsum mouebitur propter suam conseruationem etiam si per accidens media via ignem inueniat quo comburatur.

22 Dixere nonnulli se non teneri rationem reddere à priori: propter quam simile non agat in simile, sed sufficienter experientia protegi ad hanc conclusionem defendendam: quia non omnia à priori philosophis nosse datum est, qui multis de causis mihi displicent. Nonnulla in illos breuiter colligo. Multa quidem fateor esse, quæ tantum à posteriori cognosci possunt, verumtamen si in omnibus liceret notitiā à posteriori habita conuiescere, quæstiones plurimas apud Philosophos semper valde exagitas, possemus omittere, & breui calamo, exiguæque papyro cursum Philosophicum peragere. Secundò philosophorum esse causas rationesque persequari effectuum, quos à posteriori vulgus imperitū agnouit, nemo negabit. Tertio adhuc à posteriori, efficaciter nondū conuictū est: vt constet ex solutionibus argumentorum, quibus pars ista propugnatur, quas supra dedisimile nō agere in simile: ergo alia ratio, seu experientia adducenda est, quæ efficaciter persuadeatur cōclusio. Quarto sententia constituens subordinationē graduum nullo positio efficaciter fundamento reicitur, & iuxta illam rectè redditur ratio, propter quam simile non agat in simile: ergo si sententia talem subordinationem denegans rationem non reddat, propter quam simile non agat in simile: præferenda erit sententia, quæ admissa subordinatione rationem reddit conclusionis, quam ignorat sententia, quæ subordinationem non admittit, quia cæteris paribus, melior est illa sententia, quæ plurimum conclusionum rationem à priori inuenimus.

§. IV.

Propria ratio, propter quam non producat agens tantam intensiōnem, quantum in se habet in passio non penetrato.

43 **D**ixi est, præcedenti p. 1. §. 3. agens non posse producere in prima parte subiecti omnes gradus quos producit in tota sphaera: quia ex natura sua habet sphaeram diuisibilem, & petit distribuere gradus quos conti-

net in sua virtute per totam sphaeram, ac proinde non omnes producere in prima parte vt aliqui illi superflue producendi in aliis partibus sphaera. Dixi secundò hos gradus ita distribuendos esse ab agenti vt non producat tot, quot in se habet in parte passi non penetrata vt in sphaera diuisibili se contineat, & ne in infinitum illius actio protendatur, quam rationem iterum approbo, quia tamen ibi ex professo quæstionem hanc non tractabam, omisi, quæ contra hanc rationem obici poterant, quæ modò sigillatim dissoluiam.

Obicies primò. Si agens produceret in prima parte passi omnes gradus, quos modo producit in tota sphaera, posset alios producere in parte secunda: ergo, ex eo quod habet sphaeram diuisibilem non inferitur non posse producere in prima parte sphaera gradus omnes quos potest in tota. Antecedens probatur: si agens verbi gratia producat mille gradus, quos modo producit in tota sphaera, illos produxisset in prima parte, illis postea adiutum posset in secunda parte gradus alios producere, quia etiam produxisset quidquid poterat per se solum, non quidquid poterat alio agente adiutum. Respondeo effectum productum in prima parte passi, vel conducere efficienter ad effectum productum in secunda, vel non conducere? si non conducit, firma est ratio facta, nec locum inuenit obiectioni conducti: Respondeo calidum vt octo producat calorem vt septem produxisse quidquid potest producere, siue alio principio adiutante, & ita non potest argui: producit in prima parte, septem gradus, & sex in secunda: ergo potest omnes illos producere in prima.

Obicies secundo. Etiam si calidum vt octo produceret calorem vt octo in prima parte passi posset habere sphaeram actiuitatis determinatam, quia postquam produxisset gradus, quos continet in sua virtute in subiecto extenso per sex vlnas, est vltima pars illius esset calida non posset vltra actionem diffundere, quod si subiectum vltra in maiori extensione calefieret, calor ille iam non proueniret à primo agente sed ab effectu ab ipso producto. Respondeo sequi necessariò ex eo quod calidum producat in parte non penetrata tantum calorem, quantum in se habet calorem in infinitum protendi, & agens immediatè, vel immediatè producere infinitum calorem, quod est absurdum agens enim non tantum habet sphaeram determinatam in ordine ad effectum quem immediatè producit, sed etiam in ordine ad effectum mediatè productum, unde etiam concedamus agens non producturum immediatè infinitum calorem, etiam si produceret tantum, quantum in se haberet, in prima parte passi, nihilominus sequitur saltem immediatè effectum extendere, quod absurdum est, & contra manifestam experientiam.

Obicies tertio: agens producit tot gradus & non plures in prima parte sphaera: quia effectum producendum distribuit, per omnes partes sphaera, ad quam petit suam extendere actionem: ergo luminosum, quod lucem produceret, per sex vlnas, & corpore opaco obistente impeditur, ne producat plus quam per vnam vlnam, omnes illos gradus, quos erat producturum in quinque vlnis, in quibus impeditur ab obistente illius actio, producat in vna in qua nullum est impedimentum. Respondeo, negando consequentiam: quia agens ex natura sua est determinatum ad producendum in prima vlna tot qualitatis gradus, & tot in secunda: quod si in secunda ratione impedimenti nihil potest producere, non ex eo producit illum gradum in alia parte, per accidens enim est respectu primæ vlnæ immediatæ, agenti calorem produci, vel non produci in secunda, ac proinde siue producatur, siue non, idem calor producit in prima, quia agens ex sua natura est determinatum ad producendum tot gradus in hac parte, & tot in alia, ita vt non possit gradus quos in hac parte ratione impedimenti non producit productione in alia parte facta compensare. Ex hoc inferes agens potens circundari viginti partibus passi existentibus in viginti partibus spatij immediatis circundatum decem capacibus effectus produciendi existentibus in decem partibus spatij, & aliis decem incapacibus eiusdem effectus, quibus nihil producit, non producturum maiorem qualitatem in decem capacibus, quam si in aliis decem incapacibus tantumdem produceret.

Iuxta hanc doctrinam consequenter assero agens quantumvis deum non posse producere in passio valde raro maiorem, neque aequalem in non penetrato intensiōnem, quam

quam in se habet, licet enim non sequeretur ex eo quod agens nimis densum produceret tantam intensiorem, quam in se habet, calorem infinite esse extendendum: quia ut primum actio pertingeret partem passi non notabiliter minus densam parte anteriori decrederet actio: nihilominus ex ratione a priori propter quam agens non potest in passo æque denso tantam intensiorem, quam in se habet producere, inferitur non posse, quantumvis raro eundem producere, quod sic probatur. Agens circumdatum passo valde raro tot partibus quantitatis circumdatur, quot circumdaretur si cingeretur passo valde denso: ergo non potest ceteris paribus maiorem intensiorem, in qualibet illarum producere, quando corpore raro circumdatur, quam posset, si corpore denso circumdaretur. Antecedens secundum sententiam, quam amplectar de rarefactione per intromissionem corpusculorum certissimum est, quia pauciores partes, quas habet corpus rarum, propriæ substantiæ compensantur corpusculis intromissis, & semper eisdem partibus spatij totidem partes quantitatis, non plures, neque pauciores correspondent: consequentia ex principiis traditis robur habet, quia eadem virtus distribuens tot gradus, quos producere potest inter eundem numerum partium qualitatis, siue vitæ in corpore denso, siue diuisarum in raro eisdem, & non plures gradus poterit in singulis partibus producere.

28 Dixi idem corpus cum eadem densitate non posse producere plures gradus in singulis partibus corporis rari, quam produceret in singulis corporis densi, sed non affirmo tot semper producturum in raro, quam in denso: quia rarum potest habere corpuscula minus apta ad qualitatem recipiendam, in quibus minor intensio produceretur, quam produceretur in parte eiusdem corporis, modo rarefacti, non tamen minor illa intensio producta in illa parte compensatur in aliâ, agens enim ut nuper dicebam, est determinatum ad tantam intensiorem, in parte occupante hoc spatium producendum, quam si ratione impeditenti, vel alia de causa non producit, non transfert ad aliâ subiecti partem.

29 Eadem ratione dixi idem agens densum non posse maiorem producere intensiorem in corpore raro, quam in denso ceteris paribus: quia aliquando potest contingere ut corpora intromissa in raro sint qualitatibus producendæ capaciora, quam sunt partes eiusdem corporis rarefacti, & tunc maior intensio produceretur in aliis quam produceretur in partibus eiusdem corporis, quibus subiectum esset omnino densum. Rem explico: deur aqua occupans spatium vnus palmi mollis corpusculis permixta, deur alia occupans alium palmum multis admixta corpusculis, in qua totidem partes pauciores aquæ habebit quot corpusculorum continet. Demus qualitatem producendam esse calorem cui aqua acriter resistit, quæque minori resistentia admittit corpuscula: tunc æqualis calor produceretur in singulis partibus utriusque aquæ, maior vero corpusculis intromissis, unde si computentur gradus caloris, qui sunt in partibus aquæ, & in corpusculis intra eandem latentibus plures erunt, quam in omnibus partibus aquæ omnino densæ.

30 Dixi idem corpus densum per se non maiorem calorem producere in raro, quam in denso non tamen nego, sed affirmo respectu eiusdem subiecti corpus densum per se loquendo maiorem calorem producturum, quam rarum: quia in corpore denso, etsi non ratione plurium partium quantitatis sint plures gradus caloris, quia iam dixi tot esse partes quantitatis in palmo denso, quam in raro: ratione tamen vniocacionis partium, quæ sunt in subiecto denso, ut plurimum plures erunt gradus caloris: quia in corpusculis admixtis corpori raro plurima erunt ineptiora qualitatis recipienda, quam partes eiusdem corporis. Secundo corpus densum semper maiorem actiuitatem habet, quam rarum: quia densum habet partes omnes vnitas, rarum vero peregrinis corpusculis illas habet diuisas, & iuxta diuisionem subiectorum, diuiduntur gradus in illis recepti, unde gradus qualitatis existentes in corpore raro sunt magis diuisi, & existentes in denso magis vniti, & consequenter maiorem actiuitatem habent, quia virtus vnita fortior est seipsa dispersa.

31 Neque ex eo quod corpus densum sit magis actiuum quam raru inferitur posse producere maiorem intensiorem, neque æqualem in parte non penetrata, quam in se habet, quia agens summè densum calidum ut sex in parte immediata passi aptissimi ad accipiendum calorem tantum producat calorem ut quinque propter rationem supra dictam,

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. I.

de virtute & sphaera limitata, unde secundum raritatem agentis calidi ut sex, & minorem aptitudinem partis immediate passi ad calorem recipiendum decreset calor à calore ut quinque, qui summus erat potens produci à calido ut sex in parte passi non penetrati.

Contra hanc conclusionem adduci solet experientia ferri candentis, quod stupam comburit, & maiorem intensiorem, quam in se habet producit. Respondent nonnulli ferrum candens intra poros habere quasdam ignis portiunculas, quibus stupam comburit. Hanc solutionem impugnat Toletus supra: quia si ratione ignis inclusi ferri stupam combureret, corpus rarum illam facilius combureret: quia plus ignis posset intra se continere, quam corpus densum, quod minus spatium intra se habet, quo contineret ignem. Non placet impugnatio in primis enim, qui non constituunt rarefactionem, in intromissione corpusculorum, sed in qualitate, seu maiori extensione, negare poterunt per se loquendo corpus densum pauciores habere poros & cavitates quibus ignem contineat: nos vero qui ita rarefactionem constitimus, Respondemus corpus rarum maius spatium habere quo ignem contineat, nihilominus illum non posse in se includere, quia facile comburitur, & nunquam illius poros partes ignis replebunt, quin totum corpus exurant.

Alij respondent ferrum candens remissorem calorem producere in stupam, quam habet in se, illo tamen remissiore calore stupam disponi vltimò ad formam ignis, ad quam intensiori non disponitur ferrum, ratione siccitatis, & aliarum qualitatuum, quæ reperiuntur in stupam, & non in ferro. Vtrumque dicendi modum probabilem censo, quæ apud Soar. inuenies supra num. 2. His alium addit Arriaga disp. 3. sect. 1. num. 121. à veritate longè quidem alienum: asserit ferrum candens habere in se formam ignis, quod sic impugno. Cum ferrum frigit, retinet formam ferri, ut experientia notum est: ergo nunquam illam amittit: ergo non fuit forma ignis in illa materia: posterior consequentia est certissima, non enim duplex forma in eodem subiecto componi potest, prior ex antecedenti legitime descendit, quia si forma ferri fuisset corrupta, dum ferrum candebat, nulla esset causa à qua postea eadem reproduceretur, vel alia similis prima fieret, sed in cineres, vel in aliam formam desineret: ergo si semper candore extincto, ferri forma appareret, certum est illam nunquam fuisse corruptam.

Obiicies: Si applicetur calidum ut sex producit quinque gradus caloris in subiecto: ergo si simul cum hoc calido applicentur eidem subiecto alia calida eiusdem intensiōis valde intensa, omnia simul calorem, ut sex producent: quia quo plura agentia applicantur magis intensam, intensior produci effectus: ergo si vnum agens producat calidum ut quinque accrescente effectū ad applicationem cuiuscunque noui agentis, si plura applicentur, ad intensiorem sexti gradus necessariò perueniet. Respondet in opinione constituyente continuum ex infinitis partibus calorem non attingentem intensiorem ut sex posse magis, & magis infinites augeri, quin illam intensiorem attingat, quia id quod restat ad illam attingendam habet infinitas partes, ex quibus postquam fuerint infinitæ productæ, possunt alie infinitæ nondum productæ permanere, ac proinde concedo semper augeri effectum nouo agenti aduenienti: nego tamen aliquando attingere intensiorem ut sex. In opinione, quæ continuum ex indiuisibilibus componit: dicendum est calorem ut quinque esse summum, qui potest produci ab omnibus agentibus ut sex quæ possunt applicari eidem passo in summa intensiōe, unde quo pauciora his fuerint applicata eo effectus decreset ab intensiōe ut quinque, & poterit crescere, usque ad illam, expellendam, quin vnquam attingat sextum gradum.

§. V.

Cur agens rariocum nihil agat in passum aliunde simile.

Statuimus §. præcedenti rationibus à posteriori, & à priori desumptis nullum agens posse producere tantam intensiorem, quam in se habet: nunc faciendum est, agens non posse in passo aliunde assimilato aliquid producere, v.g. calidum ut quatuor non posse in passo aliunde calido ut quatuor saltem duos gradus producere: quam conclusionem omnes defendunt, & nescio an aliquis illam efficaciter

P p

efficaciter à priori probet, vel à posteriori demonstret, non enim ex eo, quod duo calida vt quatuor mutuo in se agerent, & quodlibet tres gradus caloris mutuo in aliud produceret: calor infinitè cresceret, vt probabam n. 13. neque agens maiorem intensiorem produceret, quam in se haberet; quia, etsi subiectum ultimo calidum vt septem constitueret quatuor gradus caloris, aliunde supponebantur producti, & tantum trium productio illi competeret. Conclusionem à posteriori statuam, & postea illius rationem à priori indagabo.

36 Agens non posse agere in simile modo explicato mihi persuader mutua agentium actio, & reactio, secundum qualitates contrarias, experimur enim calidum vt quatuor applicato calido vt duo, & frigido vt sex frigiditatem recipere, & calorem amittere, & applicatum calido vt sex intendi secundum calorem, & remitti secundum frigiditatem, & nunquam duo agentia mutuo intendi, & agere, & reagere secundum eandem qualitatem, ex quo euidenter infertur, simile non posse agere in simili, si enim calidum vt quatuor posset in passio aliunde calido vt quatuor calorem producere, eodem modo, posset illum producere in calido vt sex: ergo calidum vt sex non frigiditatem, sed calorem reciperet à subiecto calido vt quatuor, & frigido vt quatuor, quia calor existens in subiecto est magis actiuus, quam frigiditas: ergo si ratione graduum aliunde productorum in subiecto gradus caloris non impedirentur, gradus alios producerent in subiecto, & frigiditas nihil in aliud ageret. Nec potest dici calidum vt sex pati aliquos gradus caloris à calore vt quatuor existente in alio subiecto, & alios frigiditatis à frigiditate vt quatuor existente in eodem subiecto calido vt quatuor, & frigido, vt quatuor, quia si sic fieret plures gradus caloris, quam frigiditatis reciperet, quia calor est magis actiuus, quam frigiditas, vel saltem non pauciores. Vnde nunquam calor illius remitteretur, cuius oppositum monstrat experientia non solum in subiecto calido vt sex respectu alius agentis calidi, vt quatuor, sed etiam respectu agentis calidi, vt quinque, & frigidi vt tria, semper enim calidum intensum remissiori applicatum remittitur, neque potest idem subiectum, iam suis qualitatibus constitutum moveri duplici motu contrario adhuc inadæquato, vt probabo Cont. 5. punct. 5. n. 15.

37 Huius conclusionis quam modo à posteriori statui rationem reddidi sectione præcedenti, Punct. 2. vt responderem argumento, quo ex illa graduum subordinatio deducebatur, ubi dixi simile non agere in simile, quia non prius agit de conseruandis gradibus productis, quam de aliis producendis in eodem subiecto, vnde cum tota actiuitas calidi vt quatuor possit expleri in conseruatione graduum, quos in passio simili, vel intensiori reperit, non ultra ad productionem aliorum procedit. Fateor me non conueniendum esse hac ratione ad conclusionem stabiliendam, si à posteriori mihi comperta non esset, semel tamen illius veritate deprehensa illius rationem aptissimam ex doctrina tradita hoc modo reddi exiitimo, sed occurrunt soluenda non pauca contra rationem exhibitam, quæ iam obijcio, & soluo.

38 Obijcio primò: Applicentur duo subiecta vnum calidum, vt sex, & frigidum vt duo, aliud calidum vt duo, & frigidum vt sex, sex gradus caloris existentes in vno subiecto conseruabunt duos existentes in altero, qui duo non poterunt conseruare sex, à quibus conseruantur, tum quia virtutem non habent duo gradus ad sex conseruandos, tum quia sunt posteriores naturæ gradibus conseruantibus, & non possunt esse illis priores in eodem genere: ergo duo illi gradus non impediuntur sex graduum conseruatione, quam non exhibent ad producendum septimum: ergo illud poterunt producere, & agere.

39 Casu assignato potest facile responderi duos gradus caloris non posse agere in subiectum calidum vt sex; quia sex frigiditatis existentes in eodem subiecto calido vt duo illis sunt fortiores ad agendum in calidum vt sex, & sua actione impediunt, quam duo gradus caloris possent exhibere; quia idem subiectum non potest moueri motibus contrariis, vt probabo loco supra citato, ac proinde dum calidum vt sex frigiditatem patitur à sex gradibus frigiditatis, non potest quidquam caloris recipere à duobus caloris existentibus in eodem subiecto.

40 Hæc solutio rectè difficultatem soluit in casu adducto, sed alia nobis vniuersalis est tradenda pro aliis, quæ possunt in hunc modum obijci, si quis enim supponat appli-

cari quoddam subiectum calidum vt sex, & frigidum vt duo, & aliud calidum, vt quinque, & frigidum vt tria eodem modo poterit arguere calidum vt quinque non conseruare sex gradus caloris existentes in alio subiecto, ac proinde posse alios producere, & solutio supra data ad rem non erit, quia quinque gradus caloris fortiores sunt tribus frigiditatis existentibus in eodem subiecto, & poterunt actionem præoccupare, quin impediatur actione dimittente à tribus gradibus frigiditatis.

Respondendo his, & similibus calibus, calorem remissionem non conseruare gradus caloris intensioris propter rationes supra datas, nihilominus impeditur conatu, quem habet ad illum conseruandum, ne gradus alios producat, rem explicio: calidum vt quinque virtutem habet ad conseruandum, vel producendum quatuor gradus caloris, & præsentia calidi vt sex, quasi in actu primo determinatur ad conseruandos quatuor gradus, ex his, qui sunt in calido vt sex, quos cum ex alio capite non possit conseruare, videlicet, quia est illis posterior, neque illos conseruat, neque alios producit, quia suas vires applicat ad gradus conseruandos, qui ratione influxus, quem habet in illud, ab eodem conseruari non possunt, & quasi suum conatum frustra infundit in re aliunde impossibili, quem si ad alios gradus producendos applicaret absque dubio effectum sortiretur. Neque aptè interrogabis, cur calidum vt quinque non desistit à conseruatione, quam non potest exhibere, & conatum applicat ad alios producendos, agens enim naturale intellectuum non est, neque à se determinatur in actu primo, vt conatu adhibeat ad hos gradus potius quam illos conseruandos, sed à Deo, vel à qualitate applicata cuius ex se conseruatiuum est, vnde calidum vt quinque præsentia calidi vt sex determinatur ad conseruandos gradus sex quos inuenit productos, & non ad alios producendos.

Obijcio secundò: Applicentur duo calida vt quatuor, tunc neutrum alterum conseruabit; quia calidum vt quatuor, sicuti non potest calidum vt quatuor producere, ita neque illud conseruare: ergo mutuo poterunt in se agere. Deinde etiam si calidum, vt quatuor posset conseruari à calido, vt quatuor, non esset maior ratio, cur hoc potius illud conseruet quam ab illo conseruaretur.

Respondendo antecedens dubium esse, quia licet calidum vt quatuor virtutem non habeat ad conseruandos quatuor gradus existentes in alio subiecto, illam habet ad conseruandos tres ex illis ad quos conseruandos illorum præsentia determinabitur, quod in vtroque agenti continget, cum verò non se mutuo possint conseruare, vel Deus determinaturus est quodnam illorum alterum conseruet, si in omnibus sint paria, vel neutrum alterum conseruabit: quidquid autem contingat, vtrumque agens impeditur, ne alios gradus producat, quia calidum vt quatuor intendit conseruare tres gradus caloris calidi vt quatuor B, quos si conseruet alios non poterit producere; quia iam tota illius actiuitas est expleta; si verò illos non conseruet, eodem modo ab actione impeditur: sicut enim supra dicebam, calidum vt quinque intendens conseruare quatuor gradus caloris, existentes in passio intensiori, etiam si illos non conseruet infumet suas vires in conatu, quem frustra exhibet, sic in præsentia Dico calidum vt quatuor intendens conseruare tres gradus caloris existentes in alio, etiam si illos non conseruet alios non producturum; quia conatum applicat ad gradus conseruandos, in quos per accedens, hic, & nunc influere non potest. Ex hoc infero, quod si Deus casu adducto neutrum agens determinet, & neutrum alterius gradus conseruet, vtrumque impeditum iri, quia conatum applicat ad id, quod per accedens exhibere nequit, si verò Deus alterum determinet, illud non alios producat, quia iam conseruat id, quod intendit, & illius actiuitas expelletur, aliud verò impeditur, non propter actionem exhibitam, sed propter applicationem conatus ad influendum in gradus, quos hic & nunc non potest conseruare, neque producere.

Nota abs re plurimos obijcere plura luminosa vt quatuor posse aërem efficere lucidum vt quinque, ex quo inferre volunt simile agere in simile, quia etsi antecedens, quod falsum est, concederetur, inepta esset consequentia, lux enim semper ab agente æquiuoco producit, quia etsi lux lucem producat, semper tamen adiuuatur præcipuo luminoso, igne, vel Sole, à quo conseruatur lux aliam producens, quia cū depēdeat in conseruari à causa secunda, semper illam agens æquiuocum comitatur. Quod si in calidis, quæ

quæ possunt absque vlla causa secunda à Deo conservari fiat obiectio, negandum est antecedens.

45 Neque magis opportunè adducitur molestum aliud argumentum, cui immeritò recentiores acquiescunt, & sic se habet. Ponatur supra lancem quamdam corpus graue vt octo, quod impulsus vt octo producat in illa, & eam deprimat: postea verò in alia lance ponatur granum tritici graue, vt vnum, quod vnum gradum impulsus producat, postea addatur aliud granum eiusdem magnitudinis, impulsus alium producat, & sic addantur vsque ad octo grana, quæ octo gradus impulsus producent, & lancem vsque ad æquilibrium leuabunt, ex quo infertur simile agere in simile, quia secundum granum graue vt vnum impulsus producit, in lance habente vnum gradum impulsus, & tertium similiter graue vt vnum & potens producere vnicum gradum impulsus illum producit in subiecto habente duos gradus impulsus, ex quo infertur non solum simile agere in simile, sed intensius, & remissius. Secundò inferunt huius argumenti Authores: gradus non esse subordinatos, neque perfectione inæquales, siquidem primus gradus potest secundum & tertium producere.

46 Non ego prædictum argumentum adducere, ni illud apud probatos auctores ex recentioribus reperirem. Vix enim solutione indiget, neque proponi potest, quin illius fallacia pateat, quam luce meridiana clariorem aspice. Granum tritici media grauitate producat impulsus in lance est causa æquiuoca impulsus; ergo etiam si vnico gradu grauitatis producat gradum quemdam impulsus in subiecto habente sex alios, non ideo agit in simile, neque colligi poterit, gradus impulsus esse æquales ex eo, quod primus gradus grauitatis, producat tertium, vel octauum impulsus. Mitto falsò supponi grana illa successiue supra lancem posita singula singulos gradus grauitatis producere, quod falsum est; quia granum secundum additum primo per modum vnus producat intensiorem effectum indiuisibiliter prouenientem à grauitate vtriusque grani, quam antea producebat sola grauitas primi, sicut continget si in eodem instanti vtrumque granum primo poneretur supra lancem. Falsum etiam est gradum vnicum grauitatis alium impulsus producere non plures, & sic cum eadem correspondentia produci tot gradus impulsus, quot sunt grauitatis in causa; quia inter agens æquiuocum, & effectum, non intercedit hæc correspondentia æqualis mensura, in intensione, quia etiam si quo intensus est agens æquiuocum, intensiorem effectum producat, potest intensum vt quatuor producere intensum vt sex, & produci sex gradus impulsus in eodem subiecto ab agente, quatuor tantum gradus grauitatis habente, & calidum vt quatuor à lucido vt duo; quia maior perfectio essentialis, quæ vt plurimum reperitur, in agentibus, æquiuocis æquiualeat, & longè superat maiorem intensiorem effectum.

47 Vltimò assero me non recusaturum concedere duo agētia calida vt quatuor inter se penetrata posse producere in alio subiecto quinque, vel sex gradus caloris, seu subiectum aliunde calidum, vt quatuor; intendere; quia tunc gradus caloris existentes in diuersis subiectis ratione applicationis perinde se habent, ac si idem indiuisibile subiectum informarent, & virtus eorum semper est eadem siue in vno, siue in multiplici subiecto, quod autem ipsi inter se non sint vniti, potest esse in causa, vt remissorem calorem producant, quam vniti producerent, non tamen inferri, non posse vltra quatuor gradus producere: rationes enim quibus à posteriori probauimus non posse qualitatem aliam æquè intensam producere, in casu præsentis locum non habent, quia sex gradus producti in vnico subiecto, ab octo gradibus penetratis existentibus, in duplici subiecto, non possent rursus septem, neque sex alios producere.

PUNCTUM II.

Assignatur causa reflexionis.

1 **C**ontra conclusionem traditam Puncto præcedenti, scilicet simile non posse agere in simile, molesta occurrit obiectio ex reflexione petita, qua videmus intensiorem effectum produci in partibus obliquis proximioribus, & distantioribus ab agente, verbi gratia, maiorem lucem in aëre prope speculum obliquis, quam in aliis par-

Franc. de Quicq, Philosoph. Tom. I.

tibus eiusdem aëris Soli vicinioribus, & ab eo obliquis distantioribus. Ex quo videtur inferri, obliquis lucem producere in aëre vicino, & consequenter simile agere in simile, & minus intensum in magis intensum, quando lux recepta in obliquis, vt pote distantioribus, remissior est, quàm illa recipitur in aëre, quia agens semper intensius operatur in propinquum, quàm in distans. Hæc obiectio plures malè vexauit, quos in varias traxit sententias in quorum impugnationem, propriæque defensionem, hoc Punctum instituit placuit.

§. I.

Aliorum impugnatur sententia.

2 **A**liqui desperantes propositæ obiectioni satisfacere, satius iudicauerunt, manifestam experientiam negare, quam manifestè conuinci, qui duplici se implicare malo, fatentur enim se argumenti solutionem non assequi, & lucis quam vident oculis, verbis impugnatores illam iniquè negantes se ostendere frustra præsumunt. Ne tamen aperto Marte veritatem omnibus compertam debellant, affirmarunt corpus obliquis producere qualitatem tantum in partibus collateralibus aëris recipientis qualitatem ab ipso agente, quæ cum nullam, vel remissam valde ab illo receperint, ab obliquis possunt intendi, quod maiorem qualitatem recipit ab agente præcipuo, quam partes aëris collaterales, quia licet hæc sint illi propinquiores, præcipuum agens agit in illas linea obliqua, & obliquis per lineam rectam, & sub eadem, aliquantulumque maiori distantia intensior qualitas producitur per lineam rectam quam per obliquam, vt patet in Sole illuminante cubiculum per fenestram, qui intensiorem lucem producit in vltima parte directè Soli opposita, quam in aliis vicinioribus fenestæ collateralibus.

3 Hunc modum philosophandi impugnat ipsa experientia, neque alia opera indigemus, ad illum expugnandum; quia non solum maior lux videtur in partibus vicinioribus obliquis intra eandem lineam rectam, quam in remotioribus eiusdem lineæ, & præcipuo agenti propinquioribus, maioremque calorem sentimus, cum appropinquamus parieti Sole percusso, quam cum ab illo distamus, & præcipuo agenti sumus viciniores: quod si hoc neges omnino experientiam negare poteris, & quæstionem hanc supposito negato de medio tollere.

4 Alij affirmant maiorem illam intensiorem prouenire ab agente præcipuo, quod cum impediatur actioem vltra diffundere, iterum reflectit, & qualitatem illam, quam producturum erat à partibus sequentibus, in vicinioribus corpori obliquis producit. Hæc sententia laicè satis rem est meditata, quia agens, non producit qualitatem per motum localem, quo possit impedita hac productionis via aliam inire, versus aliam partem, neque ex eo quod non possit producere qualitatem in parte distantiori, illam producit in proximiori; aliàs si prope Solem corpus nimis opacum constitueretur, Sol in illo produceret totam intensiorem, quam per totam spheram nullo impediante corpore diffunderet. Vnde si hoc ita accideret, quo magis præcipuum agens impeditur corpore obliquis, magis reflecteret, quod apertè falsum est, magis enim impeditur Sol muro opaco, in cuius partibus extimis tantum lucem producit, quàm crystallo diaphano in cuius partes profundas lucem effundit, quod aliter contingere certum est, quia maior est lux reflexa obliquis crystallo, quàm muro.

5 Alij recentiores apud Arriag. disp. 3. sect. 1. n. 134. asserunt maiorem illam intensiorem prouenire à corpore obliquis, quod illam producit actione quadam æquiuoca proueniente à quadam qualitate, quæ formaliter non est lux, sed eminenter illam continet tali modo, vt nisi luce formali actuetur illius subiectum, ipsa nihil producat, vt continget in pipere, & vino, quibus prodicitur calor, si prius actuetur calore stomachi, & non aliter. Sic rem componunt in crystallo obliquis, quæ lucem producit actione quadam æquiuoca, si prius informetur luce quæ se habeat non vt virtutem productiuam, sed vt conditionem requisitam, vt lux eminenter in crystallo contenta producat. Hanc opinionem licet non adeò explicatam inuenio apud Suar. in Metaph. disp. 18. sect. 9. num. 35. qui postquam dixerat reflexiorem prouenire ab obliquis, ne concederet simile agere in simile ait posse responderi, hæc reflexiorem nunquam fieri, nisi per qualitatem diuerse rationis.

Pp 2 vel

vel adiuuante aliqua simili qualitate, ut cum speculum calefacit actione reflexa, tunc dicitur reflexio fieri per qualitatem diuersae rationis, quia licet tamen non sit intensus in speculo; potest tamen intensus calefacere, quia est qualitas diuersae rationis.

6 Si liceret ad occultas qualitates, & rerum naturas confingere, facile quis posset se ab omnibus difficultatibus expedire, quapropter non placet opinio, quia occulta qualitate, occultā nimis solutionem reddit, & absque fundamento qualitatem istam confingit difficultatis vitandae causa.

7 Tenent alij recentiores lucem in aere reflexam ab obfistente provenire, quod plus lucis habet, quam aer, in quo ut reflexio; nihilominus asserunt simile non agere in simile, & obfistens non intendere lucem aeris supra intensionem, quam in se habet. Hanc conclusionem multis componere conantur, dicunt enim, lucem in aere reflexam non esse eiusdem rationis cum luce in eodem producta ab obfistente actione directa, neque cum illa intensionem efficere, sed diuersam constituerent, ut si aer habebat quatuor gradus directē productos, & postea per reflexionē tres acquirat, non ideo habeat intensionē, ut septem, sed duas, vnam ut quatuor, & aliam ut septem; explicat exemplo specierum impressarum alicuius obiecti, quae in eodem subiecto directae, & reflectae, reperiuntur, absque vlla intensionis vnione, & in specie expressa clarius cernitur, visio enim qua directē video obiectum in se, & in eodem loco in quo est, & visio reflexa, qua illud video, in speculo, & apparet non in loco in quo est, sed in alio, non vniuntur intensus, sed duplicem visionem adaequatē distinctam constituunt. Videre forsitan praedicti recentiores duplicem hanc lucem directam & reflexam apud illum qui penē innumera vidit, praclarissimamque ad omnia videnda in fulgentissimo opere metaphysico effudit, sapientissimum P. Suarez, in quo pleraque, ne dicam omnia, quae magnificē commendant recentiores, proprioque Marti tribuunt, veluti ab Authore despecta, maioribus aliis intento paucis verbis, multaque doctrina scripta reperiuntur. Legatur loco supra citato, ubi duplicem hanc lucem directam, & reflexam perspicuius familiarem esse testatur.

8 Censeo cum grauissimo P. Suariorum supra, duplicem hanc lucem philosophiae consonam non esse, neque rectē philosophantium oculis videndam esse, quod sic probo. Lux illa reflexa, seu reflectē producta nihil habet peculiare, quod non habeat lux directē producta; ergo ex vtraque, eadem confurget intensio. Hanc probo: produci directē, vel reflectē nihil aliud est, quam produci in hoc loco ab agente existenti, in alio, quod nihil est, identificatum cum ipsa luce, sed praesentia lucis, & praesentiam agētis, quarum vna est luci superaddita, alia non solum superaddita, sed omnino extrinseca; ergo nihil habent speciale lux directā, & reflectā, ratione cuius eandem intensionem non constituunt. Vergeo, & explico idem argumentum: sumo quatuor gradus lucis directē productos existentes in aere vicino obfistente, in quo fit reflexio, & tres alios in eodem subiecto reflectē productos; tres hi gradus existentes in hoc subiecto, qui modo lux reflexa dicuntur, omnino inuariati secundum suam entitatem, & secundum praesentiam superadditam dicerentur lux directā, si obfistens ad illos non conduxisset, sed immediatē à Sole dimanasset, & quatuor alij qui modo lux directā denominantur, reflecta dicerentur, si non immediatē à Sole essent producti, sed obfistens ad illorum productionem adiuuisset: ergo eadem lux intrinsecē omnino inuariata potest esse lux directā, & reflecta; ergo lux directā, & reflecta nihil habent speciale ratione cuius vnione intensus non copulentur.

9 Dices saltem importare lucem directam, & reflexam actiones inter se diuersas specificē, quia actio specie diuersa est, quae procedit à Sole praecipuo agente, & à luce quae nascitur ab speculo obfistente. Respondeo parum referre actiones illas esse specie distinctas, non enim ex eo quod actiones specie distinguantur, termini inter se vniri nequeunt, calor enim à Sole productus, intensus vnitur cum calore producto ab igne, & tamen actionibus specie distinctis producuntur, si actiones à principio speciem desumunt ut obiecti necessarium est. Adde neque hanc actionum differentiam importare lucem reflexam, & directam, licet enim actio procedens à Sole specie distinguatur ab actione, procedente ab igne. Eadem actio ab speculo procedens, quae modō est reflexa, diceretur directā, si Sol prius in eodē aere nihil produxisset, vel si procederet

ab speculo existente, in alio loco non Soli, sed praecipuo agenti directē opposito. Consulto dixi, si distinguerentur specie actio procedēs ab speculo, & actio à Sole dimanās, quia adhuc est sub lite, etiam si actiones à principiis speciem desumant, quia actio procedens ab speculo non dimanat ab ipsa substantia crystalli, sed à luce in ipsa recepta, quae eiusdem speciei est cum luce Solis. Quapropter si Sol simul cum obfistente concurreret eiusdem omnino speciei esset actio, quam speculo tribuimus cū actione ab ipso Sole dimanante, quia vtraque procederet à Sole, & à luce, Sol enim lucem producit in subiecto extraneo, non solum per suam substantiam, sed per lucem, quam in se continet. Imò secundum aliorum opinionem, Sol per suam entitatem non producit lucem in subiecto extraneo, sed tantum per lucem in se receptam, & secundum hanc sententiam actio, qua producit lux in aere ab obfistente eiusdem speciei erit cum actione qua producit lux in eodem aere à Sole, quia vtraque procedit à luce eiusdem speciei, & subiectum vtriusque est materia prima tantum numero distincta, etsi ad diuersa in specie composita pertineat, quod nihil refert ad specificationē actionis; hoc enim non specificatur à toto composito, quod lucidum denominatur, sed à materia, quae tantum est principium illius per se. Distinguentur autem actio productiua lucis, dimanans à Sole, & ab speculo procedens, si haec tantum à luce dimanet, & illa à luce, & à substantia Solis, quia principium adaequatum illarum specie distinguetur.

Vltimò rogo hos recentiores, cur obfistens producat hanc diuersam intensionem in aere immediato, & illam non producat aer intermedius in alia parte aeris, vel in alio corpore. Respondet hoc provenire ex certa, & determinata corporis dispositione, quae se habet tanquam conditio ex parte obfistens ad illam producendam. Hac solutione nita tota illa intensionum diuersitas, quam haec opinio absque fundamento construxerat, si enim obfistens in se conditionem includit ad illam producendam, cur haec conditio ad maiorem intensionem à praecipuo luminoso producendam, non constituitur, ut vult Arriaga, postea referendus, minorique opera, & sine lucis directae atque reflectae inani distinctione reflexio constituitur.

In hanc rationem ut modo dicebā incidit Arriaga disp. 11 sect. 8. subsect. 2. n. 143. qua admissa rectē reflexionem hanc hac intensionum diuersitate, in eodem subiecto defendit, asserit enim reflexionem provenire à praecipuo agente posito obfistente tanquam conditione à Sole videlicet, posita crystalli, tanquam pura conditione, qua Sol maiorem producit in partibus aeris crystalli vicinioribus, quam in aliis remotioribus, etsi ipsi Soli magis propinquis. Hanc conditionē contra Arriaga & praedictos recentiores reicio tanquam omni fundamento destitutam, nullum enim apparet conditionis genus quod possit obfistenti competere ut maiorem lucē producat in parte passi distantiori, quam in aliis proximioribus; quia corpus propinquum aeri, in quo fit reflexio, non est conditio ad receptionē adiuuans, neque ad actionem, quia non est circumstantia tenens se ex parte agentis, neque ex parte passi, neque respectus mutuus inter vtrumque, vel alterius ad alterum.

Hurtado disp. 9. Physic. sect. 9. docet reflexionem provenire ab obfistente, quod lucem producit, in partibus aeris illi propinquis, & Soli proximioribus, neque ideo cōcedit simile agere in simile: tenet enim praecipuum agens magis agere actione directā, in obfistens remotum, quam in aërem magis proximum, ratione maioris dispositionis, quam inuenit in obfistente, licet enim agens semper agat intensius in propinquum, quam in distans, ceteris paribus, subiectis tamen diuerso modo se habentibus aliquando magis agit in distans, quam in propinquum, quia maior dispositio ex parte passi adaequat, & superat maiorem approximationem, quae in alio reperitur.

Non dissentio ab Hurtado asserente posse ratione maioris dispositionis produci qualitatem intensiorem in subiecto distantiori, quam in proximiori alio: exillimo enim quod signi applicaretur lignū cuius partes proximiores frigiditatem haberent, & aliae aliquantulum remotiores omni qualitate essent nudae maiore calorem producendum esse in partibus remotioribus nulla qualitate contraria resistente, quam in propinquieribus frigiditate calefactionem retardante, nihilominus mihi sententia Hurtadi displicet, quia absque fundamento, & contra rationem constituit omnia obfistentia capaciora qualitatis secundum quam fit reflexio.

reflexio, quam alia corpora intermedia, quod non paucis probatur. In primis densitas reperta in obfistente, non reddit subiectum capax luce, vel alia qualitate recipienda, quia densitas, tantum est multitudo partium cum hac presentia locali; ratione cuius nulla pars intensiorem lucem recipiet, quia vna pars subiecti non disponit aliam ad qualitatem. Verbi gratia, dum hac pars sit agenti propinqua eandem qualitatem recipiet, siue plures, siue pauciores illam comitentur in eodem spatio: ergo eandem intensiorem recipiet siue corpus sit rarum, siue densum; ergo idem dicendum est de toto corpore, quia hoc non habet intensiorem ab intensione partium distinctam. Secundò terfitas, quæ ad reflexionem conducit, non potest subiectum reddere magis capax ad qualitatem recipiendam; quia terfitas tantum dicit partes quasdam non esse aliis eminentiores, quod impertinens est ad qualitatem in singulis partibus recipiendam, nam ad hoc vt pars A existens in hoc spatio recipiat tantam, vel tantam intensiorem qualitatis impertinens est partem B illi propinquam esse eminentiorem, vel depreffiore illa: ergo nihil est, in obfistente, ratione cuius possit intensiorem qualitatem recipere, in maiori distantia, quam alia corpora intermedia magis propinqua. Secundò positiuè impugnatur hæc maior capacitas, seu dispositio obfistentium ad qualitatem recipiendam. Cryftallus non magis capax est lucis, quam aer, & tamen reflectit cryftallus, & non aer: ergo corpora reflectentia, non sunt capacia lucis aliis corporibus, non reflectentibus; conclusio est firma, posterior pars antecedentis, per se patet, priorem probò. Cryftallus ponitur supra chartam, charta est minus lucida, quam esset, si tantum supra se aerem haberet: ergo aer maiorem lucem recipit, quam cryftallus. Secundò, eadem cryftallus intensius reflectit, quando habet à tergo argentum viuum, quod est minus capax lucis, quam aer, vel alia cryftalli pars, quæ posset esse à tergo, quibus minus reflecteret: ergo maior reflexio non est propter maiorem capacitatem ad qualitatem recipiendam, in obfistente repertam. Vltimò certum est aquam esse minus diaphanam, minùque capacem lucis, quia est aer, nihilominus aqua est reflexiua lucis, & non aer.

§. II.

Propria sententia exponitur.

14 **I**N duplici subiecto lucem reflexam agnosco in obfistente, & in aère obfistendi vicino, quibus diuersa principia assignabo. Sentio lucem reflexam in aère receptam provenire ab obfistente, hoc est à luce directè in obfistente producta, & ab eo ipso luminoso. Ità defendo simile non agere in simile, quia licet obfistens remissiore lucem directè productam habeat, quam aer in quo fit reflexio, obfistens & principium agens, ex quibus vnum principium adequatum lucis reflexæ productæ in aère consurgit, illud constituit dissimile passio, neque inconueniens est agens inadequatum agere in passum intensius illo, quando adiuuatur alio agente passio intensiori, & non se habet tanquam medium eiusdem omnino rationis cum passio, & in casu dato obfistens, licet sit secundum qualitatem directam remissius aère, adiuuatur luminoso aère intensiori, & non se habet vt medium eiusdem rationis respectu aëris, tum quia est longè diuersæ rationis, tum quia id medio quo agens luminosum principium est approximatum aeri independentem ab obfistente, quia inter luminosum, & obfistens mediat aer, & illo medio obfistens approximatur luminoso, vnde prius supponitur approximatio aëris quam obfistentis respectu luminosi, & maiorem illam habet aer, quam obfistens. Quod verò partes alix aëris, in quibus fit reflexio sint minus lucidæ, & se habeant tanquam medium vt principium agens producat lucem reflexam intensiorem illis, nihil refert, quia potest dici has non concurrere ad lucem reflexam, sed tantum se habere vt purè medium, & non esse inconueniens Solem per medium lucidum vt duo, producere lucem vt tria, quia post medium illud remissius sunt alia agentia, quæ illud determinant ad talem productionem.

15 **R**estat modo rationem assignare propter quam agens principium cum obfistente distante, cryftallo videlicet, lucem reflexam producat in partibus aëris cryftallo vicini, & non cum aliis partibus aëris reflectat in alias propinquiores. Hanc existimo rectè desumi ex densitate obfistentis, ratione cuius obfistens plures partes habet inter se

magis vnitas, quam corpus aliud non reflectens vnde qualitas, quæ est in corpore denso est magis vnita, quam illa, quæ est in corpore raro, vnio enim qualitatis subiecti vnionem sequitur, & ratione huius maioris vnionis, & multitudinis partium agentis, præcipuum agens determinatur ad maiorem intensiorem producendam, per modum vnus principij cum partibus obfistentis, & maiorem qualitatem, quam obfistens in se habet, quæ determinatio, non tota tribuenda est obfistenti, sed tantum completiue, prouenit enim ex simultanea existentia, & approximatione præcipui luminosi, & obfistentis ad quam æquè conducit existentia, & presentia Solis, ac existentia, & presentia obfistentis, tribuitur tamen completiue obfistenti, quia hoc potestius est præcipuo luminoso, quod prius natura supponit.

16 **D**ixi obfistens habere in se plures partes haud magis vnitas, vt hanc opinionem explicarem iuxta diuersas sententias rarefactionis, & condensationis, in opinione enim quæ asserit, rarefactionem fieri per intromissionem corpusculorum, obfistens densum habet partes magis vnitas, quia in raro corpuscula intromissa illud diuidunt, & partes inter se localiter separantur, & licet secundum hanc opinionem in palmo aëris tot sint partes quantitas, quot in cryftallo, aliòve corpore denso, si annumerentur partes aëris, & corpusculorum intromissorum, tamen non sunt æquæ vnitate, & consequenter neque partes lucis, æqualem intensiorem habebunt iuxta supradicta, & non raro, imò seu semper pauciores partes lucis erunt in palmo raro, quam in denso, quia non omnia corpuscula in illo inclusa erunt æquæ lucis capacia, sed plurima remissiore illam recipient: in opinione verò quæ raritatem constituit in maiori extensione, & in minori densitate, certum est corpus rarum, habere pauciores partes quam aliud densum eiusdem mensuræ.

17 **C**onclusio presentis difficultatis, solutio est argumenti, quo intenditur probari simile agere in simile, ideoque probatione non indiget, sed defensione, quam exhibebo, dum quæ contra illam possunt obici clarè soluum, neque letum probationem habet pars nostra ex impugnatione aliorum modorum defendendi reflexionem, quam omnes Puncto præcedenti efficaciter reieci. Accedit secundum hunc dicendi modum tacite rationem reddi cur lux per specula transmissa exurat corpus ad tantam distantiam, & non ad minorem aliam, cui difficultati iuxta dicta Respondeo: partes existentes in cryftallo agere per lineas rectas, & ita non omnes partes illius agunt in aère proximiorum ipsi cryftallo, sed in illud passum, quod certam distantiam habet ab illis, in quod influunt omnes partes cryftallij, & ita per maiorem multitudinem agentium consuetum in idem passum excitatur Sol ad maiorem calorem producendum in illo, quam in alio passo ipsi soli proximiori. Reddidi rationem huius experientie, quia ex his principijs optimè peti potest, non quia illa possit probari simile agere in simile, vt multi intendant abs re prædicta obiectionem ad presentem quæstionem adducere, quia maior ille calor, qui producitur ad tantam distantiam procedit à luce, quæ est causa æquiuoca respectu caloris, & nunquam ager in simile, quemcumque calorem intensum producat.

18 **A**ssignauit causam productiuam lucis reflexæ in aère vicino obfistenti, restat explicandum à qua causa proueniat excessus ille lucis in obfistente respectu aliarum partium aëris in quibus non fit reflexio. Non esset operosum defendere corpus obfistens nullam habere lucem reflexam, neque illa excedere partem aliquam passi agenti proximiorum, licet enim obfistens appareat cum maiori luce, non inde probatur esse magis lucidum, quia potentia visua discernere nequit inter lucem existentem in obfistente in partibus aëris illi immediatis. Deinde vt bene notat Arriag. supra, num. 137 id quod perstringit oculos intuentium, quando fit reuerberatio in cryftallo, vel speculo, aliisque corporibus reflectentibus, non est maior lux in cryftallo producta, sed ipse Sol, vel radij solares aëris, quæ videntur per reflexionem specierum, sicut videtur homo in speculo per reflexionem specierum intentionalium. Nihilominus placet asserere lucem reflexam obfistentis provenire à luce reflexa in aère producta: rem explico. Sol linea recta produxit in aère vicino obfistente quinque gradus lucis, & quatuor in obfistente, hi quatuor obfistentis ratione multitudinis agentium simul cum sole tres alios produxere per reflexionem in aère, quibus aer lucidus vt octo fuit constitutus (non octonario numero modò summam

intensionem significo) & obfistens tantum lucidum, ut quinque permanfit, unde potest aer ratione graduum, quibus superat obfistens; iterum agere in illud, illiusque lucem intendere, & id de facto præstat, quia virtutem habet ad talem intensionem producendam, & est agens necessarium quod semper agit totum id quod potest.

S. III.

Argumentorum solutio.

19 **C**ontra reflexionis modum supra assignatum ad hominem specie quidem non inefficax ita se offert impugnatio. Dixi simile non agere in passum aliunde simile, quia non potest conferuare gradus, quos reperit in subiecto, & alium producere, neque procedere ad nouam productionem non adhibita conferuatione graduum, quos productos inuenit: ex qua doctrina sic potest impugnari ea, quam modo tradidi de reflexione: lux in obfistente recepta non potest conferuare lucem directam receptam in aere: ergo neque illam intendere. Antecedens certissimum est, quia sol media luce producta in aere producit, & conferuat receptum in obfistente: ergo lux recepta in obfistente in primo instanti productionis, & in secundo conferuationis, est posterior luce directam in aere recepta: ergo non potest illam conferuare: ergo neque aliam in eodem subiecto producere iuxta doctrinam traditam, quia dixi simile non intendere simile, quia non potest nouam qualitatem producere, quin antiquam conferuet. Eodem modo fit argumentum contra conclusionem, quia dixi lucem reflexam aeris, intendere lucem directam obfistentis, & aliam producere, quia obfistens, per reflexionem intenditur. Quia in mea sententia lux reflexa aeris producit à luce directam luminosam; ergo non potest illam conferuare: ergo neque aliam in eodem subiecto producere, si verum est principium traditum, videlicet agens non agere prius de noua qualitate producenda, quam de antiqua conferuanda.

20 **P**remitto euasione quandam, quia possem respondere principium adæquatum lucis reflexæ in aere receptæ esse obfistens, & præcipuum luminosum, quod lucem directam in eodem aere receptam conferuat; ac proinde etiam illam non conferuet aliud inadæquatum principium, videlicet lux recepta in obfistente posset illam intendere, quia per modum vnius concurrat cum præcipuo luminoso illam conferuante, & eadem ratione dicerem lucem reflexam in aere receptam non posse conferuare directam obfistentis: posse tamen illam intendere, quia per modum vnius concurrat cum principio illam conferuante, videlicet præcipuo luminoso, & sic verum teneret, nunquam causam adæquatam intendere qualitatem, quam non conferuat, saltem ratione causæ inadæquate incluse in causa adæquata, non tamen cuiusque acquiescit euasione, ubi clara, & aperta mihi superest solutio.

21 **R**espondeo omnem causam in actu primo potentem influere in tot gradus qualitatis: verbi gratia, in sex gradus leuis, determinari ad conferuationem illorum, quos inuenit productos ex his in quos potest influere, quod si nolum inueniat productum, determinatur à Deo ad omnes denuo producendos, si verò aliquos illorum inueniat productos, non tamen omnes in quos potest influere, æquè primo determinatur ad conferuandos, quos productos inuenit, & novos alios producendos. Rem explicet exemplum. Applicatur luminosum, potes influere in sex gradus lucis passo lucido ut sex, tota illius virtus determinatur ad conferuationem, quia omnes gradus quos potest recipere, productos inuenit: applicatur subiecto nullum gradum lucis habenti, tota illius virtus determinatur ad nouam productionem; applicatur subiecto lucido ut tria, determinatur æquè primo ad tres conferuandos, & tres alios producendos, quod si ex aliquo capite non poterit conferuare tres illos, quos productos inuenit, non ideo arceatur à tribus aliis producendis, quia agens æquè primo respicit singulos gradus contentos in senario numero, quem potest actione pertingere, unde etiam aliquos ratione impedimenti non valeat proprio influxu attingere, illum præstat ad gradus alios producendos, quia virtus illa, quæ si tres illos productos conferuaret, tres alios produceret, valet tres alios producere, etiam si illos non conferuet, non enim magis infumenda est virtus causæ in conferuatione, quam intendit, & non conuenit, quam infumeretur si talem conferuationem de facto obtineret.

Ex hac doctrina, iam omnibus perspicua erit solutio præcedentis argumenti: obfistens lucidum ut quatuor simul cum præcipuo luminoso virtutem habet ad sex gradus producendos in aere applicato, quem inuenit lucidum, ut quatuor, & determinatur ad quatuor conferuandos & duos alios producendos: cum verò non possit quatuor præ-existentes conferuare, quia dependet ab illis, duos alios producit, & illius virtus frustratur, secundum instaurum quatuor graduum, ad quorum conferuationem quasi in actu primo determinatur, quamque in actu secundo præstare nequit, & exercetur in productione aliorum duorum, respectu cuius nullum est impedimentum. Eodem modo aer lucidus ut sex, ex se virtutem habet ad quinque gradus in obfistens iaculandos, cum verò secundum illos, quos per reflexionem acquisiuit, non possit quatuor à quibus tunc producti conferuare, illos conferuat secundum illos, quos directè acquisiuit, & secundum directos, & reflexos concurrat ad productionem quinti.

Obiicies secundo. Si obfistens simul cum luminoso intendit aerem, & aer iterum intendit obfistens, poterit rursus obfistens iterum reflectere in aerem, quod est absurdum. Respondeo nullum deduci absurdum ex hac secunda, vel tertia reflexione obfistentis in aerem, non enim infertur in infinitum procedurum, nam ut probauimus præcedenti non sequitur intensionem fore infinitè augendam ex eo quod simile agat in simile, & mutuo duo agentia inter se intenduntur. Nihilominus nego consequentiam, ratio est perspicua: obfistens postquam lucem reflexam recipit ab aere est minus lucidum aere: ergo non potest ratione sui in illum agere: neque ratione præcipui luminosi, quod determinat, ut simul cum illo, per modum vnius principij producat in aere maiorem intensionem, quam habet obfistens; quia iam in prima reflexione densitas hanc præstitit determinationem, ut obfistens cum illa ad maiorem intensionem concurrat quam in se habeant partes intensæ. Unde nihil est, quod possit hanc secundam reflexionem exigere, lux enim quæ accrescit obfistenti per reflexionem factam ab aere in obfistens, est valde exigua ad nouam aliam determinationem præcipuo luminoso præstandam, ut cum illa concurrat ad productionem intensioris lucis. Hæc dixi ne concederem ter quarere reflexionem repeti, quod si prædicta solutio non omnino placeat: consequentiam admitte, consequens enim nihil absurdum fecit afferret.

Nota in quacunque reflexione siue semel fiat, siue semel, & iterum repetatur, semper aerem in quo fit reflexio manere intensiorem obfistente. Ratio est manifesta. In prima productione lucis directæ aer intensiorem lucem habebat obfistente: postea cum obfistens cum præcipuo luminoso reflectit in aerem intenditur iterum aer, & crescit excessus aeris respectu obfistentis, qui nunquam potest ab obfistente compenari, quia lux reflexa postea in illo recipienda prouenit ab aere, qui quantumvis præcipuo luminoso adiuvetur nunquam effectum intensiorem, neque æqualem in passo non penetrato producit, quia in aere non est specialis densitas, quæ luminosum exciter ad producendum cum illo per modum vnius principij maiorem intensionem, in obfistente remotiori, quam in ipso aere propinquiori eidem luminoso, seu præcipuo agenti.

Ultimò aduerte secundum hanc doctrinam rectè rationem reddi, cur lux producta à sole per crystallum, non solum sit intensior in partibus aeris crystalli anterioribus, sed etiam in partibus aeris post crystallum existentibus, quam in aliis partibus, præcipuo agenti propinquioribus, & à crystallo obfistente, remotioribus: eadem enim ratione propter quam crystallus cum præcipuo luminoso reflectit in partibus anterioribus aeris, similiter in partibus posterioribus à tergo crystalli existentibus maiorem lucem cum ipso agente luminoso, quam luminosum produxerat in aliis partibus aeris sibi propinquioribus, hæc tamen maior intensio, à tergo crystalli producta non dicitur reflexio, quia non retrogreditur actio ad illud producendum, neque aliquid in subiecto distantiori supponitur ad illud productum, procedit tamen ex eodem principio ex quo reflexio nascitur.

PUNCTUM III.

De Antiperistasi.

Antiperistasis dicitur actio, quæ vnum contrarium ad præsentiam alterius magis augetur; verbi gratia, actio.

actio, qua subiectum calidum agente frigido obfessum, magis calefit, vel frigidum calido circumdatum magis frigefit. Dari hanc actionem manifesta demonstrat experientia qua putealem aquam calidiorē in hyeme sentimus cum terrā valde frigidā continetur, & frigidiorē in æstate cum terrā nimis calidā circumscribitur.

2 Affirmant nonnulli apud P. Soar. in Metaphysic. disp. 18. sect. 9. numero 13. tunc ipsam qualitatem intendi actione reflexa, qua res calida à suo contrario obfessa quasdam species in illud mittit, quæ sunt veluti instrumenta ad agendum in illud, cum verò contrarium, his speciebus resistat, illæ in suum principium effectuum iterum redeunt, illiusque calorem intendunt, ita Marf. Venet. & Alber. apud Soar. supra. Rectè dicit Pater Soar. hos Authores incredibilia docere, & difficultatem non soluere. Oppor- teret autem, ipsos nihil docuisse, quod fidem superaret, cum illa quæ docent in hac re non ratione stabiliant, & tantum propter ipsorum fidem amplectenda essent. In primis superat fidem hæc agentia Physica agere per specierum emissionem, ad quid enim calidum species producit in frigido, cum facilius possit calorem producere? experientia enim notum est ad præsentiam caloris calorem produci, & non species, qua ergo probabilitatis specie, species istæ finguntur? Secundo contra omnem bonam philosophiam dicitur species has non admittas à contrario in proprium subiectum redire, accidentia enim non migrant de subiecto in subiectum, & ita non nisi per fictionem apprehendi possunt euntia, & redeuntia. Tertiò quando agentia contraria immediata sunt, species istæ, quibus calidum intenditur, non producantur à calido in frigido, quia ut hæc opinio architectatur frigidum illas non admittit: non producantur extra subiectum, quia agens naturale nihil producit, nisi ex præsupposito subiecto: Ergo calidum illas primo producit in se ipso per actionem immanentem: ergo non redeunt per reflexionem in suum principium. Deinde speciebus admissis difficultas non soluitur, quia species istæ, ut illius patroni asserunt, sunt instrumenta agentis præcipui: ergo non possunt producere effectum ultra illam intensiōnem, quam agens præcipuum potest producere, neque intendere passum, quod idem agens non potest producere, sed agens præcipuum non potest se ipsum intendere, ergo neque species ab illo productæ idem intendere possunt, non enim fortior est virtus specierum, quas produxit agens, virtute eiusdem agentis. Vltimò agens calidum, non potest, neque per se ipsum, neque mediis speciebus intendere aliud subiectum sibi simile, ut probatum est: ergo neque poterit se ipsum intendere.

3 Alij apud eundem Soar. num. 15. docent contrarium à fortiori circumdatum propriæ conseruationis appetitu suā actionem intra se colligere, atque in se ipsum illam conuertere, qua à se ipso intenditur. Hic dicendi modus sustineri nequit, tum quia concedit idem agere in se ipsum, tum quia contrarij præsentia conditio esse non potest ad talem actionem, hæc enim non inuat ad productionem, neque ad receptionem contrariæ qualitatis in subiecto proprio, potius enim contrarium resistit productioni qualitatis oppositæ illi, quam illud producere intendit. Secundo, Qualitas illa, quam agens contrario obfessum producit in se ipso, vel illi naturalis est, vel non, si naturalis est, illam producit deficiente contrario: si naturalis non est, virtutem non habebit ad illam producendam: quia nullo subiectum virtutem habet ad producendam in se ipso peregrinam qualitatem, illi non debita, neque naturalis. Neque potest dici naturalem esse præsentem contrario, secus illo absente: quia præsentia vnius contrarij nimis est alteri extrinseca, ac proinde ratione illius non potest diuersas petere qualitates. Deinde dici nequit aquam in hyeme ad præsentiam frigoris calorem producere appetitu propriæ conseruationis, quia aqua non est productiua caloris, neque calor est conseruatiuus, seu productiuus aquæ. Rursus si subiectum calidum frigido obfessum, ideo agit in se ipsum, quia in frigidum agere nequit, quotiescunque in aliud non posset agere, in se ipsum actionem conuerteret. Hinc duo dari necessum esset: primum omne calidum semper in se ipsum acturum, quotiescunque non valet resistitiam frigidi superare, est non adæquatè illam superare, sed secundum aliquos gradus, aliorum actionem quos non posset in contrario producere in se ipsum esse

reflexurum, quod manifesta experientia falsum esse ostendit. Secundum: Omne agens acturum in se ipsum quotiescunque passum extraneum, in quod ageret, non haberet, quod ab omni veritate alienum est, aqua enim virtutem non habet conuertendi in se totum illud quod produceret in subiecta extranea, si illi essent applicata.

4 Huius experientia disertè rationem reddit Pater Soar. num. 18. vbi asserit duobus modis intendi qualitatem ad præsentiam contrarij, vel ab extrinseco agenti, quod occasione contrarij ibi includitur, & detinetur, vel quia præsentia alterius contrarij recedit extrinsecum, quod propriam qualitatem expugnabat, quo deficiente substantia per propriam virtutem, qualitatem, seu passionem propriam intendit. Vtrumque sic contingit: producit sol tempore æstatis in subterraneis exhalationes quasdam igneas, quæ tempore hyemis cum terræ pori sint valde clausi foras erumpere nequeunt, & ibi detentæ aquam calefaciunt. En quomodo ab extrinseco agente, quod occasione contrarij ibi detinetur aqua natura sua frigida calefiat. Tempore veris, seu æstatis calore solis pori terræ aperiuntur, & ita exhalationes ab eodem sole productæ valent foras proflire, & aquam expeditam relinquunt ut naturam frigiditatem illasam tueatur, vel ut se in eandem iam amissam restituat: idem dicitur de specubus, & subterraneis in quibus terra tempore hyemis his exhalationibus agitata propriam amittit frigiditatem, in quam se restituit, ut primum tempore veris apertis terræ poris exhalationes recedunt. Has exhalationes produci certissimum est, sæpe enim disrumpa terra in iardentissimas flammæ euomunt, quod nuper anno 1632. in Vesuuio Sommæ monte non sine aliquorum populorum strage, & nonnullorum incolumi- tum misero incendio, grauissimoque omnium periculo, visum fuit. Materia harum exhalationum sunt aqua, & terra; causa verò, solares influxus, quibus forsitan coniunguntur alia corpora virtualiter calida, quæ in imis terræ visceribus includuntur.

PUNCTUM IV.

An extensio qualitatis fiat per partes aliquotas, vel proportionales quantitatis secundum eandem intensiōnem & an hæc proportionaliter, vel semper aliquotè decreseat.

1 **M**ulta veniunt sub eodem capite disputanda, à plerisque omiſſa vel sine distinctione exagitata, quapropter placet ex professo explicare, quæ sub præfixo titulo definienda occurrunt.

§. I.

Explicantur disputanda, nonnullaque præmittuntur.

2 **I**nquiri solet an agens agat vniformiter disformiter per partes aliquotas, vel proportionales. Agens intensiorem producere effectum in parte passi propinqua, quam in distant. minoremque intensiōnem producere, quo passum magis distat ab illo, certissimum est in Philosophia, quod suadet ratio à priori desumpta ex maiori approximatione, quæ conditio est ad operandum, & à posteriori, quia, si æquè produceret in parte distant ac in propinqua sicut pars propinqua per qualitatem receptam est productiua qualitatis in parte sibi immediata, similiter pars distans posset in alia parte immediata similem qualitatem producere, & hæc in alia, & sic in infinitum extenderetur sphaera cuiusvis agentis, possetque exigua lucernā totus illuminari mundus. Tandem hoc cuique rustico, & rationis experti notum est experientiā qua maiorem calorem sentimus, quo magis igni approximamur.

3 Difficultas est an agens in certa parte diuisibili subiecti producat tantam qualitatem æquè intensam in omnibus aliis partibus, in quas potest diuidi. deinde aliam remissionem in alia parte diuisibili. & aliquota subiecti secundum eosdem gradus in omnibus proportionalibus, quas claudit aliquota, ita ut intensio qualitatis productæ tantum decreseat per partes aliquotas subiecti, an verò ita per proportionales decreseat qualitas, ita ut nulla possit

P p 4 aliquota

aliquota assignari æquè intensa secundum proportionales, quas includit, sed semper quælibet qualitas, quantumvis minima assignata, vel proportionalis mente concepta intensiorem contineat qualitatem, quam alia immediata ab agenti distantiore, & remissiorem, quam alia, etiam immediata agenti propinquior. Hæc quæstio aliam virtualiter in se continet, an videlicet qualitas simul extendatur in partibus aliquotis subiecti sine successione proportionalium, quas quælibet aliquota in se continet, vel an in productione quarumcumque proportionalium successio interueniat & ordo prioris, & posterioris.

4 Doctores asserentes agens operari vniuniformiter difformiter per partes aliquotas asserere debent extensionem qualitatis simul fieri in parte aliquota, ita vt non prius producat qualitas extensa, neque intensa in vna proportionali, quam in alia inclusa in parte aliquota, quam agens æquè intendit secundum se totam. Probabo efficacissimè hanc conclusionem Contr. 6. Punct. 6. n. 21. Qui dicunt intensiorem decrescere per singulas partes proportionales ex hac conclusione non tenentur asserere qualitatem extendi simul per partes proportionales, aut per aliquotas subiecti, quia successiue, vel simul potest extendi qualitas in parte aliquota subiecti seruato decremento qualitatis vniuniformiter difformiter in singulis proportionalibus. Ex hoc inferitur quod si concludamus intensiorem tantum decrescere per partes aliquotas concludendum esse qualitatem per partem aliquotam simul extendi, & successiorem extensionis, & intensiorem non esse inter proportionalem, & proportionalem sed inter aliquotam, & aliquotam. Si verò dicamus intensiorem decrescere per singulas proportionales, ex alio capite definiendum est, an extensio successiue fiat per singulas proportionales, an verò per aliquotas.

5 Alia quæstio valde præcedentibus affinis ex his suboritur: an videlicet decrementum qualitatis secundum intensiorem fiat secundum intensiorem aliquotam, vel proportionalem. Rem explico. An videlicet quælibet pars partium aliam superas intensiorem qualitatis illam superet intensiorem aliquota, ita vt pars A, propinquior agenti intensiorem aliquota vincat partem B, illi immediatam, & ab agenti distantiorem, an verò illam tantum intensiorem proportionali exsuperet. Doctores asserentes intensiorem tantum crescere, vel decrescere per partes aliquotas subiecti consequenter tenentur asserere partem A aliquotam secundum se totam æquè intensam vincere aliquotam intensiorem partem aliquotam B immediatam æquè intensam secundum omnes sui proportionales, quia excessus ille est in parte determinata assignabilis, & determinatus, & proinde aliquotus, sicut omnis excessus assignatus inter duo aliquotas, quæ possunt ab aliis secerni, aliquotus esse debet, non enim possunt dari duæ quantitates separamur quarum vna vincat alteram excessu proportionali, & non aliquoto. Doctores asserentes intensiorem decrescere per partes proportionales subiecti consequenter dicunt intensiorem secundum suam mensuram proportionaliter decrescere. Ratio enim quæ mouet ad incrementa, vel decrementa assignanda per partes proportionales subiecti, desumpta ex maiori, vel minori distantia, quæcumque illa sit, eodem modo mouebit ad affirmandum decrementa, & incrementa recipere per partes proportionales eiusdem qualitatis, hoc est per proportionalem intensiorem & remissionem.

6 Quæstiones hæc sub his terminis agitate partium proportionalium, & aliquotarum tantum in opinione Aristotelica constituentem continuum ex infinitis partibus, locum sibi vindicare valent: sub aliis tamen eodem modo disputari possunt in opinione Zenonis in quo inquirendum est, an intensio decrescat per singula indiuisibilia, vel an tria, vel an quatuor inæqualiter ab agente distantia æqualem intensiorem sibi sumant, & tria immediata minorem recipiant, deinde an indiuisibile excedens aliud immediatum in intensiorem illud excedat vnicum tantum indiuisibile qualitatis, an verò tribus quatuorve indiuisibilibus, in his enim quæstionibus eadem proportione in vtraque opinione philosophandum est.

Placuit claritatis gratia quæstiones has ita distinctè proponere, & explicare, licet omnes coincident in illam communiter agitam inter recitiores, an videlicet agens vniuniformiter difformiter operetur per partes subiecti aliquotas, vel proportionales, ex hac enim pendet alia, An videlicet quodlibet incrementum intensiorem sit aliquotum, vel proportionale, & similiter: An necessarium simul extendatur

qualitas in parte subiecti aliquota. Dicæ quid alij senserint de quæst. quæ reliquarum est caput, posteaque mea sententia explicata, & ex illius conclusione, & prædictis fundamentis quid in aliis similibus dicendum sit faciliè inferam.

S. II.

Hurtadus, & Arriaga referuntur, & refelluntur.

Hurtadus disput. 3. section. 3. subsect. 1. num. 14. Arriaga disput. 2. sect. 3. subsect. 1. docent agens non agere vniuniformiter difformiter per partes proportionales, neque per singula puncta, sed per partes aliquotas: pro hac conclusione argumentum do vtrique commune. Si viuens ageret vniuniformiter difformiter per partes proportionales, ita successu temporis attenuabitur materia alimenti, vt non maneat sufficiens pro forma panis, etiam si contineat partes diuisibiles, quia forma substantialis requirit certam, & determinatam materiam, ergo tunc corrumpetur tota illa forma panis, & in eodem instanti introduceretur forma viuentis, & cum illa dispositiones omnes ad illam requireretur, quia forma panis ex defectu materie cõseruari non potest, neque materia potest esse sine forma, ac proinde necessum est vt in eodem instanti, quo corrumpitur forma panis introducat forma viuentis, & cum hoc non possit esse sine suis dispositionibus necessum erit vt in eodem instanti, quo introducit forma introducantur dispositiones: ergo introducantur simul in materia diuisibili: ergo agens non agit vniuniformiter difformiter per singulas proportionales.

Hoc argumentum multis modis infringi potest. In primis teneo formas substantiales non viuentium non requirere determinatam materiam diuisibilem ad conseruationem, neque ad primam sui generationem, & secundum hanc sententiam augmentum procedere non potest. Doctores tamen hæc determinatam materiam requirere, & augmentum eodem modo in hos Authores contorqueo. Suppono agens agere vniuniformiter difformiter, non per partes minimas, neque proportionales, sed per aliquotas: verbi gratia, per digitales, & simul disponere partem quandam digitalem alimenti, deinde aliam digitalem, vel minorem. Cur non aliquando continget, vt alimentum per partes digitales dispositum non ita aliquando attenuetur, vt id quod dispositum non est ad formam viuentis, & manet sub forma panis sufficiens non sit ad conseruandam formam panis. Rem explico. Suppono minimum panis esse partem digitalem, & applicatam fuisse viuenti materiam panis habentem septem partes digitales cum dimidia. Suppono similiter viuens agere vniuniformiter difformiter per partes digitales. Tunc viuens primo disponit primam partem digitalem alimenti, deinde secundam, &c. quousque perueniat ad septimam, & dimidia restans manebit absque dispositionibus viuentis, deinde sine forma panis, quæ non poterit in illa conseruari. Dicant modò Hurtadus & Arriaga quid tunc fiet: Porro eodem modo premit hæc difficultas in vtraque sententia.

Respondere poterunt agens disponens materiam vniuniformiter difformiter per partes aliquotas digitales prædicto casu simul dispositurum partem vltimam digitalem cum extrema dimidia: partem digitalem, quia natura sua agit hoc modo, dimidiam aliam quia in eodem instanti, in quo pars præcedens dispositur manet sine forma panis ex defectu materie, & sine dispositionibus illius, ac proinde in eodem necessum est illam disponere pro formâ viuentis, ne materia detur sine forma, quod facile fieri potest cum absint dispositiones contrariæ potentes resistere. Sed eodem modo respondere poterunt asserentes agere vniuniformiter difformiter per partes proportionales ex natura sua, & in illo casu per accidens dispositurum simul partem aliquotam. Hæc in sententia quæ docet formam substantialem non viuentium requirere determinatam quantitatem; in nostra verò, quæ id negat, argumentum solutione non indiget.

Arguunt secundò Hurtadus & Arriaga. In prima generatione viuentis formam illius introducit simul in materia aliquota, & determinata. ergo agens disponit simul totam illam materiam. Probat consequentiam: si prius disponeret dimidiam partem illius, pars illa disposita non posset recipere formam viuentis, quia hæc requirit maiorem aliam materiam, neque retinere formam seminis, quia hæc non potest subsistere cum dispositionibus viuentis propriis seminis expellentibus. Deinde si dimidia pars

pars minimi ad formam viuentis requisiti, prius alia dimidia disponitur, sequitur formam viuentis produci in minori minimo, quia in eodem instanti, quo introducuntur dispositiones ad formam, introducitur forma; sed prius introducuntur dispositiones ad formam viuentis in minori minimo, quam in minimo: ergo forma producit in minori minimo.

11 Vitium hoc talem leue est: illud breuiter excutio. Nego sequelam. Ad confirmationem Respondeo: forma viuentis introducitur in eodem instanti, in quo introducuntur dispositiones illius, non in quacumque materia, sed in materia sufficienti illam recipere, ac proinde quando hæc sunt introductæ in materia minori minima non introducitur forma. Deinde concedere possem absolute formam, introduci in eodem instanti, quo omnes illius dispositiones peraguntur, quia tamen dispositiones illius sunt qualitates non tantum sub tanta intensione, sed etiam sub tanta extensione, implicat dari dispositiones viuentis in minori minimo, cum via ex dispositionibus sit extensio qualitatis per totum minimum, & integra quantitas, qua minimum constituitur.

12 Primum argumentum fortius vrget, sed Hurtadum & Arriagam asserentes agere vniformiter difformiter per partes aliquotas, in illos illud conicio. Pono agens agere vniformiter difformiter per partes digitales, & formam viuentis introducendam requirere materiam habentem partes digitales: Tunc pars dimidia materiæ minimæ requisita ad formam viuentis haberet dispositiones ad hanc, & careret dispositionibus requisitis ad formam panis: ergo hanc non posset retinere cuius dispositionibus caret, & illam ex defectu extensionis recipere non valeret. Dicant Hurtad. & Arriag. quid tunc fieret. Et suum argumentum aperte dissoluit, interim tamen pro omnibus illud placet dissoluere.

13 Respondemus materiam seminis minorem minima requisita ad introductionem viuentis dispositam pro viuentis forma recepturam formam spermatis, quia forma viuentis introduci non potest ex defectu materiæ, ac proinde tunc forma seminis non expelletur forma viuentis, neque corruptetur ex defectu dispositionum, quia vt dixi Controuersia 1. Puncto 4. forma substantialis non dependet in secundo instanti conseruationis à suis dispositionibus, neque illi obstant dispositiones contrariæ, nisi quatenus impossibilem formam secum afferunt, quæ non adueniente præcedens forma cum illis cõseruari poterit, licet in statu violenti, quia impeditur suas dispositiones producere.

14 Hurtado iam deuictio adhuc vires resumit Arriaga, nonnullique experientis aduersarios impetit. Desumit primam ex speciebus soni, videmus enim in vicina distantia æquæ ab omnibus audiri sonum, etsi vnus alio magis distet. Deinde in maiori distantia non æquæ ab omnibus auditur, vt patet in homine ligna scindente, cuius prius à longè videmus ictum, quam editum sonum audiamus: ergo sonus intra aliquam distantiam exiguam æquæ celeriter, & intensè producit species sui, in alia verò maiori tardius suas diffundit species, quæ distantia aliquotæ sunt, & non proportionales: ergo agens vniformiter difformiter operatur per partes aliquotas, & non proportionales.

15 Hanc experientiam docet Arriag. non posse alio modo explicari, si tamen ab actu ad potentiam consequentia valet planè fallitur: illam enim facile explico. Afferro species soni contrario carere, ac proinde in eodem instanti produci in tota sphæra actiuitatis agentis, vnde prouenit, vt omnes, qui intra illam sphæram continentur, eodem tempore sonum audiant, sicut omnia corpora, quæ sunt intra sphæram actiuitatis solis eodem instanti illuminantur, quod autem à longè prius videatur ictus, quam audiat sonus, idè est, quia color, & lux maiorem habent actiuitatis sphæram, quam sonus, & idè ille qui à longè videt est intra sphæram actiuitatis lucis, & coloris, non verò intra sphæram actiuitatis soni: postea verò mouetur aer, qui est subiectum soni, & magis approximatur homini qui ictum videt, quæ approximatione constituitur homo intra sphæram actiuitatis soni, & illum per receptionem specierum valet sentire.

16 Hæc est ratio experientia adductæ, quæ sententiam Arriagæ nullo modo potest probare, quia sonus eodem tempore percipitur per maximum loci spatium, sæpè enim per vnus miliaris circuitum eodem tempore ab omnibus auditur, & breuissimum est spatium, quo successiuè percipi-

tur, & sæpè nullum, quod signum euident est in instanti diffundi species illius per totam sphæram, in qua sub vna eademque indiuisibili approximatione potest produci.

17 Secundam experientiam desumit Arriag. ex luce solis, quæ si continenter decresceret iuxta maiorem à Sole distantiam, dum ad nos accedit, prope infinitum decreuisset, quia sunt prope infinita puncta inter nos, & solem, cum tamen illam videamus ad nos cum notabili intensione peruenire, non dicendum est ita continuo decreuisse. Respondeo per tot indiuisibilia lucem solis ad nos peruenientem decreuisse, quot sunt puncta inter nos, & solem, cuius opus positum Arriag. non conuincit.

§. III.

De duorum recentiorum expendantur placita.

18 Pro sententia diminuentem intensiorem per partes proportionales à posteriori à nonnullis argumentum desumitur: si intensio decresceret per partes proportionales sequitur dari proportionalem extra aliquotam, quod admitti nequit, quia de ratione proportionalis est, cum aliis aliquotam componere, & in illa includi. Probat sequelam: si pars proportionalis est intensæ vt octo, & alia immediata vt septem, aliaque vt sex &c. intensio vt octo est in parte proportionali tantum, & non in aliquota: ergo datur proportionalis intensæ vt octo, separata ab omni alia, seu intensio vt octo partis proportionalis cum nulla alia vnita secundum illam rationem extensionis, quia nulla alia est intensæ vt octo. Sic arguitur de parte proportionali intensæ vt septem, quæ secundum illam intensiorem cum nulla alia potest continuari: non cum subsequenti, quæ tantum est intensæ vt sex, non cum præcedenti, quæ est intensæ vt octo, ac proinde cum nulla, quia nulla est eiusdem intensiorem cum ipsa.

19 Nouus nescio quis argumentum est meditatus, cui visum fuit efficax in prima parte proportionali: non verò in sequentibus quapropter rem ita composuit. In prima parte subiecti producit pars qualitatis æquæ intensæ per partem aliquotam extensionis, nē detur proportionalis extra aliquotam in aliis verò decrescit qualitas per partes proportionales, quia primā parte aliquota intensæ vt octo, proportionalis immediata intensæ vt septem vnitur cum prædicta antecedenti, septimus enim gradus caloris existens in parte tantum intensæ vt septem vnitur cum septimo existenti in parte præcedenti intensæ vt octo.

20 In hunc recentem insurgit alius doctrinā nobilis, & clarus ingenio, illūque insignis inconsequentia damnat, & præcedens argumentum magnificat, sed quod iure recentem inconsequentia deferat, & qua ratione tanti argumentum esset clarè explicabo. Sic arguit: si immediatè post primam, aliquotam qualitas proportionalis decrescit, sequitur partem proportionalem intensam vt septem immediatam aliquotæ intensæ vt octo esse extra omnem aliquotam, patet consequentia: proportionalis intensæ vt septem est extra subsequentem intensam vt sex, & extra antecedentem intensam vt octo: prima pars admittenda est in doctrina illius recentis. Secunda probatur: pars intensæ vt septem adæquatè distinguitur ab antecedenti intensæ vt octo: ergo est extra illam. Facilis est solutio, si dicas partem intensam vt septem esse extra intensam vt octo, non tamen esse extra omnem aliquotam, sed intra partē aliam aliquotam compositam ex ipsa, & ex parte aliquota antecedenti.

21 Non latuit hæc solutio acutum recentem, contra quam sic arguit. Pars proportionalis non potest cum aliquota proportionalem componere, quia id quod resultat ex determinato, & indeterminato est indeterminatum: ergo non potest esse pars aliquota, quæ intrinsecè determinationem dicit. Deinde quia aliquota est vtrique terminis finita, & determinata: ergo si illi vniretur pars indeterminata: indeterminata maneret, & non aliquota. Tertiò quia fieri nequit adhuc de potentia absoluta, vt parti determinatæ fiat additio indeterminata, cum enim hæc sola produceretur iam ex parte actionis, & ex parte termini aliquod daretur indeterminatum.

22 Quantis peccat discursus! prima ratione validissimæ incipiant impugnationes. Afferit nō posse ex proportionali, & aliquotā partem aliquoram componi. Rogo hunc recentem, an aliqua pars proportionalis detur in continuo necesse neget, destruit suppositum questionis: si affirmat: ergo pars proportionalis est in aliquota, quod ipse propugnat: ergo

ergo aliquota componitur ex proportionali, & aliis com-
partibus; ergo recte potest proportionalis aliquotam com-
ponere. Dices proportionalem posse aliquotam compo-
nere simul cum aliis proportionalibus, non verò cum ali-
quota. Egregie sanè! Arguis ex determinato, & indeter-
minato non potest determinatum confurgere, & dices ex
duobus indeterminatis posse determinatum coalescere.
Deinde sume tibi quamlibet partem aliquotam, & mente
ab illa proportionalem deme, id quod remanet aliquotum
est, quod cum proportionali dempta partem aliquotam
componebat: ergo ex proportionali, & aliquota aliquota
componitur. Res est luce clarior.

23 Venio ad secundam partem, quã docet partem aliquo-
tam mansuram indeterminatam, si illi addatur aliquid in-
determinatum, cui facile ex dictis supra respondeo. Si-
cut enim ex determinato, & indeterminato determinatum
componitur, sic indeterminatum determinato adiunctum,
simul cum illo fit quoddam determinatum, ac proinde
pars indeterminata determinatæ vnita simul cum illa de-
terminata fieret habens vltimum terminum, quo tota
pars composita clauderetur, quod necessariò accidit in
quacumque extensione, quæ non incipit à parte aliquota,
sed à parte proportionali, in qualibet enim aliquota dan-
tur plures proportionales spatium successiue occupantes:
ergo antequam à primo puncto extensionis perueniamus
ad percurrendum aliquotam, debemus proportionalem
pertransire: ergo in continuo prius est pars proportio-
nalis, quam aliquota, si ab illius initiatio incipiam, ergo in
quacumque aliquota, versus terminum est vnita propor-
tionalis aliquotæ, cum qua aliam aliquotam seu totum
constituit.

24 Haud fortius est tertium fundamentum: asserit non
posse fieri adhuc de potentia Dei absoluta, vt proportio-
nalis produceretur sola, daretur iam aliquid indetermi-
natum ex parte termini, & ex parte actionis. Respondi iam
hanc partem produci vnitam anteriori, qua vnione deter-
minatam constituit: sed insto: pars proportionalis datur
& producitur; ergo per actionem proportionalem: ergo
eodem modo potest inferri dari aliquid indeterminatum
ex parte actionis, & ex parte termini. Dices proportio-
nalem produci simul cum aliquota. Bellè sanè, sed cur non
diceret propugnator huius modi philosophandi partem pro-
portionalem intensam vt septem produci cum anteriori
aliquota intensam vt octo, cum qua aliquotam constituit, &
ita non produci solam? Secundo Respondeo partem illam
proportionalem productam illiusque actionem vniri parti
aliquotæ termini, & actionis immediatè precedenti, ac
proinde nunquam dari partem proportionalem actionis,
seu termini separatam à parte aliquota.

25 En hunc dicendi modum solum omnibus obiectioni-
bus, quibus impugnabatur, quem ego ex alio capite longè
diuerso reuicio. Eadem est ratio desumpta à priori vt agēs
agat vniformiter difformiter per partes proportionales in
prima parte aliquota sub ecti, ac in reliquis, & ex alio ca-
pite non sequitur proportionalem esse extra aliquotam ex
eo, quod in prima aliquota agat vniformiter difformiter
per eius proportionales: ergo eodem modo ager in omni-
bus partibus. Prima pars antecedentis patet, quia ratio
agendi vniformiter difformiter per proportionales in par-
tibus distantibus est maior approximatō, quam habet vna
proportionalis respectu alius, sed in priori aliquota vna
proportionalis est approximatior alia proportionali: ergo
eadem est ratio agendi vniformiter difformiter in priori
aliquota, ac in aliis.

26 Secunda pars antecedentis videlicet non sequi propor-
tionalem esse extra aliquotam, ex hoc agendi modo indi-
get probatione, quam vt præstem pono partem intensam
vt octo posse vniri secundum omnem intensiōem parti
intense vt septem eiusdem qualitatis existenti in parte
immediata subiecti, quod facile ex mea sententia non cō-
stituent subordinationem graduum probare potero. Qui-
cumque gradus quem tu octauum appellas qualitatis in-
tense vt octo est eiusdem rationis cum alio quocumque
gradu extensionis vt septem existens in parte immediata
subiecti: ergo omnes octo gradus poterunt vniri cum om-
nibus septem immediate subsequētibz. Dices posse
vniri omnes diuisiue sumptos non tamen collectiue, quia
vnitis septem gradibus partis intense vt octo cum aliis
septem partis intense vt septem, iam octauus, qui reman-
et in priori parte non inuenit alium in sequenti cum quo

vnitur. Sanè castissimum connubium meditaris hanc gra-
dum vnionem, cum dicis non posse duplicem gradum in-
tensionis vt octo vniri gradui intensiōis vt septem, sed
profectò falleris, nulla est enim ratio propterquam quili-
bet gradus huius intensiōis, non possit vniri cum pluri-
bus intensiōis subsequētibz, sicut in intensiōe vnus gra-
dus non solum potest vniri alij existenti in eodem subie-
cto, sed omnibus aliis, quibus subiectum est commune, de
facto contingere, quam plurimi autumant. Omitto com-
mune refugium partium infinitarum proportionaliū, quas
se mutuo posse correspondere singulas singulis in quocum-
que composito, etiam si vnum alterum in aliquotis exce-
dat communiter affirmant Aristotelici, quia vnum infinitu-
m aliud excedere non potest.

Hoc fundamento præiacto sic arguo iuxta dicendi mo-
dum, de quo nuper agebam. Potest constitui pars aliquo-
ta constans ex vna proportionali vt octo, alia vt septem,
alia vt sex &c. ergo potest aliquota componi ex propor-
tionalibus omnibus inæqualiter intensis: vt ergo & conti-
nuo consequens illatum iuxta prædictum modum: in passu
vnus vnusque, verbi gratia, tantus producitur calor æquè in-
tensus in primo palmo, postea verò decrescit qualitas per
omnes proportionales: assigno ergo palmum secundum
extensio qualitatis per illum diffusam partem aliquotam cō-
stituit, & est inæqualiter intensam per omnes proportio-
nales: ergo datur pars aliquota per omnes proportionales
inæqualiter intensam: ergo sicut hoc contingit in secundo
palmo potest etiam in priori contingere, quin detur in ali-
quo illorum pars proportionalis extra aliquotam. Conful-
to dixi, assigno secundum palmum, non diuido, quia si il-
lum diuiderem diceret iuxta doctrinam supra traditam
primam partem illius palmi scilicet digitalem fore æqua-
liter intensam secundum omnes proportionales: adeo tan-
tum illum mente ab alio præcindo in quo præciso sine
villo respectu ad palmum præcedentem non inuenio pro-
portionalem extra aliquotam, etiam si nihil illius sit æquè
intensum.

Concludo ex dictis non fore proportionalem extra ali-
quotam, etiam si agens agat vniformiter difformiter per
partes proportionales, in prima parte aliquota, & in subse-
quentibus, quia intensio vt octo, etiam si tantum reperit-
tur in parte proportionali, vnitur intensiōi vt septem, &
intensiōi vt sex, & aliis immediatè subsequētibz, cum
quibus aliquotam constituit intra quam continetur. Ad
argumentum in forma respondeo, distinguendo conse-
quens: ergo pars proportionalis est extra aliquotam æqua-
liter intensam secundum omnes proportionales in ipsa
contentas, concedo consequentiam: est extra aliquotam
inæqualiter intensam secundum proportionales, quas con-
tinet, nego consequentiam.

Obiicies intensio vt octo tantum reperitur in vnica
parte proportionali: ergo pars proportionalis intensa vt
octo poterit assignari, & erit determinata, quod est contra
rationem partis proportionalis. Respondeo nullam partem
posse assignari adæquatè intensam vt octo, neque posse
dici intensio vt octo informat hanc partem adæquatè, quia
cum qualibet pars proportionalis includat in se alias infi-
nitas, quarum vna habet intensiorem calorem, alia non
potest esse æquè intensa secundum omnes, quas in se con-
tinet, ac proinde non potest esse adæquatè calida vt octo.
Secundò pars calida vt octo tantum poterat esse illa, quæ
est immediata agenti, sed nulla potest esse adæquatè agen-
ti immediata, quia cum habeat prius, & posterius, inter
posterius, & agens mediat prius: ergo nulla potest esse
adæquatè intensa vt octo.

Rem totam cape in approximatione vnus corporis ad
aliud. Pone tibi lignum applicatum. Hæc approximatō
ligni decrescit per partes proportionales, quin vna pro-
portionalis sit extra aliquotam, sed in aliquota, cuius om-
nes proportionales in ipsa incluse inæqualiter à te distat:
ergo eodem modo intensio poterit decrescere per partes
proportionales, quin reperitur proportionalis extra ali-
quotam, sed intra aliquotam quarum omnes proportio-
nales inæqualem intensiōem recipiant. Approximationem
ligni decrescere per partes proportionales euident est,
quia cum omnes partes proportionales ligni successiue
spatium occupant, vna prior alia, posterior distat per to-
tum spatium, per quod distat prior, & in super per spatium
proportionale quod prior occupat.

Dices, maiorem, & minorem approximationem, &
distantiam

32 distantiam in ligno esse eiusdem omnino rationis; sunt enim partes presentie omnino aequales quin intrinsece una excedat aliam. Intensio autem maior, & minor inter se differunt, & intensio maior superat in gradu sibi intrinseco. Video rationem dispari, nihilominus rem explicat, & probat exemplum a me adductum. Sicut enim in maiori applicatione concipimus excessum aliquem, quem in minori non reperimus, & hunc decrecentem percipimus per singulas partes proportionales, quin apprehendamus proportionalem extra aliquotam, recte inferitur non argui ex accretione, & diminutione per singulas proportionales fore aliquam extra omnem aliquotam. Deinde sicut accretio, & decretio extrinseca maioris, & minoris approximationis contingit in presentis, quin reperiatur pars proportionalis huius extrinsecae accretionis extra aliquotam eiusdem: sic poterit contingere accretio, & decretio intrinseca in qualitate per singulas proportionales, quin aliqua huius intrinsecae accretionis extra omnem aliquotam eiusdem reperiatur.

33 Inquires, casu, quo vnatur intensio vt octo partis proportionalis A, cum intensio vt septem proportionalis B, an indiuisibile intermedium sit habitum intensiorem vt octo, vel vt septem. Respondeo vtrumque posse facile defendi, quia cum aliquis gradus partis intense vt septem sit vnendus duobus gradibus intensi vt octo, poterit vniri distinctis indiuisibilibus vnitiis, & tunc tot erunt indiuisibilia vnitiua in indiuisibili intermedio, quot sunt gradus in parte intensa vt octo. Poterit insuper illis vniri per idem omnino indiuisibile vnitiuum terminatum ad duos gradus partis intense vt octo, & ad vnum partis intense vt septem, & tunc indiuisibile tantum erit intensum, vt septem, quia non habebit plura indiuisibilia intensiorem, quam sunt gradus in parte intensa vt septem.

34 Ne mireris me dixisse reperiri posse plura indiuisibilia vnitiua intensi in indiuisibili quantitate, quam sunt gradus in altero extremo, addo non repugnare ex ratione modi vtrumque extremum esse tantum intensum vt quatuor, & indiuisibile intermedium esse intensum vt sex, vel vt octo per additionem vnus vnitiui ad aliud, quia possunt gradus extremorum vniri inter se non tantum vnione terminata vnus gradus ad aliud, sed pluribus vnionibus eiusdem indiuisibilis gradus existentis in hoc extremo terminatis ad plures gradus existentes in altero. Rem proba, & explico. Pono hanc partem quantitatis habere quatuor gradus caloris A, B, C, D, & aliam quatuor alios, A, B, C, D. Poterit gradus A vniri gradui A per indiuisibile receptum in puncto quantitatis, & gradus B vniri gradui B per aliud vnitiuum, & sic gradus C, & gradus D: quibus vnionibus factis vtrumque extremum, & indiuisibile intermedium aequalem habebunt intensiorem. Postea vero sine accretione intensiorem partium poterit gradus A huius extremi vniri gradui D alterius extremi per aliud indiuisibile vnitiuum subiectatum in indiuisibili intermedio quantitatis, quia vnione indiuisibile quantitatis erit intensum vt quinque, & extrema tantum vt quatuor. Deinde idem gradus A poterit vniri per aliud indiuisibile quantitatis subiectatum in eodem indiuisibili quantitatis gradui C, & iam indiuisibile quantitatis erit intensum vt sex, & sic rursus per aliud indiuisibile poterit vniri gradui C, & per aliud gradui D, quibus crescit intensio indiuisibilis quantitatis non crescente extremorum intensiorem. Idem dicito de gradibus B, C, D, respectu aliorum quorum vnione poterit indiuisibile quantitatis longe intensiorem vincere extremorum qualitatem.

35 Dixi non repugnare ex ratione modi, ac proinde affirmo saltem supernaturaliter posse contingere, & tamen naturaliter accidere inficior, quia illa intensio maior in indiuisibili, quam in vtroque extremo a nullo agente produci valet, non ab altero extremo, quia nullum agens producit qualitatem intensiorem, quam in se habet, non ab agente extrinseco, quia hoc producit vniformiter difformiter secundum maiorem, vel minorem applicationem, & dari nequit agens diuisibile, quod secundum aliquam, quod diuisibile sui sit magis applicatum indiuisibili parti, quam alteri eiusdem extremo: ergo tantam intensiorem producit in extremo, quam in indiuisibili vnitiuo illius. Deinde do esse magis applicatum indiuisibili, quam cuiuslibet extremo: hic excessus applicationis tantum est indiuisibilis, ac proinde ad productionem vnus tantum indiuisibilis qualitatis conducere possit.

35 Vltimo aduerto me in hac re locutum fuisse cum Aristotelicis, qui partes proportionales appellant indeterminatas, quia continui compositionem iuxta illorum modum loquendi suppono, quem in quacumque opinione falsum iudico, quia in rerum natura nihil est indeterminatum, neque vagum, seu quod determinatum non sit, sed tantum pars proportionalis dicitur indeterminata, non quia quacumque in indiuiduo determinata non sit, sed quia ex conceptu partis proportionalis vt sic, non significatur determinata quantitas, sicut significatur in palmo, vel vlna, quia ablata portione aliqua ab hac proportionali quae remanet eodem modo dicitur proportionalis pars, ablata autem quacumque portione ab hoc palmo, id quod remanet palmus non est.

S. IV.

Duo alia argumenta expenduntur.

36 **A**lia mihi suborta fuit cogitatio, quia non leuiter propendebam ad affirmandum, agens agere per partes proportionales vniformiter difformiter. Sic illam explicatio: Argumentumque ad hanc conclusionem probandam expendo. Agens producit tantam intensiorem sub hac tantum indiuisibili approximatione: ergo agit vniformiter difformiter per partes proportionales: tenet efficacissime consequentia, quia si ageret vniformiter difformiter per partes aliquotas eandem intensiorem produceret intra diuisibilem approximationem maiorem, vel minorem quae reperiretur in partibus contentis inter aliquotas inaequaliter distantibus. Antecedens proba. Agens calidum vt quatuor tantum producit calorem vt quatuor in passo aequè denso, vel raro, omisso modo opinionem asserentem agens praenimia densitate posse producere in passo raro non penetrato tantum quantum in se habet, quando est indiuisibiliter penetratum cum illo, sed penetratio dicit hanc indiuisibilem approximationem: ergo calidum vt quatuor tantum producit calorem vt quatuor sub indiuisibili approximatione. Maiorem omnes admittunt: Minor per se patet, quia si duobus corporibus penetratis vnus per minimum indiuisibile moueatur altero immoto, omnes partes, & indiuisibilia illius amittent approximationem, quam antea habebant: Agens vero non producere, nisi sub hac indiuisibili approximatione tantam intensiorem, suadetur facile, quia ablata penetratione maior approximat, quae potest esse, est immediata. Agens vero non producere tantam intensiorem quantum in se habet in passo immediato per se patet, alias in infinitum protenderetur lux producta à luminoso, quia tantam produceret intensiorem quantum in se habet in parte immediata, & hac in alia, &c.

37 Rem accipe: Calidum vt quatuor tantum producit calorem vt quatuor sub hac indiuisibili approximatione, nempe sub penetratione, quae est omnium maxima: ergo tantum producit calorem vt tria sub alia indiuisibili approximatione, idem dico de calore vt duo; ergo non agit vniformiter difformiter per partes aliquotas, quia si per has ita ageret sub diuisibili approximatione, quae magis, & minus reciperet, eandem indiuisibilem intensiorem produceret.

38 Vt primò hae cogitatio mentem occupauit, maximo pere arripit, sed re attentè inspecta non premor argumento. Respondeo principium efficiens vniformiter difformiter per partes aliquotas producere tantam intensiorem sub diuisibili approximatione respectu aliquarum partium contentarum in parte aliquota, non verò totius partis aliquotae in qua producit aequalem intensiorem, exempli gratia: Hoc agens calidum producit quatuor gradus caloris in primo palmo immediato, si palmus immediatus habeat minorem aliquam approximationem, quam habet quando est immediatus quantumvis illa minima sit, iam agens non produceret calorem vt quatuor in toto illo palmo, quia si palmus separatur ab agente per partem aliquam quantumvis exiguam, iam totus ille non remanet intra sphaeram, in qua agens producit aequalem intensiorem, quia tanta pars palmi, quantus fuit motus, vel quanta fuit distantia per quam motus fuit factus constituitur extra distantiam palmarem, in qua agens producit calorem aequè intensum: ergo agens non producit calorem aequè intensum, quantumvis agat vniformiter difformiter per partes aliquotas

aliquotas in parte aliquota adæquata sub approximatione recipiente magis, & minus, sed sub hac indiuisibili in tota parte adæquate sumpta, & sub diuisibili in aliquibus partibus illius. Hoc quidem, continget in passo penetrato, quod si sit palmare, & penetratur cum agente palmari, in totum illud ager quantum in se habet, si verò penetrationem amittat per partem aliquam valde exiguam, agens produceret quantum in se habet in partibus penetratis, non verò in illa, quæ per amissionem penetrationis constituta est extra spheram diuisibilem in qua calidum ut quatuor calorem ut quatuor producit.

39 Ad illud, quod additur penetrationem consistere in indiuisibili, Respondeo hanc numero penetrationem, & penetrationem adæquatam huius palmi cum illo indiuisibili consistere: non verò penetrationem inadæquatam palmi ad palmum, quia præsentis respicientibus diuersa spacia possunt partes huius palmi penetrari cum his, vel illis partibus alius palmi existentis semper in eodem spatio.

40 Posses instare, indiuisibile quantitatis (demus hoc mente præsum à reliquis, vel re iuxta Zenonis sententiam) calidum ut quatuor tantum produceret calorem ut quatuor in indiuisibili penetrato & non immediato: ergo tale indiuisibile non produceret eandem intensiorem per spatium diuisibile: ergo non agit vniformiter difformiter per spatium aliquorum. Respondeo indiuisibile præsum à partibus adhuc penetratum cum passo forsan non producturum quantum in se habet ratione paruitatis materię, dato tamen totam suam intensiorem in passo penetrato, & non in immediato producere; tantum infertur agens indiuisibile non agere vniformiter difformiter per partes aliquotas, quia cum indiuisibile sit indiuisibile habet spheram ad tantam intensiorem, non verò agens diuisibile, quod spheram potest habere diuisibilem ad eandem intensiorem, iuxta illius diuisibilem naturam. Hæc sententia Zenonis si iuxta illam indiuisibile potest realiter separari ab aliis. In sententia verò Aristotelis quantumuis indiuisibile mente præscindatur realiter est coniunctum cum partibus, à quibus indiuisibiliter procedit actio ab indiuisibili simul proueniens.

41 Aliud occurrit difficile argumentum à posteriori desumptum in sententia Aristot. contra modum agendi vniformiter difformiter per partes aliquotas. Do illud: sequitur ex hoc modo agendi extensionem non posse fieri successiue, adhuc per minimam partem proportionalem temporis, quia in qualibet harum sunt infinitæ proportionales: ergo si in qualibet proportionali temporis extenditur successiue qualitas, extenditur per infinitas aliquotas. Probo consequentiam. Si agens agit vniformiter difformiter per partes aliquotas quocumque qualitas acquirit intensiorem, illam acquirit in parte aliquota subiecti, quia simul necessarîo producenda est tota extensio qualitatis in parte subiecti, quæ æqualem respicit intensiorem: ergo si per infinitas partes acquirit qualitas in qualibet nouam extensionem, acquirit infinitas extensiones aliquotas: ergo qualitas erit infinitè simpliciter extensa, si illius extensio sit successiue, & continuè in minima parte proportionali temporis.

42 Totam illationem huius argumenti legitimam esse existimo: illam tamen concedere nullum esse inconueniens nonnullis existimabit; sed ex illa posse arguere; Extensio non potest produci successiue: ergo non poterit produci continuè, seu in mensura continua: ergo non potest produci in parte temporis, quod non concedes: Probo consequentiam. Productio facta in parte temporis est essentialiter successiua, quia pars temporis essentialiter habet prius, & posterius, & est essentialiter continua, quia essentialiter dicit vniones partium, alias non esset pars diuisibilis, sed purum indiuisibile, seu eorum aggregatio: ergo productio facta in tempore est continua, & successiua, sed extensio non potest produci continuè & successiue: ergo non potest fieri in tempore. Respondeo productionem factam in tempore essentialiter esse successiuam extrinsecè, & ratione mensuræ, in qua fit, hoc est, fieri in mensura successiua non tamen includere successionem intrinsecam, hoc est fieri vnam partem priorem alia, quia sicut actio in diuisibilis terminum indiuisibilem respiciens, v.g. productio Angeli fieri potest in repace diuisibili habente prius, & posterius, & tamen ipsa fiet tota simul, sic actio diuisibilis potest ex parte sui fieri sine ordine prioris, & posterioris tota simul in mensurâ habere prius, & posterius.

Dico primò qualitatem in primo instanti, quo subiectum incipit illam recipere necessarîo extendi per partem aliquotam subiecti, & intendi per intensiorem aliquotam in qualibet parte proportionali subiecti. Hæc conclusio non potest inter Aristotelicos dubitari, quia si in illo instanti extenderetur per partem proportionalem subiecti, vel intenderetur intensiorem proportionali in aliqua parte, daretur in illo instanti intensio, vel extensio proportionalis qualitatibus separata ab aliquota, quia in illo instanti nulla datur qualitas præter illam, quæ in ipso producit: ergo si illa est tantum proportionalis absque aliquota remanebit.

Posses obicere nos dixisse intensiorem ut octo vnus partis proportionalis subiecti posse vniri cum intensiorem ut septem alius proportionalis, & sic cum aliis partem aliquotam componere: ergo etiam si daretur pars aliquota subiecti, quarum proportionales tantum haberent proportionalem intensiorem, possent hæc proportionales intensiorem aliquotam componere. Respondeo negando consequentiam, vel distinguendo consequens. Possent aliquotam extensionem cum proportionali intensiorem componere, concedo consequentiam, Possent aliquam intensiorem aliquotam componere, nego consequentiam. Ratio est facilis. Ex duabus intensiorem existentibus in diuersis partibus subiecti non fit vna maior intensio, hæc enim respicit indiuisibiliter subiectum omnino idem. Nos verò cum diximus intensiorem ut octo existentem in parte proportionali subiecti cum intensiorem ut septem vniri, existenti in parte immediata, & sic cum aliis ad aliquotam componendam, locuti sumus de aliquota extensionis, quæ sit partibus existentibus in diuersis partibus subiecti, non verò de aliquota intensiorem, quia in mensura intensiorem qualitas ut octo in quacumque proportionali subiecti, vel indiuisibili constituitur, est aliquota, & non proportionalis.

Dico secundò: in mensura durationis suæ diuisibili suæ indiuisibili, potest qualitas extendi per partem aliquotam, & aliquotè intendi secundum illam partem subiecti, quæ in prima mensura qualitatem receperat. Prior pars conclusionis probanda est ex virtute agentis, quæ qualitate contraria deicit, & in primo instanti corrupta, non est cur ad partem proportionalem subiecti deueni celeritatem adstringatur, quin suam actionem possit ad nouam aliquotam protendere, cum oppositum suadet maxima aliquorum agentium celeritas, quæ singulis instantibus terminos qualitatis productæ extendunt, & breuissimo tempore per longum spatium percurrunt. Eadem ratio posteriorem partem conclusionis suadet quæ efficacius probabo conclusione sexta. Ex his duabus conclusionibus non infertur iuxta supradicta S. i. agens agere vniformiter difformiter per partes aliquotas, neque per proportionales. Pergo vterius.

Dico tertîo. Agens agere vniformiter difformiter per partes proportionales. Hæc conclusio probanda est partim ratione negatiua, partim positiua: ratione negatiua probatur ex solutione argumentorum, quibus intenditur probare agens agere vniformiter difformiter partes aliquotas, quæ omnia proposui, & solui. Hoc prædicto fundamento, ratio à priori positiua maiorem vim habet ad probandum agens agere vniformiter difformiter per partes proportionales. Illam expendo inter quacumque proportionales successiue locum occupantes est maior & minor distantia ab agente: ergo erit maior, vel minor intensio effectus ab illo in ipsis producti. Probo consequentiam: ideo agens magis agit in hac aliquotam, quam in illam, quia est illi propinquior, sed similiter quæcumque proportionalis est propinquior agentis, alia sibi immediata, inter quam, & agens ipsa interiacet: ergo magis agit in ipsam, quam in aliam.

Dices partem aliquotam habere maiorem approximationem aliquotam, quæ conducit ad intensiorem effectus, partem verò proportionalem non habere maiorem approximationem aliquotam, sed proportionalem respectu partis proportionalis subiecti immediate, quæ maior approximatîo non conducit ad effectus intensiorem. Contra sic argumentor. Maior approximatîo aliquota deferuit ad maiorem

maiores intensiōem aliquotam: ergo maior approxima-
tio proportionalis deferuet ad maiorem intensiōem
proportionalem, eadem enim est à priorivtriusque approx-
imationis ratio, cum proportione maioris approxima-
tionis aliquotæ ad maiorem intensiōem aliquotam, & ma-
ioris approximationis proportionalis ad maiorem inten-
siōem proportionalem.

49 Dices hanc esse naturam agentium vt actione decre-
scent, posita maiori distantia aliquota, & non posita ma-
iori distantia proportionali. Contra tamen, quia sine fun-
damento ad asyllum naturæ agentium recurrit, cum à po-
steriori tibi non innotescat, quia vt dixi nullum est argu-
mentum positum à posteriori sumptum, quod hanc con-
clusionem probet. Deinde ratio à priori oppositam suadet:
ergo huic standum est: & non illam obicere possumus re-
currentes ad naturam agentium, quam ex nullo capite ta-
lem esse coniectari valeamus.

50 Eandem rationem à priori expendo, & vrgeo, & pro-
bo agens non posse agere vniiformiter difformiter per par-
tes aliquotas, verbi gratia, per palmos. Sicut se habet in
approximatione, seu distantia primus digitus secundi pal-
mi ad vltimum digitum primi palmi, sic se habet vltimus
digitus primi palmi ad penultimum digitum eiusdem pri-
mi palmi: sed primus digitus secundi palmi minorem ca-
lorem recipit, quam vltimus digitus secundi palmi: ergo
vltimus digitus primi palmi minorem calorem recipiet,
quam penultimus eiusdem palmi. Maior per se patet, quia
sicut primus digitus secundi palmi distat ab agenti per
vnicum digitum magis, quam vltimus primi palmi, sic idē
vltimus distat ab eodem per alium digitum, magis, quam
penultimus eiusdem palmi. Minor negari nequit, quia
cum agens agit vniiformiter difformiter per palmos in se-
cundo palmo decrescit actio: ergo primus digitus secundi
palmi minorem intensiōem habet, quam vltimus primi.
Consequentia à paritate raritatis desumpta à priori effi-
cax est.

51 Dicendum est quartò, intensiōem secundum se decre-
scere proportionaliter: hoc est, intensiōes duarum partium
proportionalium immediatarum, proportionaliter se ex-
cedere, & non aliquotè. Hæc conclusio inferitur necessariò
ex præcedenti, iuxta dicta §. 1. quam rursus probò. Si qua-
libet pars proportionalis subiecti excederet aliam propor-
tionalem intensiōe aliquota, daretur qualitas infinitè in-
tensa secundum partes aliquotas in quocumque subiecto
ab agente extrinseco qualitatem recipiente. Consequens
est falsum: ergo antecedens. Consequentiam probò: excessus
fit secundum infinitas partes proportionales: ergo cres-
cit excessus secundum infinitas partes, si incipiamus il-
las percellere à quacumque parte aliquota distanti ab
agente versus illud: ergo si cresceret secundum intensiōem
aliquotam, in qualibet parte cresceret secundum infi-
nitam intensiōem aliquotam: ergo cresceret secundum infi-
nitam intensiōem simpliciter infinitam.

52 Dico quintò: Aliquando augmentum extensionis qua-
litatis fieri poterit secundum partem proportionalem.
Hæc conclusio constat ex dictis §. 4. vbi probauimus posse
addi aliquotæ parti partem aliam proportionalem, non ad-
dita aliquota: & ita de facto contingere in fine actionis
probabilius iudico, in quo antequam actio penitus subtra-
hatur, ita languescet, vt ad proportionalem extensionem
tantum se valeat explicare: trahor etiam ad hanc conclu-
sionem, vt concedere possimus alterationem continuè,
& successiuè posse extendi per aliquam temporis men-
suram.

53 Dico sextò: Quotiescumque qualitas denuò extendi-
tur ad quancumque partem subiecti, siue proportiona-
lem, siue aliquotam, producenda est aliquota intensio in
parte subiecti omnino nudi qualitate producenda, in qua
facta est noua extensio, & in omnibus aliis agenti propin-
quioribus. Prior pars conclusionis probanda est eadem ra-
tione, qua primam conclusionem probauimus, quia si illo in-
stanti, seu illa mensura temporis, quæcumque sit, in parte
subiecti ad quam qualitas extenditur, produceretur pro-
portionalis intensio, daretur illa sine aliquota: cum inten-
sio talis partis non vniatur cum intensiōe aliarum in or-
dine ad intensiōem maiorem faciendam, sed tantum in
ordine ad extensionem intensiōis, quæ in partibus aliquo-
tis, vel proportionalibus supponitur. Posterioriorem partem
conclusionis ex priori clarè infero. Agens in quacumque
mensura magis producit in parte propinqua, quam in di-

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. 1.

stanti, sed in parte subiecti distantiori ad quam vltimò se
extendit actio, producit intensiōem aliquotam: ergo
etiam producit aliquotam intensiōem, & maiorem in
partibus sibi proximioribus. Huic posteriori parti non ita
firmiter adhareo, sicut priori propter argumentum, quod
iam propono.

§. VI.

Difficile argumentum expendo.

54 C Ontra posteriorem partem vltimæ conclusionis tra-
ditæ difficillimum moueo argumentum, non pro-
pter illam defendendam, de quo parum curarem: sed quia
nobis occasionem præbebit dilucidam explicandi doctri-
nam, & nonnulla tradendi omnibus difficultatibus hu-
ius materiæ valde vtilia. Diximus produci intensiōem
aliquotam in mensura proportionali, in qua extendi-
tur qualitas ad nouam partem subiecti: & hanc non solum
produci in parte subiecti, in qua noua fit intensio, etiam in
partibus anterioribus, ex quo inferri videtur produci infi-
nitam intensiōem in partibus antecedentibus, seu præce-
dentibus illam, in qua fit vltima extensio qualitatis ali-
quotæ intensæ. Sequelam probò: Extensio successiuæ vel fit
continuè, vel non: si fit continuè, fiet per infinitas partes
temporis, in quarum singulis producenda est intensio ali-
quota in parte subiecti, ad quam fit extensio: ergo si in ei-
dem temporis mensuris intensio aliquota producatur in
omnibus partibus anterioribus, producentur infinitæ par-
tes aliquotæ intensiōis in quacumque parte anteriori: er-
go omnes erunt infinitæ intensæ.

55 Si dicas intensiōem non fieri continuè, sic arguo. In
mensura proportionali in qua fit extensio qualitatis ad
hanc partem subiecti, producit intensio aliquota in par-
tibus anterioribus: ergo in singulis proportionalibus qui-
bus fuit extensio interrupta, producta fuit in eisdem par-
tibus aliquota intensio. Probo consequentiam: Eandem
virtutem habuit agens ad producendam qualitatem in
partibus temporis proportionalibus, quibus extensio fuit
interrupta, atque in parte temporis, in qua extensio pro-
ducitur: imò magis potuit producere in mensuris præce-
dentibus extensionem, quam in mensura in qua fit exten-
sio, quia quo maior qualitas est producta ab agente, ma-
iorem virtutem impendit ad conseruationem qualitatis
antea productæ: ergo minorem poterit exercere in noua
productione, & minorem effectum de nouo producere va-
lebit: sed in mensura, in qua extensio producit, agens
producit in partibus anterioribus nouam intensiōem
aliquotam: ergo in qualibet mensura præcedenti ipsam ex-
tensionem, seu in qualibet mensura, in qua extensio fuit
interrupta produxit qualitatem aliquotam in partibus an-
terioribus: sed mensuræ proportionales quibus extensio
fuit interrupta, fuerunt infinitæ: ergo agens producit infi-
nitæ partes aliquotas intensiōis in partibus subiecti præ-
cedentibus partem, in qua fit extensio.

56 Concluderet illatio, si probaretur, agens continuè pro-
ducere intensiōem in eisdem partibus subiecti indiuisi-
biliter sumptis præcedentibus partem, ad quam in men-
sura sequenti extenditur qualitas: cum verò dicendum
sit Controuers. 7. Punct. 6. & 7. intensiōem non fieri con-
tinuè, nisi in partibus valde propinquis agentibus, nullo
modo tenet illatio, quia licet in omni mensura fuerit pro-
ducta aliquota intensio, & mensuræ fuerint infinitæ, cum
hæ aliquotæ intensiōes non fuerint productæ in eadem
parte indiuisibili subiecti, non continuantur versus inten-
siōem, & ita non possunt aliquotam simpliciter infinitam
constituere, neque ex eo quod continentur versus exten-
siōem, inferitur aliquod simpliciter qualitatis infinitum,
quia versus intensiōem habent tantum mensuram propor-
tionalem, & ex infinitis mensuris proportionalibus ex-
tensis non resultat necessariò extensio aliquota simpliciter
infinita.

57 Non contemnenda solutio, sed adhuc difficultas non
exhauritur. In parte immediata agenti intensio est cōtinua,
sed in illa parte producit intensio aliquota in mensura
proportionali, in qua qualitas extenditur ad nouam par-
tem subiecti: ergo eodem modo produceretur in aliis men-
suris proportionalibus præcedentibus extensionem, sed
mensuræ sunt infinitæ: ergo produceretur infinita exten-
sio in parte subiecti, in qua qualitas continuè inten-
ditur.

Qq

Quantis

57 Quantis premimur propter hanc partium infinitudinem defendendam. Neque fateri pudet hoc argumento premi, propriis enim viribus, & propriis debellor armis; hæc enim nullus hucusque dissoluit, neque mouit. Respondeo, omnem intensiorem illius partis in qua ab initio actionis, continuè producitur consummatam esse antiquam qualitatē extensio incrementum aliquid recipiat, ac proinde in mensura, in qua qualitas de nouo extenditur nihil produci in illa parte subiecti, in qua intensio est continua, & in illis mensuris proportionalibus, in quibus fuit continua intensio, tantum fuisse in singulis productam proportionalem intensiorem. Neque refert agens postea intensiorem aliquotam producere in mensura proportionali in partibus distantioribus subiecti, quia cum in primo instanti applicationis qualitatem valde intensam produxerit in parte propinqua, quam in secundo tenetur conseruare, non potest in eodem secundo aliam partem aliquotam de nouo producere, in reliquis verò partibus distantioribus, cum remissiore qualitate agens primo produxerit, postea potest intensiorem aliquotam in mensura proportionali producere.

58 Hæc sunt, quæ pro solutione præcedentis argumenti ex proprio penore alieno destitutis ministrare valeo, quæ si tibi omnino non placeant, posteriorem partē conclusionis non defendendam suscipias, sed dicito produci semper intensiorem aliquotam in parte subiecti in qua denuò extenditur qualitas, non verò in anterioribus. Ad illud quod adducitur agens in quacunque mensura intensiorem effectum producere in parte proximiori, quam in distantiori. Responde hoc verum esse, si computetur productio, & conseruatio partis anterioris cum productione posterioris, non verò si primæ productiones factæ in illa mensura solum conseruantur, quia hoc nulla ostendit experientia, neque ratio aliqua conuincere valebit, imò poterit optima negatæ partis adduci, quam ex doctrina tradita paucis accipe.

59 Agens in mensura præcedenti extensorem produxit qualitatem in partibus anterioribus, quam tenetur conseruare, dum per productionem nouæ partis qualitatis illam extendit: deinde per se loquendo eadem virtus requiritur ad producendum, quam ad conseruandum: ergo maiorem qualitatem producere valebit in parte subiecti, in qua nullam prius productam conseruare tenetur quam in alia, in qua non solum ad nouæ qualitatis productionem, sed ad antiquæ conseruationem debet attendere. Neque maior approximatō sufficit, vt antiquam qualitatem conseruet in parte anteriori, & æqualem aliam producat cum producenda in posteriori minus approximatā, satis enim approximationi datur, cum propter illam semper maior intensio in parte proximiori, quam in distantiori reperitur, etsi non in quacunque mensura, maior semper qualitas primo producat in parte proximiori, quam in distantiori.

PUNCTUM V.

De actione, & reactione.

§. I.

Difficultatis status.

1 Omne agens agendo repati Philosophi omnes vno ore pronuntiant, explicandum est quid reactio, quid verò repassio dicatur: *Reactio est actio proueniens ab agente, quod patitur à subiecto, in quod agit contrariam qualitatem illi, quam producit, in minori tamen intensione.* Repassio est passio agentis in subiectum, à quo patitur contrariam qualitatem in maiori intensione. Vno verbo. Mutua actio, actio & reactio dicitur; fortior dicitur actio, & remissior reactio. Et passio mutua (intelligit semper iuxta qualitates contrariè oppositas) passio, & repassio nominatur intensior passio, passio simpliciter dicitur, remissior verò repassio nominatur. Vnde agere, & reagere, pati & repati est mutuo agere, & mutuo pati secundum qualitates contrarias.

2 Dari reactionem inter agentia contraria tota tenet Philosophorum schola, quod tradunt Conimbr. de genere, q. 3. art. 3. referentes pro hac sententia D. Thom. Themisium Heruzum, & alios ex antiquis. Hanc conclusionem frequens demonstrat experientia, qua videmus, quod si cor-

pus calidum frigido applicetur, calidum aliquid amittere caloris, & acquirere frigiditatis, & frigidum aliquid caloris acquirere, & frigiditatis amittere. Idem ratio à priori manifestè probat. Corpus calidum habet virtutem agendi in frigidum: ergo etiā patitur ab illo agere in illud. Probo consequentiam. Passio in agente non est impeditum ad agendum in aliud subiectum, quia etsi corpus calidum per passionem frigiditatis aliquid caloris amittat, reliqui gradus manent cum virtute ad agendum: ergo poterit calorem producere in alio agere frigido, quod ex nullo capite est impeditum ad recipiendum calorem, actio enim ab illo dimanans intrinsecè in alio recepta impeditum non est ad hoc, vt ipsum passionem in se sustineat. Idem argumentum fieri potest de frigido respectu calidi.

Dubitari potest, an omne agens in agendo repatiatur. Multus est Arriag. disp. 3. sect. 12. vt probet non omne agens in agendo repati neque repassio esse de ratione agentis, & refert nescio quos suppressione nomine oppositis assertores, incognito tamen hoste pugnat Arriag. Communis sententia affirmat repassio non esse de ratione agentis, vt patet in agente productiuo qualitatis contrario carentis. Ita docet Conimbr. supra art. 4. ex Arist. 7. Physic. c. 5. text. 35. quod probo à priori. Passio, quā ignis patitur, nullo modo potest illum iuuare ad agendum: ergo de ratione ignis vt agentis non est repassio seu reactio subiecti circa quod agit. Secundo, si calidum, & frigidum applicaretur, & Deus non concurreret cum frigido ad productionem frigiditatis, calidum naturaliter ageret in frigidum: ergo actio ex se non petit reactionem contrarij, neque connexionem habet cum repassione agentis. Tertiò, si applicentur calidum & frigidum vtrumque valde extensum, poterit totum frigidum esse intra spherā actiuitatis calidi, & calidum non esse secundum se totum intra spheram actiuitatis frigidi, quia frigidum minorem habet actiuitatis spheram, vel quia calidum est magis extensum: tunc pars vltima calidi ageret in frigidum, & non repatiatur: ergo potest dari actio sine reactione.

Vltimò si agens calidum applicetur frigido habenti minimum requisitum ad operandum non potest aliquid pati ab illo: ergo potest dari actio sine reactione, aut repassione. Probo antecedens. Calidum, vel agit in frigidum, vel non agit: si non agit, dabitur actio frigidi sine reactione calidi. Si agit corrumpit aliquid frigiditatis: ergo frigiditas remanens nihil potest agere, quia iam est minor minima requisita ad operandum, antea enim erat minima requisita ad operationem: ergo datur actio calidi sine reactione frigidi: ergo datur actio sine vlla reactione, aut repassione.

§. II.

Nonnulla expenduntur argumenta.

Obiicies primò: Agens calidum, & frigidum mutuo applicata, vel sunt virtutis æqualis, vel inæqualis: si sunt æqualia virtute neutrum agere, si alterum aliud superat, agens tantum excedens in aliud poterit agere: ergo nunquam potest dari actio & reactio. Respondeo in vtroque casu vtrumque agens posse agere in aliud, dicam enim Controu. 6. Punct. 3. frigidum minus fortè posse agere in calidum fortius, & in alio subiecto calido fortiori resistente, quia minori effectū producendo ab agente remissiori compensatur maior virtus fortioris agentis, facilius enim frigidum vt quatuor producit gradum vnum frigiditatis adhuc resistente calido, vt octo, quam calidum vt octo conseruat, vel producit septem gradus caloris contrarietentiam frigidi vt quatuor.

Obiicies secundo: Si potest dari mutua actio, & reactio, idem passum fore mouendum motibus contrariis, quia si ignis amittens octauum gradum caloris producit alium in aqua in eodem instanti, in quo frigiditatem recipit, poterit eundē in se producere, quia non maior virtus requiritur ad producendum calorem in se ipso, quam in alio: ergo in eodem instanti, in quo recipit frigiditatem, ab agente extrinsecò poterit in se ipso calorem producere. Dices in illo instanti non posse producere calorem, quia non potest expellere frigiditatem in illo instanti productam, nil enim potest produci, & expelli in eadem mensura. Contra tamen: ergo saltem in mensura sequenti poterit calorem in antecedenti amissum recuperare, & impedire productionem secundi gradus, vel potuit in prima mensura impedire productionem primi gradus frigiditatis, & vires impendere in conseruatione octauj gradus caloris in se ipso, quas

quas adhibuit ad producendum primum gradum caloris in alio subiecto.

7 Melius responde ignem non posse producere calorem in se ipso in instanti, in quo recipit frigiditatem ab alio, quod constat à posteriori, quia si posset in praesentia contrarij nouum gradum caloris producere, posset illum conseruare, quem amisit per introductionem frigiditatis, vel saltem in secundo instanti expellere primum gradum frigiditatis productum in primo, ita ut nunquam duplex gradus caloris remitteretur, cum verò non possit gradum conseruare, nec iam corruptum statim recuperare contrario praesente, signum est non posse alium producere. Rationem à priori huius conclusionis sic ostendo. Ignis in praesentia contrarij quando amittit octauum gradum caloris conseruat septem alios superfluit, & occupatus in conseruatione horum apud se ipsum non potest alium in se producere: in subiecto verò, in quo primum producit, nullum conseruat, quando verò secundum introducit, licet primum conseruet tamen minus in subiecto extraneo conseruat, quam in se ipso, quapropter potest magis de nouo producere. Ex his solutio patet ad confirmationem argumenti, dico enim non requiri maiorem virtutem per se loquendo ad producendum in alio subiecto, quam in se ipso, aliquando verò requiri maiorem virtutem ratione graduum productorum in se ipso, & non in alio, vel ratione virtutis iam exercitae circa se ipsum, & non circa aliud. Nec ex eo quod maior virtus requiratur ad conseruandum quatuor gradus, & vnum producendum in se ipso, quam ad producendum vnum in alio, inferitur absolute maiorem virtutem requiri ad producendum in se ipso quam in alio respectu eiusdem effectus, quia conseruatio quatuor graduum, & productio vnius respiciunt pro effectu quinque gradus caloris, productio verò vnius tantum respicit pro effectu vnicum gradum.

8 Obiicies tertio: Agens calidum applicatum subiecto frigido extenso producit prius, v.g. in primo instanti calorem in partibus propinquis, & postea in distantibus eiusdem, vel saltem maiorem intensiorem in propinquis, quam in distantibus: ergo partes distantes, quae in secundo instanti agunt in praecipuum contrarium agens, poterunt agere in partes sibi unitas proximiores agenti, & illis restituere intensiorem deperditam in instanti praecedenti. Probo consequentiam. Non maior virtus requiritur ad agendum in agens praecipuum non unitum, ac in partes propinquis sibi unitas: sed partes distantes agunt in agens praecipuum: ergo poterunt agere in partes eiusdem passi sibi unitas.

9 Hoc argumento vtuntur confutantes subordinationem graduum, quod tantum in sua opinione putant solui posse, iuxta quam dicunt partem passi non posse producere in parte immediata gradum caloris, quem potest in passu distanti, quia in hoc producendus est primus, vel secundus gradus, in parte verò immediata, si aliquis producendus esset debebat esse sextus, Vel septimus, qui longe perfectiores sunt secundo, vel tertio, ac proinde produci non possunt à parte producente imperfectiores alios. Admitto solutionem iuxta hanc opinionem, quae nonnullam adhuc habet difficultatem, quia maior illa perfectio effectus producendi in parte proxima compensari poterat maiori approximatione subiecti, nego tamen hoc argumento probari subordinationem graduum, sine hac enim claram, & adaequatam argumenti solutionem adhibeo.

10 Nego consequentiam, & rationem reddo cur partes distantes passi non possint agere in partes eiusdem passi sibi unitas, & possint agere in agens non unitum, & magis distans. Ad hoc ut calidum agat in aliud necessum est, ut habeat tantum excessum calorem determinatum respectu illius, in partibus verò passi unitis nulla datur, quae habeat tantum excessum respectu partis sibi immediatae, quantus requiritur, ut agens agat in passum ac proinde nulla potest agere in aliam: agens enim calidum hac proportionem calefacit subiectum frigidum, pono hoc fuisse frigidum vt octo, in prima parte producit calorem vt tria, in secunda vt duo, in tertia vt vnum, & nil in quarta. Quarta pars frigidi non potest agere in tertiam, quia tantum illam superat vnico gradu frigiditatis, quem tantum amisit, neque tertia in secundam, neque secunda in primam propter eandem rationem. Eadem tamen partes possint agere in contrarium agens, quod superant frigiditate determinata, & requisita ad agendum, licet enim, per se loquendo non requiratur maior virtus ad agendum in agens contrarium, quam in partem unitam eiusdem subiecti, tamen hic, & nunc par-

Franc. de Cuijedo, Philosoph. tom. I.

tes passi possunt agere propter rationem dictam in agens contrarium, non verò inter se ipsas remotiores in propinquo agentis.

Obiicies quarto: Calidum vt octo producit calorem in passu frigido in primo instanti applicationis secundum omnes gradus caloris, ergo in illo instanti, in quo agit non reparatur, quia in instanti in quo omnes octo gradus concurrunt ad actionem nullus eorum potest expelli, aliis aliquis eorum produceret in instanti in quo expellitur, & consequenter in instanti in quo non est. Eodem modo potest argui in aliis instantibus. Respondet Arriaga ignem in aliquibus instantibus agere, in aliis verò cessare ab actione, in quibus reparatur ab agente. Datis morulis in alteratione, nescio quo fundamento hanc correspondentiam inter actionem, & passionem constituat Arriaga, quae veluti Mallei Virtuarius agens & passum moueantur. Melius respondeo, Calidum in primo applicationis instanti amittere gradum caloris, secundum quem non agit, ac proinde nunquam agere in frigidum, à quo possit provenire reactio secundum octauum gradum, quia actus gradus caloris amittitur in primo instanti applicationis, ac proinde nunquam applicatur calidum vt octo, sed calidum, quod immediate antea fuerat vt octo. Idem dico de secundo instanti, in quo expellitur septimus gradus caloris, & actio tantum provenit à sex aliis remanentibus. Dixi subiectum in primo instanti applicationis amittere octauum gradum caloris, quod multi negant, & probabo postea §. 4. quod si non ita fieret, adhuc integra manebat solutio pro secundo instanti, & pro primo nulla esset necessaria, cum in illo non daretur actio, & reactio.

§. III.

Argumentum aliud proponitur, & soluitur.

Obiicies quintò. Si duo agentia contraria aere intermedio applicentur, tunc non poterit dari actio, & reactio, quia si hac daretur, aer reciperet calorem ab igne, & frigiditatem ab aqua: ergo duplici motu contrario moueretur, quod fieri nequit. Negant aliqui propter hoc argumentum actionem, & reactionem inter agentia non immediata, sed immerito leui succumbunt oneri, quia posito aere inter ignem, & aquam aer, vel patitur ab igne, vel ab aqua, vel ab utroque, vel à neutro: si ab igne, medio illo poterit ignis agere in aquam: si ab aqua medio eodem poterit aqua agere in ignem: si ab utroque eodem medio ignis agat in aquam, & aqua in ignem: si à neutro ideo erit, quia ignis reperit in aere totum calorem, quem solui potest producere praesente aqua, & aqua totam frigiditatem, quam valet efficere igne resistente, si enim alteri agenti aer esset omnino dissimulatus in illum ageret: ergo ignis poterit agere in aquam medio calore reperto in aere, & aqua in ignem media frigiditate, quam in aere reperit. Dices alterum tantum agens: verbi gratia, ignem agere in aërem, & medio illo in aquam, aquam tamen non agere in aërem, ac proinde neque in ignem: unde etiam datur actio ignis in aquam, non datur reactio aquae in ignem. Solutionem retundo. Ignis per se agat in aërem immediatum: ergo aer est dissimulatus igni: ergo poterit reagere in ignem: ergo non impedit reactionem aquae, potius ipsam aquam iuuabit, ut simul cum illo reagat in ignem: ergo quocumque mediante passu poterit dari actio, & reactio.

Affirmant aliqui aquam acturam in dimidiam partem aeris, & ignem in dimidiam aliam. Accommoda solutio pacis amico, non Philosopho, quam facile recitio. Ignis habet virtutem ad agendum in aquam distantem: ergo in totum aërem intermedium, si illi qualitate est dissimulatus: ergo agat in totum aërem. Dices impediri ab aqua ne agat in dimidiam partem aeris. Contra sic argumentor, aqua similiter habet virtutem ad agendum in totum aërem intermedium: ergo impedit virtutem ignis, si fortior sit illo, non solum in dimidia parte aeris, sed etiam in toto aere. Farcior aliquando ita posse attemperari virtutes agentium ut aëra distantia, ut quodlibet valeat impedire virtutem alterius in dimidia parte subiecti, vel alterum in tertia, & non ultra hoc autem semper contingere fundamento caret.

Respondet quidam Complutensis Thomista aërem mouendum esse duplici motu contrario in gradu remisso, neutro tamen summe intenso, quod absque inconuenienti fieri potest, sicut enim aer in eodem tempore habet quinque

Qq 2 gradus

gradus caloris, & tres frigiditatis, sic in eodem instanti potest illos recipere, & duplici motu contrario moveri. Apud solutionem, si aer intermedius omni qualitate nudus supponeretur, illa enim recte explicaretur quomodo in primo instanti applicationis medio eodem aere ignis posset agere in aquam, & aqua in ignem; si verò aer intermedius supponatur iam admixtus calore, & frigiditate quomodocumque attemperatis, vel aliqua harum qualitatū usque ad octauum gradum informatus, aptior alia excogitanda est, cum verò aer interiacens nunquā supponatur omni qualitate destitutus, nunquam prædicta solutio locum opportunū inuenire potest; quod si ita applicaretur cum in primo instanti calorem, & frigiditatem usque ad octauum gradum reciperet, in secundo supponeretur cum his qualitatibus, ac proinde prædicta solutio instantanea duratione functa, in hoc secundo instanti subsistere non posset.

15 Aërem iam informatum contrariis qualitatibus: v. g. quinque gradibus frigiditatis, tribusque caloris non posse in eodem instanti moveri duplici motu contrario quantumvis remisso sic probatur. Non potest ignis gradum quemdam caloris producere, & corrumpere alium frigiditatis, & aqua in eadem mensura indiuisibili producere gradum frigiditatis, & caloris corrumpere; ergo non potest in eodem instanti moveri subiectum duplici motu contrario. Antecedens probatur: non potest idem subiectum in eodem instanti amittere quemdam gradum caloris, & nouum alium eiusdem speciei recipere, simulque gradum quemdam frigiditatis deperdere, aliumque eiusdem rationis acquirere, quod naturæ lumine dissonum cuique cordato, etiam non Philosopho apparebit; cum enim factis his productionibus, & corruptionibus eiusdem speciei subiectum cum eadem intensione qualitatis permanere, ac antea, superfluum, & absque ulla ratione fingitur.

16 Fortis à priori huius solutionis impugnatio facile redditur. Aqua in hoc instanti non valet conservare quintum gradum frigiditatis in aere ab igne corruptum. Ergo non valet alium producere in eodem subiecto, eadem enim virtus requiritur ad conservandum, & ad producendum effectum eiusdem rationis; ergo aqua non valet frigiditatem producere in aere in illa mensura, in qua non valet frigiditatem iam productam conservare: ergo non potest mouere subiectum productione nouæ frigiditatis, dum illud mouet ignis productione caloris, & frigiditatis expulsiōne; ergo non potest idem subiectum simul moveri à duplici contrario motu, quantumvis remisso. Idem argumentum alio modo accipe. Agens frigidum in hoc instanti valet nouum gradum frigiditatis producere, ut contrarij supponunt, & corrumpere gradum caloris; ergo valebat conservare gradum antiquum frigiditatis, & impedire productionem gradus caloris corruptentis illum; ergo prius productum conservabit, & impediet productionem contrarij, quam nouum producat destruentem contrarium iam productum, quia magis determinatum est quodlibet agens ad conservandum, quam ad producendum, per se enim eadem ad utrumque requiritur virtus, & conservatio exigitur ab effectu producti, & productio nequit peti ab effectu producendo. Eadem argumenta eodem modo fieri possunt de agente calido.

17 Respondeo aërem intermedium mouendum esse vnico tantum motu ab illo agente, quod attendita resistentia contrarij, & qualitate producta in aere eiusdem rationis cum illa quam intendebat producere, intentionem aliam producere valebit. Rem tene: si aer esset calidus ut quatuor, & frigidus ut quatuor, & applicarentur calida, & frigida intensio ut octo, calidum ageret in talem aërem, quia est magis actiuum, & maiorem effectum producere & conservare valet in passo. Si verò aer esset calidus, ut septem, & frigidus ut vnum, & applicarentur agentia calida & frigida ut octo, frigidum ageret in aërem, quia licet absolute fortius sit calidum ut octo, nihilominus facilius producit frigidum secundum gradum frigiditatis, quam calidum seipsum caloris conservat, si verò aer sit calidus ut quinque, & frigidus ut tria, & agentia calida ut octo applicentur, neutrum ager in aërem intermedium, quia frigidum ex se minus actiuum minori effectu conservando intentum vinci nequit à calido maiori effectu conservando occupato, neque è contra.

18 Neque ex eo quod agens neutrum agat in aërem intermedium, actio, & reactio illorum impeditur, quia aer quia ratione calidus est tenebit se ex parte ignis, & ager in frigidum, & quia ratione frigidus est, tenebit se ex parte aquæ, & ager in ignem, & ita cum igne integrum agens constituet, & poterit simul cum illo agere in aquam, etiam in ipsum ignis nil agat, quia partialis agens non debet agere in aliud compartiale passo propinquius, ut agat in aliud. Eodem modo continget in aqua, cum qua aer quia ratione frigidus habebit se per modum partialis agentis, & cum illa totale constituet agens in ignem.

Obiicies. Idem aer non potest complere duo principia inter se contraria; ergo non potest tenere se ex parte ignis ad agendum in aqua, & ex parte aquæ ad agendum in ignem. Respondeo distinguendo antecedens. Idem aer non potest constituere principia inter se contraria, secundum eandem qualitatem concedo, secundum diuersas nego, quia calor existens in aqua est productius caloris, & frigiditas eandem informans, frigiditatem producere potest, neque propter commune qualitatū subiectum virtus minuitur aut impeditur.

S. IV.

Difficultas incidens.

Dubitant nonnulli, an in primo instanti applicationis agentis ad passum detur actio, & reactio, quibus affirmatiue respondeo, quia eadem est virtus ad agendum in primo instanti applicationis, ac in secundo, & agens non agit in instanti B, ex eo quod fuerit applicatum in instanti A, sed ex eo quod applicatum est in eodem instanti B, neque ulla est ratio quæ oppositam sententiam suadeat.

Authores afferentes agens nihil producere in primo instanti applicationis sic arguunt. Ponamus calidum ut octo applicari in instanti A calido ut quatuor, & frigidum ut quatuor. Tunc agens calidum ut octo nullum gradum frigiditatis poterit in illo instanti corrumpere; ergo nullum poterit caloris producere; tenet consequentia, quia ad hoc ut producat gradus caloris necesse est gradum frigiditatis corrumpere; antecedens probatur. In illo instanti applicatur subiectum frigidum ut quatuor: ergo supponuntur quatuor gradus frigiditatis; ergo in illo instanti nullus eorum poterit corrumpi, quia gradus qui in illo instanti corrumpetur non esset in illo instanti, ac proinde sequeretur in eodem instanti esse calorem ut quatuor, & non esse calorem ut quatuor in eodem subiecto.

Egregia equiuocatio, quæ plures alias acutos recentes fecerit: fallaciam detego. Aliud est agens calidum corrumpere aliquid frigiditatis subiecti in illo instanti, in quo applicatur, aliud corrumpere in eodem instanti aliquid gradum ex his, quos habet in illo instanti, in quo applicatur: hoc posterius manifestè repugnat propter rationem dictam: non illud prius quod iam explico. Demus hoc agens calidum ut octo applicari passo in instanti B. Inquiri quot gradus frigiditatis habuerit passum in instanti A, præcedenti ipsam applicationem? Supponamus habuisse quatuor frigiditatis & quatuor caloris. Tunc agens in instanti B, quo primo applicatur producit quintum caloris, & expellet quartum frigiditatis, ac proinde non applicabitur calidum ut quatuor, & frigidum ut quatuor, sed calidum ut quinque, & frigidum ut tria. Si autem in instanti applicationis sit passum calidum ut quatuor, & frigidum ut quatuor signum est in instanti præcedenti applicationem fuisse, saltem frigidum ut quinque, & calidum ut tria, & agens calidum produxisse quartum gradum caloris, & expulisse primum frigiditatis. Hoc modo intelligere debes actionem in primo instanti applicationis, quo absque ulla inconuenienti actio in primo instanti applicationis, & eodem reactio potest intelligi. Ex quo inferes agens nullum corrumpere gradum, ex his quos habet subiectum in instanti applicationis, sed ex his, quos habuit immediate antea. Similiter inferes nunquam applicari calidum ut octo passo frigidum potenti reagere in calidum, quia si immediate ante ipsam applicationem fuerit calidum ut octo, cum aliquid caloris amittat in primo instanti applicationis, iam non est calidum ut octo, sed ut septem.

Obiicies. Agens applicatum passo habenti in primo instanti applicationis quatuor gradus frigiditatis nunquam fuit applicatum quinto frigiditatis gradui; ergo non potest illum corrumpere; antecedens facile probatur, quia in primo instanti, quo applicatur subiectum gradus quintus non est; ergo non potest agens illi esse applicatum. In instanti præcedenti agens non erat applicatum subiecto habenti quintum

quintum gradum, ergo neque ipsi gradui: consequentia probatur, quia agens nihil potest corrumpere, quod illi non fuerit applicatum. Respondeo concessio primo antecedenti, negando consequentiam, & confirmationem illius: falsum enim est agens debere applicari effectui, quem corrumpit, quia possunt agens & effectus corruptus nunquam simul existere, si effectus corrumpatur in primo instanti, quo producit agens; ergo tunc nunquam erunt applicata. Secundo proba à priori hanc applicationem non requiri. Applicatio debet esse inter agens, & passum, & do requiri inter agens, & effectum: gradus frigiditatis corruptus non est effectus agens corrumpentis illum, caloremque producentis, hoc enim respicit tanquam effectum primarium calorem productum, & tanquam secundarium priuationem frigiditatis: ergo etiam si effectus deberet esse applicatus agenti, negatio frigiditatis, & non ipsa frigiditas deberet agenti calido applicari.

Obiicies secundò. Agens calidum in primo instanti, quo applicatur passio, producit quantum gradum caloris, & corrumpit quantum frigiditatis: ergo quintus gradus frigiditatis corruptus nunquam resistit propriæ corruptioni, neque introductioni quarti gradus caloris. Consequentiam probabis. Gradus frigiditatis non resistit in instanti, in quo corrumpitur, quia in illo non est, non in instanti antecedenti, quia in illo nondum erat applicatum contrarium: ergo nunquam resistit. Respondeo gradum frigiditatis corruptum nunquam efficaciter resistisse, quia gradus contrarius caloris, & agens illum producens ab illo victoriam reportarunt, resistisse tamen ineffaciter, non in instanti in quo corrumpitur propter rationem dictam, sed in instanti præcedenti ipsam applicationem, in quo potuit esse resistentia, etiam si contrarium non esset applicatum, sed tantum esset applicandum in instanti sequenti, quod probabo agens de resistentia formali Contruerf. 6. Punct. 2.

Tertiò, alij frigidius obiiciunt. Agenti non datur in hoc instanti concursus causæ primæ, quia illum exigit in hoc instanti, sed quia in instanti præcedenti exigit: sed in instanti præcedenti primam applicationem non exigit concursus: ergo in instanti, in quo primò applicatur non illi debetur concursus. Respondeo negando antecedens, quod multis posset refelli: Sol enim in primo instanti, in quo existit, lucem producit, ab illis tamen abstinere, illa enim quæ gratis dicuntur absque ullis expensis reicienda sunt.

CONTROVERSIA VI.

De resistentia actiua, & formali qualitatis, ubi de successione, & continuatione alterationis.

ACTIVA qualitas non solum se in alienum in sinuat subiectum, verum etiam contrariam qualitatem, haud sine illius repugnantia ex proprio expellit subiecto, hanc repugnantiam ex parte qualitatis expulsi iure optimo resistentiam Philosophi appellant, quam in formalem, & actiuam diuidunt, de vtriusque impræsentiarum est sermo instituendus, & quia ex hac successio alterationis, illiusque continuatio, vel discontinuatio dependet sub eodem capite de resistentia qualitatis, continuatione, & successione alterationis disputo.

PUNCTVM PRIMVM.

De resistentia actiua.

Patres Conimbric. 1. de genere cap. 9. q. 3. resistentiam diuidunt in negatiuam, priuatiuam, & contrariam. Resistentia negatiua est incapacitas subiecti ad formam aliquam recipiendam, quam habet substantia spiritualis respectu materialis accidentis. Resistentia priuatiua, quæ ab aliquibus passiuæ dicitur, reperitur in subiecto formæ

Franc. de Ouedo Philosoph. Tom. 1.

capaci, ei tamen neutiquam, aut ægè cedente: verumtamen absque vlla actione, ut cum saxum illud nitenti frangere, & corpus conanti leuare, à quaque illam intendenti calefacere resistunt. Tandem resistentia contraria est quando actione propria aduersarium impetit qualitas, cuiusque vires debilitat, ut cum ignis resistit aquæ per calefactionem eius frigiditatem corrumpendo, quæ corrupta, veluti emortuo contrario ignis illi resistit, & veluti victoriam reportat.

Pater Suar. tom. 2. Metaphysic. disp. 43. sect. 2. n. 8. docet duobus modis contingere rem aliquam alteri resistere. Primò contingit per immediate ipsam repugnantiam. Hæc est resistentia quam passiuam, seu passiuam Conimbric. appellant. Secundo radicaliter, & quasi per diminutionem virtutis alterius contrarij, videlicet qualitatis. Hanc resistentiam vocant Conimbric. contrariam, & actiuam dicitur, consistit enim in actione, quæ calidum per productionem caloris in passio frigido gradum frigiditatis corrumpit, & vires adimit inimico, ne illis impetatur. De resistentia negatiua mentionem non fecit Suar. quia propriè resistentia non est, sed incapacitas subiecti, de qua, siue resistentia appelletur, siue non, nil peculiare dicendum occurrit.

Ex dictis constat adæquatè diuidi resistentiam in actiuam, & formalem. Resistentia actiua, & iuxta Conimbric. contraria, quam Suar. radicalem appellat consistit, in actione destructiua contrarij. Resistentia formalis, iuxta Conimbric. priuatiua rectè explicatur à Suario n. 10. Ex cuius sententia consistit in eo quod subiectum per qualitatem, vel dispositionem in illo existentem impedit ne alia forma contraria impossibilis cum ea quam habet, introducat. Hanc resistentiam Punct. 2. latè explanabo.

Communis sententia resistentiam actiuam iuxta modum nuper explicatum constituit in actione destructiua contrariæ qualitatis, frigiditatis videlicet, quæ calidum resistit, ne frigidum agens tantam frigiditatem producat, quantum produceret, si duos illos gradus corruptos retineret. Rem ita contingere certum est. De voce tamen potest esse contentio, an videlicet destructio contrarij propriè, & formaliter dicenda sit resistentia. Hæc enim est quasi defensio resistentis, & impeditio effectus intenti à contrario cuius corruptio offensio proprius quàm defensio dicenda videtur, sed quidquid sit de nomine, re admissa, assero aliam resistentiam actiuam reperiri in motu alterationis, quæ proprius resistentia dicitur, ac proinde hanc ego cum Suario resistentiam radicalem, seu remotam voco, illam verò quam modò assignabo, resistentiam formalissimè, & propriè dicendam esse affirmo.

Ut probem dari actiuam resistentiam distinctam à præcedenti assignata, & à resistentia formali, pono duo agentia contraria, quorum neutrum agit in alterum, quia intra spheram actiuitatis non sunt, vel quia Deus negat vtriusque concursus, ut destruat aliud, sed vtrumque agere in passum tertium, in quo casu proba dari resistentiam distinctam à formali, quæ propriissimè actiua dici debet. Resistentiam formalem dicere informationem Philosophorum vna vox est, sed hæc seclusa datur alia resistentia se tenens ex parte agentis distincta à resistentia actiua supra data: ergo Minor tantum indiget probatione, pro qua pono calidum ut octo, & frigidum ut octo applicata passio omnino nudo. In hoc casu, si agentia sunt eiusdem virtutis, quodlibet produceret quatuor gradus qualitatis, & subiectum erit calidum ut quatuor, & frigidum ut quatuor, si alterum horum calidum, verbi gratia, fortius sit, hoc maiorem qualitatem produceret, & subiectum erit calidum ut quinque, & frigidum ut tria, in quo casu vtrumque agens ab altero fuit impeditum, ne maiorem qualitatem in subiecto produceret, calidum enim maiorem intensionem efficere, si frigidum abesset, & frigidum scilicet si calidum non resistisset: ergo fuit resistentia inter hæc agentia, quæ non potuit in informatione qualitatem consistere, quia antecederet ad calorem productum resistebat agens calidum, ne frigidum præoccuparet subiectum frigiditate producta, & prius naturæ quam hæc produceretur, resistebat frigidum, ne calidum agens calorem produceret, quo subiectum impediretur, & frigiditatem recipere non posset, quod necessariò dicendum est, alias nulla potest reddi ratio, propter quam hæc agentia mutuo sibi impediuntur, & æquè intensum vtrumque producat effectum, vel vnum intensiorem, quam aliud, quia si dicas frigidum tantum produxisse tres

Qq 3 gradus

gradus, quia calor quinque produxit: inquiri cur frigidum non impediuit calido productionem quinti gradus, sicut impediuit productionem sexti. Si enim frigidum impedi- ret ne calidum quinque gradus produceret recte posset quatuor frigiditatis producere.

6 Dices calorem resistisse ne impidiretur à productione quinti gradus: Rectè sanè: ergo resistebat calidum vt produceret quintum gradum, quem cum victoria contra resis- tentiam frigidi produxit: ergo ante productionem calo- ris fuit resistentia ex parte calidi agentis: ergo ante infor- mationem caloris impedita fuit resistentia ex parte agentis, quæ resistentia actiua dici debet.

7 Rem clarè oculis cernes, si tibi proponas passum tan- tum potens recipere vnicum gradum caloris, vel frigidi- tatis, quia iam aliunde habet alios septem gradus, vel quia illud tibi fingis capax vnus tantum gradus qualita- tis: si huic passo applicarentur duo agentia actiuitate om- nino æqualia, quorum vnum intenderet producere gradu caloris, aliud frigiditatis, neutrum gradum illum produce- ret, producturum quodlibet talem gradum in absentia contrarij: ergo tunc daretur resistentia nulla qualitate producta, & absque vlla informatione tenens se ex parte agentis: ergo daretur resistentia actiua distincta à formali, quæ non consistit in destructione contrarij.

8 Hanc resistentiam ego constituo in actu primo causæ determinatæ à se producere effectum etiam in præsentia contrarij independentem ab exigentia, quam habet effectus ad sui conseruationem. Per actum primum intelligo, id quod nomine actus primi strictè intelligitur, videlicet virtutem actiuam cum omnibus prærequisitis ad actionem, quia sine his virtus actiua non petit suum effectum produ- cere, & consequenter non petet ne contrarius effectus producat, neque illius productioni resistit. Addidi à se determinatæ &c. quia si ita non sit, sed indifferens effectum producere, illum à se non petet producere, ac proinde non resistit, neque enim sufficeret, vt calidum resisteret frigi- ditati producendæ, posse calorem producere, si determi- natum non esset ad illum producendum, quia posita virtu- te, & non determinatione ad productionem ad exigen- tiam cuiusque extrinseci cessaret ab actione, ac proinde non resisteret, vt in illam proficeret.

9 Est ergo resistentia actiua actus primus ad qualitatem impossibilem cum alia à se determinatus, & propen- dens in actionem ad qualitatem terminatam, sicut enim resistentia formalis, vt postea dicam, non consistit tantum in informatione formæ impossibilis, sed addit exigen- tiam formæ ad sui conseruationem, sic resistentia actiua non tantum dicit potentiam productiuam qualitatæ, sed exigentiam, & inclinationem ad talem qualitatem produ- cendam. Rationem à priori accipe, resistentia dicit cona- tum, & vim ad effectum, pro quo est resistentia, & contra effectum ad quem impediendum ordinatur, non enim resis- teret, ne hostes ingrederentur ciuitatem, Dux, qui por- tas haberet oclusas, si ex se determinatus non esset ad il- las oclusas habendas quibuscumque aliis contrarium pe- tentibus, neque resistit, vt manibus teneat gladium, qui ita tenet illum, vt cuiusque petenti cedat, nullumque conatum adhibeat contra eum, qui propriis manibus il- lum auferre tentat. Sic actus primus potens producere effectum à se non determinatus tamdiu illum producet, quamdiu ab alio determinetur, ex extrinseco non deter- minatè, vel saltem impediunt, nil producit: ergo non resis- tit sua productione.

10 Ex hoc infero, quod certum puto, scilicet causam pri- mam conseruantem effectum ad exigentiam illius nullo modo resistere, vt illum conseruet, vel vt contrarium agens illum non destruat, quia ex se in ratione causæ primæ in- differens est ad producendum, & non producendum, & ita effectum producit, & conseruat, vt extrinseco non exigente illum non conseruet: ergo ex se non resistit actioni, quod si non statim conseruans calorem ad præsentiam frigidi agentis, desistat à conseruatione illius non est quia contra exigentiam frigidi agentis in actione petat persistere, sed quia ipse calor conseruatus in hoc instanti petit, vt adhuc in præsentia contrarij Deus eandem conseruationem in posterum pretendat, ac proinde tota resistentia, quam frigidum patitur in conseruatione caloris à causa prima, consis- tit in exigentia quam habet calor ad sui conseruationem, ac proinde si frigidum agens fortius peteret destructionem caloris, quam calor petit sui conseruationem, statim Deus

hanc suspenderet, & deuicta exigentiâ, quam habet calor ad sui conseruationem Deus præsto esset illum non conseruare, neque ex parte Dei aliqua esset resistentia ad ca- lorem conseruandum.

Dixi resistentiam consistere in actu primo à se determi- nato ad qualitatem producendam, & causam primam conseruantem effectum actiue non resistere; cum hoc tamen benè stat, quod si Deus à se nulla causâ exigente vellet etiam contra aliarum exigentiam conseruare calorem, Deum actiue resistere per ipsum actum primum, qui sup- ponitur ad calorem, in quo includitur voluntas Dei inde- terminata independentem ab exigentiâ effectus, & resis- tentia contrarij ad illum conseruandū, licet enim tunc Deus non esset determinatus per modum naturæ ad calorem producendum, esset tamen à se determinatus per actum suæ voluntatis prædefinientis conseruationem effectus in- dependentem ab exigentiâ, quam habet ipse effectus ad sui conseruationem, & à contrario exigente destructione eiusdem, quapropter si daretur calor impossibilis cum frigiditate, qui non peteret conseruari, Deus tamen vel- let illius conseruationem exhibere contra exigentiam frigiditatis, tunc frigiditas non produceret in subiecto, non ratione resistentiæ formalis, quæ in calore non esset, hæc enim dicit exigentiam qualitatæ ad sui conseruationem, sed ratione resistentiæ actiue, videlicet ratione actus pri- mi Dei à se determinati non cessare ab actione quolibet contrario oppositum exigente. Noto tamen hanc resis- tentiam actiuam fore distinctam ab ea, quæ modo datur, quæ consistit in determinatione actus primi ad effectum per mo- dum naturæ, Deus autem tunc à se determinatus esset ad productionem effectus non per modum naturæ, sed libere.

Si verò Deus conseruaret calorem non ipso calore, ne- que alia causâ exigente conseruationem illius, ita tamen, vt præstaret cessare ab actione quotiescumque quolibet causâ exigeret corruptionem caloris actiue non resis- teret, quia licet esset determinatus à se calorem producere, non tamen esset determinatus à se calorem producere, ne- que conseruare in præsentia causam exigentem nega- tionem talis conseruationis: tunc enim Deus conseruaret calorem per actum, quo diceret, etiam si nulla causâ petat conseruationem caloris illam exhibere volo, dum aliqua oppositum non petat.

Obiicies sequi ex hoc frigidum minus fortè non resi- stere in præsentia calidi fortioris, vt producat suam frigi- ditatem, quia non est determinatum ad illam producen- dam in præsentia fortioris agentis. Respondeo negando sequelam, & confirmationem illius, frigidum enim, etiam minus fortè petit, & conatur adhuc in præsentia agentis fortioris suam producere frigiditatem, licet illam non pro- ducat, quia agens fortius illi violentiam infert.

Ex his inferes agens frigidum nullam vincere resis- tentiam actiuam in expulsiōe caloris conseruari à causa pri- ma, & rationem reddes, cur calor etiam si non dependat in conseruari ab igne hoc absente facilius corrumpatur, quam corrumpitur eodem igne præsentem.

Resistentia actiua sic explicata potest considerari in 15 actu secundo quasi in actuali lucta, & in ipso certamine, & in actu primo ad luctam parata. Resistentia in actu primo, est actus primus supra explicatus per se consideratus quolibet alio extrinseco secluso. Resistentia in actu se- cundo, est idem actus secundus in præsentia contrarij, per positionem enim huius, illo supposito resistentia in actu secundo intelligitur, quia in actu primo est totus conatus ad effectum producendum ad actuale luctam requisitus, & tantum hæc non erat ex defectu contrarij, non enim potest intelligi lucta, & certamen nisi inter duo se inui- cem oppugnantia, neque ad hanc requiritur effectus ali- quis, quando enim duobus contrariis se oppugnantibus vnum producit effectum, vtrumque resistit, & alterum nil agit, & casu quo vtrumque impeditum ab altero cessaret ab actione, in actu secundo verè pugnarent, & resisterent nullo interueniente effectū, hic enim sicuti illius actio non se tenet ex parte resistentiæ, sed est effectus illius, & victoria, quam reportat agens ex resistentia, agens enim vt agens in præsentia contrarij dicit duo, resistentiam consis- tentem in actu primo, & victoriam consistentem in actu secundo. Agens enim non resistit actiue per actionem, sed per virtutem ad illam, neque resistit formaliter acti- ua resistentia agendo, sed resistit dum agit, quia dum agit per modum actus primi propendentis in effectum resistit.

resistit actui, & per ipsum actum secundum pro quo est resistentia victoriam suae resistentiae nansciscitur.

16 Potest insuper in actu primo considerari resistentia respectu duplicis termini, respectu effectus producti, & respectu negationis effectus producendi à contrario, verbi gratia, in actu primo ignis potens producere est resistentia pro calore producendo, quem impedire intendit agens frigidum contrarium & est resistentia contra frigiditatem producendam, quam intendit impedire ignis in actu primo potens calorem producere, actus enim primus ignis petit productionem caloris, ac negationem frigiditatis, & in utramque immediatè propendit, non enim tantum ignis impedit frigiditatem medio calore producta, sed immediatè, & per se ut patet in casibus supra positis, dum duo agentia contraria applicantur subiecto nudo omni qualitate, in quo antecedenter ad productionem caloris impedit agens calidum productionem frigiditatis, & in casu quo utrumque agens esset aequè forte, & passum tantum esset capax vnius gradus, in quo utrumque agens mutuo aliud arceret à productione qualitatibus, quam intendebat producere, & non media aliqua qualitate producta.

17 Ita tamen actus primus, seu ignis in actu primo constitutus respicit immediatè utrumque terminum: verbi gratia calorem, & negationem frigiditatis, ut terminum positivum primario, & per se, negativum verò, licet immediatè, secundario & ratione alterius respiciat, idem enim ignis intendit impedire frigiditatem ut producat calorem, ne videlicet frigiditas illius actionem retardet, vel suum effectum oppugnet, non tamen intendit producere calorem ut impediatur frigiditatem, natura enim primario intendit generationem, quae consistit in productione formae positivae, & secundario corruptionem, seu non esse alius formae, quod in corruptione includitur.

PUNCTUM II.

Quid sit resistentia formalis.

1 Resistentia actui explicata, formalis explicata facilius est, consistit in informatione formae impossibilis cum alia producenda, & in exigentia eiusdem formae ad sui conservationem, quae duo necessario requiruntur ad resistentiam, quia si forma tantum esset impossibilis cum alia, & non exigeret conservationem sui in primo congressu contrariae qualitatibus deficeret, & proprio abscessu illi aditum patefaceret, quae inoffenso pede absque ulla resistentia subiectum ingrederetur, nec sufficit exigentia conservationis sine impossibilitate, quantumvis enim albedo exigat propriam conservationem, & illam obtineat, non ideo calori, cum quo potest componi resistit, consurgit ergo ex his duobus resistentia formalis, quia ratione impossibilitatis petit calor ne simul cum illo in subiecto reperiatur frigiditas, & ratione exigentiae propriae conservationis petit idem calor in subiecto permanere, quo fit, ut petat ne frigiditas in subiecto introducat, & resistat illius productioni, & illam iam productam petat expelli, eo ipso quod in subiecto reperiatur.

2 Hanc exigentiam quam habet calor negationis frigiditatis in eodem subiecto prouenit ex duplici capite: primo quia calor petit esse in subiecto, & petit non comitari frigiditatem, ac proinde ut sit in subiecto sine societate frigiditatis, petit id quod est necessarium, videlicet frigiditatem abigi à subiecto. Huius exigentiae aliud est caput appetitus ad propriam conservationem, quem habet calor, quamque destruere machinatur frigiditas, cum enim calor petat suam conservationem, petit negationem illius quod hanc conservationem expugnat.

3 Ex his inferes resistentiam formalem posse considerari respectu duplicis termini, videlicet respectu eiusdem formae caloris, verbi gratia, exigentis propriam durationem pro qua resistit, ne destruat, & respectu negationis formae contrariae, pro qua similiter resistit, vel quod idem est respectu formae contrariae, contra quam resistit, ut corrumpatur, vel ut non producat, & utraque resistentia est immediata licet primo forma informis resistat pro sui conservatione, quae pro negatione conservationis formae contrariae, vel contra illius conservationem, sicuti dixi de resistentia actui immediatè respiciente effectum, què intendit producere, & negationes effectus producendi ab agente

contrario, hanc secundario respiciente, & illum primario.

Rursus resistentia formalis potest considerari in actu primo, & in actu secundo, in actu primo est per suamet entitatem, in actu secundo constituitur per praesentiam contrarii in hoc instanti, vel instanti immediatè futuro, ut postea explicabo. Permanentia verò formae in subiecto & negatio formae contrariae introductae contra exigentiam agentis procedentis in productionem illius est victoria, & effectus resistentiae. Cum verò forma contrario expellitur in hoc instanti contra exigentiam, quam habuit in praecedenti, in quo petit conservationem pro hoc instanti, in quo fuit corrupta, resistentia quae fuit in instanti praecedenti dicitur in isto deuisa. Ceterum calor informans subiectum respectu frigiditatis in illo producta resistit sine victoria, & inefficaciter, respectu verò illius frigiditatis, quae produceretur si calor non informaret subiectum, & de facto non producitur, resistit efficaciter, & cum victoria eodem modo respectu gradus corrupti in hoc instanti inefficaciter resistit in praecedenti, in quo petit non corruptionem, sed conservationem pro hoc instanti, respectu verò graduum permanentium qui à contrario corrumpentur, nisi defenderent per exigentiam propriae conservationis efficaciter & cum victoria resistit forma.

5 Demum in ordine ad diuersum tempus prius resistit qualitas existens in hoc instanti respectu suae conservationis, vel pro sua conservatione, quam respectu negationis contrariae qualitatibus, seu contra existentiam eiusdem qualitatibus contrariae, qualitas enim existens in hoc instanti non resistit, ne corrumpatur in hoc instanti, in quo iam supponitur, quia resistentia in hoc instanti inuoluit existentiam resistentis in eodem instanti: ergo ex suppositione, quod calor resistat in hoc instanti implicat non existere: ergo implicat in illo corrumpi, quia in instanti, in quo aliquid corrumpitur non existit: ergo implicat in illo resistere corruptioni faciendae in eodem instanti, quia resistentia in actu secundo debet esse respectu rei possibilis, & respectu rei, quae ablata resistentia fieri posset, sed ex eo quod calor existat in hoc instanti, non potest in illo corrumpi: ergo eo ipso quod existat in instanti A, non potest resistere corruptioni pro illo instanti. Eodem modo assero calorem existentem in instanti A, non exigere in actu secundo conservationem ipsius in eodem instanti. Haec conclusio est eadem cum praecedenti diuerso modo explicata, quia calorem exigere conservationem, & resistere corruptioni idem est, sed calor existens in instanti A, non resistit corruptioni pro eodem instanti A: ergo non exigit conservationem pro eodem instanti. Probatur conclusio, eodem modo. Calor existens in instanti A supponitur conservatus in instanti A: ergo non potest efficaciter petere, neque consequi conservationem pro illo instanti. Resistit calor existens in hoc instanti suae corruptioni, vel pro sua conservatione pro instanti sequenti B, & calor existens in instanti A, petit ex hoc instanti conservari in instanti sequenti B, & quod idem est in illo non corrumpi.

6 Ex hac resistentia respectu suae conservationis alia suboritur respectu negationis contrariae qualitatibus pro eodem tempore, quia eo ipso quod calor in instanti A petat conservationem pro instanti B, petit pro eodem instanti B negationem formae contrariae, utpote necessariam ad conservationem, quam petit, quia si in instanti sequenti B esset forma contraria, non esset in eodem conservatio caloris, sic ut calor existens in instanti A consequatur id, quod petit pro instanti B, videlicet sui conservationem, petit pro eodem instanti negationem frigiditatis oppositae cum conservatione, quam petit.

7 Insuper calor existens in instanti A, exigit negationem frigiditatis pro eodem instanti A, quam efficaciter consequitur, quia ex eo quod supponatur octauus gradus caloris in instanti A, non supponitur in eodem instanti negatio primi gradus frigiditatis independenter à resistentia caloris in eodem instanti, imò haec causalis est vera, quia octauus gradus caloris informat subiectum in instanti A non introducit in eodem instanti A primus frigiditatis, aliis introducendus. Haec tamen est falsa, quia octauus gradus caloris existit in instanti A, conservatur in instanti A. Existencia enim in hoc instanti supponit in illo conservationem.

8 Obiicies: ideo resistit octauus gradus caloris primo frigiditatis

frigiditatis, ne ab illo corrumpatur, sed octauus gradus caloris existens in instanti *A*, à nullo potest corrumpi in illo instanti: ergo in illo instanti non resistit primo gradui frigiditatis. Respondeo octauum gradum caloris existentem in instanti *A*, resistere introductioni primi frigiditatis, quia licet ab illo non possit corrumpi in instanti *A*, in quo iam supponitur, posset tamen corrumpi in instanti sequenti *B*, unde octauus gradus caloris petens in instanti *A* non corrumpi, in instanti *B*, resistit productioni primi gradus frigiditatis, quo possit corrumpi in instanti *B*, si in instanti precedenti *A*, fuisset in subiecto productus. Ad argumentum in forma distinguenda est maior. Ideo resistit octauus gradus caloris primo frigiditatis ne ab illo corrumpatur in instanti, in quo existit, nego maiorem: ne ab illo corrumpatur in instanti sequenti, concedo maiorem: Deinde minori concessa nego consequentiam.

9 Ex his inferes calorem existentem in instanti *A*, resistere suæ corruptioni, seu exigere suam conseruationem, quod idem est pro instanti sequenti, non pro illo in quo est introductioni verò formæ contrariæ pro instanti in quo est. & pro instanti sequenti. Similiter inferes gradum expulsum frigiditatis non resistere adhuc in actu primo gradui caloris producti in instanti, in quo expellitur, quia in instanti in quo expellitur iam non est, ac proinde non potest exigere suam conseruationem, neque remotionem contrarij, quam consequenter petit, resistebat ergo gradus expulsi in instanti precedenti propriæ expulsi pro instanti sequenti in quo facta fuit contra exigentiam, quam habuit gradus expulsi in instanti antecedenti. Neque ex eo quod exigentia non sit in instanti *B*, licet inferri non possit contra illam fieri in eodem instanti *B*, quia exigentia præterita erat de re futura, contra quam fieri potest ipsa transacta, sicut fit hodie contra præceptum quod fuit heri de ieiunio hodierno, transacta iam exigentia præcepti, tantum illius obligatione durante in illo, cui fuit impositum. Sic resistentia transacta imponebat Deo obligationem quandam moralem, qua tenebatur ex vi authoris naturæ conseruare entitatem, quæ fuit in instanti precedenti, in hoc instanti, eo præcisè quod in instanti precedenti ipsa pro hoc instanti conseruationem petisset: quod si Deus alia causa naturali oppositum exigente hac obligatione nõ teneatur, sicut ego non teneor præcepto imposito, si aliud vrgentius cuius adimpletio impossibilis est cum adimplerione prioris pro eodem tempore vrgeat, & de facto talem conseruationem non exhibeat, etsi non deficiat à lege authoris naturæ, faciet tamen contra exigentiam entitatis, quæ suam conseruationem auide petierat. Hæc apprimè notanda sunt pro solutione difficilis argumenti, quod adducam Punct. 4. contra successionem actionis, quodque doctissimum recentiorum male vexauit, & in singularem sententiam traxit.

10 Dixi ad resistentiam in actu secundo non requiri quod agens contrarium sit in actu primo in instanti, in quo fit resistentia, sed sufficere esse futurum in instanti sequenti, cuius rationem ex doctrina tradita facile reddo. Primus gradus caloris petit in instanti *A* non produci octauum frigiditatis in instanti *B*, & sufficit ut possit impedire, & ut de facto impediat hanc productionem, quod agens habens virtutem ad producendum octauum frigiditatis sit in actu primo ad illam producendam in illo instanti *B*, quia si in illo cesset actio, ex vi exigentiæ, quam habuit primus gradus caloris in instanti *A*, dicitur hic primus gradus resistisse efficaciter in instanti *A* octauo frigiditatis producendo in instanti *B*, etiam si principium illum producturum non fuerit in actu primo in instanti *A*, sed in instanti *B*, imò impertinens est, ut agens impediatur in instanti *B* illud fuisse in actu primo in instanti *A*.

11 Alia est differentia inter resistentiam actiuam, & formalem, quod resistentia actiua impeditur ab alia actiua, & duæ resistentiæ actiuæ inter se digladiantur, ut patet in duobus agentibus applicatis eidem subiecto, quorum virtus actiua vnus retardat virtutem actiuam alterius. Cæterum resistentia formalis non cessat cum alia resistentia formali, nulla enim illarum alteram impedit, vbi autem non est imperus ex vna parte saltem, non potest esse lucta, & concertatio, sed cum actiua, quæ illam impugnat, & à qua vincitur, cum vincitur, non ab alia formali, quia resistentiæ formales tantum curant de defensione qualitatis, pro qua resistunt, & qualibet qualitas per for-

malem resistentiam se ipsam in proprio subiecto tuetur, unde resistentiæ qualitatum existentium in diuersis subiectis sunt in ordine ad subiecta diuersa, ac proinde nullam possunt in se habere oppositionem, calor enim in igne per formalem resistentiam tantum respicit ignem, & frigiditas in aqua formaliter resistens aqua tantum intuetur. Pugnatur ergo resistentia formalis cum virtute actiua contrarij, à qua impeditur, & cuius conatus formaliter resistit, virtus enim actiua ignis intendit producere calorem in aqua, & resistentia formalis frigiditatis existenti in aqua, igni resistit, & exigit conseruationem eiusdem frigiditatis in subiecto, in quod ignis calorem introducere intendit.

Obiicies: quando agens calidum intendit producere calorem in passio, frigiditas passio tantum se ipsam tuetur petendo à Deo, ne ab actione conseruatiua illius motus exigentiæ agentis calidi deficiat, sed potius illud coarctat, ne calorem in suo subiecto producat, quo facto Deus quasi ad preces frigiditatis illam conseruat contra exigentiam caloris indendentis illam destruere: ergo frigiditas non resistit, si quidem non est, quæ immediate detinet agens calidum, ne agat, sed Deus ad instantiam frigiditatis, qui illius exigentia exoratur, illam manu tenet per continuationem, & agens calidum coarctat ne in frigidum agat.

13 Respondeo verum esse frigiditatem ab agente calido laceffitam nil aliud agere, quam ad Deum confugere, vtilitatem conseruet, & ne cum agente calido concurrat. Desinitque immediate esse, qui denegat agenti id, quod petit, & concedit passio, quod intendit, cum hoc victor euasit, & è contra, quando vincit agens, nihilominus non dicitur Deum resistere, ne calidum agens calorem inducat, sed frigiditatem agentem, ut Deus cum agente calido non concurrat, sed potius ut ipsam conseruet, quia licet Deus denegat agenti victo, quod petit, & tribuat passio victori, quod exigit, vel è contra, hoc non facit ex se, sed tanquam author naturæ, illius legibus ductus, illiusque munus est iuxta exigentiam causarum operari, id autem quod Deus operatur ad exigentiam causarum naturalium tali deficiente exigentia non operaturus, causis naturalibus tribuitur.

14 Cæterum Deus, cum denegat concursum agenti, cui repugnat qualitas existens in passio, vel quando contra exigentiam eiusdem qualitatis illam destruit, quia illius destructionem exigit agens, quatenus est ex se indifferens est, ut faueat agenti actiue petenti, vel qualitati in passio formaliter resistenti, illique annuit quod maiori impetu, seu conatu propendit in terminum suæ exigentiæ, quod ex vi authoris naturæ præstare teneretur, ac proinde ex se Deus neque agenti, neque passio, neque pro passio, aut agente resistit, sed iuxta resistentiam illorum operatur. Rem exemplo illustro. Habet se Deus in pugna qualitatum iustitiae iudicis, qui auditis ab vtraque parte allatis pro iure hereditatis, de qua lis suboritur, vtrique ius dicit, & hereditatem alteri tribuit, cui potiori iure illi competeat, quo calu non dicitur Index resistisse parti deuictæ, etiam si vincens hereditatem donarit, sed pars vincens, quæ deuictæ ius alio potiori destruxit.

15 Inquires, an in calido vt octo resistent omnes gradus qualitatis primo frigiditatis introducendo: Respondeo in opinione quæ constituit subordinationem graduum tantum resistere octauum, quia hic tantum opponitur cum primo gradu, in opinione verò quæ illam denegat omnes resistere, ac proinde primus gradus frigiditatis introductus victoriam reportat de omnibus præexistentibus in subiecto, in gradu enim quem expellit medio producti vincit agens gradum expulsum, & alios septem, qui illius actioni resistebant; nihilominus diuerso modo vincuntur septem remanentes, & octauus expulsi, omnes enim resistebant introductioni, ne expellerentur à subiecto, quia cum vnus esset expellendus, & non esset maior ratio vnus, quam alterius, quilibet poterat expulsionem timere, verum tamen cum vincuntur contrario producti, licet omnes octo fuerint victori, tamen vnus tantum expulsi damnum inimicæ victoriæ expertus est, omniumque dissidium, & inimicitias persoluit, & in se ipso victus dicitur, reliqui verò remanentes non in se ipsis, sed in expulso deuicti fuerunt.

16 Tandem in vtraque sententia passum frigidum vt octo ad præsentiam agentis calidi potentis octo gradus caloris producere, etiam si tantum vnus producat, resistit secundum omnes suos gradus, & ne agens producat octo gradus, quos producere intendit, non enim est resistentia tantum respectu

respectu gradus producti, sed respectu illorum, qui producerentur, si qualitas contraria non resisteret; ideo enim non producantur, quia qualitas contraria resistit, & respectu illorum, qui non producantur, resistentia efficax est, & qualitas victrix euadit; respectu vero illius, qui fuit productus resistentia fuit inefficax, & qualitas resistens manet euicta. Dixi passum frigidum ut octo resistere secundum omnes suos gradus ad praesentiam agentis potentis producere octo gradus caloris, in qua re abstraho, an agens possit producere octo gradus caloris, & tantum quantum in se habet, sed ad naturam resistentiae explicandam affirmo in opinione constitutante subordinationem graduum passum resistere ad praesentiam agentis secundum illos gradus, quos in se habet oppositos gradibus illis, quos agens producere intendit, siue illos producat, siue non producat.

PUNCTUM III.

De ordine resistentia actiua, & formalis qualitatis.

Explicata natura resistentiae formalis, & actiuae constat non esse idem qualitatem resistere formaliter, & actiue, sed suboritur difficultas quae qualitas aliam superet in resistentia actiua, & quae aliam excedat in formali resistentia. De resistentia actiua facile soluitur; constat enim inter primas qualitates, calorem omnes antecellere actiuitate, celerius enim calefit passum ab agente calido, quam frigit a frigido. Deinde frigiditatem actiuitate humiditatem, & siccitatem superare fatentur omnes eadem experientia. Tandem tertio loco constituitur humiditas, & quarto siccitas, huius enim actiua virtus adeo est exilis, ut de illa multi non immerito dubitauerint.

Maiores est difficultas de resistentia formali, in qua Patres Conimbr. 1. de generat. cap. 9. quaest. 3. art. 3. asserunt inuerso modo res se habere, siccitatemque omnium acerrime pugnare, & hac de causa infirmitas, quae in siccitate delabatur, difficillime curatur. Secundam qualitatem in resistendo asserunt esse humiditatem, tertiam frigiditatem, quartam vero calorem: atque hunc ordinem variis experientis compertum esse testantur. Hurtadus disp. 9. sect. 10. eundem ordinem probat, & approbat, asseritque §. 120. negari non posse qualitates actiuas minus habere resistentiae, quod plus habent actiuitatis, ut patet in siccitate, quae difficile expellitur a subiecto, & virtute actiua est omnium imperfectissima. Deinde quia si virtus actiua esset aequalis resistentiae, non posset esse reactio, quia si ignis resisteret aquae aeri, ac in illum efficeret, cum illum superet actiuitate, etiam resistentia superabit, unde aer non poterit sua actiuitate ignis resistentiam euincere, neque in illum agere. Eandem conclusionem tradit Arriaga disp. 3. sect. 11. num. 179. quam eadem ratione sic probat: si qualitas illa, quae praecellit actiuitate, praecelleret etiam resistentia, semper victoria potiretur, neque vniquam posset a subiecto pelli, cuius oppositum experientia suadet, ex quo concluditur necessarium esse excessum vnius in actiuitate compensari excessu alterius in resistentia.

Sane horum Doctorum venia illorum rationi minimè acquiesco, quam refellere efficacissime praesumo. Demus enim calorem vincere frigiditatem non tantum actiuitate, sed etiam resistentia, nihilominus non infertur frigidum non posse in calidum agere, quia etiam si resistentia calidi maior sit resistentia frigidi, frigidum non impedit calidum sua resistentia, sed sua actiuitate, ut probabam Puncto praecedenti, num. 11. ergo si actiuitas frigidi maior sit resistentia calidi, etiam si huius resistentia vincat resistentiam frigidi, & actiuitas eiusdem calidi excellat actiuitatem caloris, frigidum poterit agere in calidum, quia in pugna harum qualitatum resistentia non congregitur cum resistentia, sed cum actiuitate: ergo victoria expectanda non est ex excessu inter resistentiam, & actiuitatem. Hanc rationem attentè meditator, est enim contra commune sententiam, illiusque fundamentum impugnat, & ni fallor, efficacissime.

Obiicies ex doctrina Hurtadi: calidum resistit frigido aequè, ac in illud efficit: ergo resistentia caloris, eiuque actiuitas suae eiusdem perfectionis. Deinde si frigidum aequè resistit calido, ac agit in illud, virtus resistentiae, & acti-

ua frigiditatis sunt eiusdem perfectionis: ergo si virtus actiua caloris est fortior virtute actiua frigiditatis, erit etiam fortior virtute resistentia eiusdem. Consequentia est euident, quia eo ipso quod virtus actiua caloris sit perfectior virtute actiua frigiditatis, est perfectior omni alio aequali virtuti actiuae frigiditatis, sed virtus actiua, & resistentia frigiditatis sunt aequales; ergo si virtus actiua caloris est perfectior virtute actiua frigiditatis, etiam erit perfectior virtute resistentia eiusdem. Inuerso ordine fit idem argumentum: virtus actiua, & resistentia caloris sunt eiusdem perfectionis: ergo si virtus actiua, & resistentia frigiditatis vincuntur virtute actiua caloris, vincuntur necessariorum virtute resistentia eiusdem, quia quod vincitur ab aliquo superiori, vincitur necessariorum ab omni alio illi superiori aequali: ergo quomodocumque comparentur virtus actiua, & resistentia frigiditatis cum virtute actiua, & resistentia caloris, semper virtus frigiditatis vincetur, & caloris virtus victoriam reportabit.

Hoc argumento insigni laborat æquiuocatione: ego enim non teneor asserere quamlibet qualitatem esse aequè actiua, & resistentiam, quod supponit obiecto, fatebor enim ignem esse magis actiuum, quam resistentium, idemque concedam frigido, & cuiusque agenti; sed tantum negabo de medio tolli actionem, & reactionem ex eo, quod calor vincat virtute actiua & resistentia frigiditatem, comparata virtute actiua cum virtute actiua, & resistentia, cum resistentia, ad hoc enim ut frigidum agat in calidum necesse non est virtutem resistentiam frigidi vincere resistentiam calidi, sed hanc virtute actiua frigidi superari, quae victoria esse potest, etiam si virtus resistentia frigidi minor sit virtute resistentia calidi. Rem explico: Pono virtutem actiua caloris esse perfectam ut octo, & virtutem resistentiam eiusdem perfectam ut quatuor, deinde virtutem actiua frigiditatis esse perfectam ut sex, & resistentiam eiusdem ut duo. etsi comparetur virtus actiua cum actiua, & virtus resistentia cum resistentia, semper vincet virtus caloris, si tamen comparetur virtus actiua frigiditatis, cum virtute resistentia caloris vincet virtus frigiditatis, quae victoria, & non alia, ad summum est necessaria, ut frigidum possit in calidum reagere. Res est luce clarior.

Ecce Achilles iacet communis sententiae, sed minori ipsum operari uere volo. Age iam omitto virtutes formaliter resistentias inter se non dimicare, & calorem vincere secundum actiuitatem, & resistentiam, actiuitatem & resistentiam frigiditatis, quomodocumque comparentur, non ideo de medio auferetur reactio, quia duobus contrariis pugnantibus magis forte potest in aliquo vinci, dum maiorem aliam victoriam reportet, patet in virtutibus actiuis inter se dimicantibus nulla intercedente formali resistentia, exempli gratia, applicentur passo omnino nudo agens calidum, & frigidum aliud. Calidum fortius quinque gradus caloris producat, frigidum tres: ergo frigidum minus forte vincet in tribus gradibus, etsi vincatur in quinque gradibus: ergo etiam si vnum agens omnibus pensatis sit fortius alio, potest aliquid pati ab illo, praecipue in pugna qualitatis actiuae cum formali, in qua secundum opinionem adfuerentem subordinationem graduum formaliter resistit vnus tantum octauo introducendo, & omnes gradus agentis illum destruere machinantur secundum opinionem asserentem gradum inferiorem produci ab omnibus superioribus: ergo etiam si calor sit magis resistentius, quam frigiditas actiua & resistentia, poterit hac ab illo nonnullam ferre victoriam. Superest insuper alia differentia inter resistentiam actiua, & formalem, quae plurimum conducit, ut actiua, etsi minus fortis, possit reagere, resistentia enim actiua semel deuicta potest iterum dimicare, manet enim integra virtus, etiam si vincatur cum impeditur ab actione: resistentia vero formalis deuicta non iterum se instaurare potest, non enim manet integra dum vincetur, sed perit secundum illum gradum, in quo vincit agens: ergo quantumuis calor sit resistentius, & frigiditatem vincat resistentia, deinde actiuitate, poterit actiuitas frigiditatis in aliquo vincere resistentiam caloris.

Tandem sicut in duobus agentibus excessus maioris virtutis in vno potest compensari minori effectu producendo, in quo vincat minus forte, v.g. potentius erit frigidum imbecillius ad conseruandum vnum gradum frigiditatis, quam calidum fortius ad octo gradus caloris simul conseruandos, sic poterit compensari excessus virtutis actiuae, & resistentiae vnius qualitatis respectu virtutis actiuae, & respectu resistentiae

resistituius, quin de medio tollatur actio, & reactio, & mutua victoria, sed tantum inferatur minus forte leuem reportaturum triumphum, & magis forte excellentiorem triumphum acturum in actione respectu suae repaitionis.

8 Ratio, quae probat siccitatem esse maximè resistiuam ex morbo, qui in siccitatem relabitur, efficax non est, cui posset aliquis respondere, Hoc non provenire ex maiori resistentia siccitatis, sed ex minori actiuitate contrarij, sed si demus morbum labentem in siccitatem esse curatu difficillimum, hoc dici nequit, quia siccitas est minus actiua, quam humiditas, vnde ex hoc capite difficilior hæc à subiecto, quam illa pelleretur. Respondeo siccitatem expellendam esse humiditate, vnde quo difficilior producit humiditas, difficilior siccitas expellitur quantumvis minimam resistentiam habeat, quia tamen medicina pauciora agentia habeat, quibus possit vti ad humiditatem producendam, difficilior potest expellere à subiecto siccitatem, quam calorem, aliāque qualitatem.

9 Neque obest plura esse agentia in rerum natura productiua humiditatis, quam siccitatis, quia medicina non potest vti quibuscumque agentibus humidis, sed tantum attemperatis secundum alias qualitates, ne viuentis temperamentum dissoluant. Adde per siccitatem corrumpi partes humidi radicalis, quibus corruptis nullo medicamento potest damnum illius corruptionis rescari.

10 Ex dictis constat nullum esse fundamentum, quo communis sententia docet virtutes actiuas esse minus resistiuas; restat modò quid dicendum sit explicare. Aliqui recentes putant vnam qualitatem non posse esse magis resistiuam aliā, quia resistentia fit per impossibilitatem formarum, omnes autem formae contrariae sunt æquè impossibiles. Displicet ratio, quia etiam si calor sit æquè impossibilis cum frigiditate, & frigiditas cum calore, & semel quacumque introducta contraria expellatur, potest tamen calor fortius inherere subiecto, & difficilior expelli. Contra hanc rationem sic nonnulli insurgunt: quantumvis fortiter calor subiecto inhaereat, agens frigidum illum expellet per productionem tantum frigiditatis: ergo siue magis, siue minus fortiter calor inhaereat subiecto, æquè corrumpetur ab agente frigido, quia semper corrumpetur per productionem eiusdem formae. Respondeo agens frigidum per productionem frigiditatis expellere calorem quocumque modo inhaereat subiecto, verumtamen quo fortius calor inhaeret subiecto, eo difficilior agens frigidum producit frigiditatem, & corrumpit calorem. Rationem accipe: Calor eo ipso quod petat esse in hoc subiecto, petit ne frigidum agens in eodem frigiditatem producat, vnde quò fortius petit esse in illo, fortius exigit ne producat frigiditas: ergo agens frigidum maiorem illam exigentiam superare debet, vt producat frigiditatem, & vt calorem corrumpat.

11 Constat posse vnam qualitatem esse magis resistiuam aliā, quia potest esse qualitas quae fortius, & efficacius petat conseruationem sui, & remotionem contrariae qualitatis. Hanc conclusionem tenent omnes, qui ordinem impugnatum virtutis resistiuæ assignabant in qualitatibus, quam rectè explicat Suar. disp. 43. sect. 1. num. 12.

12 Dicendum est ex actione, & reactione inter qualitates non posse inferri virtutem resistiuam huius qualitatis vincere aliam resistiuam virtute, quia vt saepe dixi, pugna non est inter virtutes resistiuas, quo fundamento ablato satis probabiliter dici potest qualitates magis actiuas esse magis resistiuas. Hanc conclusionem docet Valesius libr. 1. Controvers. Medicarum, quam existimo nullo efficaci fundamento posse probari, illam tamen probabiliter coniectat ex perfectione qualitarum, quia qualitas magis actiua perfectior est alia minori actiuitate prædita: ergo maior virtus resistiua illi tribuenda est, quia nisi aliunde constet oppositum perfectioribus entitatibus perfectiores virtutes tribuere debemus.

13 Obiicies sequi ex dictis nullum esse fundamentum ad probandum calorem vincere actiuitate frigiditatem, maior enim celeritas in actione caloris potest tribui minori resistentiae frigiditatis, & quod tardius & remissius operetur frigiditas potest oriri ex maiori resistentia caloris. Respondeo inferri non posse ex hoc capite propter rationem dictam, probari tamen ex maiori actiuitatis sphaera in maiori enim distantia passum calefit à subiecto calido, quam frigefiat à subiecto frigido, quod non potest precisè provenire ex maiori resistentia contrarij, quia hæc tandem

vincitur virtute actiua successiue effectum producente semper cum minori resistentia formali, quo intensiorem effectum producit, vt Puncto sequenti explicabo.

PUNCTUM IV.

Statuitur successio alterationis, illiusque causa explicatur.

Qualitatem omnem habentem contrarium non produci totam simul, neque secundum extensionem, neque secundum intensionem, monstrat manifesta experientia, quā noscimus ignem applicatum citius calefacere partem primam passī, deinde distantem, ex quo inferitur successio quoad extensionem, deinde experimur remissorem calorem sentiri in primo instanti, quo passum applicatur, quam in aliis sequentibus. Quod si non præ oculis, præ tactu successione caloris intensi ostenditur; huius successiois causam in præsentī inuestigamus.

§. I.

Perdocti Magistrī sententiam refero, & refello.

Ita difficile visum fuit doctissimo recentiori causam successiois in alteratione assignare, vt re desperata fatius illam negare, quam defendere iudicari, & ita asseruit eodem agente omnino inuariato eandem qualitatem esse producendam in primo instanti, ac in sequentibus quocumque agente contrario reclamante, quam conclusionem sic probat, & contra successioem alterationis insurgit. Agens calidum in secundo instanti conseruat effectum productum in primo, verbi gratia, conseruat primum gradum caloris, & producit secundum: ergo in primo instanti potuit primum gradum producere, & secundum. Probat consequentiam: Eadem virtus requiritur ad conseruandum, & ad producendum: ergo agens potens simul conseruare vnum gradum qualitatis, & producere alium, potest simul vtrumque producere, sed eandem virtutem habuit agens in primo instanti, ac habuit in secundo: ergo si in secundo potest producere vnum gradum, & conseruare alium, in primo potuit vtrumque producere. Neque iuuat, ait hic recens ad resistentiā contrarij recurrere, quia quando agens in secundo instanti conseruat gradum productum in primo, & producit secundum gradum, vincit contrarium in duobus illis gradibus: æquè enim est contra illius exigentiam conseruatio primi gradus, & noua secundi productio, cum contrarium intendat destruere gradum conseruatum eodem modo, ac intendit ne producat alius gradus: ergo nulla potest assignari ratio, propter quam perueians idem agens cum eadem virtute possit in secundo instanti conseruare vnum gradum, & producere alium in præsentia contrarij, & non potuerit in primo instanti vtrumque producere.

Hac ratione ductus asseruit nullum agens posse producere in secundo instanti effectum, quem non produxit in primo, si aliunde in secundo non augeatur, cumque manifestè ostendat experientia passum frigidum applicatum agenti calido successiue caleferi, rem ita cōposuit. Agens calidum vt sex applicatum frigido, in primo applicationis instanti producit totum calorem, quem potest, v.g. calorem vt quatuor; deinde passum iam calidum vt quatuor ab agente calido vt sex aliquid caloris producit in ipso agente, à quo fuit calor vt quatuor productus, quo fit vt calor agentis intendatur, & iam non fit calor vt sex tantum, sed vt septem, vel vt octo, ratione cuius maioris intensionis maiores vires habet in secundo instanti, quam habuit in primo, & ita potest in tali secundo instanti conseruari, & producere effectum, quem non potuit in primo producere, in quo remissus erat.

Quanta hic mellis se offert matura falci! quanta facili manu occurrunt amputanda! Mitto doctrinam hanc, supponere simile posse agere in simile, & agens remissum in passum intensum, tota Philosophiā in contrarium reclamante. Parco posse secundum hanc doctrinam agens calidum propriā virtute rescari damna illata ab agente frigido, ita vt tanta illius intensio remitteretur per vnicum instans, quantam intensionem in sequenti instanti recuperaret, si enim agens calidum in instanti producit tres gradus caloris in subiecto, & patitur duos frigiditatis, toridemque caloris amittit, tres gradus caloris producit in subiecto in instanti

instanti B producent in illo, à quo fluxere, duos caloris, quibus compensabitur iactura caloris, quam agens calidum in instanti precedenti fuit passum, & ita illius remissio nunquam poterit vitra progredi.

5 Insuper ut hic dicendi modus sustineri valeat, necessum est ut in quolibet instanti producat simul quodlibet agens saltem tres gradus intensificationis. Ratio est, quia si in hoc instanti A, agens calidum producit in passo duos gradus caloris, hi duo cum non possint producere tantam intensificationem, quantum in se habent, tantum reagunt in subiectum, à quo fluxerunt unicum gradum caloris, qui gradus non poterit iterum intendere calorem subiecti, quia gradus, qui supponebantur, iam prodixerunt quidquid poterant (ego cum recentiori constituto continuo ex puris indivisibilibus,) gradus verò adueniens, cum non possit producere effectum sibi æqualem, neque sit possibilis remissio alius, nullum poterit producere, unde ut per brevissimum tempus duret actio agentis, & remissio passi, necessum est innumeros ferè gradus agens simul producere, quia in quolibet brevissimo tempore sunt innumera ferè instantia, & in quolibet instanti producit remissio qualitas, quam in precedenti.

6 Tandem hanc sententiam efficacissimè impugno. Agens calidum ut sex produxit in instanti A, tres gradus caloris in passo: hi tres gradus caloris producti in passo in instanti B sequenti produxerunt duos alios gradus in præcipuo agentis, quibus magis intensus illius calor potuit tres gradus caloris in passo productos intendere; ergo tres illi gradus caloris producti in passo potuerunt in eodem instanti A, in quo fuere producti, producere duos illos gradus in subiecto, à quo dimanarunt, quia non repugnat effectui eodem tempore in quo producit, producere alium, ut patet in luce Solis, quæ in eodem instanti, in quo producit, aliam producit. Secundo, gradus caloris producti in passo eiusdem sunt virtutis in instanti, quo primo produciuntur, & in sequenti: ergo in primo instanti prodixerunt quidquid postea producere possent.

7 Negat priorem consequentiam hic Author. Ad confirmationem respondet. Agens posse producere effectum in instanti, quo primo producit, si passum talem effectum receptum non sit impeditum, quia tamen agens in instanti A, quo tres produxit gradus caloris, est impeditum duos alios recipere, idè tres gradus caloris producti in passo non produciunt duos alios in agenti in primo instanti, licet in illo virtutem habeant eos producendi, sed in instanti sequenti B, in quo impedimentum aufertur. Hoc impedimentum sic explicat. Ponit subiectum nudum omni qualitate, cui applicatur duo agentia, vnum calidum, & frigidum aliud, quæ mutas suas actiones retardant, quia tamen calidum fortius est, inducit quinque gradus caloris, frigidum verò tres ex quibus octonarius numerus completur, quem non potest excedere subiectum in gradibus caloris, & frigiditatis. En supponitur in instanti A, passum recipere tres gradus frigiditatis, & quinque caloris: ergo in eodem instanti quinque gradus caloris non possunt producere alium. Probatur aliter. In illo instanti non potest expelli aliquis ex illis gradibus introductis, quia in eadem mensura non potest qualitas produci, & corrumpi, aliàs in eodem instanti esset, & non esset: ergo non potest produci gradus alius caloris. Probatur consequentia. Non potest produci gradus caloris, quin expellatur alius frigiditatis, sed non potest expelli vllus gradus frigiditatis: ergo neque caloris poterit produci: in instanti verò sequenti, cum possint corrumpi gradus producti in antecedenti, possunt quinque gradus caloris produci alium producere.

8 Sed sibi insistit hic Author, & satis ad rem: cur quinque gradus producti in passo non produciunt aliquid in principali in illo primo instanti suæ productionis? Respondet: nam vel in hoc tempore agens calidum perdidit aliquid, vel non? Si non perdidit, habet expletam capacitatem caloris ut octo, & ita non potest aliquid caloris recipere. Si perdidit: ergo in illo instanti productum est in eo aliquid frigiditatis: ergo in illo non potest talis frigiditas expelli, quia in eodem instanti, ut sepe dictum est non potest existeret, & non existeret frigiditas: ergo non potest introduci calor, quia hic non potest non expulsa frigiditate introduci.

9 Ne videar huic recentiori impegisse in doctrinam, quam ipse tradit de prioritate signorum, quod ipse de multis

conqueritur, fateor certissimam esse doctrinam, quæ docet gradum frigiditatis suppositum in hoc instanti in eodem non posse expelli, quia quod supponitur in aliquo instanti, existit in illo, & id quod expellitur non existit in illo, in quo expellitur, sed eadem entitas non potest existeret, & non existeret in eodem instanti: ergo non potest in eodem instanti supponi, & expelli. Deinde certum est entitatem supponi existentem in instanti, in quo producit, ac proinde non posse in eodem expelli. Hæc doctrina Magistro indiget, non propugnatore, paucis enim ad prima principia reducitur, sed his positis hunc recentiorè sic impugno.

10 Afferit quinque gradus caloris non posse producere alium, quia produciuntur tres frigiditatis quos in eodem instanti non potest expellere. Fateor admissa semel productione trium graduum frigiditatis evidenter respondere, sed inquiri, cur illi quinque gradus caloris non impediant productionem trium frigiditatis prius natura, quam producerentur, si enim in instanti sequenti B valent illos expellere: ergo instanti A, quo fuerunt primo producti, potuerunt illos impedire, non enim maior vis requiritur ad impediendam frigiditatem, quam agens producere intendit, quam ad illam iam productam expellendam.

11 Dices quinque gradus caloris supponere productionem trium frigiditatis, ac proinde non posse illam impedire. Contra tamen. Quinque gradus caloris non supponunt productionem trium frigiditatis priorem natura, quia gradus caloris non dependet à productione trium frigiditatis, ut per se patet, neque priorem tempore, quia simul produciuntur omnes: ergo nullo modo supponunt quinque gradus caloris productionem trium frigiditatis. Dices productionem quinque graduum caloris, & trium frigiditatis esse simul tempore, sed ego inquiri cur quinque gradus caloris non impediant hanc simultatem temporis impediendo productionem trium frigiditatis, qualitas enim in primo instanti in quo produciuntur, potest impedire productionem qualitatibus, quam in illo instanti intendit producere agens contrarium, & consequenter simultatem temporis, quam cum illa haberet qualitas, quæ produceretur, si illius productionem permitteret alia qualitas producta in eodem instanti. Ego sanè assererem, quinque gradus caloris productos in passo non posse producere alium gradum caloris in illo instanti, neque in sequenti, quia nihil possunt producere in subiecto assimilato, seu habente intensiorem qualitatem, sicuti est agens, neque in subiecto, in quo sunt, à quo expellere frigiditatem inhaerentem non valent.

12 Venio iam ad rationem quam assignat, propter quam quinque gradus caloris non possint aliquid producere primo suæ productionis instanti in subiecto, à quo fluxerunt. Illius memoriam excito; sic paulò antea dicebat. Agens in illo instanti, vel perdidit aliquid caloris, vel non perdidit, &c. Respondeo perdidisse aliquid caloris, quo deperdi non potuit impediri introductio frigiditatis, quæ supponitur ad expulsionem caloris, neque frigiditas expelli, quod semper libens huic recentiori concedo, sed adhuc integra manet impugnatio. Inquiri enim. Cur perdidit calorem, & introducta fuerit frigiditas in instanti. Cur totum hoc fuit impeditum calore producto, vel conservato in passo in eodem instanti, quia ut paulò antea dicebam calor valens in instanti immediato suæ productionis corrumpere effectum, valet in primo suæ productionis instanti eundem impedire, qui, neque prius natura, aut tempore supponitur productus?

13 Respondeo secundo, agens in illo instanti nihil perdidisse, posse tamen augeri, qui à principio non fuit summè intentum, sed tantum calidum ut sex, sicut enim ille ad suam conclusionem explicandam supponit calum, in quo applicetur agens calidum ut octo, sic ego ad meam impugnationem aperiendam calum suppono, in quo applicetur calidum ut sex, quem admittere debet.

14 Deinde ut appareat quàm inefficax sit solutio tradita ab hoc Authore, animaduertas, quæso, eodem modo posse applicari secundo instanti conservationis caloris, ac primo suæ productionis. Dico enim, in secundo instanti quinque gradus caloris nil posse producere in principio, à quo fluxere, quia vel tale agens in illo secundo instanti perdidit aliquid caloris, vel non perdidit: si non perdidit, est expleta capacitas, sicuti in primo, & non potest augeri: si perdidit, non potest non deperdere, neque non introduci frigiditas, neque produci calor, quia in eodem instanti non potest

potest expelli, & introduci frigiditas. Dices, agēs perdidisse calorem, & acquisivisse frigiditatem in primo instanti productionis quinque graduum, ac proinde in secundo posse hanc iacturam refarcire, eodem modo dicam ego, agens perdidisse calorem destructum ab alio agente in instanti præcedenti primam productionem, horum quinque graduum, & applicationem huius passus.

- 15 Has omnes difficultates fugisset hic Author, si doceret dum illi in hac re alia difficultatem fugiendi via non apparebat, calorem non conservari à causa producente, sed à Deo, sic enim rectè explicaretur successio qualitatis, licet enim hic philosophandi modus minus philosophus visus fuerit, non tamen esset aliquibus sectatoribus destitutus, multi enim illum insequuntur, & sanè magis alienum est à Philosophia asserere agens remissum posse agere in passum intentum, postque agens, & passum secundum eandem qualitatem ad invicem reagere, & se mutuo fovere, quæ omnia communis sententia negat, & efficacissimè impugnantur rationibus supra factis. Alia mihi superest via, qua prædicto argumento facile satisfaciam, etiam si assetam qualitatem conservari à primo producente, illam aperiam, dum in hac questione meam sententiam explicem.

§. II.

Causam successionis intensivæ in alteratione secundum propriam sententiam assigno.

- 16 **D**uplici modo potest alteratio esse successiva, primò per accidens ratione applicationis agentium, quia successivè agens applicatur passio, sicut successivè producit lux luminoso successivè applicato ab homine illum vehente qui se successivè movet, & ad suum motum luminosum. Non loquimur de hac successione, sed de successione, quæ sub eadem agentis, & passus applicatione cadit, quia agens non agit in primo instanti totum quod in se habet, neque extensivè, neque intensivè. Agam prius de successione intensivæ quæ explicatè facili successione extensionis explicabo.
- 17 Successionem non oriri ex resistèntia actiua remota, & impropria, quia agens suum contrarium diminuit certissimum esse puto, & ferè omnes fatentur, quod enim frigidum in hoc instanti corrumpat aliquos gradus caloris non potest esse impedimentum, ut reliqui gradus permanentes in eodem instanti non producant quidquid possunt, & consequenter gradus illos, quos in instantibus sequentibus producent.
- 18 Deinde assero ex resistèntia actiua propriè dicta præcisè, & secundum se considerata non posse oriri successionem intensivam in communi opinione asserente calorem, & quemcumque alium effectum conservari à primo producenti, dum hoc est applicatum, quod efficaciter probat argumentum factum à recentiore supra impugnato, quia ex hoc capite præcisè agens in primo instanti agit id, quod in secundo poterit agere præsentè eodem contrario, licet non totum id quod ageret illo deficiente, exempli gratià, pono passum nudum applicatum calido agenti, & frigiditas hæc duo mutuà inter se resistèntià attemperantur, & agens producit quinque gradus, & frigidum tres, quolibet illorum octo producturum, si contrarium agens illius actionem non impediret in primo instanti, seu in primo congressu actionis, postea verò agentibus invariatis, & resistèntia formali seclusa, neutrum illorum aliquid amplius produceret. Idem dico de subiecto quod aliàs supponeretur cum qualibet qualitate, quod in primo instanti reciperet à quolibet agenti quidquid posset ab illo produci, si tantum resistèntia actiua daretur.
- 19 Ratio à priori hæc est. Agens calidum intendens producere octo partes caloris in passio resistit ne frigiditas producatur in subiecto, & hac producta resistit eodem modo ne conservetur, & ut expellatur: petit enim ut in subiecto non sit frigiditas, seu carentia frigiditatis, siue producta, siue non producta, unde frigidum non vincit resistèntiam agentis calidi, dum primò producit frigiditatem, sed dum illam conservat, quia tam productio, quam conservatio est contra exigentiam agentis calidi resistèntis productioni, & conservationi frigiditatis. quapropter ratione contrarij eadem virtus requiritur ad producendum, & conservandum, similiter ratione effectus, ut fatentur ferè omnes: ergo agens potens in aliquo instanti præsentè con-

trario simul producere unum gradum, & conservare alium poterit utrumque simul producere: ergo si effectus productus ab agente ab eodem est conservandus in primo instanti poterit produci quidquid in secundo potest produci, & conservari.

Dices, minorem virtutem requiri ad conservandum unum gradum caloris, & ad producendum alium, quia quando producuntur simul duo, expelluntur duo contrarij, quando verò unus conservatur, & alius producit, tantum expellitur unus gradus contrarij. Contra hanc solutionem sic argumentor: quando conservantur duo gradus caloris, impeditur agens contrarium ne producat duos alios frigiditatis, quos produceret, si non conservarentur gradus caloris, qui contra exigentiam contrarij conservantur, ergo ex parte contrarij eadem est resistèntia ad conservationem, & ad productionem, quia in utroque casu actio, siue conservativa, siue productiva est contra eandem exigentiam agentis contrarij, & impeditiva effectus, quem contrarium intendit producere, quod autem respectu formæ informantis subiectum sit minor resistèntia ad conservationem, quæ nullam qualitatem expellit, quam ad primam productionem expultricem formæ contrarij, hoc ad resistèntiam formalem non ad actiavam pertinet. Hæc iuxta opinionem quæ asserit calorem productum conservari à causa secundo illum producente.

In opinione quæ asserit calorem non conservari ab agente etiam applicato, quod illum produxit bene potest seclusa resistèntia formali oriri successio à resistèntia actiua, quia agens quod tantum potest contrario resistente producere unicum gradum, postquam illum in hoc instanti produxit, poterit in secundo cum cesset ab illius conservatione alium producere, & alium in tertio, pluresque successivè, nunquam tamen duos simul, quia illius virtus non valet contra resistèntiam contrarij duos simul producere, vel conservare.

Dices posse oriri successionem alterationis, quia successivè corrumpitur virtus actiua resistens, & quo minor est resistèntia maior est effectus à contrario productus, cum autem successivè minuat virtus resistiva successivè crescit productus effectus. Rem non solvis: virtus actiua resistens non potest successivè corrumpi ratione virtutis resistivæ illam conservantis: ergo si successivè corrumpitur, est ratione resistèntiæ formalis, vel quia agens illam corrumpens successivè applicatur. Si ratione resistèntiæ formalis, ab hac orietur tota alterationis successio. Si ratione agentis successivè applicati, hæc successio erit per accidens, de qua non est questio. Omnes illationes sunt legitime: primum antecedens probatur ratione supra facta.

Successionem oriri ex resistèntia formali ex dictis clare constat, quia cum non oriatur à resistèntia actiua pura necesse est oriri ab hac. Deinde quia calor conservatur à Deo successivè corrumpitur, ut patet experientia in aqua calida successivè se reducente ad pristinam frigiditatem, sed respectu caloris conservati à Deo non datur resistèntia actiua: ergo ratio successionis oritur ex resistèntia formali.

Rationem huius conclusionis ex doctrina tradita facile dabo. Posita eadem virtute, quo minor fuerit resistèntia, intensior producet effectus, sed in secundo instanti est minor resistèntia formalis in passio, quam fuerat in primo instanti, & minor in tertio, & sic in quarto: ergo maior calor successivè producet in singulis instantibus. Totus difficultatis cardo in probatione Minoris vertitur, pro qua in memoriam revoco id, quod docui Puncto 1. videlicet agens producat primum gradum caloris in instanti, in quo illum producit, & corrumpit octavum frigiditatis, vincere resistèntiam frigiditatis præcedentis in instanti antecedenti, verbi gratià, frigiditatis ut octo, etiam si in illo instanti non sit talis frigiditas. Ex quo infero calorem productum in primo instanti, quo agens applicatur subiecto quod independentè ab illa applicatione fuerat, & illa non intercedente esset in hoc instanti frigidum ut octo, esse contra resistèntiam octo graduum frigiditatis præcedentium, quom agens tantum potest vincere duobus gradibus, v.g. quos producit in primo instanti, quibus productis iam in illo instanti tantum existunt sex gradus frigiditatis: postea verò idem calidum producat in secundo instanti calorem, tantum vincit sex gradus qui immediatè præcesserunt, corruptis enim in primo instanti duobus frigiditatis, tantum superficere sex resistentes calori producendo, unde in secundo, cum calor producit tantum, producit contra resistèntiam sex graduum frigiditatis, & calidum

calidum illum producat tantum vincit sex gradus inimicos: ergo in secundo instanti minorem resistantiam habet, quam in primo, ac proinde poterit producere, & conservare effectum, quem non potuit in primo instanti simul producere.

26 Obiicies gradus qui præcessit, & corrumpitur in hoc instanti, non est in hoc instanti: ergo non potest retardare actionem contrarij. Respondeo distinguendo antecedens; gradus qui præcessit non est in hoc instanti supposita actione illum expellente, concedo: independentem ab actione illum expellente, nego; deinde nego consequentiam. Hæc enim est differentia inter non esse in hoc instanti gradus præcedentis, & non esse gradus non præcedentis, quod non esse in hoc instanti gradus præcedentis in immediato supponit in hoc instanti formam contrariam introductam contra exigentiam gradus expulsi cum conatu agentis, in quo suas exercet vires, & quasi in hoc occupatum non potest ad aliam actionem transire: non esse autem gradus non præcedentis non supponit in hoc instanti actionem aliquam vincentem gradum, qui non fuit; cuius modo est non esse independentem à quacunque actione vincente contrarium.

27 Obiicies secundò. Si Deus in hoc instanti independentem à quacunque actione corrumpere gradus frigiditatis immediatè præcedentes, eodem modo introduceretur calor, ac si non præcessissent in instanti antecedenti, ergo gradus non existentes in hoc instanti non retardant actionem contrarij ex eo quod immediatè præcesserint. Resp. concedendo antecedens, & distinguendo consequens; gradus præcedens non retardant actionem agentis quando in hoc instanti non sunt, seu est illorum non esse independentem ab actione, quæ modò est, sicut contingit in hoc casu, concedo consequentiam, quando illorum non esse est dependenter ab actione, quæ est in hoc instanti vincente exigentiam præteritam, nego consequentiam.

28 Rem totam pro doctrina tradita, & argumentorum solutione paucis accipe. Applicato agente calido passo frigido prius natura, quam Deus decernat concurrere ad productionem caloris, considerat exigentiam agentis intendens producere duos gradus caloris, in quo priori, neque calor est productus, neque frigiditas conservata in passo pro illo instanti, quia si Deus decernat producere calorem, non conservabitur, si verò illum non producat, frigiditas durabit in passo; sic inspecta agentis exigentia inspicit Deus, an ex parte passi frigiditas præcedens in instanti antecedenti petat in hoc conservari, & momenta huius exigentia perpendit, illaque confert cum exigentia agentis, & illi annuit quæ fortius petit. Vnde ut calidum producat calorem in hoc instanti, necessum est, ut per propensionem ad productionem vincat exigentia, quam habuit frigiditas passi ad sui conservationem, quam si non vincit nihil agit, sed illius actio impeditur à contrario. Si verò Deus tantum inspicat exigentiam agentis ad productionem caloris, & nullam cognoscat exigentiam frigiditatis in passo ad sui conservationem, quia nulla frigiditas in illo præcessit, vel si cognoscat hanc exigentiam aliunde esse victam, semper cum agente concurrat sine collatione suæ propensionis, seu exigentia cum alio contrario, quod non est, seu supponitur deusitum. En in vno casu agens in priori naturæ propendens in effectum impeditur à contrario, & non in alio, in nullo autem in illo priori, in quo impeditur, seu Deus decernit non concurrere, cum illo, supponitur, neque videtur contrarij existens pro illo instanti, quia existentia frigiditatis v.g. conservata in hoc instanti, supponit non productionem caloris in eodem, quia si hic produceretur, illa non existeret, & omni priori, in quo causa prima, vel secunda est indifferens ad productionem caloris, in hoc instanti est indifferens frigiditas, ut pro illo instanti conservetur, & non conservetur, & non potest intelligi existens: ex quo inferitur manifestè ipsam non proptè existentem in hoc instanti, sed proptè existentem in instanti antecedenti impedire productionem caloris in hoc instanti faciendam, ac proinde plurimum conducere, ut calor producat, vel non producat in hoc instanti, frigiditatem præcessisse, vel non præcessisse in antecedenti.

29 Probavi iam successionem non posse provenire à resistantia actiua præcisè sumpta, & dimanare à resistantia formalis. Adde modò in expulsiōne qualitatis resistantis formalis, cuius agens actiue resistit pro conservatione illius, successionem qualitatis contrariæ introductæ provenire à

Frans. de Quiedo Philosoph. Tom. I.

resistentia formali, & actiua, quia licet hæc sine consortio formalis non possit causare successionem, illi tamen adiuncta maiorem successionem alterationis inducit, quam haberet alteratio si tantum fieret contra resistantiam formalem. Ratio est manifesta. Frigidum agens intendens producere frigiditatem contra resistantiam formalem caloris expellendi, & actiua ignis cōservantis minorem frigiditatem producit in hoc instanti, quam produceret, si tantum qualitas formaliter resisteret, quia idem est conatus, eadēque actiua propensio magis producet, quod minor fuerit resistantia, ut per se patet; ergo alteratio erit magis successiva. Probo consequentiā, quo remissior qualitas in singulis instantibus producit simul, eo est alteratio magis successiva, sed remissior qualitas producit simul in singulis instantibus, quando est resistantia formalis, & actiua, quam si esset tantum formalis: ergo est magis successiva alteratio positis duabus resistantiis, quam esset si vna tantum formalis vincenda obiceretur. Patet doctrina tradita experientia, quæ videmus maiorem successionem habere alterationem qualitatis, cuius opposita conservatur à causa secunda actiue resistente, quam illa, cuius contraria qualitas expellenda conservatur à Deo actiue non resistente, facilius enim frigus producitur absente igne conservante calorem, quam illo præsentē actiueque resistente produceretur.

Obiicies: tanta potest esse resistantia formalis, ut non permittat produci simul duos gradus contrariæ qualitatis: ergo tunc resistantia actiua non potest esse causa, ut alteratio sit magis successiva, quia illa est summè successiva, in qua nihil simul producit. Respondeo admissio antecedenti, non esse inconueniens concedere illo casu qualitatem actiua non esse causam maioris successionis, quia nulla maior successio possibilis est. Existimo tamen data resistantia formali contra quam tantum potest prævalere agens per productionem vnius indivisibilis nulla resistantia actiua intercedente, hæc posita agens nil facturum, quia posita maiori resistantia agens minus producit, sed posita resistantia formali sine actiua tantum producere poterat indivisibile qualitatis: ergo posita formali, & actiua nil producit.

§. III.

Causam successionis extensivæ secundum propriam sententiam explico.

31 Totus fui in successione intensiva explicanda, hæc enim posita successiva extensio, illiusque causa facile percipitur, cum enim agentia agant uniformiter difformiter per suam sphaeram, ad hoc ut extensio qualitatis perveniat ad partem passi distantem per sex partes, necessum est, saltem sex gradus intensivæ esse productos in parte immediata agentis, alioquin ad partem sextam passi nulla poterit qualitas pervenire, quia si in prima tantum producuntur quinque gradus in secunda producentur quatuor, in tertia tres, in quarta duo, unus in quinta, & nullus in sexta: ergo rectè inferitur successio extensivæ ex intensiva, quia si probemus non produci in primo instanti applicationis sex gradus caloris in prima parte passi, rectè inferitur non produci in illo instanti gradum aliquem in sexta parte, ac proinde successivè intendi.

32 Id quod dixi de sexta parte de omnibus aliis vltioribus eodem modo rem explicat, in eadem enim mensura, in qua crescit intensio in partibus proximis crescit intensio in remotis: ergo extensio ad has erit successiva, si istarum intensio successiva sit.

33 Ex dictis inferes successionem alterationis oriri non tantum ex resistantia qualitatis contrariæ existentis in parte passi, ad quam in hoc instanti non extenditur alteratio, sed ex resistantia partium proximarum agentis, quia successio intensivæ illis contigit, quia si intensio partis proximæ, quæ sit in tempore fieret in instanti, extensio partis remotæ, quæ sit in eadem mensura in qua completur intensio partis proximæ fieret in instanti absque vlla mora, & non teneretur expectare tempus, in quo cōpleretur intensio partis proximæ nihil recipiendo in partibus temporis præcedentibus vltimum terminativum in quo completur intensio.

34 Dixi extensionem non oriri tantum ex resistantia qualitatis contrariæ existentis in parte passi, ad quam in hoc instanti non se extendit qualitas, quia etiam resistantiam huius existimo conducere, ut in hoc instanti qualitas non se extendat ad partem subiecti, quam informat; Rem probo, & explico.

R r

explico. Qualitas existens in vltima parte sphaerae, ad quam protenditur actio in hoc instanti, licet ratione remissionis sufficiens non sit, aliam similem producere in parte passii immediata informata qualitate opposita, & hac remissio proveniat ex modo, quo agens operatur vniiformiter difformiter, ac proinde originem trahat ex resistentia, quae fuit in parte immediata agentis ad tantam intensiorem simul recipiendam, nihilominus eadem qualitas remissa, quae modo non valet aliam producere in parte proxima passii formata contraria qualitate sufficiens esset illam producere si nullam inueniret resistentiam ad illam producendam, quia minor virtus requiritur ad qualitatem producendam absente contrario quam illo praesente.

35 Concludo successionem extensionis oriri ex resistentia ad intensiorem in partibus proximioribus agentis, & ex resistentia qualitatis existens in parte passii, ad quam in hoc instanti se extendit actio, diuerso tamen modo, quia ablata resistentia a parte ad quam non se extendit actio, adhuc extensio fieret successiue, quia licet in illo instanti extensio perueniret ad illam partem immediatam, & forsan ad aliam, non tamen posset ultra progredi, quia etiam absente contrario agens ageret vniiformiter difformiter, ablata tamen resistentia partium anteriorum nunquam extensio retardaretur praeside ex resistentia qualitatis existens in parte: in qua proximè fieri potest extensio, quia agentibus omnibus eodem modo se habentibus, nulla est ratio cur non possit recipere in hoc instanti qualitatem, quam potest recipere in instanti sequenti, si in hoc nihil recepisset, quare enim rebus eodem modo se habentibus non inciperet alteratio in hoc instanti inceptura in sequenti in eadem parte subiecti.

36 Ex hac doctrina deduces tota successionem alterationis ex latitudine graduale, & modo agendi vniiformiter difformiter oriri, quapropter si daretur passum secundum omnes partes aequè applicatum agentis, extensio qualitatis fieret in instanti, neque esset ratio propter quam in aliquo instanti retardaretur extensio ad aliquam partem subiecti, quod bene notarunt recentes asserentes passum valde exiguum vndique cinctum igne in instanti secundum omnes sui partes esse calefaciendum, quia omnes partes aequè distarent, cum omnes extremae essent aequè approximatae agentis, & centrum (idem dico de aliis partibus intimis) aequè esset approximatum agentis aequato cum partibus extremis, quia licet magis distaret ab hac parte agentis, quam pars extrema illi immediata, minus distaret a parte agentis opposita, ac proinde distantia vnius partis aliis approximatione suppleretur, & omnibus perpensis, aequè approximatum esset centrum, & quaelibet pars intima agentis aequato, quam esset pars extrema eiusdem corporis.

PUNCTUM V.

An alteratio sit adequatè successiua.

1 Adequatè successiua dicitur alteratio si nihil qualitatibus simul producatur, sed singulis indiuisibilibus illius singula indiuisibilia temporis in prima productione corresponsdeant: si verò in aliquo indiuisibili temporis aliquid diuisibile qualitatis producatur, alteratio non erit adequatè successiua, sed aliquid diuisibile illius permanenter producatur, quod enim in eodem indiuisibili temporis producitur, non potest non simul, & permanenter produci, quia in eodem instanti non potest esse simul prius, & posterius.

2 Neotericus ille, qui totum successionis negotium ad agentia reducebat quem ad fatietatem impugnaui Puncto precedenti §. 1. consequenter docet alterationem non posse esse adequatè successiuam, quia posito passo frigido ut octo, & applicato calido ut octo fortius est agens calidum ad producendum quinque gradus caloris, quam frigidum ad conferuandum quatuor frigiditatis: ergo in primo applicatione quarti gradus frigiditatis incompossibilis cum quinto caloris. Probat antecedens: calor ex se est magis actiuus quam frigiditas: ergo ceteris paribus intensiorem effectum producet. Idem asserit de agentis remissiori, vel minus forti, scilicet frigido ut octo quod est minus actiuum sit, quam calidum, fortius est ad producendum tres gradus

frigiditatis, quam calidum ad sex conferuandos, & calidum ut quatuor fortius est ad producendos duos gradus caloris, quam frigidum ad septem frigiditatis conferuandos. Hunc discursum insequitur quibus probare intendit agens in primo instanti applicationis producere quicquid in se habet.

Nos verò qui praeter resistentiam actiuam formalem aliam inuenimus, hac ratione non premimur: concedo enim calidum ut octo maiorem virtutem habere ad producendum quinque caloris, quam frigidum ad quatuor conferuandos: assero tamen frigidum minori virtute conferuare quatuor frigiditatis, & calidum maiori non producere quinque gradus, quia frigidum conferuat sine resistentia formali qualitatis contrariae, calidum verò si producatum est calorem, illud debet producere contra resistentiam formalem frigiditatis, quae supponitur ex parte subiecti.

Contra hanc doctrinam sic obicit: Calor existens in hoc instanti non opponitur cum frigiditate praecedenti in instanti antecedenti: ergo idem calor producetur in hoc instanti, siue frigiditas praecesserit, siue non praecesserit. Respondendo distinguendo antecedens: calor existens in hoc instanti non opponitur cum frigiditate praecedenti ratione illius ut praecedentis concedo, ratione illius praecedentis secundum id, quod petit in ordine ad hoc instanti, nego antecedens: deinde nego consequentiam. Rem explicui Puncto precedenti §. 2. Frigiditas existens in instanti praecedenti petit durationem sui in hoc instanti: frigiditas autem in hoc instanti opponitur cum calore in eodem existente, ex quo manifestè inferitur frigiditatem existentem in instanti A, exigere rem incompossibilem cum calore existente in instanti B, ac proinde ex instanti A, (ut sic loquar) impedit productionem caloris in instanti B, si agens calidum fortius non vincit in instanti B, resistentiam praeteritam in instanti A, de re faciendam in eodem instanti B.

Assero alterationem terminatam ad calorem expellentem frigiditatem conferuatam a Deo ut causa prima non esse adequatè successiuam, quod sic proba. Si hac alteratio fieret contra resistentiam formalem, & actiuam, in indiuisibili temporis produceretur saltem indiuisibile qualitatis: ergo quando fit tantum contra resistentiam formalem, produci debet aliquid diuisibile. Probo consequentiam, quo minor est resistentia, agens intensiorem effectum producit, sed minor resistentia est quando tantum est formalis, ac quando est formalis, & actiuam: ergo maior effectus producitur quando frigiditas expulsa conferuatur tantum a Deo sine resistentia actiuam, quam produceretur, si frigiditas conferuaretur ab aqua actiue resistentem: ergo produciatur aliquid diuisibile, qualitas enim excedens aliam, est indiuisibilem, necessario est diuisibilis, dicit enim totidem ac alia excessu, & aliquid amplius.

Affirmo similiter alterationem factam contra resistentiam formalem, & actiuam non esse adequatè successiuam. Hanc conclusionem suadet maxima aliquorum agentium celeritas, quae etiam in praesentia contrarij breuissimo tempore effectum maximopere intendunt. Deinde nulla apparet ratio neque experientia, quae cogat ita religiose successionem alterationis defendere, ut etiam in contrarij praesentia non cōcedamus aliquid diuisibile produci, imò ratio oppositum suadet: si enim resistentem frigiditatem, deinde causam conferuatam illius, hoc calidum vincit in vno instanti temporis vtramque resistentiam per productionem vnius gradus, cur agens fortissimum non vincet productionem duorum, vel trium? quo enim fortius est agens, intensiorem effectum producet in eodem tempore, ceteris paribus.

PUNCTUM VI.

De continuatione alterationis iuxta continuum Aristotelicum.

Nihil non obscurum, molestum, atque prolixum in hac continui compositione: nihil non explicatu difficile, nec pauca occurrunt in hac materia, quae non ex aliqua ratione qualitatis, seu alterationis specialis, sed ex infinitate partium trahunt originem; quapropter libens omnibus abstinerem, ne tamen in hac re mutila, & manca disputatio nostra videatur, stricto calamo cingam, quae prolixè satis multi diffundunt.

Aliorum placita referuntur, & refelluntur.

1 **A**nte omnia notandum est duo esse genera indiuisibilium, iuxta hanc opinionem, quædam diuisibilia secundum extensionem, & indiuisibilia secundum intensiorem, alia diuisibilia secundum intensiorem, & indiuisibilia secundum extensionem. Hæc subiectantur in indiuisibilibus quantitatibus, quæ ratione subiecti indiuisibilia sunt, neque ullam habent mensuram extensionem, tamen intensibilia sunt, quia in eodem indiuisibili subiecto plures qualitatis gradus possunt esse, & idem indiuisibile fit magis calidum per additionem gradus ad gradum, cui gradus vnitur medijs alijs indiuisibilibus extensis ratione subiecti, & intensi, quia vniunt partes intensiōis, & omnia indiuisibilia debent carere illa diuisibilitate, quam vniunt. Hæc vocantur omnino indiuisibilia, indiuisibilia intensiōis, diuisibilia secundum extensionem sunt in triplici differētia, quia cum habeant diuisibilitatem ratione subiecti, illa gaudent, quæ pollet subiectum, cui inhaerent, & ita diuisibile intensiōis subiectatum in linea, est diuisibile extensionis secundum longitudinem, non verò secundum latitudinem, neque profunditatem: subiectatum in superficie secundum longitudinem, & latitudinem, non verò secundum profunditatem, idēque indiuisibile intensiōis subiectatum in parte corporis est diuisibile extensionis secundum longitudinem, latitudinem, & profunditatem: hæc enim intensiōis indiuisibilia subiectantur in linea, superficie, & in parte corporis, quia cum hæc omnes in se habeant partes intensiōis, debent illas habere vnitas aliquo vnitiuo, alijs omnes essent omnino diuisibiles, & continuum constaret puris indiuisibilibus, & hoc vnitiuum debet esse indiuisibile secundum intensiōem: si enim esset diuisibile, haberet in se alia vnitiua, & sic in infinitum procederetur.

2 Fuit opinio aliquorum afferentium alterationem non extendi continuè, quia nihil illius in partibus temporis dimanat ab agente, quod in his passum disponit ad qualitatem recipiendam in se instanti temporis, in quo tantum producit. Hanc opinionem refert Rub. de generat. tit. 3. quæst. 2. ubi aliam adducit Capreol. Soccinatis, & Ferrarientis, afferentium intensiōem non fieri continuè, sed tantum in singulis instantibus in partibus verò quiescere mobile ab intensiōe, & disponi ad illam in instanti recipiendam. Vtraque sententia omni fundamento est destituta, eisdemque argumentis à me impugnabitur.

3 Ignis eandem virtutem habet ad producendum calorem suum in eadem parte subiecti per intensiōem, suæ in diuersa per extensionem in parte temporis, ac habet in instanti, & eadem est resistentia contrarij in hoc, ac in illa: ergo sicut producit intensiōem, & extensionem in instanti temporis, vtramque producit in parte. Id verò quod asserit in parte temporis disponi subiectum, vt calor extendatur ad illud secundum priorem opinionem, & vt intendatur secundum posteriorem falsissimum est, quia ad recipiendum calorem nulla supponitur dispositio ex parte subiecti: sed esto, dispositio supponatur: productio dispositiōis erit alteratio, per illam enim subiectum aliter se habebit ac antea, & fieret in partibus temporis: ergo iam alteratio fieret in partibus temporis. Vrgo: In eadem mensura, in qua producit dispositio ad formam producit formam, sed vltima dispositio ad calorem producit in parte temporis: ergo in parte temporis producit calor. Consequentia est legitima. Minor tradita ab Authoribus vtriusque sententiæ. Maior in alijs formis ab omnibus admissa, & probatur facile, quia si in parte temporis est quidquid requiritur ad productionem caloris, ad quid expectaturum est agens venturum instans, vt calorem producat. Deinde dispositio per se ipsam necessariò determinat formam: ergo vt primum est determinat, sed est in parte temporis: ergo in illa ad formam determinabit. Mitto rationem aliam, quam num. 1. adducam contra Doctores, afferentes totam alterationem fieri in partibus, sed non in instantibus, quæ probabo non posse alterationem à partibus secerni, si fiat in instantibus, neque ab instantibus, si fiat in partibus.

4 P. Rub. suprà, quæst. 3. docet in instanti temporis produci indiuisibilia omnino, videlicet indiuisibile continuatiuum partis intensiōis productæ in indiuisibili quantitatibus, cum parte intensiōis immediatè in eodem producen-

da, reliqua verò indiuisibilia, videlicet intensiōis extensum, & extensionis intensum non posse produci in instanti, sed in tempore. Prior pars huius sententiæ præ se fert impugnationem quam expendo. Essentia vnitiui est actu esse exercitium vnionis, & actu vnire: ergo implicat esse in aliquo instanti, in quo non vnatur: ergo implicat esse in aliquo instanti in quo non sit vtraque pars, est enim vtriusque modus, & ab vtraque essentialiter dependens. Respondet Rub. sufficere partem vniendam esse immediatè futuram, quia vnitur modo successiuo, & hæc est natura vnionis successiuorum, vt illa vniantur, quæ immediatè fluunt vnum post aliud. Adhuc manet integra obiectio, quam suprà dedi. Essentia continuatiui est actu vnire, ex eo autem quod pars sit futura non potest vnitiuum illam modo vnire: ergo modo esse non potest: implicat enim esse in mensura, in qua non vnitur.

Quod addit Rub. vnire modo successiuo, & naturam successiuorum esse vniri per immediatum successiuorum fluxum, in successiuis per se, & essentialiter ægrè intelligitur, in his verò de quorum essentia non est successiuè fieri, est omnino falsum, motus autem alterationis non est successiuus natura sua, idem enim, qui fit in mensura temporis diuisibilis, posset fieri in instanti, & de facto ita fieret ni qualitas contraria illum retardaret. Ex hoc inferitur indiuisibile alterationis vnire partes ex natura sua permanentes, quæ licet ratione contrarij primo successiuè fluant, postea verò inter se coexistunt, & non desinet esse vna ad aduentum alterius, sicut accidit in successiuis per se: ergo vnio illarum illas respicit coexistentes, & inter se vnitas: ergo implicat esse in mensura, in qua vtraque non sit.

Eadem ratione Rubius premo in termino alterationis: si vnitiuum alterationis est prius tempore parte vnienda: ergo vnitiuum qualitatis est prius tempore parte qualitatis vnienda, sed qualitas est natura sua permanens: ergo implicat dari vnitiuum illius sine partibus vniendis. Dices qualitatem esse natura sua permanentem in conservari, non in fieri. Contrà: qualitas in instanti, quo fit, & quo conservatur, est eadem omnino intrinsecè inuariata, sed in instanti in quo conservatur est natura sua permanens: ergo in instanti, in quo fit: quod verò ratione resistentiæ agens illam successiuè producat illius naturam minime immutat pro mensura, in qua producit, semper enim permanet eadem. Deinde sicut in hac opinione asseritur calorem successiuè productum esse successiuum in fieri, ac proinde in fieri hoc est instanti in quo fit posse dari vnitiuum sine partibus vniendis, sic posset dici hominem successiuè produci, & esse successiuum in fieri, ac proinde posse produci vnionem inter materiam, & formam in instanti præcedente productionem formæ, sicut enim calor successiuè producit propter resistentiam contrarij, sic posset homo successiuè produci propter resistentiam formæ contrariæ existentis in subiecto (dico successiuè non prius producta hac parte formæ, & illa postea, sed prius producta vnione, & postea forma) vel quia Deus liberè illum successiuè producere volebat.

Vltimò ad hominem conuincitur Rub. Ipse asserit in motu successiuo non posse produci initiatiuum ante partem: ergo neque continuatiuum, sicut enim initiatiuum est modus partis incepturæ, sic continuatiuum partis vniendæ. Mitto hæc vnitiua producenda esse cum priori parte, si ante secundam possent produci, quam rationem contra alias sententias statim expendam.

Secundam partem sententiæ Patris Rub. videlicet indiuisibile intensiōis, extensum non posse produci in instanti sic impugno. In hac parte temporis producit pars intensiōis in sphaera diuisibili secundum extensionem simul in omnibus illius partibus: ergo in instanti sequenti poterit produci indiuisibile intensiōis in omnibus illis. Probo consequentiam. In eadem mensura indiuisibiliter sumpta agens agit in partes propinquas, & distantes passim: ergo in eadem mensura indiuisibili potest produci indiuisibile intensiōis in partibus inter se distantibus, quia pro omnibus agens est applicatum, ac proinde extensio non potest retardare actionē, hæc enim tantum illam retardat ratione applicationis: ergo extensio non obest, quò minus indiuisibile intensiōis producat in instanti. Intensio obesse non potest, quia non est: ergo ex omni parte indiuisibile intensiōis extensum potest in instanti produci.

Rt 2 Respondest

9 Respondet Rub. indiuisibile intensiōis extensum non posse produci in instanti, quia agens magis agit in propinquum, quā in distans: ergo si in distans agit indiuisibile intensiōis, in propinquum aget diuisibile intensiōis: ergo indiuisibile intensiōis non potest simul produci in subiecto diuisibili habente partes propinquiores, & distantes. Contra hanc rationem insto manifestè. In eodem instanti agens producit indiuisibilia omnino subiectata in indiuisibilibus quantitatis, quorum vna sunt proximiora, & alia remotiora, quin agat intensus in propinquū quā in distans: ergo in eodem instanti poterit producere indiuisibile intensiōis in partibus quin pro illa mensura intensus agat in distans, quā in propinquum. Ratio est manifesta. Quando effectus producendus non recipit magis, nec minus agens illum producat simul in partibus propinquieribus, & remotioribus non magis agit in propinquum, quā in distans, sed indiuisibile intensiōis etiam si sit extensum non recipit magis, & minus versus intensiōem: ergo etiam si simul producatur in partibus proximioribus, & distanteribus agens non intensus operabitur in propinquum, quā in distans.

10 Dices hoc verum esse supposito quod agens producat indiuisibile intensiōis in tota sphaera, inferri tamen ex eo quod producat indiuisibile intensiōis in parte distanti, eadem mensura producturum partem diuisibilem intensiōis in parte propinqua: Nihil dicis. In sententia Patris Rub. repugnat produci partem intensiōis in instanti: ergo eo ipso quod operetur agens in instanti supponitur non producturum partem intensiōis: ergo etiam si in parte distanti producat indiuisibile intensiōis nihil diuisibile producat in parte proximiori.

11 Alij recentiores affirmant, in instanti temporis produci indiuisibilia terminatiua, & in parte partem, & continuatiuum illius cum parte producta in parte temporis precedenti, quo continuatiuum productum corrumpitur terminatiuum productum in instanti precedenti, quia eadem pars non potest esse terminata, & continuata, & quia terminatiuum, & continuatiuum eiusdem partis non possunt esse in eodem subiecto, videlicet in eodem indiuisibili quantitatis, aliā indiuisibile quantitatis haberet maiorem intensiōem, quā habet pars, asseruntque hanc terminatiua produci, ut qualitas sit tanta, & non indeterminata.

12 Ab hoc ultimo incipiet impugnatio. Qualitas in mensura diuisibili, in qua producitur, est sine hoc terminatiuo, ergo in instanti sequenti poterit esse sine illo, sicut enim in parte temporis, in qua primò producitur est quin sit tanta, & sine hoc terminatiuo, cur non poterit esse eodem modo in instanti sequenti? Deinde si hanc continuata sunt necessaria, cur non producuntur simul cum partibus in parte temporis antecedenti? agens enim erat applicatum, & passum non resistebat: quia corrupta intensiōe ut octo, in parte quantitatis per corruptionem partis qualitatis corrumpebatur intensio ut octo in indiuisibili immediato per corruptionem indiuisibilis continuatiui, & in eadem mensura in qua corrumpitur intensio ut octo in parte, corrumpitur in indiuisibili immediato: ergo in eadē mensura in qua producitur qualitas ut vnum in parte quantitatis per productionem partis qualitatis, potest produci in indiuisibili quantitatis per productionem indiuisibilis terminatiui qualitatis.

13 Propter has rationes alij recentiores affirmant produci indiuisibilia terminatiua simul cum parte precedenti, & continuatiua cum subsequenti; & nihil in instanti. Hanc sententia impugnanda est ratione, quā suprà dandam promissi contra Doctores asserentes totam alterationem fieri in instantibus, quā iam exhibeo. In illa mensura, in qua agens operatur, vel est indiuisibile temporis, vel non: si est, ergo operatur non tantum in parte, sed etiam in instanti: si non est, ergo non operatur in mensura diuisibili. Probo consequentiam. Illa mensura nullum habet vnitium, ergo non est diuisibilis, quidquid enim diuisibile est includit indiuisibile variens partes diuisibiles. Eodem modo fit argumentum contra sententiam modo relata, quia mensura in qua quiescit agens, vel habet indiuisibilia, vel non: si illa habet, agens quiescit in instantibus; si non habet, non quiescit in partibus, sed in instantibus. Secundò impugnatur eadem sententia, quia postea probabo agens in instanti posse qualitatem producere. Tertiò quia sine necessitate tantis expensis productionum, & corruptionum indiuisibilium terminatiuorum fingitur alteratio.

§. II.

Explicatur propria sententia.

14 Dicendum est agens posse producere in instanti qualitatem diuisibilem. Hanc conclusio probanda est eodem modo in sententia constituyente continuum ex infinitis partibus, & in sententia Zenonis cum de hac disputem puncto sequenti, illam pro vtraque sententia probabo.

15 Dicendum est secundò, in parte, temporis produci qualitatem non solum diuisibilem, sed etiam indiuisibilem. Probo hanc conclusionem. Agens in parte temporis est in actu, & passum in potentia ad indiuisibile qualitatis producendum, & nulla est repugnantia ex parte indiuisibilis producendi, ut in parte temporis producatur, ergo producitur. Agens esse in actu, & passum in potentia facile probatur, quia nulla virtus accrescit agenti, neque passio, neque conditio aliqua reperitur in hoc instanti, quā non fuerit in parte precedenti temporis: in illa fuit agens in actu, & agens in potentia eodem modo ac est in hoc instanti. Posteriores partem antecedentis probo. Entitas indiuisibilis potest conservari in mensura diuisibili; ergo & produci. Probo consequentiam, productio, & conservatio est eademmet indiuisibilis actio: ergo actio, quā est productio potest esse in parte temporis saltem quando præcessit in instanti: ergo eodem modo posset esse etiam si non præcessisset: ad existendum enim in hac parte temporis impertinens est existisse ante, vel non existisse. Rem indiuisibilem posse conservari in parte temporis diuisibili stolidus negabit nullus.

16 Secundò probatur eadem conclusio: indiuisibilia vnitium non possunt produci atqueam vtraque pars vnienda producatur, ut probauimus suprà: ergo producuntur cum partibus vniendis vltimò productis, sed pars vnienda produci potest, & in communi sententia de facto producitur in parte temporis; ergo illius vnitium in eadem parte temporis produceretur.

17 Dicendum est tertio, indiuisibile qualitatis non posse primo produci in parte aliquota temporis, sed in parte indeterminata proportionali, ita ut nulla potuerit quantumvis exigua assignari, in qua fuerit adæquate productum. Rationem accipe. Quælibet pars assignata quantumvis minima, habet prius & posterius: ergo si in priori illius fuit productum aliquid indiuisibilis qualitatis, fuit productum totum indiuisibile, quidquid enim est aliquid indiuisibilis est totum illud, quia in illo non est vnum, & alterum: ergo in posteriori illius partis nihil indiuisibilis fuit primo productum, sed conservatum. Ex quo inferitur in productione rei indiuisibilis in mensura diuisibili non posse assignari productionem, pro ut distinctam à conservatione, quia quælibet mensura assignata est diuisibilis, & habet aliquid posterius, in quo entitas indiuisibilis iam non primò producitur, sed conservatur, quia in priori illius mensura fuit producta.

18 Video hoc difficile componi in opinione asserente causam secundam non conservare calorem, sed tantum illum primo producere, quia si actio causæ secundæ nihil sit habitura conservationis implicat esse in mensura diuisibili propter rationem dictam. Dices implicare esse in mensura determinatam, non autem in mensura indeterminatam. Semper agere fero rei physicæ à parte rei existentis indeterminationem assignari, loquor tamen cum multis, quod forsitan pauci intelligunt, & me nunquam intellexisse ingenuè fateor, & adhuc terminis bona aliorum fide acceptis, utgeo. Quælibet pars temporis quantumvis indeterminata habet aliquid prius, & posterius: ergo in illo posteriori indeterminato iam indiuisibile non primò producitur, sed conservabitur, quia in illo fuit totum productum: non enim potuit in illo produci, & non totum in ipso produci. Hanc component qui simul asserunt causam secundam non conservare suum effectum, & has partes diuisibiles in tempore admittunt, meum enim non est discutere opinionum quas impugnari dissoluere.

19 Dicendum est quarto, in parte proportionali temporis posse produci partem aliquotam qualitatis, dummodò motus successivus non sit continuus per partem temporis aliquotam. Probo priorem partem conclusionis. Agens potens est producere qualitatem diuisibilem, & determinatam in instanti: ergo melius poterit illam in parte temporis producere. Secundam partem eiusdem conclusionis

conclusionis sic ostendo: motus successivus per partes aliquotas durat per infinitas proportionales; ergo si in qualibet proportionali producitur nova pars aliquota, producentur infinitae partes aliquotae: ergo qualitas producta erit infinita, sed nullum agens potest producere qualitatem infinitam; ergo nullum potest successive producere qualitatem per partem temporis aliquotam produciendo aliquid determinatum in qualibet proportionali.

20 Instabis idem argumentum fieri posse contra partem proportionalem, in qua producitur qualitas determinata, quia eodem modo constat infinitis proportionalibus. Respondeo disparere esse rationem, quia pro parte aliquota qualitatis producta in parte proportionali temporis, non debet assignari aliqua pars proportionalis in qua adaequate daretur motus successivus alterationis, sed in minori, quae cumque assignata dicendum esse illam qualitatem fuisse productam, & quamlibet quantumvis minimam involvere aliquid conseruationis. Qui verò assereret motum esse continuum per partem aliquotam, teneretur assignare aliquam, in qua adaequate fuisset ille motus successivus, de ratione enim partis aliquotae est esse assignabilem, & tantam habere extensionem, & non minorem aliam, neque maiorem. Non teneri assignare partem aliquotam, qui ad proportionales confugit, in qua adaequate fit motus successivus facile probatur in doctrina has proportionales admittente, quia sicut propugnatores huius sententiae non tenentur, neque possunt assignare partem aliquotam adaequate immediatam indivisibili praecedenti, ita non tenentur assignare partem aliquotam, in qua adaequate fiat ille motus; sit enim in mensura divisibili immediata indivisibili praecedenti, cum verò nulla sit mensura divisibilis adaequate immediata indivisibili praecedenti, nulla est mensura, in qua hic motus terminatus ad qualitatem sit adaequate successivus. Non nego hanc intellectu esse difficillimam, sed difficultatibus subicimur, ut loquamur de tempore successivo ex infinitis partibus conficito, ex quo difficultates in hac materia insurgunt, illa enim ex se nullam habent supposita continui compositione.

21 Obiicies: pars aliquota qualitatis producitur in parte proportionali temporis, & non in aliquota; ergo iam assignatur pars proportionalis temporis, quae sit extra aliquotam, & ab illa adaequate distincta. Idem argumentum fieri potest de Angelo in tempore producto. Respondeo negando consequentiam, quia qualitas producta in parte proportionali conseruatur in aliquota, & sicut non potest assignari ut supra dixi mensura, in qua adaequate producat illa qualitas, & non conseruetur, ita non potest assignari pars proportionalis ab aliquota distincta, neque ab illa fecerit.

22 Dicendum est quintò, in opinione asserente agens agere uniformiter difformiter per partes aliquotas, & non per proportionales motum successivum alterationis non posse esse continuum. Ratio est manifesta. Agens aequalem intensiorem producentis in palmo non prius agit in dimidia priori parte palmi, quam in posteriori, quia dum qualitatem producit in parte posteriori illam producit in anteriori cum aequali intensione: ergo si quando incipit agere in posteriori aliquid in priori effecisset, semper prior posterioriorem vinceret intensione: ergo non aequè ageret in totum palmum, cuius contradictorium supponit opinio. Hoc posito sic argumentor. Agens non extendit suam qualitatem per partes proportionales, sed per aliquotas: ergo si in singulis partibus proportionalibus infinitis extenderet suam qualitatem in singulis illam extenderet per partes aliquotas, sed partes proportionales sunt infinitae: ergo extensio qualitatis fit per infinitas partes aliquotas subiectis; ergo infinite extenditur. Hae ratio est valde efficax, & ex illa inferitur motum successivum non posse esse continuum per partem aliquotam temporis determinatam quantumvis minimam, quilibet enim includit infinitas alias in quibus per infinitas partes aliquotas extenderetur qualitas. An verò hae ratio probet in hac opinione motum non posse extendi successive adhuc per partem proportionalem dicam Punct. 7. n. 2.

23 Dicendum est sextò, motum successivum non esse continuum quoad extensionem, etiam si agens agat uniformiter difformiter per partes proportionales. Hae conclusio probanda est eodem modo iuxta sententiam Aristotelis, & Zenonis, rationem illius adducam puncto sequenti

Franc. de Quirado, Philosoph. tom. 1.

vbi de continuatione motus iuxta Zenonistas quaestionem institutum.

24 Dicendum est septimò, intensiorem fieri continuè in partibus proximis agenti, & non in aliis remotioribus. Hanc conclusionem cum praecedenti probabo puncto sequenti: est enim ipsa ipsiusque ratio communis Aristotelis, & Zenonis.

25 Obiicies: Intensio fit continuè in partibus proximioribus agenti; ergo fit per infinitas partes; ergo crescit intensio per partes infinitas. Respondeo, intensiorem crescere per infinitas partes proportionales, non per aliquotas, quia in singulis partibus proportionalibus temporis producitur pars proportionalis qualitatis, non verò aliquota. Idem dico de correspondenti ad indivisibilia temporis, quia licet in quolibet illorum pars qualitatis producat, hae non est aliquota, sed proportionalis.

26 Dicendum est octavò, casu assignato puncto praecedenti, in quo dixi extensionem motus non esse successivam quando scilicet passum aequè distat ab omnibus partibus agentis secundum omnes sui partes, neque in hac opinione fore successivam, eadem enim est ratio in utraque sententia. Ultimò concludo motum non dici continuum secundum doctrinam traditam, quia in instanti temporis producitur indivisibile motus unius partes partibus temporis productas, sed quia nullum est instans, neque villa pars temporis in quibus non detur motus siue divisibilis, siue indivisibilis.

§. III.

Explicatur Aristoteles.

1 Contra conclusionem, in qua diximus in instanti posse produci aliquid divisibile, obiici potest Aristoteles 6. Physicor. cap. 2. text. 55. vbi asserit ante quodlibet mutari praecedere mutatum esse, quae simul coexistere nequeunt, hoc est, ante quamlibet partem motus, quam moveri appellat, praecedere indivisibile illius, quod vocat mutuum esse. Verba sunt Aristotelis: *Non solum autem id quod mutatur necesse est mutatum esse, sed etiam mutatum necesse est mutari prius, omne enim quod ex quodam in quiddam mutatum est, in tempore mutatum est. Sit enim, in ipso nunc ex A in B mutatum, ergo in eodem quidem nunc, in quo est in ipso A, non mutatum est, simul enim erit in ipso A, & in ipso B.* Respondeo Aristotelem loqui de motu essentialiter successivo, cuius partes inter se coexistere non possunt, saltem naturaliter, sicut contingit in motu locali, in quo per productionem unius partis corrumpitur alia, ex quo manifestè inferitur non posse duas partes simul produci, quia in mensura, in qua producitur una, corrumpitur alia quaecumque sit ab ipsa distincta; ergo si in eadem mensura alia distincta produceretur, produceretur & corrumpetur simul, quod implicat. In motu verò alterationis, etiam successivo, aliter res se habet, productio enim partis posterioris non inducit corruptionem prioris, ac proinde possunt simul dimanare ab agente. Aristotelem loqui in sensu applicato constat manifestè ex inconuenienti ab ipso adducto ad probandam suam sententiam, scilicet fore mobile simul in instanti A, & in instanti B, hoc est, fore simul duas partes motus, quod tantum est inconueniens in motu essentialiter successivo, non verò in successivo per accidens, in quo sicuti partes termini, scilicet partes qualitatis productae coexistunt; etiam si una producatur prior alia, sic partes motus actionis videlicet terminatae ad qualitatem coexistunt, etiam si ordine prioris, & posterioris primò fuerint productae.

2 Contra aliam conclusionem qua diximus extensionem alterationis, & intensiorem in partibus remotioribus passim fieri continuè adducitur Aristot. 3. Physic. text. 1. vbi hae habet: *Videtur autem motus continuus esse, & Physic. text. 99. vbi hae tradit: Quoniam autem quod mouetur ex quodam in quoddam & omnis magnitudo continua est sequitur magnitudinem motus, quia enim magnitudo continua est, & motus est continuus, quia vero motus, & tempus, quantum enim motus est, tantum & tempus semper videtur fuisse.* Respondeo, Aristotelem lib. 8. Physic. cap. 1. text. 23. asseruisse motum non fieri continuè, & oppositum asserere, esse contradicere rebus valde manifestis. Hae sunt verba: *Quare dicere continuè alterari valde manifestis est aduersari, in contrarium enim alteratio est.* Constat ergo ex Aristot. alterationem non

R r 3 fieri

fieri continuè, quod si oppositum videatur asseruisse locis citatis, componi potest in mea sententia asserente intentionem fieri continuè in partibus passi proximis agentis, cui conclusioni fauent testimonia ab aduersariis adducta, & de illa Arist. explico locis citatis, & motum non fieri continuè in partibus remotioribus, pro qua conclusione adduco Aristotelem cuius iam do verba.

3 Non me latet nonnullum explicuisse Arist. asserentem motum non fieri continuè, hoc est non perpetuè durare, sed finem habere, absque ratione tamen, imò contra ipsum Arist. ibidem asserentem, motum habere diuisionem, quæ formaliter opponitur continuationi, quam probare intendunt aduersarij. Verba sunt Aristotelis: *Manifestum est igitur quod non est necessarium semper aliquid abire, quia diuiditur (nota verbum diuiditur) ipsa diminutio in infinita, sed totum aliquando abire. Similiter autem in alteratione qualibet, non enim si partibile est infinitum id quod alteratur, ob id & alteratur, sed simul, vniuersa fit sicut congelatio.* Quibus verbis expresse docet Arist. motum aliquando habere diuisionem, ac proinde non semper esse continuum, aliquando vero illius partes simul fieri, sicut in congelatione, ac proinde non semper successiuum quod nota pro explicatione testimoniorum, quæ supra adduximus contra conclusionem, quæ tradidi posse qualitate diuisibilem in instanti produci.

4 Difficilius potest obijci ex eodem Philosopho s. Physic. cap. 2. text. 41. vbi tria requirunt ad vnitatem specificam partium, vnitatem subiecti, & temporis continuationem, illius sunt verba: *Quapropter necesse est eundem in specie esse & vnius, hoc est subiecti, & in vno tempore simpliciter continuum motum, & vnum. Tempore quidem vt non immobilis interstet, intermittente enim quiescere necesse est.* Multi igitur & non vnus motus, inter quos quies est, quare, si aliquis motus statu interceptus, neque vnus est, neque continuus, interceptus autem, si in medio tempore est. Respondeo, motu quiete interruptum quoad extensionem posse dici continuum, ex nullo tempore, neque instanti intercepto, si simul in illo extensione & intentione inspicimus, quia nullum est instans, neque pars temporis aliqua, in quibus non producatur extensio, vel intensio qualitatis in aliqua parte subiecti, cum verò intensio extensioni vniatur, ex vtraque resultat idem numero motus nullo interrupto tempore, neque enim motus intensiois adæquatè distinguitur à motu extensionis, quia qualitas ex qua resultat intensio in hac parte vnitur qualitati, per quam fit extensio ad aliam, eademque vniò proportionem seruata, quæ est in termino, reperitur etiam in alteratione ad illum terminata.

5 Secundo, Respondeo motum essentialiter successiuum requirere continuationem temporis, vt simpliciter vnus dicatur: in successiuus enim per se continuus fluxus partium immediatè succedentium, vel est tota vniòis ratio, vel saltem essentialiter illius vniò dependet ab illo immediato fluxu, cum enim partes non permaneant, non potest hæc vniari parti, quæ tempore mediato præcessit, & immediatè non fuit, nihilominus adhuc in his motibus vnitatem quandam, etsi non physicam, moralem reperi-mus, quando interruptio temporis tanta non est, vt sensibus percipi valeat, sic vnum motum dicimus quo quis mouetur à domo in templum, licet nunquam pedem solo figat, quin aliquo tempore hæreat. In motibus verò non per se successiuis adhuc maior vniò potest reperiri, etiam si maxima fuerit temporis interruptio, quia vltima pars motus alterationis, qui non vltra progreditur, etiam si postea non permaneat cum illa denominatione motus, physicè tamen intrinsecè permanet tempore sequenti, actio enim productiua quarti gradus caloris vltimo producti, etsi tantum in illa mensura, in qua gradus primo produci-tur motus dicatur, postea verò toto tempore, quo gradus ab eadem causa conseruatur, permanet eademmet actio, qua primo fuit productus, & quæ antea motus dicebatur, hac denominatione amissa postea dicitur conseruatio, eademque intrinsecè manet, postea verò quocumque tempore interrupto, cum quintus gradus produci-tur, & vnitur quarto, qui multò antea fuerat productus, actio productiua quinti quæ in prima sui mensura motus dicitur, vnitur actioni conseruanti quartum gradum caloris, etsi iam hæc mutatio non dicatur. Ex quo inferitur motum alterationis adhuc physicè interruptum, posse esse vnum secundum omnem suam rationem intrinsecam actionis, etiam si fuerit interceptus, ita vt tempore mediò nihil

qualitatis, neque secundum intentionem, neque secundum extensionem fuerit productum, tantum enim continuatio requiritur ad vnitatem illius extrinsecæ denominationis motus, quam concedere non reperiri in motu alterationis absurdum non esset, licet necessarium non sit propter solutionem supra datam. Deinde, quia interruptio, quæ contingit aded est exigua, vt moraliter nulla reputetur, & motus continuus moraliter dici possit, licet valde crebro interruptio contingat.

PUNCTVM VII.

Continuatio alterationis iuxta Zenonistam explicatur.

Dicendum est primò, alterationem non posse esse continuum adhuc per breuissimum oculi ictum quoad extensionem, in opinione constitutente continuum ex partibus indiuisibilibus. Hanc conclusionem à posteriori rectè probat Arriag. disp. 2. sect. 3. subsect. 2. quia in ictu oculi sunt tot temporis instantia, quot puncta in extensione vnius leuicæ, quod probatur ex motu Solis, qui in ictu oculi percurrit spatium, maius forsan, quam vnius leuicæ, & necessariò in quolibet indiuisibili acquirendi spatij vnum instans temporis infumit. Ex quo inferitur quod si agens applicatum passo in quolibet instanti temporis nullo intermisso, suam actionem extenderet per vnum indiuisibile subiecti, subiectu æquè extensum immutaturum, ac extensum est spatium, quod percurrit Sol in eodem tempore, ac proinde alterationem continuum quoad extensionem breuissimo temporis spatio per totum orbem esse extendendam, cuius oppositum docet experientia, cum videamus calefactionem durare multum temporis, & toto elapso tantum attingisse spatium iactus vnius lapidis.

Hæc ratio adduci posset ad eandem conclusionem probam in sententia Arist. video tamè infinitudine partium à multis eludendam esse, dicent enim in extensione vnius palmi qualitatis esse infinitas partes proportionales potentes correspondere partibus proportionalibus temporis, in quo mouetur Sol per vnam leuicam, licet hæc partes temporis correspondeant partibus proportionalibus vnius leuicæ. Hæc tamen illusio est non solutio, licet enim, quodlibet continuum conflet ex infinitis partibus negari nequit vnum esse maius alio saltem materialiter, & in manu non esse tot partes proportionales, quot sunt in toto brachio simul, & in manu, neque duo infinita quorum singula cuiuslibet partes proportionales correspondent singulis partibus alitis tertij non posse se extendere in partibus proportionalibus, & consequenter neque in aliquotis, hæc enim ex illis conflunt: ergo si singula partes proportionales motus cæli, & singula motus extensui alterationis correspondeat singulis proportionalibus temporis motus alterationis, & motus cæli correspondeant vni tertio in extensione, & consequenter inter se. Negabis correspondentiam inter infinita, quod facilius dices, quam percipies, sed non in his immoror.

Cognita à posteriori conclusione in sententia Zenonis illam probo à priori in vtraque opinione Aristotelica, & Zenonistica. Agens producit vniormiter difformiter in primo instanti, videlicet in prima parte subiecti calorem vt sex, in secunda calorem vt quatuor, in tertia vt duo, & nihil in quarta, quia duo gradus caloris, etsi vnum excedat non excessu sufficienti ad agendum, quia hic debet esse status, & determinatus, v. g. vt duo. In secundo instanti cum agens conseruet gradus productos in primo, non potest tantum calorem producere in secundo, quantum produxit in primo, licet hunc aliquantulum possit intendere, quia iam minorem inuenit resistentiam iuxta dicta Punct. 6. quapropter in secundo instanti producit in prima parte subiecti calorem vt quatuor (vt rem explicem non curo de octonario numero à Philosophis assignato) in secunda, vt duo, in tertia verò nihil, quapropter in hoc instanti non potest qualitas extendi ad quartam partem subiecti, quia tertia non fuit aucta propter paruum excessum, quem adquisiuit secunda respectu illius, in tertio verò instanti etiam in secunda parte vnicus tantum gradus produci-tur, cum duobus in instanti præcedenti productis, excessus sufficiens constituitur ad agendum in tertia, quæ duobus gradibus, quos in primo instanti adquisiuit, & alio in tertio produci potest.

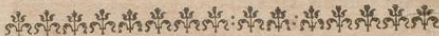
potest ad quartam partem subiecti calorem extendere. Re ita composita recte assignatur à priori ratio conclusionis à posteriori cognita in Zenonis sententia, quæ ratio conclusionem probat eodem modo in opinione constituyente continuum ex infinitis partibus.

4 Dicendum est secundò, intensiorem partem distantiam ab agente præcipuo non esse continuum. Hanc conclusionem pro Zenonitis, & Aristotelicis probat ratio facta in præcedenti. ex qua illam euidentem infero. Ad hoc ut intensio fiat in parte distantia per additionem vnius gradus necessum est fieri in partibus proximioribus per additionem plurium, quæ non potest simul ab agente produci: ergo ut producat vnius gradus in parte distantia, spectandum est tempus, quo intensio plurium graduum fuerit producta in partibus proximioribus agentis, & quo excessus determinatus sit productus in parte anteriori immediata illi, in qua intensio est facienda; cum verò hic excessus, & illa intensio fiant in tempore diuisibili, necessum est ut pars remota subiecti illud expectet ad qualitatem in se recipiendam.

5 Dicendum est tertio, intensiorem fieri continuè in partibus proximis passis. Hanc conclusionem trado pro Zenonitis, & Aristotelicis, quam sic probò. In parte proxima agentis nulla potest assignari ratio propter quam agens producat intensiorem in instanti sequenti quam non potuit in hoc producere in quo nihil produxit: ergo si illam poterit producere in sequenti potest in isto; ergo in hoc producat intensiorem, vel in isto illam producere nequit, neque in sequenti, illam efficere valebit. Quod docet Arriaga contrariam qualitatem exigere conferuari in præsentia contrarij per tantum tempus, quo cessat actio agentis, & illo transacto de nouo incipere, quia iam expletum fuit tempus, quo qualitas contraria petebat durare, absque fundamentum, & sine necessitate dicitur.

6 Obiicies ex Arriaga: Intensio qualitatis in parte proxima agentis est continua; ergo in ictu oculi tot indiuisibilia qualitatis intense acquirere pars subiecti, quot indiuisibilia spatij percurrit Sol in eodem tempore. Respondeo concedendo consequentiam, nullum enim est inconueniens asserere manum mediocriter calidam, habere tot indiuisibilia intensiōis qualitatis quot extensiōis spatium vnius leuæ, quia hæc indiuisibilia cum sint naturæ exilis in magna multitudinē leuiter immutant subiectum, ac proinde maximus illorum numerus requiritur, ut mediocriter pulsent potentiam, & sensationem, notabiliter diuisionem, vel consonantiam pariant. Si obiicias intensiōem partis propinque agentis durare per spatium vnius horæ fore penè infinitam, dicam ego nullam intensiōem talis partis propinque durare per spatium vnius horæ, quia minor alio agens producat, quidquid potest producere, neque expectantiam aliquam contra me poteris inuenire.

7 Dicendum est quarto, agens producentem simul in parte proxima maiorem intensiōem excessu requisito ad operandum continuè extendere qualitatem vique ad partem illam, in qua intensio in instanti acquisita minor sit excessu requisito ad operandum. Rem explico, produxit calidum in primo instanti per quatuor partes subiecti, in prima quatuor gradus qualitatis, tres in secunda, duos in tertia, vnum in quarta: quibus productis, prima produxit quidquid potuit in secunda, & secunda in tertia, &c. quapropter requiritur ut postea agat quælibet pars anterior in subsequente, excessus aliquis determinatus, pono esse trium graduum, si agens in secundo instanti tantum producat duos in prima, nihil in secunda producat in illo instanti, si verò produxit tres in illo instanti, producentur duo in secunda sed nihil in tertia, quia secunda non habet excessum requisitum ut agat in illam. Si verò in secundo instanti quatuor produxisset in prima parte, in eodem producerentur tres in secunda, duo in tertia, & nihil in quarta, propter eandem rationem. Et quo maior intensio simul producat in prima parte subiecti, per partes plures illius intensio est continua; cum verò non possimus assignare intensiōem quam simul producat in prima parte non possumus partes annumerare, in quibus intensio est continua, sed tantum asserimus eo per plures partes fieri continuè, quo fortius est præcipuum agens, & intensiorem qualitatem simul producat in parte illi immediata.

CONTROVERSIA VII.

De raro & denso.

VASTIO est an raritas, & densitas ad qualitatem pertineant, & consequenter an rarefactio, & condensatio ad alterationem spectent: deinde non desunt aliqui, qui existimant viuientia per rarefactionem tantum augeri, & per condensationem minui, ideo controuersiam iustituo distinctam ab illis, in quibus de nutritione, & alteratione disserui.

PUNCTVM PRIMVM.

Definitur rarum, & densum, totiusque rei difficultas proponitur.

R Arum definiuit Aristoteles: Quod sub magnis dimensionibus parum habet materie: densum verò, quod sub parvis dimensionibus multum materie habet. Vtrumque inuenies in corpore nunc calido, & postea frigido, oleum enim quod frigidatum parum spatij occupabat, nunc calefactum magnum spatium implet, ex hoc infero idem corpus eodem modo se habens posse dici rarum respectu vnius, & densum respectu alterius, vel vtrumque respectu sui ipsius, secundum diuersos status. Hoc inspicies si ponas tria corpora entitatiuè æqualia secundum substantiā, & quantitatem, quorum vnum occupat tres vlnas spatij, aliud quatuor, & quinque aliud: corpus occupans quatuor vlnas spatij rarum dicitur respectu corporis, quod tres tantum replet, & densum respectu alius, quod quatuor adimplet. Idem dicito de eodem corpore quatenus potens est ad tres spatij vlnas contrahi, vel ad quatuor extendi. Hæc dixerim iuxta propriam sententiam, quam postea tradam, & iuxta sententias aliorum, qui raritatem, & densitatem non formaliter in qualitate constituunt, hi enim possunt asserere has qualitates specie distingui, & corpus occupans quatuor spatij vlnas differre à corpore quinque replente, quia remissiorem habet raritatem, & vtrumque differre à corpore, quod tres tantum attingit, quia hoc habet densitatem & illa raritatem qualitates inter se species differentes.

Suppono in omnium opinione rarefactionem, & condensationem fieri non posse, sine motu locali, & sine acquisitione nouæ præsentia, siue rarefactio, & condensatio in tali motu, & raritas, & densitas in præsentia per talem motum acquisita consistant, siue non in præsentia, sed in alia qualitate, seu alia quacumque entitate constituendæ sint. Ratio est manifesta, ut corpus densum rarefiat, extendi ad maius spatium necesse est, & ut condensetur debet contrahi ad minus spatium, quam antea occupabat, sed non potest corpus maius spatium acquirere, & acquisitum relinquere, & minori contineri sine motu locali: ergo in rarefactione, & condensatione motum localem intercedere necesse est. Dixi rarefactionem, & condensationem fieri non posse, sine motu locali, quod intelligendum est, quando corpus acquisiuit raritatem, & densitatem, quæ prius tempore priuatum processerat. Si verò in eodem instanti, quo corpus creatur, vel producit rarefiat, vel densetur, tunc illa rarefactio, seu densatio non includit motum localem, sed dicit productionem præsentia quæ motus diceretur, si subiectum in instanti præcedenti existisset priuatum tali præsentia. Ex his colligo raritatem & densitatem semper præsentiam importare corporis rari, aut densi, & rarefactionem, & condensationem huius præsentia productionem.

His positis totum difficultatis negotium est, quomodo idem corpus habens easdem partes quantitatis possit modo pauciores, & postea plures spatij partes occupare, sine replicatione partium in eodem spatio, & sine repetitione eiusdem partis in diuersis spatij partibus. Ratio dubitandi desumitur ex eo, quod corpus quantitatum habet partes, siue finitas, siue infinitas, in se certas & determinatas:

R r 4 suppono

suppono claritatis gratia, has esse viginti quæ viginti aliis spatij partibus respondebunt nulla facta condensatione, aut rarefactione. Rarefiat hoc corpus: tunc respondebunt illius partes viginti & quatuor spatij partibus: ergo cum partes occupantes sint tantum viginti, & partes spatij occupati viginti & quatuor necessum est partes aliquas, scilicet quatuor occupare duplicem spatij partem, & consequenter duplicem præsentiam habere. Rursus si supponamus corpus illud occupans viginti partes spatij condensari, illius partes occupabunt sex supra decem spatij partes: ergo cum partes corporis sint viginti, & partes spatij tantum decem & sex, necessum est quatuor partibus spatij correspondere octo partes corporis, quod sine penetratione non continget, quia duæ partes occupantes idem spatium necessarium sunt penetratæ, cum penetratio nihil aliud sit, quam replicatio corporum in eodem spatio. Hoc opus hic labor est.

PUNCTUM II.

Nonnulla sententia reiciuntur.

1 Refertur sententia aliquorum asserentium in corpore raro reperiri cavitates quasdam, ratione quarum maius spatium occupat corpus, quasi extensivè, quia extenditur ad partes magis inter se distinctas, non verò entitativè, quia idem numero spatium occupat, siue rarum, siue densum, quia quando corpus densatur replet illas cavitates, & relinquit partes extraneas spatij, quas occupabat, eodem modo ac accidit in corpore habente poros aëre repletos, quando expulso aëre clauduntur. Dicitur etiam secundum hanc sententiam inconueniens non esse minima aliqua spatia vacua concedere: his enim non impeditur influxus cælestis in corpora sublunaria.

2 Nescio fuisse hanc opinionem alicuius probati authoris, & cuiuscumque sit à nullo sustineri potest, sunt enim frequentes experientiæ, quibus suadetur naturam vacuum etiam minimum abhorre, si enim aliquod, etsi minimum permitteret, nunquam vnum corpus aliud traheret, ad replendum vacuum: quia posset per brevissimum spatium ab illo separari, quin illud moueret, cum parum illud vacuum natura non abhorreret, semel tamen illo vacuo quantumvis minimo interposito, nullo modo posset idem corpus influere in aliud, illudque mouere. Dices, vnum corpus, posse separari ab aliquo, secundum aliquas partes, non verò secundum omnes. Contra: omnes partes corporis quanti (pono hoc non esse viuens organicum) sunt eiusdem rationis. Ergo si hæc pars potest ab alia separari nullo corpore interposito, illa poterit eodem modo separari, & sic de aliis.

3 Secunda sententia est Scoti in 4. dist. 22. quaest. 4. ubi asserit, in rarefactione novas partes quantitatis produci, & in condensatione nonnullas ex antiquis corrumpi. Scotum sequuntur Gotsfredus, & alij apud Conimbric. lib. 1. de generatione cap. 5. quaest. 17. art. 2. Reicitur à plerisque hæc sententia: quia nulla potest assignari causa nouæ productionis, & corruptionis quantitatis, ac proinde utraque immerito, in condensatione & rarefactione adstruitur. Rationem, quam probo, virgeo in condensatione. Nullum agens naturale, per se intendit corruptionem alicuius entitatis, sed per productionem, & ratione rei productæ secundario corruptiones contingunt: sed nihil potest produci ratione cuius quantitas corrumpatur: Ergo quantitas à nullo agentis naturali corrumpi potest. Minorem probo: quatuor primæ qualitates, & reliqua accidentia, quæ hucusque nouimus non opponuntur cum quantitate, sed rectè illi coherant: ergo ex eo, quod hæc accidentia producantur, non potest secundario sequi corruptio quantitatis, quia ex productione alicuius terminantur secundario sequitur corruptio alius formæ impossibilis cum illo: Ergo quantitas, quæ cum nullo accidenti impossibilis est non corrumpitur ex eo, quod hæc vel illa accidentia corrumpantur. Robur rationi addit sententia, affirmans quantitatem esse subiectum accidentium, quam probaui, Controuers. I. Punct. 2. ex hac sententia argumentum fortius instauro: accidens supponit quantitatem tanquam subiectum: ergo non potest esse destructivum illius, implicat enim aliquod destruere existentiam, quam supponit, & exigit, ut per se notum est. Dices, quantitatem esse diuisibilem in partes

diuersas, & secundum partes illas, quæ remanent facta condensatione recipere accidentia, & corrumpi secundum alias, in quibus accidentia non recipiuntur quarum existentiam non supponunt, sed destruant. Contra: partes illæ quantitatis, quæ corrumpi dicuntur in condensatione, non recipiebantur, neque informatiue, neque inhærenter, in partibus, quæ remanere dicuntur, in quibus accidentia subieciuntur: ergo partibus quantitatis, quæ corrumpi dicuntur, & accidentibus à quibus corrumpi dicuntur, non erat commune subiectum. Ergo accidentia non possunt corrumpere partes illas quantitatis, quia corruptio fit per expulsionem vnius entitatis ab alia, cui est commune subiectum, & ubi subiectum commune non est, expulsio non potest intercedere.

Secundò eandem opinionem reicio, quia etiam admittatur in rarefactione produci nouam quantitatis partem, difficultas huius materiæ non exhauritur, sed quæ erat in partibus quantitatis respectu spatij, transfertur ad easdem partes quantitatis respectu materiæ. Inquirō enim an in rarefactione producantur cum nouis partibus quantitatis, partes nouæ materiæ, vel partes materiæ antiquæ accrescant nouæ quantitati: si dicatur produci nouas partes materiæ, dices rarefactionem includere creationem materiæ, & generationem formæ, & illam substantialem augmentationem ego appellabo, tantum enim differet ab augmentatione, quam agnoscit Philosophia, ex eo quod in augmentatione illa non noua creatur materia, sed materia alimenti materiæ alito vnitur, in hac verò rarefactione, seu noua augmentatione, non vnitur alito materia alimenti, sed noua illi vnienda creatur, quæ non minus augebitur, neque minus substantialiter, quam augeatur materia alimenti sibi vnita, eadem enim erit augmentatio, & idem augmentum resultabit, siue materia, quæ illi accrescit, antea fuerit sub formâ alimenti, siue in illo instanti creetur, impertinens enim est omnino ad augmentationem hanc, & nunc factam materiam ex qua fit tempore præcessisse, vel nunc primo incipere. Si Deus non producat nouam materiam, in cidis in totam huius materiæ difficultatem, & teneris modum assignare; quo materiæ, quæ modo his partibus quantitatis respondebat cum correspondenti adæquata ex parte vtriusque extremi, & iuxta vndequeque partis distinctæ materiæ cum partæ distinctæ quantitatis, & totius materiæ cum tota quantitate, eadem cum eisdem partibus perseverans possit respondere eisdem partibus quantitatis, quibus respondebat antea, & aliis denuo productis, abque eo quod duplex pars quantitatis simpliciter parti materiæ, vel simplex pars materiæ duplici parti quantitatis respondeat. Hæc est tota huius materiæ difficultas, quæ admittit productionem partium quantitatis eadem remanet in rarefactione, ut ostendit discursus supra factus, & in condensatione admittit corruptionem partium quantitatis, eodem discursu eadem subsistere conuincitur, in utroque enim motu totum fundamentum difficultatis desumitur ex eo, quod componi nequeat extremum inuariatum secundum multitudinem partium posse commensurari cum alio modo pauciores partes habente.

Dices forsitan materiam nullas habere partes à se, sed tantum ratione quantitatis, ac proinde facile posse difficultatem hanc componi, quia cum materia partes habeat à quantitate, quo plures paucioresve sunt partes quantitatis, eo plures paucioresve erunt materiæ partes, & ita semper iuste commensurari poterunt. Multis impetam in Metaphys. Controu. 7. Punct. 2. sententiam asserentem substantiam non habere partes à se, sed à quantitate, quibus solutionem eueram. Verum adhuc illius doctrina de partibus quantitatis admittit difficile rarefactio, & condensatione componitur, per productionem, & corruptionem partium quantitatis: arguo ex principiis ipsa solutione traditis. Substantia ex se ut præcisa à quantitate, partes non habet, neque est diuisibilis: ergo ut præcisa à quantitate, neque est parua, neque magna: Sed ut informata est à quantitate tot partes habebit, ac ipsa quantitas, licet ab hac mutuetur: ergo substantia informata magna quantitate, magna erit, & informata parua quantitate parua erit: ergo non poterit dici in rarefactione paruum quantitatem habere magnam dimensionem, hoc est, magnam quantitatem; quia substantia præcisa à quantitate, ut modò dicebam, neque est parua, aut magna, & ut informata quantitate, æquè magna est: ac ipsa quantitas, & quantitas æquè magna est, ac ipsa præsentia cum secundum hanc sententiam, quotiescunque

cumque additur noua pars præsentia, ad nouam partem spatij, additur noua pars quantitatis, & consequenter substantia, æquæ magna erit cum præsentia; quia quæ sunt æqualia vni tertio sunt æqualia inter se, ergo in nullo sensu dici poterit secundum hunc dicendi modum per rarefactionem paruum substantiam magnas habere dimensiones. Vltimò reiicio sententiam Scoti; quia ex illa inferatur ad corruptionem partis quantitatis in corpore densato debere produci aliam partem quantitatis in alio corpore, ut repletur spatium relictum à quantitate corrupta, cuius productionis nulla causa potest assignari.

6 Longius à veritate aberrauit Marfilus in Metaph. q. 9. art. 2. cuius potest tertia annumerari sententia docens in rarefactione, & condensatione totam quantitatem antiquam corrumpi, & aliam totalem produci. Hæc opinio habet in se rationes omnes, quas contra Scotum adduximus, quibus aliam, haud inefficacem addito. Quantitas per rarefactionem producta, vel habet tot partes, quot habebat præcedens, quæ fuit corrupta, vel plures, si tot partes, siue sit eadem, siue distincta, eadem remanet difficultas, quomodo idem numerus partium quantitatis possit maiori, & minori numero partium respondere spatij. Si habet plures, ad quid omnes denuo productas esse constringit Marfil. sufficit produci partes illas, secundum quas quantitas rarefacta, excedit seipsam condensatam. Idem argumentum fit in condensatione, in qua necesse non erit totam quantitatem corrumpi, sed partes illas, quibus quantitas densa minor est se ipsa rarefacta.

7 Quarta opinio est aliquorum recentiorum asserentium in condensatione dari aliquam penetrationem partium inter se, quæ naturaliter non repugnat, dum non sit adæquata omnium partium. Hi recentiores planè succumbunt oneri, defudat tota schola in explicanda rarefactione, & condensatione salua quantitatis impenetratione, & magnū aliquod fecisse putant, & singularè peracutū, quæ excogitasse sententiam absque labore vilo admittentes, quod omnes Philosophi renunt concedere: est ergo hæc lis inter Philosophia terminos dirimenda, si enim illos semel transiliamus, facile erit asserere vnum corpus in duplici loco per rarefactionem præsentari, vel duo in eodem spatio per condensationem penetrari. Fortius eandem sententiam impugno: omnes partes quantitatis sunt homogeneæ: ergo si pars A potest penetrari cum parte B, pars B poterit penetrari cum parte C, & sic de omnibus aliis: ergo si partes aliquæ possunt inter se penetrari, poterunt omnes inter se penetrari, & ingens corpus ad exiguum reduci spatium, ergo si semel admittatur partialis penetratio, debet admitti penetratio totalis vnius corporis cum alio, quod concedere Philosophicum non est, neque nimis Catholicum, sequeretur enim Deiparæ partium purissimo illius vero illefo miraculosum non fuisse.

8 Respondebis, non inferri hanc totalem penetrationem, quia linea, & superficies, in sententia omnium, qui defendunt contium Aristotelicum, penetrari possunt, nunquam tamen ad indiuisibile reduci. Ad rationem adductam, si dices omnes partes quantitatis esse homogeneas, nullam tamen adæquatè penetrari, sed inadæquatè, & ita non posse omnes, neque illarum aliquam penetrari. Dicam postea de consequenti illato, nunc solutionem adhibeam impugno: pars illa, quæ inadæquatè penetratur est intra aliam secundum illam particulam sui, in qua fit penetratio; sed secundum illud inadæquatum ratione cuius penetratur cum alia, & secundum aliam particulam ratione cuius non penetratur, est eiusdem rationis: ergo sicuti penetrata fuit ratione illius partiuncule inadæquatè, poterit penetrari ratione illius; quod eiusdem partis penetratum non est. Vrgeo: illud quod est penetratum, aut distinctum ab alio quod penetratum non est, siue adæquatum, siue inadæquatum, siue determinatum, siue indeterminatum, siue aliquotum, siue proportionale, est eiusdem rationis cum alio, quod penetratum non est: ergo sicuti potuit illud penetrari, sic poterit aliud eiusdem rationis, quod penetratum non est. Redeo ad consequens quod supra inferebam, quod non inferri suadebatur ex eo, quod linea possit penetrari secundum aliquas partes, non tamè secundum omnes ita ut ad indiuisibile reducatur. Non in tota supra, corpus ad indiuisibile spatium reducendum esse sed ingens corpus posse redigi ad spatium valde exiguum, ne ex prædicta linea aditus solutioni pateret: lineam non posse ad indiuisibile reduci, ideo est, quia diuisibilis est in

semper diuisibilia, ac proinde, si hæc medietas penetraretur cum alia medietate, & duplo minor euadat linea, & iterum similiter penetratio contingat, quæ iterum duplo minor euadat, & sic in infinitum, semper diuisibilis permanebit, quod eodem fore modo si partes corporis inter se possent penetrari propter eandem rationem admitto. Verumtamen infero hoc corpus penetrandum esse adæquatè cum alio à se distincto, sicuti hæc superficies cum alia à se adæquatè distincta, adæquatè penetratur. Secundò hæc est optima consequentia. Hic palmus lineæ, vel superficiei penetratur cum alio palmo: ergo si partes corporis non obstant, omnes palmi lineæ poterunt inter se penetrari, quia omnes sunt eiusdem rationis: ergo quantumuis longa sit linea, poterit ad spatium vnius palmi reduci. Simile argumentum conficio, in corpore illo inadæquatè penetrato: pars vna, siue digitalis, siue semidigitalis, vel cuiuscumque extensionis sit, penetratur cum alia digitali (pono partem penetratam digitalem esse) ergo omnes partes digitales possunt inter se penetrari: ergo totum corpus quantumuis maximum sit, poterit ad spatium digitale reduci, quod absurdum est, & contra manifestam experientiam. Vltimò in sententia quæ continuum ex puris indiuisibilibus componit, clarè inferitur totum continuum posse ad indiuisibile reduci, si aliqua admittitur penetratio, quia quantumuis inadæquata fingatur, debet esse vnius indiuisibilis cum alio, & si vnum indiuisibile potest cum alio penetrari, illud aliud poterit cum alio penetrari, & sic de omnibus.

PUNCTUM III.

Iudicium fertur de alia recentiorum sententia.

I Nuenio apud Hurtad. disp. 15. Physic. sect. 5. subsect. 4. & apud Arriag. disp. 16. sect. 9. initio, relata sententiam quandam, cuius primum inuentorem fuisse quemdam suū Magistrum, ait Hurtadus, quàmque amplexi sunt nonnulli recentiores asserentes dari quædam indiuisibilia inflata in corpore raro, ratione cuius inflationis, vnum idemque indiuisibile potest maius, minùve spatium occupare, & consequenter corpus his indiuisibilibus inflatis, quod rarum dicitur maius spatium occupare, quam idem densum constans eisdem indiuisibilibus non adeo turgidis, sed etiam compressis. Itaque aiunt isti recentiores, punctum indiuisibile, & inextensum formaliter, esse virtualiter diuisibile, & extensum in ordine ad spatium; quia potest spatium diuisibile & extensum occupare: consistit ergo secundum hunc dicendi modum raritas in hac indiuisibilium inflatione, & densitas, & in carentia inflationis, & quo minus inflata sint indiuisibilia corpus densius erit, ita ut illud corpus sit summè densum, cuius quodlibet punctum indiuisibile tantum vnum spatij indiuisibile occupat.

Huius sententiæ Authores modeste asserunt idem indiuisibile posse esse præsens in spatio diuisibili eo modo, quo Angelus secundum suam entitatem indiuisibilis præsens est toti huic cubiculo diuisibili, siue per præsentiam diuisibilem, cuius partes partibus spatij correspondent, siue per præsentiam indiuisibilem, quæ indiuisibiliter secundum se totam, quamlibet spatij partem, & omnes simul totumque spatium respicit. Quod si alio quocumque modo hæc sententia explicetur, omnino erit commentitia, & excogitata punctorum inflatio in æream fictionem resolui necesse erit. Ratione probo prædictam sententiam puncto tribuere præsentiam supra explicatam similem Angelorum præsentia: indiuisibile inflatum occupat spatium, quod antea occupabant duo indiuisibilia non inflata: ergo occupat spatium diuisibile constans saltem duobus indiuisibilibus: cum ergo secundum suam entitatem sit indiuisibile, secundum suam entitatem occupat quodlibet indiuisibile spatij ex duobus quibus correspondet tanquam spatio adæquato; ergo secundum se totum est in vno indiuisibili spatij, & secundum se totum est in altero: ergo reperitur idem indiuisibile corporis in duobus indiuisibilibus spatij: ergo reperitur in spatio diuisibili, sicuti est Angelus totus in hoc indiuisibili spatij, & totus in alio indiuisibili. Si dicas vnum indiuisibile corporis inflatum non occupare duo indiuisibilia spatij, sed vnum inflatum, constituis spatium mobile, & viam occludis toti Philosophiæ in materia præsentia

præsentiarum, & motus, implicat enim de his loqui, nisi per ordinem ad spatium immobile, alioquin dicere poteris, me habiturum eandem præsentiam Matriti, & Romæ, & poteris fingere spatium Matritanum migrasse Romanam, sicuti concipis indivisibile spatij instari, & extendi.

Sed quidquid de spatio neges, in loco reali eodem modo arguo: pono duo corpora inter se non multum distantia, quorum intercapedinem replent octo indivisibilia corporis densi, si hæc indivisibilia rarefiant quatuor sufficient ad hanc intercapedinem replendam: ergo quodlibet indivisibile iam rerum substituitur loco duorum indivisibilium occupantium spatium diuisibile: ergo constituitur in duplici spatio, totum in quolibet, ergo per hanc inflationem eodem modo constituitur indivisibile quantitativum in spatio ac constituitur Angelus. Rem clarius intueberis, si ponas tibi duo corpora supernaturaliter penetrata, quorum vnum habeat indivisibilia inflata, per quorum inflationem rarum constituatur, aliud vero habeat indivisibilia compressa, seu non inflata, & sic densum: quodlibet indivisibile inflatum corporis rari penetrabitur cum duobus indivisibilibus non inflatis corporis densi. Deinde cum quidquid consideretur in puncto, indivisibile, sit totum, indivisibile rarum erit penetratum cum hoc indivisibili denso, & totum cum illo; ergo idem indivisibile, secundum eandem indivisibilem entitatem erit penetratum cum duobus indivisibilibus non penetratis inter se: ergo erit in duplici spatio: nullum enim fundamentum habemus ad probandum Angelum secundum suam entitatem indivisibilem esse in spatio diuisibili, nisi quia est penetratum cum corpore diuisibili, cuius partes inter se penetratæ non sunt.

Male animati in hanc sententiam Hurt. & Arriag. multa congerunt, ut illam expugnent: Hurtad. §. 94. illam appellat paradoxam, & n. 104. eiusdem leuitatem facile videri affirmat. Rationes quibus præcipue author agit contra hanc sententiam petuntur ex eo, quod illa adhuc admissa non satisfaciatur pluribus difficultatibus circa continui compositionem, propter quas enervandas inuenta est, & ut hoc ostendant, multa Hurtadus, & Arriaga scribunt. Ceterum quia prolixum satis esset ad continui compositionem iterum redire, & quia illius difficultates, sine his turgidis indivisibilibus, ut fert materiæ difficultas iam explicui, nolo modo cum his Authoribus contendere, an horum indivisibilium tumor utilis sit ad has difficultates complanandas, vnum tantum affirmo vtilissimum fore, si admitti liceat, ad difficultatem de qua nunc agimus penitus exhauriendam: si enim supponatur idem indivisibile posse modo minus, postea maius spatium occupare, facile explicabitur, quomodo possit idem corpus constans eisdem indivisibilibus modo minus, postea maius spatium replere, ideoque non ut inutilis hic dicendi modus reiiciendus est, si aliis non aliis rationibus impugnetur, licet enim reliqua omnia, quæ ad continui compositionem spectant æque difficilia his indivisibilibus admissis remaneant, hæc vna illaque ex prolixioribus totius Philosophiæ difficultas complanata remanebit, quod emolumentum ex horum turgentium indivisibilium admissione percipi sat erit.

Afferit Hurtad. §. 104. huius sententiæ leuitatem videre, quia illius auctores tenentur fateri vnum indivisibile posse occupare spatium vnius vlnæ: nam lacte rarefcente aiunt puncta occupare octuplo maius spatium, & replicant singula puncta in decem spatia. Quod adeo absurdum esse ait Hurtadus, ut pudeat impugnare. Nam in horum sententia vnum punctum erit maius alio, quia maiorem habet extensionem. Quia palmus ideo est maior alia semipalmi mensura, quia porrigitur ad maius spatium, sed in hac sententia vnum punctum porrigitur ad maius spatium: ergo est maius alio puncto. Rogo Hurtad. an indivisibile quantitatis Eucharistiæ occupans spatium diuisibile maius sit indivisibili alius quantitatis occupante indivisibile spatium, vel se ipso antequam definitiue in toto illo spatio præsentaretur. Similiter Rogo an Angelus existens in toto spatio huius cubiculi maior sit Angelo existente tantum in dimidio eiusdem spatij? Negativè respondet: ergo non rectè infert Hurtadus: hoc indivisibile occupat maius spatium: ergo est maius alio. Respondetis pro Hurtado indivisibile Eucharisticum esse in spatio diuisibili definitiue totum, in hoc spatij indivisibili, & totum repetitur in alio indivisibili spatij, & sic fieri præsens maiori spatio, quam aliud indivisibile, quin sit maius illo, idemque contingere

in Angelo. Hæc ita sunt, sed eundem existendi modum tribuunt prædicti recentiores indivisibili inflato, respectu illius spatij, cui per inflationem correspondet, quem Angelo Theologi ascribunt; ut satis ostendi, dum prædictam sententiam explicui. Neque cum illis contendendum est, an illa præsentia definitiua, vel circumscriptiua dicenda sit, quia etiam in ordine ad spatium, quod indivisibile occupat eodem modo se habeat respectu eiusdem indivisibilis, ac se habet præsentia Angeli respectu eiusdem Angeli in ordine ad suum spatium, & ob hanc rationem instar definitiue se habeat, tamen absolute definitiua non est, quia præsentia definitiua corporea constituit, omnes partes corporis inter se penetratas, quod non habet hæc præsentia, quam recentiores tribuunt inflatis indivisibilibus, ex vi cuius vnum indivisibile non penetratur adæquatè cum indivisibilibus immediatis, neque adhuc inadæquatè cum mediato. Instabis hunc modum præsentandi proprium esse rei spiritualis, & non corporeæ, nihil enim corporeum potest repeti in duplici spatio naturaliter, & si miraculum Eucharisticum non intercederet, adhuc supernaturaliter idem corpus posse existere in duplici loco frequentius negaretur, quod adhuc multi per præsentiam circumscriptivam fieri posse constanter negant. Respondeo nullum ens spirituale, aut corporeum posse existere naturaliter in duplici loco adæquatè, quod omnes fateantur, posse tamen Angelum spirituale esse in duplici loco, inadæquatè, & hunc præsentis modum, non adeo proprium esse rei spiritualis ut non possit rei corporeæ convenire, fert enim tota Thomistarum schola formam corpoream viventis sensibili indivisibilem esse, & in loco diuisibili præsentari totam in hoc spatio, & in illo totam, quem præsentis modum gratis dicti recentiores tribuunt indivisibilibus inflatis, in quo impugnanda tota Hurtadi opera infumenda esset non in inferendo vnum indivisibile esse maius alio.

Arguit Hurtadus admissis his indivisibilibus inflatis necesse non esse, ut vnum punctum esset extra spatium aliud, quia hæc puncta penetrari possunt, secundum spatium inadæquatè; ergo penetrari possunt secundum spatium adæquatè: ergo sicuti spatium inadæquatè, quod verumque occupat, est utriusque commune, sic spatium adæquatè commune esse possit. Vim ad do illationi, eo ipso quod duo indivisibilia penetrantur secundum aliquod spatium quantumvis inadæquatè, penetrantur secundum se tota, quia totum hoc indivisibile, & totum illud sunt in illo inadæquatè spatio utriusque commune: ergo si penetrantur secundum se tota poterunt penetrari adæquatè, ita ut non existat aliquod spatium, quod utriusque commune non sit. Dices præsentias, non secundum se totas penetrari, ratione quarum repugnat penetrari indivisibile secundum se totum. Contra, præsentia indivisibilis spatij respondens spatio diuisibili, vel est diuisibilis, vel indivisibilis: si diuisibilis tota penetratur secundum se totam, sicut penetratur totum punctum ob eandem rationem: si diuisibilis partes sunt eiusdem speciei, & eiusdem omnino rationis, ergo sicuti penetratur hæc pars præsentia poterit alia penetrari, & sic penetrari tota præsentia.

Recentiores, qui hanc indivisibilium inflationem innoverunt, quia negare non sunt ausi vnum indivisibile alteri immediatum cum illo penetrari, & aliàs volvere defendere indivisibile additū indivisibili facere maius, tenentur hanc penetrationem, inadæquatam indivisibilium concedere, imò ut illā inveniunt hæc indivisibilia inflata defendenda suscipere, quos aliquantum premit ratio facta. Verum tamen adhuc possunt aliquo modo respondere, proprium esse quantitatis extensionem fundare, ad quam requiritur, indivisibilia, quibus componitur, non adæquatè penetrari, & ideo illis hæc adæquata penetratio naturaliter repugnat, licet non repugnet penetratio inadæquata, quia hæc admissa adhuc indivisibilia possunt extensionem fundare.

Secundum prædictum dicendi modum inadæquata penetratione potest corpus condensari, & rarefieri sine nova punctorum inflatione, sed præcisè per maiorem, minoremve penetrationem densius, rariusve constituitur, quo enim indivisibilia sunt minus penetrata, maius spatium occupabit corpus, & rarius dicitur, & quo magis penetrantur indivisibilia, minus spatium replebit corpus, & erit magis densum. Secundum hæc dicendi modum necessum non erit modo magis, postea minus tumentia indivisibilia condere, sed semper cum eadem tumoris mensura, quam naturaliter

naturaliter exigant, & cum maiori minorive penetra-
tione.

Ceterum ad explicandam difficultatem, quam nunc tractamus, si alia, quæ ad continui compositionem spectant, aliunde explicentur, necessum non est hanc inadæquatam penetrationem tumentium indiuisibilium concedere, sed illa omnino non penetrata constitui possunt, & rarefactio, & condensatio rectè defendi poterit, ex eo, quod eadem indiuisibilia magis, minusve intumescant ratione temperamentorum, seu diuersorum accidentium, cum quibus diuersas vocationes magis, minusve extensas in ordine ad spatium exigunt indiuisibilia, sicut enim Angelus indiuisibilis pro sua libertate intra certam latitudinem potest se in maiori minorive spatio constituere, sic punctum indiuisibile intra latitudinem determinatam. v.g. intra octo indiuisibilia spatij poterit ratione diuersorum accidentium in pluribus paucioribusve spatij indiuisibilibus constitui.

Arguunt Hurtad. disp. 4. de generat. §. 26. hæc indiuisibilia inflata porrigenda esse versus dimensionem, & effectura impenetrabilitatem lineæ superficiei, & corporis, & illum, qui videret corpus rarum non visurum, nisi vnum indiuisibile, & illud tantum tacturum: imò nunquam diuidendum esse id, quod manu tangitur, in corpore rarissimo, cuius singula puncta occupant palmium loci, neque terram secundam esse, quantumuis gementur ictus, quia indiuisibile nunquam secari, aut diuidi potest quæ si ita esset nulla alia parua vtior esset ad excipiendā vulnera, quam indiuisibile ignis, quod cum rarissimum sit multum spatij occupabit, & nunquam diuidi poterit. Hæc omnia leuia sunt, ad tumorem horum indiuisibilium reprimendum, quæ nulla opera dissoluam: concedent recentiores indiuisibile inflatum trinam illam dimensionem fundare in ordine ad spatium, quod prima arrepta via conclusione tradunt. Negabant tacto corpore rarissimo tantum tangi vnum indiuisibile, quia licet punctum indiuisibile sit summè turgendum, & summè rarum, non excedet octo indiuisibilia spatij, quæ non facient maiorem extensionem minima acus acie, quæ plurius in octo indiuisibilia poterit diuidi. Neque punctum indiuisibile ita potest turgescere: vt repleat spatij palmum, in quo forsitan plus quam decem millia in diuisibilia continentur. Ecce quo modo non bene clypeatus quis abiret ad excipiendā vulnera arrepto indiuisibili quantumuis raro, exiguum esset ad minimam corporis particulam cooperiendam. Sed demus indiuisibile posse intumescere donec palmum repleat, inconueniens non esset tunc nulla arte scindi posse, quia semper maneret indiuisibile, & diuisionis incapax, neque ideo pars illa corporis, quæ indiuisibilis sic inflata esset operā ab imminenti ictu satis esset tuta, quia posset huius indiuisibilis tumor, qui in præsentia illi superaddita consistit, deprimi alius corporis compressione, qua posse condensationem fieri etiam contra proprii temperamentum exigentiam multi defendunt.

Eadem indiuisibilia inflata Hurtadus, & Arriaga impugnant à paritate durationis, & temporis realis. Horum impugnatio forsitan vtilis erit ad probandum non hac ratione rectè defendi indiuisibile additum indiuisibili facere maius, cum in duratione successiua diuisibili, illius extensio defendenda sit, sine indiuisibilibus durationis inflatis, de quo non disputo, hæc enim omnia aliter ergo compono. Verumtamen ad rem nostram nullum potest desumi argumentum ex duratione rerum successiuarum, in qua non admittenda hæc instantium inflatio, ad indiuisibilia spatium diuisibile occupantia impugnanda. In primis enim, qui negant durationes superadditas facile dicent instantes temporis intumescere non posse: quia nihil illi reale superadditur, per quod intumescat, & punctum quantitatis intumescere, quia illi aduenit præsentia superaddita, per quam constituitur intumescens, seu occupans spatium diuisibile. Secundò etiam si admittatur duratio superaddita, nullus concedit posse corpus, aut Angelum per durationem superadditam simul coexistere duplici spatio temporis adhuc inadæquato, & omnes admittunt posse eandem entitatem per præsentiam superadditam constitui in duplici spatio loci inadæquato. An verò ex suppositione, quod præsentia esset superaddita posse dari aliqua, quæ eadem indiuisibilis indiuisibiliter perseverans idem corpus successiue in diuersis temporis partibus durans constitueret, non est huius loci examinare. Nonnihil de hac re dixi Contr.

Physic. Punct. 1. & iterum dicam Controuers. 6. de anima Puncto 5. §. 4.

Dixerat Arriaga disp. 16. Physicæ iam citata num. 136. his indiuisibilibus inflatis vni tantum difficultati satisfieri, postea num. 161. dolet se id dixisse, asseritque, neque huius quæ in præsentiarum agitur de raritate, & densitate posse prædictis indiuisibilibus inflatis fieri satis, quod sic probat. Supponit in primis vt rem omnino certam, non esse necessarium in rerum naturā, vt si aliquid corpus rarefcat aliud ei æquale condenfetur. Quis enim dicit, ait ille, si butyrum calore ignis, vel Solis dissoluatur eo ipso iam aliud corpus in aliquo angulo existens condenfari? Quis hoc enuntiabit? Aut quomodo butyri dissolutio in distans condensationem operabitur? Sic quando quis stupam in ignem proicit, quæ accensa rarefcat, aliud corpus procul condenfari nemo dicet? Neque illa, quæ sunt prope ignem poterunt dici condenfari, cum illa potius calore ignis rarefcent. Quid quando magna sylua accenditur, & omnia calore dilatantur, vbi inuenietur æqualis alia sylua, quæ densetur? Hoc posito sic arguit. Non potest raritas explicari per maiorem punctorum inflationem: ergo per hanc illius difficultati non fit satisfactio. Antecedens probat: non possunt puncta magis intumescere quam antea, nisi alia tantumdem stringantur, si antea non aliqua vacuitas, quam modo repleant, vel si modo non penetrantur cum aliis corporibus: neutrum fieri potest: ergo indiuisibilium inflatio omnino inutilis est ad rarefactionem explicandam. Hoc argumentum non specialiter pugnat contra hunc dicendi modum, sed contra omnes sententias, quæ rarefactionem, & condensationem non explicant per intromissionem, & expulsionem corpusculorum: quapropter idem fieri poterit contra sententiam Hurtadi, & aliorum omnium, qui cum Arriaga non sentiunt in rarefactione, & condensatione sic explicanda per hanc corpusculorum intromissionem, & aggregationem, quapropter non ex illo peculiaris hic dicendi modus peculiariter inuisus esse debet. Secundò existimo nullius esse momenti, facile enim dici poterit condensationem contingere non ratione temperamentum, sed ratione compressione alius corporis, quod per dilatationem sui, & motum localem in rarefactione exercitum impulsu imprimi aliis corporibus, medio quo, illa comprimunt, & violenter contra proprium temperamentum facit condenfari, & ad angustiora loca reduci. Quem impulsu imprimet ignis, & omnia corpora, quæ prope illum rarefcent, vicinis corporibus, quæ per hunc impulsu comprimuntur ad minus spatium, vel recedent, & impulsu imprimunt aliis corporibus, quæ comprimantur, vel recedant, & alia corpora comprimant cogant, quæ non possint vicina alia amouere à proprio loco, vel intra proprium ad minus spatium coëscere. Ex his infero omnino falsum esse quod tanquam certum supponit Arriaga videlicet, necessarium non esse condenfari aliquid corpus, cum aliud rarefit, & facile rationem reddi huius condensationis, corpus enim rarefactum impellit sibi immediatum quod si aliud non potest moueri intra se ipsum colligitur, & condenfatur, vt locum exhibeat corpori vicino, rarefacto, si verò corpus, quod à rarefacto impulsu patitur, aliud moueat, illud aliud condenfabitur, vel aliud mouebit, & sic diuersa corpora mouebuntur, vnum medio alio, quovsq; perueniant ad aliquod, quod non possit corpus sibi vicinum mouere, & ita necessarium fit illud condenfari.

Omnia, quæ contra indiuisibilia inflata, & virtualiter in ordine ad locum diuisibilia apud alios inueni, adduxi, & solui, quia plures recentiores vidi maximopere stomachantes in hunc dicendi modum, apud quos nullam efficacem rationem reperi, quæ directè illum impugnet. Quapropter, etsi mihi non placeat modus iste philosophandi, non illum alia ratione impugno, nisi quia nullo nititur fundamento, neque vlla est ratio, seu coniectura, quæ illum situdeat, sed tantum ad hanc difficultatem, aliasque similes fugiendas argumentorum vi extortus est. Neque illa, quæ nulla fulciuntur auctoritate, neque ratione aliqua propugnantur maiori indiget impugnatione. Secundò, quia etsi modus indiuisibiliter existendi in spatio diuisibili alicui entitati corporeæ conuenire possit, vt de facto formis materialibus perfectorum animalium conuenire Thomistæ defendunt, tamen nulli entitati corporeæ de facto concedendus est, sine aliqua speciali ratione, quæ illum suadeat, cum omnes, quas sumus experti, videamus diuisibiliter existere absque repetitione eiusdem entitatis in duplici spatio.

spatio. Et si hac lege non adstringimur liberum cuique erit defendere totum Lunæ cælum esse indiuisibile secundum substantiam, & tantum diuisibile virtualiter in ordine ad spatium diuisibile, in quo constituitur per repetitionem eiusdem entitatis secundum se totam in quolibet puncto spatij. Quod si obiciat secundum has partes esse lucidum, & non secundum illas, & diuersa accidentia in diuersis partibus fortiri: Responderi licebit hæc accidentia eandem indiuisibilem substantiam in diuersis locis inter se distantia comitari, sicut intellectio afficit animam in cerebro vel visio corporea in pupilla oculi, & sensatio eandem indiuisibilem animam rationalem in pede comitatur, & informat cum distantia harum operationum inter se, & indistantia earundem ab anima.

PUNCTUM IV.

Alia communis sententia impugnatur.

Communis sententia docet raritatem, & densitatem consistere in qualitate quadam quantitati inherente ratione cuius quantitas contrahitur, vel extenditur ad maius, vel minus spatium. Iuxta hanc sententiam duo reperiuntur in raritate, qualitas quæ est radix dilatationis, & extensionis localis, & ipsa dilatatio, seu localis motus ex vi cuius producitur præsentia per quam corpus constituitur formaliter extensum, & occupans maius spatium. Similiter in densitate reperitur qualitas, quæ est radix compressionis, & compressio, seu motus localis ex vi cuius producitur præsentia per quam corpus in minori spatio formaliter constituitur. Ita Patres Conimbric. lib. 1. cap. 5. q. 17. art. 1. & alij plurimi, quos ipsi referunt, & P. Hurtadus disp. 4. sect. 4. & 5. An verò formalis ratio raritatis consistat in motu locali orto ex qualitate, an in ipsa qualitate non omnes eodem modo explicant. Patres Conimbr. art. 1. citato affirmant raritatem aliquando significare partium positionem, aliquando qualitatem sensibus subiectam. Vtramque partem docent tradi à D. August. in suis categoriis c. 12. & ab Arist. variis in locis, & ab aliis plurimis, quos ipsi referunt. Hurtadus sect. 5. §. 45. docet motum localem complere effectum secundarium raritatis, & densitatis, non tamen in illo formaliter consistere, sed in qualitate, quam docet non distingui in corporibus sublunaribus à temperamento primarum qualitatuum; in cælis verò hoc temperamento carentibus in alia qualitate specie distincta.

2 Non multum contenderem cum his authoribus de hac qualitate si semel admittam de medio tolleretur difficultatem, quæ in hac re nos premit, quomodo videlicet eadem quantitas cum eisdem numero partibus, possit modò plures, & postea pauciores spatij partes occupare sine penetratione ipsarumve inter se bilocatione. Hæc est enim difficultas, quæ vnicè in hac re premit, in qua soluenda imponendus est labor, non in assignanda causa motus localis, quo corpus rarum ad maius distrahetur spatium, vel ad minus contrahatur, quod tantum præstat hæc qualitas, neque in opinione, quæ in illa raritatem, & densitatem formaliter constituit, quidquam aliud subiecto præstare potest, quam esse causam motus ex vi cuius parua substantia magnum repleat spatium, & substantia magna exiguo definatur spatio sine repetitione partium in duplici loco, neque earundem penetratione.

3 Ingenuè fateatur Hurtad. hanc difficultatem esse fere insuperabilem, respondet nihilominus corpus occupare idem spatium, quod antea occupabat, nullam verò partem retinere idem spatium cum rarefcit, quod antea replebat: sicut cum mouetur totum cælum permanet in toto spatio in quo antea erat, & quælibet pars illius spatium antiquum relinquit, & aliud acquirit. Ex hoc provenire ait Hurtadus partes corporis iam rari, & antea densi non occupare duplex spatium, sed vnum maius illo, quod antea occupabant. Laborat Hurtadus in argumento soluendo, & sanè sine suæ qualitatis ope, hæc enim nihil iuvat ad præsentem solutionem, quam sic impugno. Quando corpus densum rarefcit, spatium quod occupabant omnes partes corporis dum erat densum occupatur modo medietate earundem partium, sed antea respondebant omnes partes corporis partibus spatij, quælibet pars corporis distincta distinctæ parti spatij, ita ut æquatur commensu-

rarentur partes corporis cum partibus spatij: ergo modo cum eadem partes corporis paucioribus spatij partibus correspondeant, non poterunt æquatur commensurari, ita ut cuilibet parti corporis ab aliis distinctæ distinctæ pars spatij distincta à reliquis spatij partibus correspondeat.

Confundere forsitan difficultatem prærendes dicendo in partibus proportionalibus infinitis non posse reperiri plures, neque pauciores cum omnes sint infinitæ, & non sit vnum infinitum maius alio. Doctrinam hanc nullo modo sustinendam impugnavi Contr. 14. Physic. Punct. 5. luce enim clarius apparet esse plures partes in tota manu, quam in vno digito, quantumvis in digito infinitæ sint, quia manus comprehendit totam multitudinem infinitam partium repletam in digito, & insuper infinitas alias partes in eadem manu contentas, quod negabit nemo, qui apertè non neget totum esse maius sua parte. Deinde idem argumentum ad partes aliquotas determinatas transfero: pauciores partes aliquotæ spatij correspondent partibus aliquotis corporis iam densi, quam antea respondebant eisdem numero partibus corporis rari: ergo antea respondebat duplex pars aliquotæ spatij, eidem parti aliquotæ corporis vel modo eadem pars aliquota spatij correspondet duplici parti aliquotæ corporis: ergo vel antea dabatur partibus bilocatio, vel modo datur earundem penetratio. Fugies ad præsentiam, & dices hoc provenire ex eo quod corpus rarum maiorem præsentiam habeat, quam densum. Inanis fuga semper enim te fugientem eadem insequitur difficultas, illam tibi iterum in præsentis obicio. Patres præsentia, & partes subiecti debent commensurari cum correspondentia distinctæ partis præsentia ad distinctam partem subiecti: ergo non possunt eadem numero partes subiecti densi correspondere paucioribus præsentia partibus eademque numero partes subiecti iam rari pluribus præsentia partibus responderesi antea non respondebat duplex pars subiecti eidem parti præsentia, vel si modo non respondet eadem subiecti pars duplici parti præsentia: illud primum diuersarum partium penetrationem, hoc secundum bilocationem dicit. Reddis iterum ad maiorem magnitudinem partium, quam constitues in præsentia corporis rari, & non maiorem numerum. Contrà: non potest eidem parti corporis maior, & minor præsentia respondere, nisi per maiorem aliquid partis replicetur in duplici spatio, vel per minorem aliquid partis penetraretur cum alio eiusdem partis: ergo non possunt eisdem partibus corporis maiores & minores præsentia partes respondere. Secundo: non possunt esse partes maiores, quin sint plures: ergo si correspondent corpori raro maiores partes præsentia, quam corpori denso, correspondent etiam plures partes. Antecedens probo: quo pars est maior, est magis diuisibilis, quo magis diuisibilis est, continet in se plura membra diuidentia, in quæ diuidatur: ergo quo maior est pars continet in se plura membra diuidentia in quæ possit diuidi: sed hæc membra diuidentia sunt partes, quibus pars illa magna componitur: ergo quo partes sunt maiores, partes quibus totum componitur plures sunt. Sicut plures partes absolute, & non solum maiores partes continet totum quod componitur tribus vlnis, quam totum quod componitur tribus palmis, licet comparatione facta palmorum ad vlnas tot sint partes palmares in vno toto, quot vlnares in alio.

Aliqui cum præcipuo argumento petuntur ex correspondentia earundem partium quantitatibus ad plures, & pauciores spatij partes, respondent spatium imaginarium esse puram chimæram, & quid fictitium, quod concipitur instar corporis, quod repleti dicimus, & ita si partes eiusdem corporis non sint plures numero, sed tantum extensiones, idem de partibus spatij dicendum est. Spatium imaginarium quid esse fictum tradidimus cum communi sententia: verum tamen sæpè dixi quod in præsentia notant Hurtadus, & Arriaga, nihil posse de præsentis disputari, si spatium imaginarium fixum, & immobile non apprehendimus corporeque repletum, ita ut non possit duplex corpus eodem spatio contineri. Non tamen necessarium erit argumentum de spatio imaginario conficere, & ut possimus tota huius materie difficultate aduersarios opprimere. Idem enim fit de præsentia reali facta comparatione inter partes subiecti, & partes præsentia: ut nuper arguebam, & eadem ratione fieri potest, facta comparatione locati ad locum realem, idem enim locatum modo densum responderi his partibus loci realis sibi contigui, & postea rarum

his, & aliis respondet, & semper retinenda est commentu-
ratio partis locati ad partem loci, neque una pars locati
potest duobus loci partibus respondere, ne duplici afficia-
tur presentia, neque potest eidem loci parti duplex locati
pars respondere, ne utraque penetraret.

6 Neque cenſeo bene dixiſſe Hurtadum rationem forma-
lem raritatis conſtituendam eſſe in qualitate, ſeu in prima-
rum qualitatum temperamento, quia etiamſi talis quali-
tas daretur, non in illa, ſed in præſentia, ſeu extenſione
actuali formalis raritatis conſtituenda eſſet, quod ſic ſuadeo:
Qualitas ſecundum illos, qui dari affirmant, tantum eſſet,
radix extenſionis localis, ratione cuius corpus, maius,
minusve occuparet ſpatium: ſed ratio formalis rari, &
denſi, ut conſtat ex utriuſque definitione eſt occupare
ſub parva quantitate magnum ſpatium, & ſub magna
quantitate minus ſpatium: ergo ratio formalis rari, erit
forma illa, ratione cuius parva quantitas magnum ſpatium
occupat, & ratio formalis denſi erit forma, ratione cuius
magna quantitas paruum occupat ſpatium: ſed hæc ratio
eſt præſentia localis per motum producta: ergo in hac
formaliſſima conſtituenda eſt raritas, & denſitas, & radicali-
ter, & quaſi efficienter in qualitate, quæ hanc extenſionem
exigeret.

7 Video poſſe reſpondere Hurtadum non definiſſe Ari-
ſtotelem rarum, & denſum per conceptus primarios, ſed ſecun-
darios, & ita conceptum primarium rari non eſſe ſub
parva materia magnam habere diſenſionem, ſed habere
qualitatem, ſeu temperamentum, cui hæc magna dimen-
ſio ſub parva quantitate debeatur, id tamen abſque fun-
damento dicitur, neque de illo multum contendendum
eſt. Eſt enim quaſtio de nomine tantum, quia ſive dica-
tur raritatem conſiſtere in qualitate, ſive in præſentia or-
ta ex ipſa qualitate eaſdem qualitates phyſicas cum eiſdem
effectibus formalibus, & omnino eodem modo ſe ha-
bentibus in ordine ad ſe, & in ordine ad ſubiectum, uter-
que dicendi modus admittit. Iuxta ſententiam aſſerentem
rationem formalem raritatis conſiſtere in temperamento
primarium qualitatum, ſeu in qualitate, dicendum eſt corpus
Chriſti in Euchariftia definiſſe exiſtens eſſe formaliter
rarum, & tantum eſſe impeditum effectum ſecunda-
rium raritatis. In ſententia, quæ entitatem conſtituit in
extenſione actuali dici debet corpus Chriſti in Eucharis-
tia exiſtens eſſe rarum radicaliter, & non formaliter: ni-
velit aliquis defendere adhuc eſſe formaliter rarum, quia
præſentia definitiva, & circumſcriptiva ſpecie non diſtin-
guuntur, ſed definitiva dicitur plures circumſcriptivas, quas
Chriſtus habet in Euchariftia, quarum quolibet ſecum
ſumpta Chriſtum conſtituit præſentem eodem modo, quo
eſt in calice; vide, quæ de his præſentibus dixi Controu. 15.
Phyſic. Punct. 6. & caue ne occaſionem præbeas, vt aliquis
ſiniſtre hunc dicendi modum interpretetur, eſt enim fide
ſanctum Chriſtum eſſe ſecundum ſe totum, & ſecundum
quamlibet ſui partem in tota hoſtia, & in quolibet puncto
illius, quod omnes vocant eſſe inextenſum, ideò cautè lo-
quendum eſt, ſi dicendum eſt Chriſtum in Euchariftia eſſe
extenſum, quia id ſonat non eſſe totum in tota hoſtia, &
totum in quolibet parte, & in quolibet puncto illius, & ita
nunquam hæc propoſitio abſolute proferenda eſt: Chriſtus
eſt extenſus in Euchariftia, ſed ſi modus ille ſuſtinendus eſſet,
dici deberet: Chriſtus in Euchariftia habet extenſiones ſe-
mel, & iterum in Euchariftia repetitas ex vi quarum eſt
præſens definitivè totus in toto, & totus in quolibet parte,
& in quolibet ſpatij puncto.

PUNCTUM V.

Verior eligitur sententia.

1 Aſſero cum Ochamo opusculo de Euchariftia, Gabrie-
le in Canone ſeſſione 45. Valleſio 4. Phyſic. text. 84.
& in Contr. ad Tyroneſ, Arriaga diſp. 6. Phyſic. ſect. 9. ſub-
ſect. 2. & plurimis recentioribus rarefactionem fieri per
intromiſſionem corpusculorum in partibus intimis cor-
poris cum ſeparatione locali continui, & condenſationem
conſiſtere in negatione intromiſſionis horum corpuscu-
lorum, ſeu in expulſione ipſorum, cum partium continui
coniunctione. Vnde corpus illud, quod intra ſe pauciora
corpuscula diuerſæ rationis, ſeu non unita continet, minus
rarum dicitur, & magis rarum, quod plura includit, quod

Franc. de Ouedo, Philoſoph. Tom. I.

autem nullum incluſerit illud erit ſummè denſum, & oc-
cupabit minus ſpatium, quod non penetratum poteſt oc-
cupare, nulla enim compreſſione, neque qualitate poterit
ad pauciores redigi partes abſque penetratione partium
inter ſe. Hæc ſententia eodem omnino modo explicanda
eſt ab omnibus, qui illam amplectuntur, continet enim
materiam valde phyſicam nullis rationibus metaphyſicis,
neque ſubtilibus diſtinctionibus ſubiectam. Dixi rarefac-
tionem fieri cum ſeparatione partium continui, & con-
denſationem cum coniunctione earundem partium, non
verò cum diuiſione, & unionem, quia non quotieſcumque
datur nova rarefactio, datur nova diuiſio, licet hæc neces-
ſaria ſit ad rarefactionem, quia non poſſunt partes locali-
ter ſeparari ſi diuiſæ non ſint, poſſunt enim partes diuiſæ
prius eſſe localiter coniunctæ, & poſtea ſeparari ſine nova
diuiſione, quod ſufficiens erit ad rarefactionem. Similiter
quando expelluntur corpuscula, ſufficit partes illas, quæ
antea erant ſeparatæ, & diuiſæ, localiter coniungi, etſi non
vniantur inter ſe, vt corpus denſum conſtituatur. Vnde
non probo, quod docet Arriaga num. 196. videlicet con-
denſationem ex communi apprehenſione dicere maiorem
partium unionem, tantum enim importat maiorem par-
tium localem approximationem, quam iuxta quamcum-
que ſententiam in corpore denſo reperimus, ideò non ex
maiori unionem, quæ neceſſaria non eſt in corpore denſo,
neque ex maiori approximatione, quam ſtatuit omnis ſen-
tentia, rectè Arriaga noſtram opinionem deducit.

2 Moueor ad hanc ſententiam ex aliarum impugnatione,
iuxta quas inſuperabilis eſt huius materie difficultas, quæ
in hac ſententia optimè explicatur (quod illius præci-
puum fundamentum eſt): rectè enim intelligitur, quomo-
do idem corpus maius ſpatium occupet, quando eſt rarum,
ac quando eſt denſum, quia rarefactione hoc modo conſti-
tuta corpus rarum non occupat plures, neque maiores
ſpatij partes, ſed magis diſtantes inter ſe, quarum diſtancia
repletur aliis corpusculis occupantibus ſpatium interia-
cens. Quæ omnia ſine partium penetratione, neque repeti-
tione præſentiarum optime intelliguntur, quæ maximo pe-
rè angunt aliarum ſententiarum authores. Hanc corpuscu-
lorum intromiſſionem poſſibilem eſſe, & de facto dari ef-
ficaciter ſuadent experientia, quas adducit Arriaga, ex
aqua, quam feruentem videmus bullas quaſdam facere, quæ
aëre replentur: ergo ſicuti intromittitur aër in illa ſpatia
intra bullas contenta, poterunt alia corpuscula, vel idem
aër intromitti in oleum, lac, & alia corpora rarefacta, qui-
bus introductis occupabunt corpora illa in ſe includentia
corpuscula alia partes ſpatij diſtantes, & maius ſpatium
occupare dicentur. Secundò negari nequit carnes viuē-
tium, papyrum, ligna, & alia quam plurima corpora habere
poros plenos minutulis aliis corpusculis ſanguinis, vel aë-
ris, aliſve rationis, imò in ferro duriffimo poros aliquos
communis ſtatuit ſententia, & plerique affirmant ferrum
candens habere portiunculas aliquas ſubſtantia ignis in-
cluſas in poris. Et P. Hurt. aeris horum corpusculorum in
hac difficultate impugnator illa concedit intromiſſa in
quocumque alimento, illum legito diſp. 1. ſect. 10. ſubſ. 4. S.
135. vbi aſſerit omne alimentum habere poros repletos aë-
reis, terreſque vaporibus, & neque nomen ipſum corpus-
culorum exhorruit, illius ſunt verba. *Hi vapores, & corpus-
cula poros repletia impediunt, &c.* Neque ſpecialis alia ratio
inuenire poterit Hurtad. propter quam hæc corpuscula in
alimentis propugnet, & in aliis corporibus impugnet. Ni-
hil ergo obſteſt, ſed multa iuuant vt dicamus, papyrum, lac,
oleum, viuētia carnes, & alia corpora, rareſceri per in-
tromiſſionem aëris, ſanguinis, aliorumve corpusculorum
repletiū poros corporum, quæ rareſcunt, & hæc ratione
carnem infantis humore plenam raram eſſe, carnem verò
ſenis iam ſiccā hoc humore vacuam clauſos habentem
poros denſam conſtitui: hos enim poros, quos omnes au-
ctores admittunt, & ipſis oculis cernimus in his corpori-
bus plenos aliis corpusculis, poſſumus in quibuſcumque
aliis corporibus raris abſque vllō inconuenienti concedere,
& clarè naturam rarefactionis explicare.

3 Rurſus ſecundum hanc opinionem expeditius assigna-
tur corpus, quod repleat ſpatium relictum à corpore, quod
ex raro ſit denſum, corpuscula enim ab illo expulſa in ſpa-
tium relictum ſuccedunt ſine noua vicini corporis rarefac-
tione. Inſuper iuxta hanc opinionem ratio redditur, pro-
pter quam corpora calida rareſcant, & condenſentur frigi-
da, calor enim poros aperit, vt illa corpuscula ingrediatur, &
ideò

Sf

ideò

idē Medici dum medicamento aliquo per iuxta-positionem vtuntur partem illam in qua medicamentum exercetur calore fouent, vt illius pori aperiantur, & tenues medicamenti partes in intimos poros se infnuent. Frigus vero partes corporis inter se coniungit, & corpuscula intro-missa pororum compressione expellit, viamque aliis, eis-demve iterum ingressuris occludit. Vltimō iuxta hanc fen-tentiam optima ratio redditur propter quam corpora val-de dura, v.g. ferrum etsi minimam calorem concipiant, nun-quā rarefiant. Quia cum hæc corpora diuisioni resistent, & illius partes difficile separentur, & rarefactio facienda sit per separationem partium, & earundem diuisionē, si hæc non supponatur iam facta, fit rarefactionem in his corpo-ribus contingere non posse; quia illorum partes separare non valet calor, neque corpusculis extraneis viā aperire.

PUNCTUM VI.

Argumenta soluta.

- 1 **C**ontra opinionem modo traditam acriter inuehitur Hurtad. sect. 3. omnia argumenta ab ipso adducta eo-dem ordine referam, & haud difficile mihi erit claram adequatamque illorum adhibere solutionem.
- 2 Obicit primō Hurtadus, sequi ex prædicta sententia corpus densari, & rarefcere quoties aërem attrahit, & expellit ridiculumque esse consequens, quis enim dicet os rareferi, eo quod infletur, & vtrum fieri rarū cum aëre repletur, & densum cum ab illo aër excutitur, & folles simili-ter rarefcere, & densari cum a fabro mouentur. Conse-quentia patet, quia per attractionem aëris intericitur aër inter partes oris, vtris & follium. Resp. has aëris attractio-nes non esse rarefactiones, quia rarefactio non est, quæcū-que aëris attractio, sed illa quæ fit per minutula corpuscula in partibus internis corporis excipientis talia corpuscula, & quasi per intus positionem seu intimam corpusculorum asperionē. Quando verō aër attrahitur ore, vel intra vtrum vel folles continetur non per corpuscula, sed per magnam aëris quantitatem receptam vtre, vel ore trahitur aër.
- 3 Obicit secundō nimio frigore disrumpitur vas plenum aqua quia hæc glaciatur, quod non fieret si corpuscula intra aquam inclusa ponerentur extra illam: ergo non datur in condensatione talium corpusculorum expulsio. Minorem probat: corpuscula, quæ a se expelleret aqua per conden-sationem essent sufficientia replere spatium illud, quod intra vas relinquunt partes aquæ, quæ per coniunctionē, & earum vnionem condensatur: ergo etiam si vas non disrum-peretur non daretur vacuum. Sed disrumpitur, ne detur vacuum; ergo nulla sunt corpuscula, quæ possint replere spatium, quod relinquit aqua iam densata. Respondeo vas frangi præ nimia frigiditate, quæ partium illius dissoluit vnionem, non quia imminet vacuum, neque quia hoc da-retur, etiam si non disrumperetur. Vas non disrumpi, ne de-tur vacuum efficaciter probat Arriaga, ex eo quod non confringatur vas, in quo oleum, & butyrum, & alij liquores condensantur, quantumvis illius os sit coopertum. Quod si vas ne daretur vacuum disrumperetur, cum condensatur aqua, disrumperetur similiter cum butyrum condensatur, quia butyrum spatium vacuum relinquit, & natura non minus abhorret vacuum relictum a butyro, oleo, aliove liquore, quam relictum ab aëre. Deinde si vas frangeretur, ne daretur vacuum, vt primum minutula aquæ gutta con-densaretur, confringeretur, quia tunc daretur aliquod va-cuum, quod, etsi minimum abhorret natura. Constat au-tem experientia vas non infringi, quovisque tota aqua, vel certa maior illius pars condensatur. Adde, quod si hæc esset fractionis causa, frangeretur etiam vas æreum, ne in illa vacuum daretur, quia fortior est natura ad vitandum vacuum quam æs ad conseruandam suarum partium vnio-nem; nunquam tamen visum fuit vas ferreum contractum propter aquæ condensationem in illo contentæ. Hæc om-nia omnino certum reddere existimo non frangi vas præ-dicto casu vacui vitandi causâ.
- 4 Obicit Hurtadus: corpuscula per quæ fit rarefactio pos-sent rareferi cum constarent temperamento primarum qualitatum: vel ergo rarefcunt sine intromissione aliorum corpusculorum vel per alia corpuscula. Si primum dici-mus, iam assignamus aliud rarefactionis genus, quod omni-bus corporibus poterit esse commune. Si secundum illa

corpuscula per quæ fit rarefactio, poterunt iterum per alia rareferi, & sic in infinitum procedemus. Oblitus est Hur-tadus se arguere contra Recentiores, qui continuum ex puris indiuisibilibus componunt, contra quos processus in infinitum inutiliter infertur: quodlibet enim corpus collat ex indiuisibilibus finitis, & rarefcere non potest, nisi per alia corpora illo longè minora, quæ si rursus rarefiant per alia minima rareferi debent, ac proinde antequam perue-niatur ad rarefactiones infinitas peruenietur ad aliquam factam per corpuscula adeo paucis indiuisibilibus compo-sita, vt non possit per alia minora corpuscula rareferi, & si rarefactio illi contingeret per pura indiuisibilia esse debe-ret quæ rursus rarefcere non possent. Neque contra eos, qui continuum Aristotelicum assignant quidquam probat argumentum, quia etiam quodlibet corpus ex se posset rare-feri per aliud, cum in rerum natura non dentur infinita corpora, existentia non poterunt infinitè dari rarefactio-nes, quia nulla rarefactio sine nouis corporibus continge-re potest. Secundò ex corporibus, quæ de facto existunt aliqua sunt omnium minima saltem negatiuè, hoc est adeo exigua, vt nulla alia illis minora de facto existant, quæ nullo modo poterunt rareferi, cum non sint alia per quorum intromissionem rarefcere possint. Item sunt alia corpuscu-la adeo minutula, & adeo dura, vt etiam si alia minora re-periantur non possint rareferi, quia diuisioni non cedunt, non enim quodcumque corpus minus alio ad intromissio-nem per quam fit rarefactio sufficiens est, quia corpus in-tromissum, non vicamque minus sed notabiliter alio mi-nus debet esse.

Arguit quarto Hurtadus: quando homini applicatur vi-trea ampulla (vulgo ventosa) cum stupa concipit ignem aër rarefcit, & postea extincto igne densatur aër, & minus spatium occupat, ad quod replendum attrahitur caro: ergo cōdensatio non fit per intromissionem corpusculorum, quia si ita fieret, corpuscula expulsa possent occupare spa-tium relictum ab aëre, & non esset necessarium carnē at-trahi ad aliquod replendum spatium. Resp. carnem non attrahi, quia aër minus spatium occupet, sed quia calore ignis excitati intra ampullæ pori carnis hominis aperun-tur, & per illos tenues aliquæ partes aëris, vel aliorum cor-pusculorum ingrediuntur ad cuius spatium replendum af-cendit caro. Hac solutione viam præcludo multis, quæ in confirmationem huius argumenti Hurtadus adducit.

Tandem obicit sequi ex nostra sententia lac rarefcens in omnes sui partes diuidendum esse. Consequens est cō-tra experientiam, & rationem, (quod ego facile conce-dam) sequelam, quam efficacius ostendere debuerat, sic probat Hurtadus. Cum lac rarefcit, omnes partes afficiun-tur temperamento raritatis, & omnes ebulliunt, atque rare-scunt, quia non est maior ratio vnus quam alterius, sed quælibet pars rarefacta secatur alio corpore interiecto: ergo omnes partes secantur, & illarum quælibet ab alia di-uiditur. Rursus parum lactis cum rarefit totum craterem implet, ita vt occupet spatium octuplo maius: ergo quælibet pars ab alia diuiditur corpore alio interiecto, vel sin-gula binaria ab aliis separantur per interpositionem cor-pusculorum. Respondeo lac feruescens aliquas formare ampullas, quarum spatium aër repletur, per quas non di-citur rareferi, quia aër intromissus non est corpusculum, sed notabile corpus, per quod in communi modo loquen-di non dicitur fieri rarefactio, quod tantum ex communi modo loquendi, & applicandi rarefactionis nomen de-pendet, licet per has ampullas aër dicatur occupare multo maiorem partem lebetis, quam antea occupabat. Cæte-rum per plures partes, quæ vicinis corpusculis secantur rarefit non tamen per omnes. Quæ contra hoc adducit Hurtadus nullius sunt momenti, quod facile ostendam. In primis, quod omnes ebulliant non arguit omnes diuidi, quia plures partes vnitæ possunt moueri, & inter se non separari, vt per se notum est. Neque maioris est ponderis quod addit videlicet non esse maiorem rationem cur vna diuidatur, quam alia; quia quando pori alicuius cor-poris aperiantur, vt crebro contingit præcipuè in viuē-tibus aliquæ partes separantur ab aliis, non tamen om-nes: omnes ergo tenentur rationem reddere, cur hæc partes separentur localiter, & non illæ, cum aperiantur pori corporis, quæ vtræ ego ad reddendam rationem cur rarefactio secundum has partes, & non secundum illas contingat. Hæc ratio poterit esse diuersum temperamen-tum ex parte subiecti, vel diuersus effectus ab agente productus.

productus, non enim omnes partes subiecti habent temperamentum in eadem indivisibili mensura. Vltimò optimè dici poterit non omnes partes separari, etiam si quilibet habeat temperamentum sufficiens, ut separaretur. b alia: quia nulla pars potest separari ab alia, quovisque habeat corpusculum aliud applicatum, quod occupet intercapedinem relictam, ne detur spatium vacuum inter utramque, & cum non sint infinita corpuscula quæ possint applicari infinitis partibus continui ad replendas infinitas intercapedines, quæ resisterent si infinitæ partes separantur, hinc est, quod non possint omnes infinitæ partes simul separari, sed illæ tantæ, quibus sunt applicata corpuscula. Hæc ratio re dirimit in opinione, quæ continuū ex infinitis partibus componit & magni momenti est in sententia, quæ illud constituit ex punctis finitis, quia licet secundum hanc sententiam puncta, quæ reperiuntur in quocunque corpore finita sint, tanta est illorum multitudo, ut moraliter impossibile sit dari aliam multitudinem æqualem corpusculorum, per cuius corpuscula singula, possint singula indivisibilia continui ab aliis separari.

7 Obiiciunt alij: Cælum habet partes quasdam raras, & alias densas, sed cælum non habet aliqua corpuscula intromissa: ergo rarefactio, & condensatio saltem in corporibus celestibus non fit per intromissionem, & expulsionem corpusculorum: ergo neque in aliis corporibus, cum in omnibus eodem modo fieri debeat. Respondeo corpora celestia, non esse propriè, & strictè rara, aut densa, sed impropiè dici partes raras illas, quæ habent admixtas aliquas particulas aliquo modo, in qualitatibus, seu accidentibus ab aliis distinctas, & partes illas dici densas: quæ constant partibus inclusis omnino similibus, sine hac accidentium diversitate in particulis, quas includunt. Itaque, id quod præstant extranea corpuscula intromissa in corporibus sublunariis, quæ propriè per illa rarefunt, id dicuntur præstare partiunculae diversæ rationis ab aliis, cum quibus notabilem cæli partem constituunt, ratione quarum partiuncularum dicuntur partes cæli notabiles, satis impropiè rarefactæ, & densæ dicuntur partes cæli, quæ partiunculas istas in se non habent.

8 Vltimò aduerto pro solutione plurium argumentorum non esse idè, corpus esse subtile, & esse rarum: raritas enim consistit in intromissione corpusculorū iam explicata, subtilitas vero in eo quod corpus parum divisioni resistit, & facile secundum sui partes diuidi possit. Ita contingere potest corpus esse minus subtile nullo admixtum corpusculo, & consequenter summè densum, aer enim si purus sit est nimis subtilis, & nihil raritatis habet. Eodem modo distinguatur durities à densitate, hæc enim dicit approximationem partium, & negationem corpusculorum interiacentium, illa vero resistentiam per modum actus primi ad partium separationem, & difficultatem remotionis vnius partis ab alia, quod à densitate nimium distinguitur.

CONTROVERSIA VIII.

De elementis.

PUNCTUM PRIMVM.

Quid sit elementum.

1 LEMENTVM vulgari significatione sumi solet pro primis cuiusvis rei principiis. Sic litteræ scripturæ elementa dicuntur, quia ex illis primò constituitur, & in eadem vltimò resoluitur. Et principia entis naturalis propter eandem rationem totius elementa dicuntur. Solet enim nomen elementum ad materiam primam distingui, quia ex hac primò omnia fiunt, formæ enim (si rationalem excipias, quæ creatur) siue substantiales, siue accidentales, ex materia educuntur, & ex illa tanquam ex prima origine nascuntur, strictius nomen elementum sumitur pro illis corporibus, quæ non constant admixtione qualitarum contrariarum, sicuti sunt ignis, aer, aqua, & terra.

2 Elementum definit Aristot. lib. 5. Metaph. cap. 3. text. 4. Franc. de Quiedo, Philosoph. Tom. I.

id ex quo primum infuso, ac indivisibili specie in aliam speciem aliquid componitur. Alio modo lib. 5. de Cælo cap. 3. text. 21. elementum est id, in quod cætera corpora diuiduntur, in quibus inest, aut potentia, aut alio. Definitio secunda in primam relabitur, tantum addit ly cætera corpora, quibus verbis clariùs exprimitur elementum debere esse corpus de prædicamento substantiæ, ac proinde materiam & formam his definitionibus non comprehendi. Cæterum hæc definitio satis difficilis est, & perobscura, nihilominus propter Philosophi auctoritatem, & illorum, qui definitiones has admittunt, in quibus est Angelicus Doctor aliquo modo definitiones hæc explicandæ sunt, quod brevissimè præstabo. In illa potest aliquid diuidi, quæ in se continet, & quibus componitur, & eodem modo, quo est continentia, seu compositio, eo modo est diuisio in illa extrema, non enim poterit diuidi totū aliquid in aliquid formaliter sumptū, quod formaliter sumptū in illo non contineatur. Deinde eo modo dicitur aliquid indivisibile, quo nulla extrema distincta in se continet. Sic materia prima, quæ partes, quibus essentialiter componatur non habet, dicitur essentialiter indivisibilis, licet integraliter diuisibilis sit. Vltimò elementa ut probabo Puncto 4. non sunt formaliter in mixto.

Ex his facile est definire quomodo omnia corpora composita seu mixta possint in elementa resolui, cum enim elementa in mixto formaliter non sint, sed tantum virtualiter hoc est, manent virtutes, quæ propriæ sunt elementorum, sic tantum extrinsecè, tantum diuidi possunt in elementa quatenus qualitates præexistantes in mixto diuiduntur in elementa, quæ succedunt, post corruptum mixti formam compositi ex materia mixti, & formis elementalibus productis. Dicuntur sic diuidi, quia non omnes qualitates, quæ erant in mixto remanent in aliquo elemento, sed tantum aliquæ illarum. Ex his notum fiet quo modo elementum indivisibile dicatur, quia cum non possit resolui in aliud compositum, quod paucioribus gaudeat qualitatibus: hinc fit adhuc ratione harum non posse in alia elementa diuidi, neque alia mixta, quæ potius pluribus qualitatibus, & nunquam paucioribus constant. Dicuntur mixta diuidi in elementa, non quia quotiescunque mixtum corrumpitur in elementa resoluatur, in quibus sint diuise qualitates, quæ erant in mixto, sed semper enim mixtum corruptum in aliud resoluatur, quod earundem qualitarum gaudet temperamento, quia tamen post varias corruptiones vltimò ad elementum formam rursus indivisibilem potest deveniri, dicuntur omnia corpora in elementa diuidi. Ex his notum fit, quomodo cætera corpora in elementa diuidantur, & quomodo elementum indivisibile sit secundum speciem.

4 Posset clariùs, breviusque definiri elementum, corpus, quod ex primis qualitatibus duplici tantum gaudeat. Quod si vera esset Arriagæ opinio, quæ asserit elementa vnicà tantum potiri qualitate, definiendum esset, corpus, quod ex primis qualitatibus vnicà tantum possit.

5 Circa elementorum numerum communi sententiâ ratum est, elementa quaternarium attingere, illudque non excedere. Verumtamen huius conclusionis rationem reddere difficillimum est, nonnullas referam, ex his quæ pro hac conclusione circumferuntur. Ignis est leuissimus: terra est gravissima: ergo debent dari duo alia elementa media, vnum quod habeat prope summam gravitatem, & aliud prope summam leuitatem. In eadem recidit ratio alia desumpta ex elementorum positione: Ignis est in loco supremo, aqua in loco infimo: ergo debent dari duo alia, vnum quod sit prope terram, & aliud quod sit prope ignem, quibus quaternarius numerus completur. Confirmatur eadem ratio, infra cælum tantum sunt quatuor spatia, vnum quod cælum attingit & hoc est summum, aliud maximè distat à cælo, quod est terræ centrum, & omnium infimum, aliud prope infimum, & aliud prope summum: ergo tantum possunt dari quatuor elementa, quæ replent hæc quatuor spatia, siquidem nullum potest dari commune spatium distinctis elementis. Rationes hæc parum roboris habent, quia dato igne summè leui, & terra summè graui non ex eo infertur duo alia elementa media danda esse, sed possent tria, vel vnum, vel nullum: quia immediatè collocari elementum summè leue, & elementum summè graue, non implicat, neque ratio est aliqua, quæ cogat in quatuor partes, seu quatuor spatia diuidere totam cælorum intercapedinem ut quatuor elementa illis spatiis correspondeant, posset enim diuidi in tria

tria spatia summum, infimum, & medium, seu in quinque summum, infimum, prope summum, prope infimum, & medium.

6 Alij probant elementa esse quatuor, ex quaternario primarum qualitarum numero, quarum singula singulis elementis in summo respondent. Secundò quia binæ, & binæ hæ qualitates absque contrariarum consortio tantum possunt diuersis quatuor modis comparari calidum in summo, cum siccò prope summum, humidum in summo cum calido prope summum, frigidum in summo cum humido prope summum, siccum in summo cum frigido prope summum. Hæc ratio multis claudicat, in primis supponit numerum primarum qualitarum quaternarium esse, quod nonnulli negant. Secundò gratis supponit qualitates binas, & binas esse constituendas in singulis elementis, quod si quis neget, & asserat posse dari elementum unicâ qualitate contentum difficile poterit impugnari. Tertiò possunt qualitates illæ, binæ, & binæ multis aliis modis disponi; posset enim dari elementum gaudens summo calore, & summâ siccitate, & aliud includens siccitatem in summo, & calorem prope summum, qui duo modi componendi qualitates contrarias annumerari non sunt in quatuor adductis ad quatuor elementa defendenda. His similes, possunt alij plures comparari, quibus elementorum numerus possit augeri. Potest etiam dici quatuor illas qualitates duplici elemento contentas esse, in quibus distribuuntur absque contrariarum mixtione calor, & siccitas in vno elemento, & in altero humiditas, & frigiditas. Vna in summo gradu, & alia prope summum, vel vtraque in summo, si necessum est quamlibet qualitatem in aliquo subiecto summè intesam reperiri. Frigiditas alij ex quatuor humoribus viuents quaternarium elementorum numerum inferunt. Sed hæc ratio non potest mouere Philosophum, est enim pura congruentia, seu quadam similitudo, quæ extremis cognitis videlicet quatuor elementis, & quatuor humoribus, à Medicis circumfertur.

7 Censeo nullâ efficaci ratione posse probari elementorum numerum, sed tantum hoc experientia communique Doctorem autoritate suadendum esse: id enim expressè multis in locis tradit Philosophus, quem sequutus est D. Thomas, & tota Theologorum, & Philosophorum Schola à quibus sine ratione urgente in re alius momenti recedendum non est, id etiam suadet experientia quæ terram, aquam, aërem, & ignem cognouimus, & non alia corpora, quæ non consent temperamento omnium quatuor qualitarum, & quæ mixta non sunt.

PUNCTVM II.

De situ elementorum.

1 DE situ aëris nullus est dubitandi locus, constat enim aërem suprà terram, & aquam situm: ignis, si aliquis est determinatus locus in quo ignis conferuetur, esse omnium supremum nullus ambigit, an verò detur ille locus necne, definiam postea. Terram infimum occupare spatium, & aquam super terram esse, est enim omnino certum, inferitur ex illo Genesis 1. *Congregentur aquæ, quæ sub celo sunt in locum vnum, & appareat arida.* Ex quo inferitur terram creatam fuisse aquis coopertam, illisque inferioriorem, non super aquam constitutam, sed sibi innotentem iuxta illud Psalmi 103. *Fundasti terram super stabilitatem suam, non inclinabitur in seculum seculi, est tamen inter Doctores valde dubium, an de facto terra sit altior aqua, vbi aduerte questionem non de tota terra, & de tota aqua procedere, certum enim est aquam quæ est in fluminibus esse inferiorem montibus, sed de parte illa terræ, & aquæ, quæ cæteris omnibus altior est. An videlicet facta cõparatione inter partem terræ reliquis omnibus aquæ partibus, altior sit terra quam aqua. An videlicet mons omnium altissimus altior sit altissima maris aqua. Aquam terræ esse altiore defendunt Canus in commentariis primæ partis, Burgenfis, & Catharinus ad 1. cap. Genes. Hos sequutus est Arriaga distinct. 4. sectione 4. Partem hanc probabilem esse tradit D. Thomas 1. p. quæst. 69. art. 1.*

2 Terram altiore esse mari docet D. Aug. D. Hieronym.

Diu. Damasc. Lippomanus, Caiet. Huncala, & Agil. quos sequuntur & referunt Patres Conimbricenses lib. 1. de Cælo cap. 14. quæstione 4. art. 2. Idem tenent Caietan. in illud Genesis, *Congregentur aquæ*, qui oppositam ridet sententiam, P. Pereira ibidem, P. Soares lib. 1. de opere sex dierum, quibus ego libens assentior. In primis elementum in idem centrum propendere multis demonstrat. P. Clau. c. 1. Sphæræ id efficaciter suadet ex eo quod aqua, & terra idem centrum petat, & per eandem lineam, si enim ex eodem indiuisibili spatio pars terræ & pars aquæ successiue dimittuntur impedimentis ablatis per eandem spatij lineam in eundem terminum cietur ergo terra, & aqua idem centrum respiciunt, etiam si terra ratione maioris grauitatis spatium infimum occupet. Ex hac doctrina vires desumit argumentum quod fit ad probandum aquam non esse altiore terræ: si aqua esset altior terræ, pars aquæ terræ eminentior statim dilaberetur, & totam terram irrigaret: sed sic est, quod certis continetur terminis: ergo eminentioribus terræ partibus coarctetur.

Respondent nonnulli aquam etiam terræ eminentiorem non diffuere; quia in se globi figuram retinet, quam naturaliter appetit, & in qua naturaliter conferuetur. Solutio hæc impugnatur ex doctrina tradita, quæ dicitur mus aquam cum terra eundem conficere globum. Secundò etiam si aqua figuram illam appeteret, & obtineret, non illam ad eam pertinaciter retineret, vt in tantam altitudinem sublata vtrique possit æquè pendere retentâ globi figura abique eo quod efflueret. Quod cernitur in aquæ guttulis se rotantibus, quæ tandius globi speciem seruam quandiu appetitus ille, qui petit rotunditatem non vincitur accessu grauitatis quam secum asserat noua aquæ portio, & ita nunquam pars aliqua notabilis aquæ figuram rotundam valet retinere. Respondent alij aquas coarctari ex peculiari prouidentia Dei coarctentis aquas intra certos terminos, quos natura sua transirent, si naturæ auctore non detinerentur. Sic inferunt ex capite 8. Prouerb. *Quando terra lege & gyro vallabat abyssos, & legem ponebat aquis ne transirent fines suos.* Ex quibus verbis inferunt aquam terræ esse sublimiorem, quia si depressior esset, necessaria non esset lex, ne præteritos transgredere terminos. Rectè contra hanc solutionem obiciunt nostri Conimbricenses testimonium D. August. 7. lib. de ciuitate Dei cap. 30. vbi inquit: *Sic Deus administrat omnia, quæ creauit, vt ipsa proprios motus exerceant, & agere sinat.* Quod ratio ipsa demonstrat, ad quid enim creandum erat elementum semper contra propriam naturam, & propensionem conferuandum? Seu ad quid nobis dicendum est aquam semper violenter detineri in mari, ne totam abluat terram, cum possimus illam naturaliter intra præfixos terminos circumclusam constituere. Neque testimonium ex 8. Prouerbiorum relatum ad rem facit, quia vt bene interpretantur P. Pereirus, & iidem Conimbricenses non commendatur in illo summi artificis potentia, quod aquas terræ imminentes coerceat, ne terram aborbeant, sed quod eas terræ cauitatibus circumscripserit, cum in prima sui conditione, & iuxta ipsarum naturam toti terræ circumfundi deberent.

Secundò certum est, nauim natia sua grauitate adductam velocius descendere cæteris paribus, quam ascendere propria eiusdem nauis grauitate reluctante: ergo si mare altius esset terra, nauis cum è portu discedit segnissimè tineretur, cum tunc ascenderet, quàm cum portum peteret, cum tunc descenderet: sed hoc est contra manifestam experientiam: ergo mare non in modum globi effertur, ita vt supra terram emineat. Rursus si aqua sic allurgeret in modum globi profectò omnes cooperuisset insulas, & nulla apparetent salebrosa loca aquis non sepulta: atqui nõ ita se res habent: ergo aqua non ita supra terram allurgit. Rursus rectè arguunt nostri Lusitani ex experientia, quæ cõpertum esse testantur ab his, qui è Lusitania in nouam nauigant Hispaniâ, postquàm per quindecim gradus è portu discesserit vna hora citius oriri, & occidere Solè in Lusitania existentibus. Quod non ita contingeret si mare terra esset eminentius: citius enim in mari sol appareret, quia semper eminentiora loca citius, quàm depressiora suis ferit radijs, & citius videtur ab his qui suprema loca incolunt, quàm ab alijs, qui in depressioribus demorantur, vt patet in ijs, qui montes conscendunt, quia licet plus distent

ab Oriente, ortum Solis prius intuentur. Rationes hæc ut bene vidit P. Soarez cap. 6. iam citato num. 6. non probant terram esse superiorem mari, sed saltem non esse inferiorem, seu esse æqualem. Superiorem esse probant Conimbricenses ex eo, quod videmus flumina natiua cursu in mare tendere, quod fieri non posset si terra non esset mari eminens. Eandem conclusionem confirmant iidem Conimbricenses cum Pereira ex sacris litteris Psalmi 23. *Ipsæ super maria fundavit eam* nempe terram & Psalm. 135. *Qui firmavit terram super aquas*, & Psalm. 106. *Qui descendunt mare in navibus*. Quibus testimoniis non leuiter indicatur terram sublimiorem esse aqua.

Obiicies pro opposita sententia: in altissimis montibus oriuntur fontes: ergo aqua maris altior est montibus. Consequentia probatur ex principio satis vulgari, quo fertur aquam non posse altius ascendere, quam sit locus à quo descendit. Respondent nonnulli non omnes aquarum scaturigines ex mari originem trahere, sed aquam in ipsis terræ cauernis generari. Non fido huic solutioni, quia non facile designabitur causa à qua aquarum perennes fluxus nunquam interrupti procedant, si ex mari originem non trahunt, neque id de præcipuis fluminibus dici lacre paginæ consonum videtur, dicitur enim Eccl. 1. *Ad locum unde exiit flumina reuertuntur ut iterum fluant*. Quibus verbis affirmat fieri textus, flumina è mari exire, & iterum in idem recidere, neque alio modo posset per tot annorum curriculum, non ingens incrementum mari contigisse perpetuo fluminum accessu. Neque potest dici tantam aquam in vaporibus resoluam, quanta mari luminum accrescit accessu, incredibile enim est posse tam ingentem aquæ molem in vapores conuerti, sufficeret enim vnus fluminis aqua ad totum aeris spatium vaporibus replendum. Melius respondent Conimbricenses aquam è montibus emanantem per subterraneos meatus ascendere præter propriæ naturæ inclinationem, quia terræ huiusmodi aquas ebibunt, & veluti spongia sugunt accedentibus ad id solis, & aliorum siderum influxibus, quibus incumbit sublanaris mundi utilitates procurare. Vnde putauit D. Thom. in 2. dist. 14. quæst. 1. art. 5. huiusmodi motum violentum non esse, quia natura, atque ordini corporum consonum est, vt inferiora superiorum impressionem sequantur. Id tamen ego non defendo modo, probabilius enim videtur motum hunc violentum esse aquis, quæ natura sua petunt deorsum descendere, licet enim inferiora corpora influxibus calorum subiacent, non semper illos sine aliqua violentia patiuntur. Posse aquam attrahi à terra, & sorsum leuari docet experientia, quæ videmus panem, aliudve corpus porolum aquæ superpositum illam sugere, & omnes panis poros aquâ repleti, etiam si vix exigua superficie primo spatium aquæ tangebant. Vltimò posset aliquis dicere nulla experientia posse probari in altissimis terræ montibus aquas reperiri, quia etiam si videamus in altioribus montibus, ex his quos cognoscimus emanare, forsan alij reperiuntur eminentiores, in quibus nulla reperitur aqua, sunt enim plures montes, quos nondum Cosmographi cognouerunt, neque adhuc ex his, qui Cosmographorum chartis reperiuntur potuit experientia comparari an ex omnium illorum eminentissimo aqua dimanet.

Circa elementum ignis nonnulli ex peremissis arbitrati sunt nullum dari ignem præter hunc, qui apud nos existit: hos sequuntur modò plures recentiores, in quibus annumerandus est Atriaga supra: Pythagorici teste Aristotele lib. 2. de celo cap. 13. text. 73. Ignem in terræ centro constituebant, eumque locum Iouis custodiam, totiusque mundi locum appellabant, vt refert Plutarchus 3. de placitis philosophorum cap. 11. Alij quos refert D. Aug. lib. 2. de Genesi ad litteram, nullum ignem præter caelestem ponebant, è cuius concreione aethereos orbis constabant. Sententia hæc modò partim arrisit perdocto cuidam, è nostris Magistro, qui ad caput primum Genesi defendit primo die creatum esse ignem significatum nomine lucis per illa verba *fiat lux*, & postea quarta die ex partibus purioribus, & defecationibus eiusdem ignis fecisse solem, & lunam & reliqua alia, quæ nihil aliud sunt, quàm partes aeris, & ignis inter se valde dense atque concretæ.

Fert communis Philosophorum sententia dari elementum ignis, & supra omnia elementa Lunæ concauo immensitate insidere. Feror in hanc partem non vrgenti aliqua ratione, quam apud authores, qui de re hac agunt non inueni, sed communi Doctorum, & plurimorum Patrum au-

thoritate, qui rem ita tradunt. Ex his citatos inuenies apud Patres Conimbricenses lib. 3. de celo cap. 5. quæst. 1. D. August. D. Hieronim. Clementem Alexandrin. Diogenem, Aristot. Philonem Iudæum, & Plinium. Dari elementum ignis probat D. Basil. hom. 3. exam. quia absque hoc elemento manca, & mutila esset natura, cum illi elementum adeò excellens deficeret omnium actuosius, pollensque calore omnium qualitaturn præcipuè requisita ad productionem, & conseruationem omnium corporum sublanarium. His accedit nullam rationem efficacem adductam naturam huius elementi impugnandam, vt ex solutione argumentorum, quæ subiiciam modò constabit. Propriam ignis sedem esse supra omnia elementa iuxta Lunæ concauum suadet experientia, quæ videmus flammæ conari semper sursum euolare.

Obiicies contra præcedentem conclusionem: si daretur ignis elementum in quocunque spatio existeret absumeret corpora contigua, nimisque illius voracitas totum orbem accenderet: ergo non datur talis ignis, & multum expedit vniuersi conseruationi illum non dari. Respondeo ignis actiuitatem compeisci, altorum influxu. Nam cum caelestibus corporibus incumbat sublanaribus providere, in hæc influxus exhibent necessarios, ne mutua ipsorum pugna interimantur, & ne potentiorum vi alia non æquæ potentia penitus abso-beantur. Resistit etiam aer innata humiditate, & frigiditate, siue propriâ, siue aduentitiâ, virtuti actiue ignis, ne in illius materiam similem ignis formam introducat, & ita dum aer patitur simul agit, & mutua ipsorum pugna, & actione, & reactione qualitaturn, ita acrimonia carpitur ignis, vt omnibus pensatis præ longo tempore vix incrementum aliquod recipit leui aeris iactura, quam postea idem aer instaurat simili ignis iactura, & sic ex altorum occurfu, & mutua elementorum pugna attemptantur actiones, vt nunquam notabilem partem suæ ditionis elementum aliquod amiserit.

Obiicies secundò: Ignis in propria sphaera, vel pascetur extrinseco aliquo pabulo vel non? Si pasceretur, corpus aliquod in se conuerteret, & ita successiue omnia consumeret: si non pasceretur, corrumpere illico, cum ignis absque pabulo conseruari non possit, vt satis notum est experientia. Respondent Conimbricenses, & ferè omnes Doctores ignem extra sphaeram propriam vndique contrariis iniuriis patere, ideòque statim extingui, ac proinde si extrinseco pabulo alia partes ignis deuo genitæ non succedant loco illarum, quæ contrariorum impugnatione perire statim totus deficit ignis, in sphaerâ verò propria cum ignis agentibus contrariis non impugnetur, potest diu conseruari, & ita necessum non est nouas ignis partes perpetuo conseruari, ne totus absumatur ignis. His adde extra sphaeram intendere sursum ascendere, & ita aere impetente illius materiam utpote valde tenuem dissipari, & in minutulas diuidi particulas, à quibus forma ignis facile cuiusvis contrarij impugnatione depellitur.

Obiicies tertio: Si inter corpora caelestia, & sublanaria interiaceret ignis, non possent sublanaria frige fieri à caelestibus, quia caelestia non possent medio igne summè calido frigiditatem producere in aere, aliisque corporibus, quin eandem in igne producerent, aliàs agerent in distans, quin agerent in propinquum. Respondeo posse corpora caelestia producere in igne aliquem gradum frigiditatis contra propriam ignis virtutem, & exigentiam, medio quo poterunt frigiditatem illo intensiorem producere in reliquis corporibus, quia non est contra naturam agentis naturalis fortius, & intensius agere in distans, quàm in propinquum, quando passum propinquum specialem resistantiam habet respectu effectus producendi. Neque mirandum est gradum frigiditatis in igne posse recipi; frequenter enim experimur reliqua elementa cum qualitatibus contrariis illis, quas exigunt. Neque specialis est ratio propter quam non ita contingat in igne, ex eo enim quod sic fortius agens reliquis elementis tantum inferat fortius resistere agenti contrario, & ceteris paribus in minori effectû, seu in remissiori calore amisso vincendum esse, non verò non posse, neque in minimo caloris ab illo expulsi, & frigiditatis receptæ contra illius resistantiam superari. Imò oppositum suadet ratio, cum enim calor in igne receptus sit diuisibilis successiue potest ab agente naturali corrumpi, & potest dari agens, quod valeat vnum, vel alterum graduum corrumpere, & non plures, & huius naturæ esse corpora caelestia valde consonum, &

Si 3 necessaria

necessarium est ad totius vniuersi conseruationem, vt hac ratione possint corpora caelestia frigiditatem in reliquis corporibus sublunaribus producere, & ex alia non ita valeant ignem vicinum valde necessarium ad attemperandum frigidissimos Lunæ, & Saturni influxus penitus absorbere.

II Obiectis quatuor: Ignis valde exiguus ex loco valde distanti valet nocturno tempore conspici: ergo si vasta illa superficies immediata Lunæ concauo ignem contineret, saltem nocturno tempore posset à nobis videri, atqui non videtur: ergo non datur talis ignis. Vulgaris solutio est ignem præ nimia raritate videri non posse; sed alia mihi necessaria est, cum enim raritatem per intromissionem corpusculorum constituam, non congruè ignem in propria regione, vbi peregrina corpuscula raro, aut nunquam accedent, rarum constituam. Melius respondendum existimo lucem ignis exiguum esse, quia valde exigua est ignis grossities, seu valde exiguus ignis interstitutus inter aërem, & Lunam. Eo enim ipso quod per totam Lunæ superficiem sit expansus, ad modum bractæ extenditur, & ita ob tenuitatem grossities, seu profundæ mensuræ, quam habet ignis, non potest ex loco adeò instanti discerni. Dico non posse discerni, quia forsitan ignis lux à nobis videtur per modum vnius cum luce Lunæ, stellarum, totiusque cæli, & illam non discernimus, quia lux cæli eiusdem rationis est cum ignis luce.

II Ex his inferitur in prima conditione terram fuisse aquâ vndeque circumdatam, & aquam aëre, & aërem igne, postea verò terram fuisse secundum plurimas sui partes discooperatam à Deo reducete aquam ad certas cavitates, quibus concluditur, & ita superficie concaua, quam modo format aër, immediate cingit secundum aliquas partes aquam, & secundum alias terram, circumdat enim globum quemdam compactum ex terra, & aqua, cuius extrema superficies secundum vnas partes est superficies aquæ, & secundum alias est terræ superficies, vt patet in aëre immediate attingente aquas maris, & fluminum, & reliquam terræ superficiem, quodammodo rotundam non esse satis ipsis oculis monstrant vallium contractus & montium superbia cacumina. An verò initio terram perfectè rotundam Deus creauerit, necne, disputant Doctores in caput 1. Genesis, seu in tractat. de opere sex dierum. Legantur PP. Conimbr. in Problemat. sect. 1. vbi pro vtraque parte Patres, & Doctores adducunt.

PUNCTUM III.

Quid sit Mixtio?

I Elementa per ordinem admixta explicantur, & definiuntur, & in mixtis virtualiter, aut formaliter, seu actu vel potentia dicuntur existere, ideo ad perfectam illarum notitiam sciri oportet, quid sit mixtum, & quid mixtio: Mixtum vt distinctum ab elemento dicitur omne corpus constans temperamento qualitatum contrariarum, siue productum fuerit ex congressu elementorum siue alio quocunque modo. Hac ratione mixtum diceretur lignum quod Deus modò crearet, nullâ præsuppositâ materiâ, aut causâ creatâ quæ in illud influeret. Verumtamen cum omnia corpora ab elementis distincta, ex congressu elementorum, aliorumve corporum distinctorum, vt plurimum gignantur, ideo mixta dicuntur, quia in illis remanent mixtibilita, & generatio quæ ex tali congressu resultat, mixtio dicitur cuius naturam in præsentem explicandam suscipimus.

2 Dari mixtionem statuit communis Philosophorum consensus, & ostendit manifesta experientia, cui suffragatur ratio. Experientia, quia videmus humiditatem, & calorem vigentibus ex congressu terræ, aquæ, vaporum, & exhalationum circumfusi aëris ope gigni diuersa corpora, & plura animantia tam vegetatiua, quam sensitiua, qualia sunt tubera, fungi, ranæ, aliæque huiusmodi bestiolæ, quæ non nisi mixtione interueniente crearentur. Causæ producentes dispositiones ad formam mixti sunt, partim mixtibilita, quæ corrumpuntur, vt postea dicam, quæ in ipsorum materiis producere accidentia, quæ disponunt ad formam mixti. Verumtamen hæc mixtibilita non possunt producere ultimam dispositionem ad formam mixti, quia in instanti, in quo est vltima dispositio ad formam mixti producitur forma mixti, & corrumpuntur formæ mixtibilita, quæ in-

formabant materiam in qua introduciuntur formæ mixti, ergo non potest ab his formis vltima dispositio ad formam mixti produci, quia nulla entitas potest in instanti, in quo corrumpitur aliam producere. Producitur hæc vltima dispositio à reliquis partibus mixtibilita, quæ supersunt, in quibus non sit mixtio, necnon causis vniuersalibus per celestes influxus. Forma mixti aliquando poterit produci ab ipsis elementis circumstantibus materiam, in qua produciuntur, seu aliis extrinsecis agentibus, quæ applicentur, quando ad causam primam recurrere necesse erit, vt in generatione animalium, quæ ex putrefactione gignantur, quæ vt pote viuientia à nullo non viuenti creato produci possunt, & cum nullum viuens creatum superest cui illorum possit tribui productio necessariò recurrendum est ad Deum à quo viuientia ista producuntur.

Mixtio sumi solet pro coniunctione diuersarum rerum retentis singularum naturis, siue possint separari, sicut vitum, & horreum separari possunt postquam sunt permixta, siue separari non possint, vel certe non sine magna industria, sicut vinum & aqua cum permixta sunt. Hæc mixtio tantum inuoluit coniunctionem quandam localem, absque alicuius termini substantialis productione, de qua mixtione in præsentem non disputamus, neque de illa quæquam notatu dignum tradi potest. Sumitur mixtio strictè, & philosophica pro vniione diuersarum rerum, quibus certum quoddam resultat distinctum à compositis, ad quæ pertinebant materiæ, quæ vniuntur in mixtione, quam mixtionem dari nuper ostendimus, & est vtilis valde rerum vniuersitati vniuersique pulchritudini, quæ maximopere accrescit multis compositis productis ex aliorum congressu.

Mixtionem definiuit Aristoteles lib. 1. de generatione cap. 10. *Mixtibilium alterarum vniio*: quam definitionem perobscuram, & difficilem esse nullus non videt, quam ad maiorem perspicuitatem posse reuocari nostri Conimbricenses, testantur cap. citato, q. 2. art. 2. ly *vniio*, sumitur pro actione, qua gignitur compositum in quo vniuntur mixtibilita, quæ antea pugnaverant inter se, vt quodlibet alterum in propriam naturam conuerteret, iam verò vni tertio productum, quod mixtum dicitur, vniiri dicuntur, itaque generatio dicitur vniio, non quia formaliter aliqua annexat extrema, sed quia ex vi illius producitur mixtum, seu compositum, in quo extrema contraria, seu mixtibilita vniiri dicuntur. Ceterum possunt dici extrema mixtibilita vniita in mixto, quia in hoc vniuntur materiæ mixtibilita, eo enim ipso quod ex contentu aquæ, & terræ tertium aliud compositum resultat, pars materiæ, quam ministrat aqua huic tertio resultanti, vniitur parti materiæ, quam ministrat terra, & ita in hoc mixto materiæ mixtibilita vniuntur, quod sufficiens est, vt ipsa mixtibilita vniita dici possint. Aliter ego existimo dici mixtibilita vniiri in mixto, eo videlicet modo, quo dicuntur in mixto permanere, ex eo enim quod in mixto permaneant qualitates elementorum dicuntur elementa manere virtualiter, seu in potentia in mixto: ergo dicuntur vniita in mixto, in quo dicuntur esse, ea enim quæ sunt in illo, dicuntur in eodem vniita.

Mixtionem plures alij definiunt: *Generatio corporis resultantis ex contrariarum congressu*. Generatio quid commune est educationi elementorum, & reliquorum mixtorum, reliqua explicant, quæ sunt propria mixtionis, videlicet alterationem mixtibilium, quam importat istorum congressus, similiter vniionem materierum, quæ erant sub formis mixtibilium, quia eo ipso quod resultat vnum tertium ex mixtibilita contrariis, illorum materiæ necessariò debent vniiri, vt in vtrâque iam vnâ per vniionem constituta recipiatur forma mixti: excluditur etiam per hanc definitionem generatio quæ vnum corpus siue elementale, siue mixtum aliud conuertit in substantiam sibi similem, v. g. actio qua ignis ignem generat, siue ex alio elemento, siue alio mixto, quia hæc actio non resultat ex congressu contrariarum, sed tantum ex virtute ignis, qui aliud contrarium imperit, vt illud in propriam substantiam conuertat. De mixtione multa prolixè satis Medici scribunt, multasque conditiones illius assignant, socio enumerat Mercatus lib. 1. claus. de elementis, art. 4. ex quibus nonnullæ falso nituntur principio, videlicet elementa manere formaliter in mixto, & ideo non subsistunt, aliæ ex definitione tradita facile deducuntur.

PUNCTUM IV.

An elementa maneant actu formaliter in mixto.

1 Elementa manere in mixto non solum in potentia, & virtualiter ratione qualitaturn, sed formaliter secundum proprias istorum formas sensere ex antiquis Philosophis Anaxagoras, & Empedocles, insuper Stoici, quorum vestigiis insitit Aviceenna, & Averroes apud Combr. lib. 1. de generat. cap. 1. q. 3. Sententiam hanc pugnacissimè defendunt quam plures Medici, illam ex recentioribus propugnant Peramatus lib. 1. de elementis, cap. 18. & Mercatus lib. de declaratione artis Medicæ, clas. 5. de element. art. 4.

2 Elementorum formas non manere formaliter in mixto defendunt Angelicus Doctor lib. 1. de generatione, c. 10. & q. 5. de potentia, art. 7. in corpore, & 2. contra gentes, cap. 56. & 1. p. q. 76. art. 4. Scotus in 2. dist. 15. quæst. unica. Vtrumque ducem omnes Theologi, atque Philosophi vtriusque scholæ sequuntur, quos citatos inuenies apud nostros Combr. supra, & apud P. Suarez in Metaph. disp. 15. sect. 10. à n. 51.

3 Ex Medicis eandem sententiam acutiores sequuti sunt, illam defendunt Vallesius lib. 1. Controu. Medic. cap. 1. Segarra lib. 1. de natura hominis, Commento 4. Thomas de Garuo in summa, tract. 1. cap. 1. Petrus García lib. 1. super Fen. disp. 7. c. 3. vbi latè probat hanc fuisse Galeni sententiam, dolendumque profecto, ait, Medicos aliquos testimonis, & rationibus iam ab aliis explicatis, & solutis, sibi oppositam sententiam persuasisse. Sententia hæc est omnino certa, & longè probabilior.

4 Quia tuta nulla, multæ supersunt viæ rei non verè defendende, idè in diuersas distracti sunt, qui defendunt elementorum formas in mixtis formaliter permanere: affirmant aliqui formas elementorum esse in diuersis partibus materiæ adeò exiguas, vt sensum subterfugiant, ita ex Medicis Vega lib. 1. methodi, cap. 1. Alij, qui affirmant in eadem parte materiæ esse omnes elementorum formas, in duplicem sententiam sunt diuisi. Quidam asserunt has formas non esse in materia secundum totam suam perfectionem, sed secundum aliquos remissionis gradus: ita Commentator comminiscetur. Alij dicebant, formas mixti non esse specialem aliquam formam, sed commixtionem formarum elementorum, quæ omnes simul mixtum constituunt. Sic sentit Aureolus in 2. dist. 15. vt ibidem testantur Capreolus & Gregorius. Alij formas secundum totam suam perfectionem in qualibet materiæ parte constituunt, asserunt tamen illis superaddi formam mixti, quæ vltimum totum substantiale completum absolute perfectum constituit: hic dicendi modus familiarior est recentibus Medicis.

5 Quomodoque sententia hæc defendatur ingentes patitur difficultates: in primis commentatoris sententia omnino est commentitia, quia formas elementorum substantiales sunt, nulla autem substantialis forma gradus habet intensiõis, & remissionis, omnis enim substantialis forma indiuisibilis est, & infectilis versus intensiõnem. Primum dicendi modum videlicet formas elementorum esse in diuersis materiæ partibus sic impugnatur: sunt plura tota mixta omnino homogenea secundum partes sui: ergo partes illæ habent idem temperamentum: ergo non datur vna pars gaudens forma ignis, alia forma aquæ, alia forma aëris, alia forma terræ, aliàs hæc omnes partes essent valde heterogenæ, cum diuersas formas substantiales elementales specie distinctas includerent. Rursus secundum hunc dicendi modum forma mixti conseruatur in hac particula materiæ, cum hac elementi forma, & sine formis aliorum elementorum, verbigratia, cum forma ignis sine formis terræ, aquæ, & aëris, sed hæc pars formæ mixti est eiusdem rationis cum aliis: ergo sicuti hæc conseruatur habens tantum formam elementi ignis, sic reliquæ alia partes eodem modo conseruari poterunt. Idem argumentum conficio de alia particula, quæ conseruatur in alia materia cum forma terræ sine formis aliorum elementorum, ex qua argumentum conficio ad reliquas partes eiusdem formæ mixti, quæ cum eadem forma poterunt conseruari, & necessarii non erit concursus omnium elementorum ad constitutionem mixti, sed sufficit vnæ, vel alteram formam elementi reperiri ad cuiusque formam

mixti conseruandam. Vltimò contra hunc dicendi modum faciunt argumenta, quæ adducam postea petita ex repugnantia multiplicis formæ in eodem subiecto, quia licet iuxta illum non ponantur elementorum formæ in eadem parte subiecti, ponuntur tamen in eadem subiecti parte indiuisibiliter sumpta forma vnus elementi, & specialis mixti forma.

6 Eadem argumenta petita ex repugnantia multiplicis formæ in eadem materia impugnant modum dicendi Aureoli, iuxta quem mixti forma non est aliqua simplex entitas, sed aggregatio omnium formarum elementorum, quibus addenda sunt alia, quæ sententiam hanc esse valde absurdam manifestè ostendunt: in primis secundum hunc dicendi modum non poterunt mixta substantialiter differre, sed tantum magis, & minus, quia omnia mixta includerent eandem formas substantiales, v. g. quatuor formas elementorum. Adde neque secundum magis, & minus adhuc accidentaliter danda esse mixta diuersa. Quia substantiales elementorum formæ magis, & minus non recipiunt: ergo eo ipso, quod materiæ duplicis mixti haberent easdem in specie formas elementorum, in nullo possent differre, cum dici non possit has formas secundum diuersos gradus intensiõis, & remissionis in materiis reperiri. Dices differre accidentaliter ratione diuersorum accidentium. Contra: accidentia diuersa oriuntur ex diuersa substantiali forma, quæ est radix accidentium: ergo si formæ elementorum essent omnes eiusdem rationis absque vlla varietate substantiali, ex nullo capite posset peti accidentium diuersitas, potius ex formarum substantialium similitudine, & vniformitate, similitudo, & vni-formitas accidentium esset inferenda. Vbi enim est forma, quæ est principium accidentium, eiusdem omnino rationis, accidentia quæ ex forma oriuntur omnino eiusdem rationis esse necesse est. Deinde secundum hunc dicendi modum de medio tollitur generatio substantialis vnus mixti ex alio, quia cum omnium mixtorum forma substantialis eadem esset, non posset corrumpi forma huius mixti per aduentum formæ alius mixti. Rursus cum mixtum in elementum solueretur, nulla daretur substantialis generatio, sed tantum pura corruptio formarum elementorum, quia mixtum secundum hanc sententiam tantum differt ex eo, quod materia mixti habeat formas omnium elementorum, & materia elementi vnica tantum forma potitur: ergo vt materia mixti transeat à forma mixti ad formam elementi, non aliqua forma producenda est, sed tantum corumpendæ sunt formæ elementorum distinctorum ab illo, in quod mixtum dicitur resolui: includebat, v. g. mixtum formam ignis, aëris, aquæ, & terræ, vt resoluatur in aquam necessum non erit produci formam aquæ, quæ iam est in materia, sed corrumpi formas ignis, aëris, & terræ. Vltimò absurdissimum est dicere viuientia non habere specialem aliquam formam, sed tantum aggregationem formarum elementalium principium esse vitalium actionum, infertur enim elementa viuere, quod nemo non nimis amens dicere audebit, neque aliquis non malè sentiens in rebus fidei diuinæ poterit sic in homine philosophari, quia mixtorum numero continetur.

7 Contra vltimum dicendi modum, quo in eadem indiuisibili materia constituuntur elementorum formæ, cum mixti forma superaddita, & contra omnes modos, qui in eadem materia duplicem formam constituunt, procedunt argumenta, quæ iam subiicio.

8 Primum esto, quod sufficiens esset ad rem conuincendam, etiam si alia fortiora non suppetere: Hæc formarum multiplicatio necessaria non est, sed omnino superflua, & impertinens: ergo ponenda non est. Antecedens probatur: specialis forma mixti seclusis aliis elementorum formis, sufficiens est ad actuandam materiam, & ad constituendum mixtum constans temperamento quatuor qualitaturn: ergo elementorum formæ necessariae sunt in materia, quam actuat mixti forma. Confirmatur, si propter aliquam rationem necessariae essent elementorum formæ in mixto, maximè vt essent principium primarum qualitaturn, quibus eget quodlibet mixtum. Sed hæc qualitates possunt provenire, & de facto proveniunt à forma mixti: ergo ex hoc capite elementorum formæ necessariae non sunt. Minorem probatur: omnia mixta secundum sententiam, quam impugnamus, habent in se omnium elementorum formas, & tamen in hoc plus viget calor, & in illo frigiditas, in alio siccitas, & humiditas in alio: ergo excessus ille huius

si 4 qualitaturn

qualitatis præ omnibus aliis in hoc mixto speciali non provenit ex formis elementorum, siquidem hæc æquæ afficiunt omnia mixta, sed ex speciali forma mixti: ergo sicuti ab hac forma mixti provenit hic excessus huius qualitatis præ aliis, poterit tota qualitas secundum se procedere: ergo qualitas innata huic mixto non arguit in illo formam elementi, quam in summo gradu qualitas illa comitatur, sed in gradu non summo communem reliquis mixtis & in illis sine forma elementi reperiri potest, sicuti calor ab extrinseco productus reperitur in aqua, in qua non est forma ignis, quam calor summè intensus comitatur. Eandem rationem magis confirmabunt solutiones argumentorum, quibus Medici probare intendunt formas elementorum in mixtis reperiri.

IO Secundò contra eandem sententiam argumentor sic: forma mixti supponit formas substantiales elementorum: ergo supponit iam materiam substantialiter actuatam: ergo forma mixti non constituit cum materia vnum per se, sed vnum per accidens, & mixtum non est constitutum vnum per se, sed vnum per accidens constans ex formis elementorum, & ex forma mixti. Probo consequentiam: Quod advenit toti iam constituto, seu materię iam substantialiter actuatæ non potest cum materia vnum per se constituere, sed vnum per accidens, quia forma constituens vnum per se materiam actuat, & totum constituit, ac proinde non potest ipsa supponere antecederet ad ipsam, quod ipsamet debet præstare: sed forma mixti supponit materiam actuatam formas, seu formis elementorum: ergo non potest illam primo substantialiter actuare, & cum illa totum per se constituere.

II Respondet Mercatus formas elementorum actuare materiam illam disponendo ad formam mixti, quia sunt actus materiales, potentiales, & subordinati respectu formæ mixti, ad quam disponunt, quippe talis naturæ est informatio, & actus elementorum, ut habeat rationem actus respectu materię, comparetur tamen ut potentia ad formam substantialem advenientem, quæ dat esse specificum, & ob id mixtum vnum dicitur, & illius forma, advenit enim in potentia ad illam, quia actus elementorum se habet veluti potentia, & dispositio ad formam mixti. Multa hic involuntur, quæ longam ferrent impugnationem ni brevissima omnia spectarentur correntia. In primis formam substantialem dari subordinatam alijs formæ substantiales, ad quem disponat, involuit manifestam repugnantiam, est enim contra conceptum substantię esse dispositionem ad formam substantialem, quia dispositio est propter illud, ad quod disponit & non propter se ipsam; de conceptu autem substantię est intendi propter se, & non propter aliud, & hanc rationem dixi Controuersi. 3. Physic. Punct. 2. §. 4. repugnare in eodem subiecto duplicem formam substantialem, quarum una alteri sit subordinata. Secundò manifestam involuit implicationem formas elementorum esse actus respectu materię, & comparari per modum potentię ad formam mixti, quia formæ elementorum non possunt comparari tanquam potentia, quæ in se sit actuanda respectu formæ mixti, quia forma mixti non actuatur, aut informat formas elementorum, sed materiam in qua sunt hæc formæ, si cum forma mixti coniunguntur, sed tantum dici possunt potentia ad formam mixti, quatenus reliquunt in potentia materiam, ut actuatur mixti forma, sed eo ipso quod actuatur materiam non illam relinquunt in potentia ad aliam formam, quia materia per hanc formam semel actuata non potest in sensu composito per aliam actuari: ergo implicat formas elementorum actuare materiam, & illam relinquere in potentia ad aliam formam. Rursus efficaciter probo materiam eo ipso quod actuatur formis elementorum actuari illis tanquam vltimo actu, & non tanquam dispositione ad aliam mixti formam recipiendam. Forma ignis seiuncta ab alijs formis, materię vnita constituit compositum substantiale, videlicet ignem vltimò constitutum, & completum, & vndique perfectum, atque adequatum: ergo etiam si simul cum illa formæ aliæ eandem materiam informant, idem constituet compositum, eodemque modo perfectè adequatum, & completum: ergo constitutum illud ex materia, & forma ignis non ordinabitur tanquam materia, & potentia ad formam mixti, cum qua totum adequatum constituitur, quia nullum totum adequatum ordinatur ad componendum aliud cum alia forma superaddita, est enim contra rationem adequati

ordinari ad aliud componendum. Respondet Mercatus formam ignis, & cuiusvis elementi constituit totum completum, & vndique adequatum, quando non est alia forma nobilior, quæ totum constituat, secus quando illi adiungitur forma alia perfectior, tunc enim non constituit compositum forma elementi, quæ ignobilior est, sed nobilior alia, quia omne totum constituitur per formam vltimam, & nobiliorem. Hinc in mixto non constituitur totum per formas elementorum, sed per speciem mixti formam, quæ est omnium perfectior, atque nobilior tribuens toti composito esse specificum. Solutio hæc facilius refellitur, quam refertur. Forma ignis vnita materię siue eidem materię adiungatur alia forma siue non, semper est eadem: ergo semper constituit idem compositum, quod nihil est aliud quam materia, forma, & vni: ergo si quando est in materia sine alijs formis, constituit compositum absolutè perfectum, & vndique adequatum, idem constituit etiam si eidem materię forma alia adiungatur, quæ si ex se sufficiens sit compositum constituere, constituet aliud communicans in materia cum composito, quod alia forma constituit, & ab illo distinctum secundum formam à qua differentialis essentię ratio desumitur. Ex his inferatur quod si eandem materiam formæ elementales, & specialis forma mixti afficerent, essent plura composita, & verè materia illa componeret quodlibet elementum, & absolutè verum esset dicere: hoc est ignis, & hoc est aer, &c. & æquè bene verificaretur quælibet propositio, ac verificatur modò de simplici elemento seorsim sumpto.

Convincit etiam non posse in eandem materiam elementorum formas coire manifesta pugna, quam perpetuo inter se gerunt elementa, cum enim qualitates habeant inter se contrarias medijs quibus mutuo se impugnant, quodlibet intendit aliud destruere, illudque in propriam naturam convertere. Quod si elementales formæ possent in eodem subiecto componi, quorum vnum elementum alterius formam destrueret, cum posset propriam formam in illius materiam introducere, & materia illam admitteret propriam retentam, & harum formarum communicatio mutuo fieret, si enim congrederentur ignis, & aqua, ignis in materia aquæ formam ignis produceret, cui non resisteret forma aquæ, quæ compossibilis fingitur secundum sententiam, quam impugno, cum formæ ignis, viresque rependeret aquæ, quæ eodem modo propriam formam produceret in materia ignis, in qua amico sedere cum ignis formæ coniungeretur. Dices formas inter se pugnare ratione qualitatum, quas secum afferunt. Hoc ego non nego, sed intendo idem dicendum esse in mixto, in quo formæ elementales reperiri non poterunt, ratione qualitatum, quas secum afferunt, quarum, qualitates cuiuslibet elementalis formæ impossibiles sunt cum qualitatibus aliarum formarum elementarium, & specialis formæ mixti. Dices in mixto mutuo has qualitates attemperari aduentu contrariarum, & aduentu formæ quæ exigit qualitates contrarias illis, quas alia forma exposcit. Ex hac solutione vires resumit mea argumentatio, in mixto attemperantur qualitates, ita ut sint in gradibus remissis, etiam si formæ illas in gradibus intensis exposcebant: ergo eodem modo poterunt attemperari in materia, in qua formæ duorum elementorum conueniunt. Mixto hanc attemperationem fictitiam esse, nunquam enim ignis existit cum maiori intensione frigiditatis aduerti, quam innati caloris, quod contingeret in omnibus mixtis quæ frigiditate præminent, si elementalem ignis formam continerent, sic etiam contingeret in formis elementorum omnium, quod alienum est ab omni veritate, formæ enim quæ secum afferunt qualitates impossibiles, impossibiles sunt in se ipsis, & ex impossibilitate qualitatum rectè inferimus impossibilitatem formarum substantiarum, quæ sunt harum qualitatum radices. Mixto alia plura, quæ contra hanc sententiam possem adducere, ne in re omni fundamento destituta longiore, quam par est disputationem institui.

Præcipuum fundamentum, quo Medici mouentur ad afferendum elementa manere formaliter in mixto petunt est ex autoritate Aristotelis, & Galeni. De Galeni autoritate Philosophus non medicus multum non curabit, verum Vallesius, & Garcia, quibus per otium datum est Galenum consulere, multis contendunt ab hac mente longè fuisse Galenum, iam de mente nostri Philosophi probant Cōnimbricensi. suprà artic. 3. numer. 1. eam fuisse,

fuisse, formas elementorum non manere formaliter in mixtis, sed corrupti formam cuiusque elementi ad introductionem formae mixti. Idem late ostendit Petrus Garcia cap. 3. citato, ubi recte explicat nonnulla testimonia, quae pro opposita sententia Mercatus, & alij adduxere. Verumtamen elementa aliquo modo in mixto contineri negandum non est, id enim fert communis loquendi modus Philosopho satis familiaris, qui cum elementum definiunt dixit manere in mixto actu, aut potentia, idem necessum est explicare quomodo elementa dicantur permanere in mixto, ut ex modo quo haec loquutio intelligatur, explicacionem accipiamus testimonia Philosophi, quibus opposita sententia suaderi intenditur. Sentio elementa dici virtualiter in mixtis manere, quia in his remanent illorum virtutes, hoc est qualitates primae, quae sunt virtutes elementorum, illae enim qualitates, quae summè intente in elementis reperiuntur, in quolibet mixto in gradibus remissis reperiuntur. Sic explicat Angelicus Doctor existentiam elementorum in mixto 1. part. question. 56. artic. 14. ad 4. ubi haec habet: *Et ideo dicendum est secundum Philosophum in 1. de generat. quod forma elementorum manent in mixto, non actu, sed virtute: manent enim qualitates propriae elementorum licet remissae, in quibus est virtus formarum elementorum.*

Arguunt secundo Medici: quando perit mixtum resoluitur in quatuor elementa: ergo elementa formaliter in mixto continentur; consequentia videtur efficax, quia nihil potest resolui in illa, quae formaliter non includitur, totum enim resoluitur in partes, quibus constat, & quodlibet ens in illa, quae in se continet. Antecedens probatur: Quando comburitur lignum adest ignis, & adest aqua, nempe humor ille aquosus, quo lignum quasi sudare conspiciamus, adest terra, videlicet cinis, & non adest aer, qui in fumo conspiciuntur; ergo in resolutione mixti dissoluntur quatuor elementa, quae in illo erant quasi inoluta, & cooperta forma mixti. Nihil contra nostram sententiam concluderetur, etiam si corruptionem cuiusque mixti comitarentur quatuor elementa, in quae resoluti diceretur, quia facile dici potest elementa tunc generari. & prius tempore non praecessisse, dum forma mixti permanebat, quia corruptio mixti non contingit sine noua aliqua generatione, cum agens naturale per se corruptionem non intendat, sed generationem. Ex hoc principio rationem conficio, quia non solum satisfacio praedicto argumento, verum etiam oppositam sententiam impugno. Quando corruptitur forma mixti: verbi gratia, lignum, resoluitur in quatuor elementa, ut in obiectione traditur, & nulla alia forma distincta à formis elementorum succedit formae mixti corruptae; ergo formae elementorum producuntur in illo instanti, in quo corruptitur forma mixti, quia nunquam contingit corruptio formae sine noua alius productione, cum autem nulla appareat forma, quae producatur cum corruptitur mixti forma secundum doctrinam, quam obiectione continet, necessum est aliquam elementalem formam produci, quod signum est non praecessisse in mixto, quia si antea praecessisset, non modo primo produceretur. Secundo forma mixti corruptitur ex vi formae existentis in materia, quam informabat, in eodem instanti, in quo illa definit esse, sed secundum hunc dicendi modum in materia mixti tantum reperiuntur formae elementorum in instanti, in quo forma mixti corruptitur: ergo forma mixti impossibilis est cum formis elementorum; ergo non potuit habere cum illis materiam communem, dum existebat, quam si habuisset, nunquam expelleretur à materia ex vi illarum, non enim potest forma expelli in hoc instanti à materia ex vi alterius formae, cum qua tempore precedenti in eadem materia fuerat commorata. Ad illud quod dicitur deberi contineri in toto illa, in quae resoluitur, Respondeo: resolutionem posse fieri praecise per separationem extremorum, in quae fit, vel per productionem illorum: cum fit praecise per separationem, necessum est praecessisse extrema, in quae fit resolutio, quando verò fit per productionem illorum, necessum non est extrema praecessisse in toto, seu in ente, quod resoluitur.

Secundo Respondeo in combustionem ligni, & sic in corruptione omnium mixtorum, non reperiunt resolutionem in quatuor elementa factam, quia substantia aquosa, quam ignis per extrema ligni extrahit, aqua non est, sicut non est aqua humor ille, qui virtute ignis ex floribus, herbisque artificiose exprimitur, sed est humor quo arbor nutreba-

tur, vel quod verius iudico, est sudor arboris, seu resina, aliūve resinaceus humor, qui in ligno includebatur, vel forsitan, ut alij volunt erit aqua, quae in poris lignis illiusve foraminibus erat detenta, postquam pluuia vi intra ligni foramina penetrauerat. Cinis non est terra elementum, sed substantia terra valde similis, seu partes ligni, quae virtute ignis corruptioni non potuerunt resistere. Similiter fumus aer non est, sed substantia alia aeri valde similis, vel ligni particulae, quae pra nimia humiditate non potuerunt resistere concoqui, & in substantiam perfectam ignis conuerti, seu in flammam accendi, si substantiae sunt magis fumosae, quod magis humidae, & illae, quae sunt nimis siccae veluti carbonum, aut nihil fumi excitant.

Agunt tertio Medici: Mixto est elementorum vni: ergo in mixto reperiuntur elementa vni. Rursus in mixto reperiuntur qualitates elementorum: ergo reperiuntur elementorum formae, quia qualitates elementorum nunquam non proprias eorumdem formas comitantur. Deinde si elementa dicuntur contineri in mixtis ex eo tantum, quod in his illorum qualitates contineantur, vnum elementum in alio contineri dicitur, quia vnum elementum continet saltem in gradu remisso qualitatem, quam aliud continet in gradu summè intenso. Vt in congressu elementorum, vel neutrum vincit, & sic illo quodlibet propriam retinet naturam, & mixti generatio non fiet, vel vincit vnum, quod si fiat, hoc vincens in propriam naturam alia elementa conuertet, & sic non continget mixti generatio; vel omnia vincunt elementa, & sic omnia propriam formam producent in materia, & fiet mixtum includens omnium elementorum formas. Respondeo, *Ad primum*, elementa vni in mixto non formaliter ratione formarum, sed virtualiter ratione qualitatum, quia omnes qualitates quatuor elementorum in vnum mixtum confluunt, ea enim ratione, qua dicuntur elementa esse in mixto, dicuntur vni in illo, vel vni dicuntur, quia illorum materies, quae diuise erant in elementis, vniuntur in mixto, & vnam materiam efficiunt, eadem enim ratione, qua dicuntur elementa permanere in mixto, in illo vni dicuntur, ut Puncto praecedenti dicebam. *Ad secundum* dico qualitates elementorum comitari proprias elementorum formas in illa intentione, quam in eisdem qualitatibus exigunt elementales formae, in remissiori autem communes esse quibusvis compositis. *Ad tertium* dico nullum elementum dici esse in alio, quia nullum continet omnes qualitates, quas continet aliud. *Ad vltimum* dico in congressu elementorum nullum absolute vincere, sed vinci omnia, quia corruptis omnium formis tertia alia ab omnibus distincta ex illorum assurgit congressu.

PUNCTUM V.

De primis qualitatibus.

PRIMAE qualitates dicuntur, quae neque ex aliis, neque ex se mutuo fiunt, sed ex ipsis oriuntur ceterae, quae definitio tantum potest comprehendere calorem, frigiditatem, humiditatem, & siccitatem, & his omnibus competere, si dantur certum est: competit definitio his qualitatibus, quia illarum nulla fit ex aliis qualitatibus, hoc est quia nulla resultat ex commixtione aliarum qualitatum, hoc enim sonat fieri ex aliis, non verò non produci ab alia, vel ab aliis qualitatibus, lux enim caloris est productiva iuxta vulgarem sententiam, nihilominus calor qualitas prima dicitur, quia non fit ex temperatura aliarum qualitatum neque primarum, neque secundarum, & sic frigiditas, humiditas, & siccitas. Insuper ex harum qualitatum commixtione fiunt omnes qualitates, quae fiunt ex aliquarum attemperatione, color enim, & sapor, & aliae huiusmodi qualitates resultant ex attemperatione, tum caloris, & frigiditatis, tum humiditatis, & siccitatis inter se, ita ut entitates in quibus haec qualitas magis eminet, hic color magis cluceat, sic nimis calida nimia afficiuntur nigredine. Consistit ergo ratio primae qualitatis in his duobus, videlicet in eo quod qualitates, quae primae dicuntur non fiant ex aliarum attemperatione, & in eo quod reliquae qualitates ex ipsarum temperie resultent. Sic lux prima non dicitur qualitas, quia licet non fiat

ex aliis qualitatibus, non tamen ex ipsa cum aliâ attemperata resultat qualitas alia in eodem subiecto, in quo ipsa est. Similiter, etsi detur, colores medios resultare ex commixtione colorum, qui summè opponuntur, & dicuntur extremi, nihilominus colores extremi primæ qualitates non dicuntur, quia ipsi ex commixtione aliarum qualitatū resultant. Neque ideo propriè primæ qualitates non sunt calor, & frigiditas, siccitas & humiditas, quia ex illis non oriuntur lux, sonus, impulsus, & aliæ similes, quia hæ qualitates, ex nullis aliis fiunt, & non est proprium primarum qualitatū, ut omnes qualitates, quæ primæ non sunt ex illis fiant, sed ut omnes qualitates, quæ fiunt ex commixtione aliarum, & secundæ dicuntur, fiant ex illis, quod conuenit quatuor qualitatibus assignatis respectu omnium, quas agnoscimus deseruiens ad generationem sublarium, in ordine ad quas, qualitates illæ definiuntur, & primæ dicuntur. Ex his inferes lucem, sonum, impulsus, potentias vitales habitus intentionales, actusque potentiarum non esse qualitates primas, neque secundas, non primæ quia ex illarum commixtione aliæ non resultant in eodem subiecto: non secundæ quia huiusmodi qualitates non resultant ex aliarum commixtione.

2. Ex qualitatibus primis connumeratis calorem esse entitatem positivam fatentur omnes, illiusque actiuitas satis demonstrat. Negarunt id frigori nonnulli asserentes esse priuationem caloris, errarunt tamen turpiter, quia frigus positivè influit, & aliud frigus producit, quod experientia monstrat, quando corpus frigidum alijs corpori applicamus, statim enim corpus applicatum frigiditatem concipit à corpore frigido progenitam. Neque corpus frigidum aliud frige facit præcisè per negationem caloris, quia nullum agens immediatè negationem producit, & ita nusquam posset ab agentis naturali frigiditas produci, neque destrui calor, cum nullum naturale agens sit immediatè destructivum alicuius entitatis, sed tantum destruat quatenus ponit entitatem impossibilem cum destructa. Quod si dicas agens naturale producere qualitatem aliquam media qua destruat calor, & illius succedat negatio, quam tu frigiditatem appellas, non negationem illam, sed entitatem positivam, quam dicis principium esse talis negationis, frigiditatem appellare deberes, siquidem secundum hunc dicendi modum semper qualitas illa negationem comitaretur, meliusque effectus positivos quos in corpore frigido experimur qualitati positivæ, quam puræ negationi tribuuntur, in quibus præcipuus est sensatio, sentimus enim corpus frigidum, & magis frigidum, non possumus autem sensu tactus negationem sentire.

3. Alij apud Conimbric. quæst. 2. art. 2. affirmant calorem, & frigiditatem esse entitates positivas, humiditatem verò non esse qualitatem, sed substantiam fluidam, siccitatem verò huius substantiæ priuationem, hos sequutus est Arriaga disput. 4. sect. 2. subsect. 1. Communis tamen sententia, fert humorem, & siccitatem esse qualitates positivas substantiæ superadditas, ita Conimbric. suprâ, qui affirmant sententiam hanc luculenter probatam fuisse à Plutarcho in libello de primo frigido, firmius huius sententiæ fundamentum mihi est omnium Philosophorum consensus, in quibus præcipuè Medici dari has qualitates acerrimè defendunt. De mente Aristot. dubitari non licet, sæpe enim de his qualitatibus agit multis in locis præcipuè lib. 2. de generatione per totum, maximè capite 2. ubi illas definit. Accedit communi Doctorum consensui experientia, qua tactu has qualitates sentimus cum enim vestes aliave corpora tangimus, sentimus humiditatem & siccitatem & dicimus, corpus hoc est humidum, vel siccum. Dari has sensationes, quibus dicimus sentire humiditatem & siccitatem nullus sensatus negabit, poterit tamè dici tunc non sentiri speciales qualitates, sed substantiam ipsam aliasve qualitates communes, neutrum autem verè dici sic probo. In eodem corpore modo calido, modo frigido sentimus humiditatem, & siccitatem, quantumvis enim lapis calefiat, aut frigeat sensu tactus illius siccitatem percipimus, & quantumvis calida frigidave qualitas sit illius humiditas tactu percipitur: ergo illud quod tangimus cum dicimus tangere humiditatem, & siccitatem, non est calor, aut frigiditas: ergo non est qualitas aliqua distincta ab speciali humiditate, & siccitate, nulla enim apparet cui possit sensatio ista specialiter

tribui. Secundò cum medicus tangit carnes infirmæ iam diu purida febris laborantis, in quacumque intentione aut remissione calorem, & frigiditatem habeant, antequam pulsus atteret, illiusque gradus noverit, sæpe gravitatem morbi cognoscit ex siccitate, quam tangit in carnibus: ergo tunc non tantum tangit calorem aut frigiditatem, ut contendit Arriaga, sed aliquid aliud, siquidem in eisdem carnibus diuerso calore, & frigore affectis eandem semper siccitatem præsentit. Confirmatur: sensus tactus discernit inter substantias, quas vocamus humiditas, & inter illas, quas siccitas appellamus, quam discretionem non facit sensus visus, non enim ex visu poterimus comparare notitiam, qua dicamus, corpus hoc est frigidum, vel humidum, quam sensu tactus percipimus, cum enim scire volumus, an vestis sit humida, vel secca, non illam oculis inspicimus, sed manu tangimus: ergo hoc per quod substantia constituitur humida, seu per quod habet illud, ratione cuius humida dicitur, siue sit accidens speciale distinctum, siue ipsamet fluida substantia, tactu percipitur. Sed substantia ipsa in se ipsa immediatè non sentitur: ergo substantia non dicitur humida per se ipsam, sed per aliquid superadditum. Confirmatur: fluxum substantiæ ex quo fluidam esse cognoscimus, potius visiva potentia, quam tactiva percipimus: ergo id quod sentimus, cum dicimus substantiam esse humidam, non est substantia esse fluidam, seu substantiam posse fluere: ergo sentimus qualitatem aliquam superadditam illi inhaerentem. Idem argumentum conficio de sensatione tactus, qua dicimus siccitatem sentire, illa enim non tangitur negatio fluxibilitatis, neque aliqua durities, seu consistentia partium opposita aptitudini ad fluendum, in lapide enim, qui neutquam fluere potest humiditatem sentimus: ergo sentitur qualitas substantiæ superaddita, quæ humiditas dicitur. Eandem conclusionem multi probant ex virtute actiua utriusque qualitatibus, verumtamen adeo exilis est hæc virtus, ut ægrè possit aliquid ex illa nobis innotescere, & sit erit defendere contra sententiam oppositam talem virtutem inesse his accidentibus.

Obiicies, humorem, & siccitatem non sentiri per se, sed ratione caloris, aut frigiditatis, nullumque stare fundamentum ad has qualitates superadditas concedendas, & ita esse denegandas. Respondeo rem maturè inspicienti gravissimum fundamentum esse auctoritatem omnium Doctorum asserentium dari has qualitates, & sensu percipi tactus, nullamque rationem positivam pro opposita sententia inuentam fuisse. Insuper Respondeo falsum esse has qualitates tantum sentiri ratione frigiditatis, aut caloris, ostendit enim manifesta experientia præter calorem, & frigiditatem, aliquid aliud percipi sensu tactus, cum dicimus corpus siccum, vel humidum tangere, quod humiditatem, & siccitatem qualitates distinctas à substantia tota appellavit schola.

Secundò obiicit Arriaga, humiditatem non posse aliud corpus humectare, nisi per ingressum substantiæ fluidæ, quia si inter ipsum, & Oceani aquam vitrum leve poneretur, per quod non posset aqua permeare in æternum non humectaretur. Ex quatuor primis qualitatibus Aristoteles calorem, & frigiditatem qualitates actiivas appellavit passivas verò humiditatem, & siccitatem, quæ occasione tractant Doctores, an humiditas, & siccitas virtutem habeant ad producendas similes qualitates, de qua re multa scribunt Medici, legatur Petrus Garcia suprâ. Ex his deduces, quod etiam si humiditas humiditatem producere non posset, non ideo negandam esse hanc qualitatem, posset enim dari sine virtute actiiva producendi similem effectum, sicuti datur calor, qui similem colorem producere non valet. Affirmo tamen cum ferè omnium sententia has qualitates habere virtutem actiivam producendi aliam sibi similem qualitatem, & tantum passivas dici, quia illarum actiiva virtus nimis debilis est. Neque audebit Arriaga experiri, quod tanquam certum supponit, quod certè sine graui sui detrimento non præstaret, existimo enim prædictâ experientia tantam Arriagam sensurum humiditatem, ut magis eam à se curaret expellere, quam nunc à Philosophia. Sentio ergo prædicto casu hominem valde humectandum esse, quod quisque experietur, si in terra aqua delibuta vitrum ponat, & suprâ illud corpus aliud humiditatis capax, quod valde humidum inueniet, & magis humidum versus partes illas, quæ vitrum immediatè tangunt, quod signum est corpus illud non humectari tantum ab

aëre, quia hic minus tangit partes immediatas vitro, quam alias superiores, quæ aëre cinguntur, nullo alio corpore impediunt. Similiter negandum est quod supponit Arriaga merces in naui non humectari aëre non ingredienti, quod falsum esse deprehendit, quicumque simul tangeret merces, quæ diu per mare vectæ fuere, & alias quæ loco secco fuissent asseruatæ, monstrat etiam humiditatem concipere omnia, quæ in locis humidis reponuntur, odor illis adiunctus, qui ex humiditate eisdem adueniente resultat.

6 Patres Conimbric. quest. 3. art. 1. definitiones omnium qualitarum ex Aristot. referunt, ex quo per concretum sic calor definitur. Calidum est, quod ea congregat, quæ sunt eiusdem speciei, hoc apparet in igne, qui aurum cum aliis metallis permixtum purgat ab illis, & partes auri diuisas interpositione aliorum metallorum in vnum congerit, & inter se vnit. Deinde duæ partes ceræ diuisæ calore rarefunt, & vniuntur idem dicitur de duabus densatis, quæ vni nequeunt, soluntur autem, & vniuntur calore. Neque contra hanc definitionem est, calorem extendere corpora calida per rarefactionem, quæ in nostra sententia cum diuisione rari corporis contingit, quia diuisiones in rarefactione factæ sensibus imperceptibiles sunt, & vniones supradictæ sunt valde sensibiles, & ita calor per ordinem ad vniones sensibus perceptibiles definitur, nulla habita ratione diuisionum insensibilium, quæ occasione caloris aliquando in rarefactione contingunt. Posset etiam dici in rarefactione vi caloris tantum contingere dilatacionem, & separationem localem partium, quæ diuisa supponuntur, & nullam nouam diuisionem contingere. Deinde calor aliquando vas vitreum frangit, aliquandoque calore diuiduntur ea, quæ sunt eiusdem generis, vt si vinum congelatum, & aqua congelata, quæ separata sunt applicentur igni mutua diuisione intermiscuntur partes vini & aquæ: nihilominus dicendum est Aristotelem definitionem subfistere, & explicanda proprietates illa congregandi illa, quæ sunt eiusdem generis de calore intenso intra latitudinem proprii temperamentum formæ vniendæ, non verò de calore ita intenso, vt destruat temperamentum, & formam corrumpat, & hac ratione responderetur ad difficultatem petitam ex valis contractione. Ad aliam de aqua, & vino congelatis quæ vi caloris miscentur dicendum est Aristotelem definitionem secundum effectum, quem communiter, & frequentius habet, licet aliquando oppositum fortitur.

7 Hæc ad explicandam vulgarem definitionem, quam tradidit Arist. non animo definiendi naturam huius qualitatis per proprium genus, & strictam differentiam, sed illam quomodolibet explicandi descriptione quadam accommodatâ his quæ sensibus percipimus, eademque latitudine accipiendæ sunt definitiones reliquarum qualitarum, quas iam subficio.

8 Humidum definitur, quod difficile proprio termino terminatur, facile verò alieno, quod conuenit aëri, & aquæ, quæ propriis terminis contineri non possunt, facile enim ex omni parte labuntur, haud difficile autem alienis intra vas, vel intra quodcumque corpus aliud cohercentur. Quod autem aër aliquando velocissimè creatur, & mare rapidissimè concitetur, prouenit ab extrinsecis Lunæ aliorumve astrorum influxibus, ex se enim aqua debili compescitur termino, & aër subtilissimâ aranæ telulâ clauditur.

9 Siccum definit Arist. quod facile proprio termino, difficile alieno terminatur, vt patet in terra, & in aliis corporibus, quæ intra proprios terminos continentur, neque facile hinc inde labuntur, difficileque alienis terminis valent contineri, quia propriis contenti externis contineri non possunt, neque obstat ignem sua voracitate materiam sibi proximam depascere, ac in propriam ignis naturam contigua corpora conuertere, quia hoc non est non contineri propriis terminis, sed illos extendere, maioresque acquirere nouæ substantiæ antiquæ vnitæ acquisitione. Neque ex eo quod ignis levis sit, & facile moueatur, dici potest propriis terminis non contineri, quia semper propriis terminis mouetur, illud enim tantum dicitur non propriis terminis contentum, quod per sui diuisionem nullo impetente contrario facile dissipatur, ac in diuersas partes delabitur. Ex hoc inferes lapidem papyro inuolutum non contineri papyri terminis, continentia de qua Aristot. egit in his definitionibus. Quia etsi papyro aliòve corpore commoto lapis in terram decideret, non tamen dissiparetur secundum partes, neque in diuersa spatij latera, partes lapidis dissipatæ laberentur, sed omnes seruata eadem formali pro-

portione approximationis, quam inter se antea habebant, in terram deciderent, in qua proportionem consistit continentia, de qua loquitur Aristot. quamque habent aër, & aqua ratione termini extrinseci, quia amotis lateribus vasis continentis aquam, aqua dilaberetur illiisque partes mouerentur non seruata proportionem formalis approximationis, quam inter se habebant, quapropter dum cum eadem proportionem intra vas mouentur, hanc tribuimus terminis extrinsecis vasis compescentibus partes aquæ, ne dilabantur, & non naturæ eiusdem aquæ continentis se propriis terminis.

Hic inquiri solet an qualitates symbolæ inter se specie distinguantur, vel non. Qualitates symbolæ dicuntur, quæ eodem nomine diuersis in specie subiectis gaudent, verbi gratia, calor ignis, & calor aëris, elementalis calor & calor à sole productus. Affirmant aliqui calorem caelestem, hoc est fluentem à corporibus caelestibus specie distinguunt à calore elementalī, & vitali. Alij calorem vitalem à reliquis omnibus, quos putant esse eiusdem speciei, specie distinguunt. Questionem hanc prolixè satis Medici tractant, apud quos longas disputationes inuenio, nihil tamen reperio, quod adhuc medicorum disputationi materiam præbeat, ideo affirmo breuissimè calores omnes, quos huc vique experti sumus in quibuscumque subiectis existentes (idem dico de frigiditate, & aliis qualitatibus) esse eiusdem speciei. His moueor: Calores omnes ad inuicem intenduntur, verbi gratia, calor ignis, seu productus ab igne intendit calorem productum à Sole, vterque calor intendit calorem productum à Sole, vterque calor intendit calorem natium viuientis: ergo omnes hi calores sunt eiusdem speciei. Antecedens monstrat experientia, consequentia est bona, quia qualitates inter se specie distinctæ non intenduntur. Secundò: omnes calores à quocumque principio producti eodem omnino modo mutant sensus, & sensationes eiusdem speciei, & omnino similes producant: ergo omnes sunt eiusdem speciei. Tertiò, frigiditas siue producta ab aqua, siue ab alio quocumque principio eodem modo expellit calorem vitalem, mentalem, & caelestem: ergo nullum superest principium, ex quo possimus qualitates symbolas comitantes subiecta specie distincta secundum speciem distinguere. Confirmatur, & hæc sit quarta ratio huius conclusionis. Diuersitas principiorum, etsi distinctionem arguat actionum, quæ per se ipsas sunt connexæ cum principijs, & non sunt indifferentes, vt procedant ab hoc principio, vel ab illo diuersitatem effectuum non arguit, cum enim effectus non dependeat per se ipsum à principio, sed per causalitatem superadditam potest esse indifferens, vt dependeat ab hoc vel illo principio specie distincto: ergo ex distinctione specifica principiorum non inferitur distinctio specifica qualitarum: ergo nullum est fundamentum ad multiplicandas species qualitarum pro multiplicatione subiectorum specie dissidentium, cum totum principium distinctionis qualitarum ex distinctione principiorum desumendum esset, nullum enim aliud superest ad illas distinguendas: ergo fingenda non est talis distinctio absque aliquo probabili fundamento.

Obiicit. Calor febrilis extinguit calorem naturalem: ergo non est eiusdem speciei cum illo. Resp. calorem febrilem non semper extinguit calorem naturalem, sed illum intendere, quæ intensio subiecto est valde nociua, aliquando illum extinguit non immediatè, sed dissipando, & corrumpendo partes, in quibus subiecitur, quibus corruptis corrumpitur calor illis inherens, eodem modo ignis fornacis extinguit lucernæ ignem attenuando aërem, qua attenuatione subtilissimus redditur, & valde aptus motui, quo motu dissipatur flammea illa materia, in qua erat forma ignis, quæ valde diuisa facillimè extinguitur, ægrèque conseruatur, aut ob materiæ paruitatem non percipitur, aut non discernitur à reliqua lucē, quam per medium alijs ingens ignis effundit. Si adhuc audire cupias rationes aliquas levis momenti, quibus nonnulli qualitates omnes pro distinctione specifica subiectorum specie distinguunt, consule Petrum Garciam super Fen.

1. lib. 1. disput. 4. cap. 15. vbi

illas refert, &

refellit.

PUNCTUM VI.

Qualitates per singula distribuuntur elementa.

Calorem in summo igni competere satis euincitur ex nimio calore, quem recipit corpus igni applicatum, & ex vehementis caloris sensatione, quam attractio igne experimur, insuper tria alia elementa non habent summum calorem: ergo summus calor conuenit igni, oportet enim quamlibet qualitatem habere proprium subiectum, cui in summo gradu inhæreat. Conclusio hæc certa est apud auctores, leges plurimos apud Conimbric. quæst. 4. art. 1. Terram esse summè siccam communis Philosophorum Medicorumque fert opinio, quod facit textus innuere videtur Genesi. ubi terra arida vocatur, quasi antonomastice, quia inter omnia elementa est summe arida, hoc est summè sicca. Sic etiam elementorum ordo expositulare videtur, aer enim, & aqua nihil siccitatis habent, ignis licet siccitatem contineat non summam, ac proinde tantum terra superest, quæ sit proprium siccitatis domicilium, ubi secundum suam totam insidet intensiorem: loquimur cum omnibus authoribus in hac sententia non de summa intensiōe, quæ supernaturaliter potest qualitati contingere, quia hæc nullis claudit terminis, ut dictum est, sed de illa, quæ naturaliter potest reperiri in qualitate ordinata ad formam substantialem secundum totam intensiōem, quam continet.

Maior difficultas est de humiditate, & frigidityte quomodo inter aërem, & aquam distribuuntur. Galenus lib. 1. de elementis cap. 3. & lib. 1. de simplicium medicamentorum facultatibus capite 8. & clarius cap. 32. & alij apud Conimbric. art. 1. affirmant aërem esse summè frigidum, quam sententiam tenet Arriaga, qui cum neget dari siccitatem, & humiditatem, duabus alijs qualitatibus debet quatuor elementa componere, aliasque elementorum naturas meditari ab his, quas tota hucusque cognouit schola.

Veriores puto opinionem afferentium aërem esse summè humidum, hæc est expressa Aristotelis multis in locis præcipuè 2. de Generat. cap. 3. text. 123. his verbis: *Sed tamen simpliciter quatuor existentia unus unusque est: terra enim sicci magis quam frigida, aqua autem frigida, magis quam humida, aer autem humidus magis quam calidus, ignis autem calidus magis quam sicci*, idem testatur cap. 8. text. 49. quibus verbis Aristot. omnibus elementis qualitates omnes assignauit, quibus in summum, & prope summum gaudent, quem in omnibus sequar, in his enim quæ coniecturis, rationibusque vtriusque aequè incertis aguntur, plurimum opinionibus defert authoritas, præcipuè Aristotelica, quæ in rebus purè philosophicis magni semper habenda est, præferendaque aliquorum Philosophorum authoritati. Sententiam hanc defendunt Patres Conimbric. & alij plurimi apud illos, quos sequuti sunt, Pater Rub. lib. 2. de Generat. c. 3. q. 8. P. Hurtado disp. 6. sect. 4. Probat conclusio: humidum ex Aristot. lib. 2. cap. 2. est illud, quod non bene proprio termino, sed alio terminatur. Sed hæc definitio præ omnibus elementis competit aëri: ergo aer quocumque aliud elementum exuperat humiditate. Maior continet definitionem humidi ab Aristot. traditam, & à reliquis Philosophis admissam. Minorem ostendit manifesta experientia, facilius enim aer continetur intra telulam valde tenuem, quam aqua de qua in præfenti tantum est quæstio an humiditate aërem vincat, in igne enim, & aëre humiditatem non vigere certo certius est. Secundò: aqua, ut modo probabo est summè frigida: ergo tantum aer potest habere humiditatem in summo. Tertio: hoc modo congruè disponuntur elementa, non enim duo contraria videlicet summè calidum, & summè frigidum immediatè collocantur, sed inter vtrumque, medium aliud, humidum videlicet constituitur.

Auicenna, Albert. & alij apud Conimbric. art. 2. existimant aquam esse summè frigidam, verior tamen & Peripatetica sententia, ut constat ex verbis Aristotelis num. 3. relatis, docet aquam esse summè frigidam, illam defendunt plures Philosophi, atque Theologi apud Conimbricenses suprâ. & ex Patribus Ambrosius in exam. lib. 4. cap. 4. Basil. homil. 4. in Genes. Damasc. in suis Physicis cap. 12. Suadet hanc conclusionem nimia inimicitia, quæ intercedit in-

ter ignem, & aquam, quæ significatur in lib. Iob. cap. 4. per illa verba: *ad nimium calorem transeat ab aquis suis*, ubi nimio calori frigiditas aquæ opponitur, ex quo inferitur frigiditatem aquæ summam esse, summo enim calori summa frigiditas opponenda erat. Deinde nullum elementum citius deperditam frigiditatem recuperat, quam aqua, neque vllum reperitur, quod æquè corpus contiguum frige faciat: ergo inter omnia elementa aquæ competit summa frigiditas, summaque propensio ad frigiditatem producendam. His accedit inter omnia animalia, aquatilia esse frigidiora ut testatur Aristot. lib. 2. de respirat. c. 6. quæ propter ut plurimum sunt exanguia, vel parum sanguinis habent, & idè oportuit illis ad propriam habitationem elementum omnium frigidissimum esse imperitum, illorumque frigiditas excedens reliquorum animalium frigiditatem, non leuis est coniectura ad inferendum à posteriori, illorum elementum, cuius qualitates præcipue ebunt, reliqua omnia frigiditate antecellere. Oportuit etiam terram, & aërem non habere summam frigiditatem, quia terra facta fuit ad habitationem animalium terrestrium, & aer ad respirationis vsum eis datur, quibus frigiditas est valde nocua, magnūque nocumētum reciperent, si terram summè frigidam colerent, maximumque si aer nimis frigidus ad respirandum vterentur.

Præter qualitatem cuiuslibet elemento assignatam, necessum est aliam constituere, quæ iam assignatam comitem, ita exigente naturæ ordine, quo omnia elementa concordem discordiam habent, itaque quodlibet elementum alij vicino secundum quandam qualitatem inimicat, & secundum aliam amica cognitione conuenit, & hoc qualitatum ordine habetur ratio concordie, dignitatis, & conseruationis elementorum. Concordia in qualitate symbola, dignitatis in qualitate excellentiori, præcellens enim elementum præcellenti qualitate gaudet summè intensius conseruationis, quia concordia, & pax perennitatis parens est, hæcque potiuntur elementa secundum vnā qualitatem & secundum aliam habent disconuenientiam, quæ valde necessaria est ad perpetuam elementorum totiusque vniuersi conseruationem, quæ persisteret non potest sine frequenti generatione, & hæc non nisi inter contraria potest contingere. Idem etiam suadet experientia, quæ videmus ignem non solum calefacere, sed etiam exsiccare, & aquam non solum frige facere, sed etiam humectare: sed non leuis est difficultas in dispensatione harum qualitatum, & in modo quo quælibet illarum proprio sit tribuenda elemento.

Ignem præter calorem siccitatem includere certum est, nullus enim dicit ignem humidum esse, frigiditas verò calori opponitur: alia ergo qualitas non superest, quæ possit in igne calorem comitari. Summam aeris humiditatem secum frigiditatem habere Stoici defendunt, Peripatetici verò Aristotele duce tuentur aërem præter summam humiditatem calorem continere. Assentior his, propter authoritatem Aristotelis, & rationes, quas iam subicio. Leuitas est comes signumque caloris, sed aer est levis: ergo calidus. Secundò nimio calore aqua in aërem conuertitur, & nusquam frigiditate: ergo calor, & non frigiditas humiditatem aeris comitatur, nulla enim substantia gignitur qualitate opposita proprio temperamento, seu propriis qualitatibus. Insuper aer in subterraneis nimio frigore corrumpitur: ergo non est natura sua frigidus, frigidum enim non frigidus corrumpitur, sed calido. Rursus substantia æreæ, sicuti mel & oleum, sunt calidæ, & non frigida: ergo aer cui hæc substantia sunt cognatæ, non est frigidus sed calidus. Vltimò si aer esset humidus, & frigidus, nulla cognitionem haberet cū igne sibi vicino, ac proinde totus elementalis destrueretur ordo. Aquam præter frigiditatem humorem habere monstrat notissima experientia, in nullo enim elemento ita sentimus humiditatem sicut in aqua. Restat modò ut summæ terræ siccitati frigiditas copuletur ut omnia elementa qualitatè symbola habeant cum elemento sibi vicino, ignis enim est summè calidus, & siccus, aer summè humidus, & calidus, aqua summè frigida & humida, & terra summè sicca, & frigida. Ignis conuenit cū aere in calore, & illi opponitur in siccitate, aer conuenit cū aqua in humore, & in calore dissentit: aqua est terra similis in frigiditate & in humore dissimilis, terra cum igne siccitate componitur, & frigiditate opponitur. Ignis & aqua secundum omnes qualitates opponuntur sicuti aer & terra, quapropter hæc elementa dissimilia appellantur, symbola verò ignis cum

cum aere, aer cum aqua, aqua cum terra, terra cum igne, unde quodlibet elementum duo alia habet symbola, & vnum dissimulatum.

7 Veramque qualitatem cuiuslibet elemento assignatam in summo gradu illi competere docuere Naphus lib. 1. de ger. comm. 28. q. 4. & Aquilinus, sequutus est Peramatus lib. de elementis cap. 8. Sententiam oppositam videlicet vnicam tantum qualitatem elementis in summo gradu competere, & aliam, illam videlicet quam secundo loco assignauimus prope summum competere, tenet communis sententia omnium ferè Philosophorum, & Theologorum, & ex Patribus docent illam Ambrosius lib. 4. exam. Basil. homil. 4. in Genes. Damasc. in suis commentariis Physicis, tradit illam expressè Aristotelis testimonio in 3. relato. Rationibus sic probatur. Aer non ita facile corrumpitur deficiente calore, quam deficiente humiditate, & facilius cum frigiditate, quam cum siccitate componitur: ergo magis retinet humoris quam caloris. Idem patet in terra quæ multum caloris absque sui corruptione, & valde parum humiditatis admittit: ergo maiorem siccitatem habet sibi connexam, quam frigiditatem. Rursus ignis magis calefacit quam aer: ergo aer habet remissorem calorem, quam habet ignis: ergo non habet calorem in summo. Scio facile posse has omnes rationes solui, neque in re alicuius momenti sine maiori examine illarum aliquam admitterem, neque proponerem, in re autem incerta, cui communis consensus scholæ patrocinatur, hæc coniecturæ sufficiant.

8 Difficultas est an elementa qualitates has quas non in summo, sed prope summum continent, contrarias habeant admixtas. An ignis videlicet, qui sex gradus siccitatis continet duos alios humiditatis habet. Negant aliqui, quia sequeretur ignem, & aquam esse elementa symbola, conuenirent enim humore. Negabo consequentiam, non enim conuenientia in quocumque gradu remissa sufficit ut elementa symbola dicantur. Arguit secundo sequi ex hac admixtione qualitatum contrariarum elementa esse mixta. Eodem modo consequentiam negabo, quia mixta tantummodo dicuntur illa, quæ habet quatuor qualitatum temperamentum. Arguit tertio: si ignis haberet duos gradus humiditatis summo calore destruendos esse: ergo illos non habet. Nego antecedens, quia humor siccitatem non calore pellitur à subiecto, neque siccitas non summa humoris valde remissa opponitur. Tandem probant suam sententiam, quia ignis non dicitur humidus, & Aristoteles duas tantum qualitates in quolibet elemento constituit. Respondeo ignem non dicendum esse humidum à duobus gradibus humiditatis, etiam si illos contineret cum longè plures siccitatis contineret, sicuti non vocamus calidam aquam, quæ apud nos est, etiam si aliquem gradum caloris contineat, quia frigiditas est, quæ magis viget in aqua, & quæ propria sensatione sensationem caloris nimis remissi absorbet, eadem ratione Respondeo Aristotelem tantum assignasse duplicem qualitatem cuiusque elemento, quia de alia vtpote nimis remissa rationem non habuit.

9 Patres Conimbr. cum plerisque Nominalibus affirmant q. 3. art. 4. in elementis has qualitates non summè intensas contrarias esse admixtas. Probant hanc conclusionem, quia tota latitudo primarum qualitatum semper est explorata in omni subiecto. Respondeo negando in elementis expleri hanc qualitatum capacitatem ad ipsorum exigentiam, ex mixtis enim ad elementa argumētum desumi nequit, quia mixta exigunt temperamentum primarum qualitatum, ac proinde defectus vnius qualitatis qualitate opposita expleretur. Arguunt secundo sequi illam qualitatem, quæ est in excellenti gradu, non tamen in summo posse intendi in instanti vsque ad summum, cum nullum sit contrarium, à quo retardetur eius intensio. Fatentur Patres Conimbric. hanc rationem tantum valere apud illos, qui consent totam rationem successione esse resistentiam contrarij, sed apud illos nullum erit absurdum sequelam admittere, ac proinde apud nullos argumentum quidquam valebit. Rursus instant: cum ex aqua gignitur ignis, frigus aquæ paulatim expellitur: ergo calor non introducit in instanti. Respondeo dato quocumque elemento cum qualitate prope summum: v. g. ut sex, duos gradus oppositæ qualitatis in instanti introduci, quia qualitas præexistens non illis resistit, reliquos verò gradus successiue introduci.

10 Ex his constat nullam ex his sententiis firmo aliquo niti fundamento, ac proinde neutram illarum posse efficaci-

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. I.

ter probari, posset tamen dici cum Hurtado disp. 6. sect. 5. has qualitates non esse contrarias parmixtas, quia hoc modo elementa simpliciora constituuntur. Deinde quia qualitates illæ remissæ inutiles essent, quid enim duo humiditatis gradus igni præstare possunt? & hic dicendi modus videtur magis ad Philosophi mentem, qui duplicem tantum qualitatem cuiuslibet designauit elemento.

Contra distributionem qualitatum factam nonnulla sunt argumenta non magni momenti, referam præcipua quorum solutionibus alia eisdem familia solui poterunt.

11 Obiicitur primò: contra conclusionem, quæ diximus aërem esse summè humidum: aqua magis humectat corpus quam aer: ergo aqua est magis humida aëre: vulgaris est solutio aquam magis humectare propter maiorem densitatem, cui non dissentior, aer enim quam pluribus interfecatur corpusculis, quæ ad solis radios visui apparent, & minoribus aliis, quæ ob nimiam paruitatem non videntur, ratione quorum minus agit, quam ageret, si omnes sui partes essent vnite illisque & non peregrinis corpusculis repletetur spatium. Secundo Responderi posset antecedens non esse omnino certum, licet enim videatur corpus magis humectari actu aquæ, quam aëris, forsitan non est, quia maiorem humiditatem in se recipiat, sed quia aquæ actu magis aquæ corpori adhæret, quam eiusdem aëris actus, & ita humiditas aquæ cum corporis humiditate confunditur, sensuique eadem videtur.

12 Obiicitur secundo contra eandem conclusionem: aer exsiccat alia corpora: ergo non est humidus. Respondeo aërem non exsiccare alia corpora per se producendo siccitatem, sed per accidens, quia illius actus partes aquæ in vestibus contentas percutit, & localiter mouet, separatque à vestibus, quibus separatis vestes humiditatem aquæ intra se non continent, ratione cuius humidiores apparebant, eiusdemque actiuitate verè humectabantur, similiter aer peregrino frigore stringit corpora, & partes fluidas ab illis expellit, quo magis sicca apparent.

13 Obiicitur tertio contra conclusionem, quæ diximus aërem calorem continere, aërem in regione media esse valde frigidum. Respondeo aërem naturæ suæ esse valde obnoxium peregrinis impressionibus, ac proinde nocti, & hyeme recedente Sole frigiditatem recipere ab aqua, & terra, & à caelestibus influxibus, vaporibus, & exhalationibus, quæ tunc naturæ suæ frigiditati restituntur sole non impediante: in regione verò media aer est magis frigidus, quam in summa, neque in infima, quia in summa natura virtute, & igne vicino magnum calorem concipit, in infima reflexione Solis calefit, in media verò his caret adminiculis, ac proinde agentibus extrinsecis modo assignatis frigeat, & non potest natium tueri calorem.

14 Obiicitur quarto contra eandem conclusionem: Aer calorem hominis attemperat, & frigiditatem producit: ergo non est calidus, sed frigidus. Respondeo, aërem aliquando esse frigidiorē homine, non quia natura sua virtute frigidus sit, sed quia ab agentibus extrinsecis extraneam concipit frigiditatem.

15 Obiicitur quintò: Oleum est naturæ suæ aëreum, & facilius in hyeme condensatur, quam aqua: ergo frigidius est aqua. Respondeo concedendo antecedens, & negando consequentiam, quia condensatio non tantum provenit ex frigiditate, sed etiam ex aliis qualitatibus, & ex natura eiusdem substantiæ, & ita potest oleum natura sua calidum condensari facilius, quam aqua natura sua frigida, quia ex aliis capitibus aptius est ad condensationem. Eadem ratione respondendum est si obiiciatur aquam perpetuo densam esse futuram, si summam frigiditatem contineret.

16 Vltimò obiicitur contra conclusionem quæ diximus terram esse siccam in summo, & frigidam prope summum. Terra est summè grauis: ergo summè opponitur in grauitate cum igne summè leui: ergo eandem oppositionem habet in aliis primis qualitatibus: sed ignis habet summum calorem, & prope summam siccitatem: ergo terra habet summam frigiditatem, & prope summam humiditatem. Respondeo negando secundam consequentiam, non enim ex eo, quod ignis, & terra summè opponantur in grauitate, & leuitate, inferitur summè opponi in calore, & frigore, quia licet calor ex se leuitatem comitetur, & grauitatem frigiditas, sunt aliæ plurimæ qualitates conducentes ad grauitatem, & leuitatem, quibus excessus frigiditatis vel calor compensabitur.

PUNCTUM VII.

De gravitate, & levitate.

§. I.

Aliorum placita.

I Gravitas, & levitas affectiones sunt, quæ præcipuè elementa comitantur, ideo illius notitia ad perfectam elementorum cognitionem spectat: gravitas est principium intrinsecum motus deorsum, identificatum cum mobili, vel per se ab intrinseco procedens. Levitas verò principium intrinsecum motus sursum, identificatum cum mobili, vel per se ab intrinseco procedens. Differunt gravitas, & levitas ab impulsu qui est principium motus, ex eo, quod impulsus neque sit identificatus cum mobili, neque ab illo procedat, sed semper ab agente extrinseco producat. Differunt etiam à potètia locomotiva viventium, quia hæc non est principium per se determinatum ad motum sursum aut deorsum, sed indifferens ut sursum vel deorsum motum producat. Per duplicem conceptum disjunctivè sumptum tradidi prædictas definitiones, ut possent iuxta omnium opiniones subsistere; in mea verò sententia, quæ gravitatem, & levitatem à formis substantialibus distinguit, secus distinctione utraque potest definiri, per principium ab intrinseco procedens, &c. Hæc processio ab intrinseco convenit gravitati, & levitati, si qualitates sunt distinctæ à temperamento primarum qualitatum, quia vel ab isto procedent, vel ab ipsa forma substantiali. Si verò non distinguantur ab ipso temperamento, hoc enim per se ab intrinseco procedit, forma enim in instantibus succedentibus mensuram suæ primæ productionis proprium temperamentum producit, & in illa prima mensura illud supponit, & exigit, & de facto illud produceret, si non supponeretur productum, & ita quasi per accidens illud non producit, per se enim formæ talis est temperamenti productiva. Quando verò temperamentum est alteratum per excessum alicuius qualitatis ab extrinseco productæ ultra exigentiam formæ, tunc pars illa, seu ille qualitatis excessus non procedit à forma, verumtamen dicitur ab illa procedere gravitas, & levitas etiam si constet in commixtione qualitatum, quæ mobili conveniunt iuxta proprium temperamentum, & alicuius quæ ultra proprium temperamentum seu contra propriam exigentiam mobili contingit, quia præcipuè qualitates, & maior illarum pars quæ commixtionem ingrediuntur à forma mobilis procedunt.

2 Circa naturam gravitatis, & levitatis, & distinctionem illarum à forma corporis, quod grave leve videtur sunt plures dicendi modi. Communis sententia gravitatem & levitatem à forma corporis gravis, & levis, verbi gratia, gravitatem in terra à forma terræ, & levitatem in igne ab eiusdem forma distinguit. Tenent hanc D. Thomas lib. 2. de anima lect. 23. Galen. lib. 1. de natura humana capite 5. Patres Conimbricenses lib. 2. de generat. capite 3. quæst. 4. artic. 2. Pater Hurtad. de opere sex dierum disputat. 3. sect. 5. subsect. 5. Petrus Garcia super fen. lib. 1. c. vnic. disputat. 4. c. 5. sequuntur hi omnes Philosophum, qui multis in locis hanc sententiam expressè tradidit, præcipuè lib. 2. de generat. c. 2. & 7. Physic. c. 2. & lib. 5. Metaph. c. 14. & lib. 2. de partibus animalium c. 3. Verumtamen, in his, qui gravitatem, & levitatem distinguunt à formis substantialibus magna potest esse Controversia, potest enim dici esse qualitates immediatè ortas ab ipsis formis substantialibus, & distinctas à primis qualitatibus, & ab illarum temperatūra, qui dicendi modus est alienus à mente Philosophi, & Doctoris Angelici locis citatis. Aliter potest dici gravitatem, & levitatem resultare ex temperie primarum qualitatum, & hæc est sententia Philosophi, & D. Thom. Sed adhuc res est dubia, vulgo enim dicitur aggregatum qualitatum ex ipsis qualitatibus resultare, & iuxta hunc loquendi modum, potest dici gravitatem, & levitatem resultare ex primis qualitatibus, & non distinguere ab illarum temperatūra, seu ab illarum aggregato. Alio modo proprius dicentur gravitas, & levitas resultare ex primis qualitatibus, & ex illarum commixtione, si ab ipsis simul sumptis distinguantur tanquam qualitates speciales procedentes à primarum temperamento eo modo, quo procedunt albe-

do, & sapor. In hunc sensum Patres Conimbric. Aristotelem interpretantur, qui asserunt loco supra citato gravitatem, & levitatem non immediatè procedere ex primis qualitatibus, sed interuentu raritatis, & densitatis, ita tradunt sensisse Philosophum 4. Physic. c. 9. text. 37. Neque adhuc horum, qui sentiunt gravitatem, & levitatem procedere ex primarum temperamento, & ab illis etiam simul sumptis distinguere, vna mens est, fert enim communis inter hos sententia gravitatem, & levitatem esse qualitates specie distinctas, & inter se oppositas sicuti albedo, & nigredo, cui se opponunt recentiores asserentes gravitatem, & levitatem tantum distinguere penes magis, & minus, ita ut eadem qualitas cum est intensius gravior vocetur, & sit principium motus deorsum, & cum est remissa dicatur levitas, & sit principium motus sursum. Hæc ratione asserunt neoterici isti, terram petere esse sub omnibus elementis quia qualitatem hanc habet summè intensam, & aquam petere esse sub aère, & igne, & non sub terrâ, sed supra illam, quia habet qualitatem hanc intensiorem, quam habent eandem, aër, & ignis, & remissionem quam terra eadem proportionem philosophantur de aère, qui petit esse supra aquam, & infra ignem propter qualitatem quam habet intensiorem qualitate simili ignis, & remissionem qualitate simili aquæ. Ultimo iuxta hanc dicendi modum ignis est summè levis, qualitatem habet summè remissionem inter qualitates omnes similes, quibus gaudent alia elementa. Modus iste dicendi toto cælo aberat, ut ostendam, quem invenisse iactitant recentiores isti, sed vanè, quia iam diu illum improbaui Hurtad. supra, §. 1. ubi dixit gravitatem, & levitatem non differre penes maiorem, aut minorem intensiorem.

Vallesius lib. de sacra Philosophiâ capite 48. & lib. 1. Controv. cap. 3. & Arriaga disputat. 4. sect. 5. subsect. 1. omnia omnibus dicendi modis supra adductis dixere gravitatem, & levitatem non esse accidentia superaddita substantiis, sed identificari cum formis substantialibus ipsorum corporum gravium, & levium, ita ut ipsa forma per se ipsam principium sit immediatum motus deorsum, & in corpore levi motus sursum. Probat Vallesius conclusionem traditam, si gravitas, & levitas essent accidentia distincta, convenirent corporibus absolute in ordine ad se in certa, & determinata intensione, sicuti competit calor, & frigiditas cuicumque corpori, sed gravitas, & levitas non ita subiecto conveniunt, sed respectu, & in ordine ad aliud, ergo non sunt accidentia superaddita. Minorem probat Vallesius, si gravitas & levitas absolute convenirent subiectis, eodem modo illis convenirent respectu cuiusvis mediij, atqui respectu diversij mediij diversio modo conveniunt, ergo non conveniunt absolute. Patet minor in balance, in qua si ponatur libra auri, & argenti in medio neutra alteram detrahet, si tamen aquæ superponatur, libra auri aquis supernatat: ergo gravitas horum corporum absolute non est, sed respectiva ad medium, ergo non est accidens superadditum, quod respectu cuiusvis mediij absolutum esset. Ratio hæc nullius est momenti, quia ad distinctionem gravitatis, & levitatis à subiecto nihil præstat diversitas, quam habet respectu mediorum: eadem enim est difficultas, & eadem reddenda est ratio, cur ex duabus gravitatibus quædam corporis lignei, & alia corporis aurei mediâ aquâ submergatur vna, & alia supernatet, neque enim magis respectiva esset gravitas identificata cum substantia, quam illa, quæ à substantia, distingueretur, & sicuti gravitas superaddita esset in determinato gradu, ita gravitas identificata cum substantia semper esset eadem, & eiusdem virtutis, & æquè propenderet in centrum, imò si gravitas est superaddita potest recipere magis & minus, intendi, & remitti, & gravitas identificata cum substantia semper eadem immobilis necessariò perseverat.

Ut rem solvam, præmitto tanquam certum libram ferri positam in hac lance numquam præponderare libram ligni positam in altera, neque aliquando ex duabus gravitatibus quantumvis differant corpora gravia, & levia, sicuti differunt ferrum, & lignum, cuiusvis conditionis sit medium numquam vnam alteri prævalere, cum enim posita balance super aquam, vna supernatet, & alia submergitur, illa quæ submergitur non detinet aliam ne submergatur, sed ideo ista submergitur, quia vincit resistentiâ aquæ, & illa supernatet, quia similem aquæ resistentiâ vincere non potest. Quod si necessum esset lancem illam attolli, ut hæc submergeretur, veroque

esset immobilis, vt contingit quando trutina ita est opposita, & loco superiori affixa, vt tantum possit simul attingere vtraque lanx superficiem extremam aquæ. Ex his constat ad præsentem difficultatem tantum desiderari rationem propter quam ferrum (idem tene de aliis corporibus) & non lignum submergitur aquis. Disparitas sumenda est ex poris aëre repletis, quos in se lignum continet, partes enim aëris in illis contentæ natura sua leues sunt, & petunt esse supra aquam, & ita resistunt motui, ex vi cuius submergantur aquis; ferrum verò, & alia corpora densa pauciores habent poros, quibus detineatur aër, qui leuitet, & resistat esse sub aquis. Pater Arriaga eò solum negat gravitatem, & leuitatem, quia nullum est fundamentum concedendi has potentias distinctas à forma substantiali, & ita de illis philosophandum est, sicuti de reliquis potentiis viuientium, quas nunquam sine fundamento distinguimus. Fundamentum hoc coarctat ratio, quæ probabo gravitatem, & leuitatem à formis substantialibus distinguenda esse.

5 Oppositam sententiam videlicet gravitatem, & leuitatem distingui à substantia, sic Petrus Garcia intendit probare. Si grauitas, & leuitas non distinguerentur à substantia, sequeretur eadem prorsus celeritate moueri deorsum corpus paruum quæ mouetur magnum, cuius oppositum docuit Aristot. 4. de celo c. 5. & manifesta monstrat experientia, quæ probatur: eadem celeritate aqua parua, aut magnæ quantitatis calefacta reducit se in pristinum frigiditatem, neque est vnde oppositum contingat, neque ex alio capite id accidit, nisi quia parua, & magna aqua per se ipsam reducit in pristinum frigiditatem; ergo si lapis paruus, aut magnus per se ipsum deorsum descenderet, æquali velocitate vterque descenderet, neque aliud discrimen potest assignari ratione cuius lapides magnitudine inæquales inæqualiter descendant, & aquæ calefactæ inæquales magnitudine æqualiter frigeant.

6 Mihi certum est aquæ cito in frigiditatem innatam se restituere exiguum, atque magnam aquam, verumtamen experientia admissa ex alio capite illius ratio petenda est, neque discrimen assignatum in præcedenti argumento ad rem facit, quod sic ostendo. Si grauitas est accidens superadditum diffusum est per totum subiectum: ergo quo subiectum est maius, grauitas extensius maior erit, & plures habebit partes similes, & quo subiectum est magis extensum plures partes habebit substantiæ, partes enim substantiæ diuisibiles, & partes grauitatis, & cuiusvis accidentis superadditi inter se commensurantur: ergo, sicuti, quo substantia est magis extensa, est magis virtutis illi inherens, ita est magis eiusdem substantiæ, & virtutis cum illa identificata: ergo siue grauitas sit accidens superadditum, siue distinctum semper remanet eadem difficultas, quomodo substantia maior per se ipsam productiua non celerius effectum, quam minor, sed tantum maiorem extensius producat, & grauitas superaddita extensius, maior non solum maiorem extensius, sed etiam maiori cum velocitate effectum producat. Respondet Garcia diuersam esse rationem, quia iuxta sententiam Philosophorum, qui probabiliter sentiunt, quo virtus actiua est in maiori quantitate, celerius agit, & sic celerius mouet, tamen nullus dixit, quo substantia est cum maiori quantitate celerius frige fieri: Ratio hæc difficultatem non soluit, sed premit, quia si ex Aristot. quo maior est virtus celerius producit effectum, quo maior est aqua, quæ per se ipsam frigit, maior est virtus productiua frigiditatis: ergo celerius debet produci frigiditas.

7 Ad difficultatem explanandam aduertere oportet aquam calefactam restituentem se in pristinum frigiditatem tantum agere in se ipsam, lapidem deorsum descendentem non solum agere in se ipsum producendo propriam præsentiam, sed in passum approximatum, & verbi gratia, in aerem expellendum ab spatio quod mobile motu proprio percurrit. Ex hoc capite optima discriminis ratio redditur, aqua enim calefacta, quo extensior est extensior effectum debet producere, & contrarium magis extensum debellare, vnde eadem proportionem, quo crescit extensius virtus aquæ crescit extensius effectus producendus, & contrarium expugnandum, & ita sicuti non citius duo homines duos vincunt homines quam vnus homo hominem alium, ita non citius duplex pars aquæ duplicem partem frigiditatis producit, & duplicem aliam caloris expellit, quam vna pars aquæ partem vnā

Franc. de Quiedo, Philosoph. Tom. 1.

frigiditatis producit, & aliam frigiditatis expellit. Adde partes aquæ aquæ calefactas per simplicem emanationem se restituere in suam frigiditatem, quia pars hæc aliam propinquam adiuvat ad suam frigiditatem producendam, neque per modum vnus principij concurrant ad producendam frigiditatem in altera, sed quælibet propriam frigiditatem producit, quia eo ipso quod partes aquæ sint æquæ calefactæ sunt æquæ frigide, & similes in frigiditate, simile autem in simile non agit, ex quo fit non citius plures partes propriam frigiditatem acquirere, quam illam acquireret pars aquæ separata, cum separata, & vnita ipsa sola concurrat eodem modo ad propriam frigiditatem producendam. Iam si lapidem deorsum descendentem respectu proprii motus, & effectus quem in se producit, inspicimus ex hoc capite præcisè eodem modo se habet ac aqua respectu suæ frigiditatis adquirendæ, quia quo maior est lapis, maior est præsentia producenda, & quælibet pars lapidis suam propriam producit præsentiam. Si verò consideretur virtus lapidis siue identificata siue distincta à substantia lapidis respectu effectus, quem producit in passu propinquo, longe aliter se habet. Quia omnes partes lapidis per modum vnus indiuisibilis principij concurrunt ad effectum producendum in qualibet parte aëris, & ita quo plures sunt partes lapidis celerius, & intensiorem effectum producant in aëre, & ita citius aerem propinquum mouet illiusque vincunt resistentiam, quæ retardat motum lapidis, ex quo fit citius posse contrarium vinci, & lapidem ipsum moueri, & ex hoc capite optima & adæquata disparitatis ratio posset desumi. Accedit quod non ex eo quod crescat lapis, & cum illo virtus, quæ resistentiam corporis contingit vincere debet, eadem proportionem crescere resistentiam passu contrarij, quantumvis lapis crescat secundum profunditatem, si non crescit secundum superficiem infimam, per quam tangit aerem in hoc instanti remouendum, vt in hoc instanti moueatur, nihilo crescit resistentia contrarij in hoc instanti vincendi vt in hoc instanti moueatur, licet crescat virtus quæ resistentia passu expugnanda est. Res est manifesta. Pone corpus graue cuius superficies immediate attingens aerem immediate sub illo contentum sit vndique palmaris, quod in his quatuor temporibus instantibus mouetur versus terram, per quatuor indiuisibilia spatij versus centrum: corpus hoc siue altitudinem habet duorum siue quatuor palmorum eandem resistentiam debet vincere in illa mensura, in quo mouetur per illa quatuor indiuisibilia spatij, quia easdem partes aëris debet expellere: ergo ex altitudine, seu profunditate huius corporis non crescit resistentia aeris ad motum faciendum per illa quatuor indiuisibilia versus centrum, sed sic est, quod crescit virtus, quæ resistentiam hanc est victura, quia aër non solum expellitur à partibus corporis, quæ in illius spatium succedunt, sed ab omnibus etiam superioribus, omnes enim per modum vnus producant impulsu in aëre remouendo: ergo crescente lapide, qui se mouet secundum profunditatem semper crescit virtus quæ vincenda est resistentia passu, non tamen crescit resistentia passu, nisi quatenus mobile crescit secundum superficiem illam immediate tangentem aerem contentum sub corpore mobili.

8 Ex his rationem facile percipies, cur tabula, & quodlibet aliud corpus expansum tardius mouetur, cum illius expansio, dum mouetur, respicit centrum, & secundum totam suam planitiem aliam æqualem aëris planitiem remouet, & velocius quando superficies planæ latera aëris respiciunt, & tantum per partem extensam aerem offendit, quia cum sic cadit, potiores aëris partes pluribus partibus corporis, quas supra se habent impetuntur, quando verò primo modo mouentur; quælibet pars aëris remouenda potiores partes aeris quibus vincatur, supra se habet, quælibet enim pars aëris existit in medio, per quod fit motus, illis tantum partibus aëris quas directè supra se habet impetitur, vt à propria sede demouetur. Ex hoc capite optimum discrimen desumitur propter quod crescente profunditate corporis mobilis crescat velocitas motus localis, cum crescat virtus contrarij vincendi, & non crescat contrarij, neque huius resistentia, & crescere aqua calida non crescat velocitas motus alterationis, quia eo ipso quod maior sit aqua calida restituens se in pristinum frigiditatem crescit necessariò qualitas expellenda, & cum ipsa resistentia innata eidem qualitati, quæ se in-

T t 2 tendit

tendit in subiecto extraneo tueri. Probat alij grauitatem, & leuitatem esse qualitates, quia sensu tactus percipiuntur. Huic argumento recte respondet Arriaga grauitatem, & leuitatem non in se ipsis tactu sentiri, qui tantum percipit impulsu ab illis productum, ex quo intellectus grauitatem infert per discursum, quia si ego manum supponam fornici, illius grauitatem non sentio, ex eo tantum quod aliunde sustentatur, & manui non imprimit impulsu, vt moueatur.

9 Recentes illi, qui asserbant grauitatem, & leuitatem tantum differre penes magis & minus, eo tantum nituntur fundamento, quod existiment rem ita posse sine multiplici qualitate, & earum oppositione componi.

§. II.

Propria sententia.

10 **PRIMA CONCLUSIO:** Grauitas & leuitas non identificantur cum substantia. Probat hanc conclusio ex accidentibus Eucharisticis: destructa substantia in hostia consecrata grauitant, & innato pondere deorsum descendunt, ergo remanet grauitas in his accidentibus: ergo separatur a substantia: ergo ab illa distinguitur. Communis solutio est in accidentibus Eucharisticis nullam manere grauitatem, neque principium aliquod motus deorsum, sed Deum effectiue mouere illa accidentia eo modo quo mouerentur, si ibi esset grauitas identificata cum substantia, ne ratione naturali notum fiat mysterium Eucharisticum, quod merito nostrae fidei alta Dei prouidentia reseruauit. Neque ideo, ait Arriaga, multiplicantur miracula, potius iuxta hunc dicendi modum, quoddam aufertur miraculum, videlicet grauitatem, quae sit accedens, & substantiae affectio, existere sine subiecto, & sine substantia, quam afficiat. Neque ad veritatem mysterij Eucharistici sincerè defendendam, magis refert hac, vel illa ratione, philosophari, tantum enim fide nobis tenendum est in hostia consecrata desinere esse substantiam panis, & reliqua accidentia superaddita eidem substantiae (mirro praesentia substantiae, etsi quos alios modos proprios habeat superadditos, ibi permanere) quae verò accidentia superaddita substantiae conueniant, vel non, quae verò affectiones substantiae cum illa identificentur, negotium est purè philosophicum ad veritatem mysterij nullatenus spectans. Solutio hac satis probabilis est, verumtamen magis feror in partem, quae negat Deum perpetuo miraculose mouere accidentia Eucharistica, vt celet mysterium, nulla enim ratione de hoc miraculo nobis constat, neque vnquam illud Patres, qui soletter mysterium hoc fidei lumine inspicere, egregieque illius supra naturam excellentiam commendauerunt, talis meminere miraculi, communisque ferè omnium Philosophorum, & Theologorum sententia ne frequentia alia miracula concedat in productione accidentium, quae speciebus consecratis superueniunt, quantitatem superadditam admittit, ex qua tanquam ex subiecto communiter educantur, ne miraculosa creatio in cuiusvis accidentis productione concedatur. Neque verum est, quod ait Arriaga in sua sententia miraculum vitari, quod aliorum sententia concedere teneatur, quia grauitas, etiamsi distinguatur a substantia, in multorum sententia non distinguitur a temperamento primarum qualitatum, & etiamsi distinguatur, naturaliter conseruatur educta ex quantitate, sicuti naturaliter educitur nouus calor ex quantitate Eucharistica, sine substantia existente, non enim speciale miraculum est quodlibet accedens sine substantia conseruari, supposito miraculo, quo quantitas sine subiecto conseruatur.

11 Eandem conclusionem efficacius probo: grauitas, & leuitas non identificantur cum materia vt perspicuum est, eadem enim materia sub hac forma grauitat, & sub illa leuitat: non identificatur cum forma: ergo est quid distinctum a materia, & forma, & consequenter a toto composito, nullus enim dicit identificari cum vnione, quae tantum superest in composito identificato cum materia, forma, & vnione. Grauitatem non identificari cum forma compositi grauis patet in homine, cuius forma spiritalis est, & per se ipsam non grauitat, grauitaret autem si secum haberet identificatam grauitatem. Respondet Arriaga, idem argumentum fieri posse de potentia visua, & nutritiua, & specialem difficultatem in hac materia non habere, quia sicuti diximus animam rationalem habere potentiam visiuam identificatam secum, & non posse in se ipsa visionem

producere, dum est separata a materia, neque in illo tantum videntem constitui, sic dicere possumus habere secum identificatam grauitatem, quae est potentia locomotiva, & non posse in statu separationis motum deorsum, qui est proprius effectus grauitatis producere, neque se ipsam in illo statu innata grauitate mouere, quia motus iste, sicuti visio dependet a materia, & ab aliis accidentibus materiae inhererentibus. Difficultatem non fugit Arriaga est enim diuersa ratio de grauitate, & de potentia visua, haec enim productiua est visionis, quae est accedens corporeum, non potens educi ex subiecto spiritali, neque produci sine concursu specierum, quae in materiali subiecto recipi debent, ac proinde actio productiua visionis ex natura sua supponit subiectum materiale, ex quo educatur, & in quo recipiantur alia principia, videlicet species, a quibus dependet, & hinc fit non posse dari visionem sine materia, neque produci a forma in separationis statu, terminus verò producendus a grauitate tantum est praesentia localis rei grauis, actio a grauitate procedens tantum est motus localis, ex vi cuius producit hanc praesentia, sed praesentia localis animae, neque actio productiua illius ex nullo capite indiget subiecto materiali: sed optimè ex ipsa anima educitur, neque principium aliquod excogitari potest, ratione cuius indigeat materia, sicuti innumera reperiuntur in nutritione, & in aliis actionibus vitalibus: ergo si anima separata habet hanc potentiam locomotiuam, cum ipsa sit necessaria, & nulla ratione subdita imperio voluntatis, necessario reducitur ad actum, & anima separata grauitate cum illa identificata deorsum naturaliter in separationis statu descendit. Confirmatur: Principium productiuum non dependet in operari ab illo, a quo terminus producendus non dependet in instanti, in quo fit, neque in vterioribus, sed praesentia, quam acquireret anima motu deorsum nullo modo penderet a materia, neque ab aliis accidentibus, si illius principium productiuum tantum esset anima: ergo anima absoluta a materia, & reliquis omnibus accidentibus corporeis moueretur motu deorsum, si secum haberet identificatam grauitatem, quae est principium per se ad talem motum determinatum. Neque dici potest grauitatem identificatam cum anima immediate, & per se ordinari ad motum materiae cui vnitur, & non ad motum ipsius animae, quia grauitas illud per se mouet, quod per se graue constituit, idem enim est graue, ac propendens in motum deorsum, sed grauitas identificata cum anima primo, & per se constituit grauem ipsam animam: ergo primo, & per se illam debet mouere.

12 Fateor rationem hanc tantum immediate in hominem euincere, cuius forma spiritalis est, verumtamen ex homine argumentum conficitur ad probandum eodem modo contingere in aliis compositis, si enim in homine datur grauitas distincta ab illius substantia, saltem concluditur in reliquis compositis ex se possibile esse grauitatem distinctam, a qua motus deorsum procedat. Deinde si in homine non distinguitur grauitas a temperamento primarum qualitatum, sic etiam manifestè conueniunt temperamento primarum qualitatum sufficere ad constituendum corpus graue, & superflue poni grauitatem accidentalem identificatam cum substantia. Demum si in homine grauitas accidentalis resultat ex temperamento primarum qualitatum, eadem resultabit in aliis compositis, & omnia grauitate accidentali, & superaddita graui constituantur, duplicemque grauitatem habebunt, substantialem vnā, accidentalem aliam, si formae substantiales illorum grauitatem habent identificatam. Alia ratio desumitur ad eandem conclusionem probandam ex vaporibus, & exhalationibus terrae, quae secundum substantiam non distinguuntur a terra, & aqua, & tamen sunt leues, in quibus apparet separata grauitas ab aqua, & terrae formis, quod signum est euidentis distinctionis, verumtamen hac ratione iam vix ad tertiam conclusionem probandam, qua praecedens magis stabilietur.

13 **SECUNDA CONCLUSIO.** Grauitas, & leuitas non distinguuntur a primis qualitibus permixtis. Ratio est: nullum est fundamentum, neque vlla ratio, ad concedendas qualitates distinctas a primis, quae sint principium motus sursum, & deorsum: ergo primis qualitibus possunt hi motus tribui absque aliarum qualitatum multiplicatione. Confirmatur: si darentur grauitas, & leuitas qualitates speciales, haec deberent oriri a temperamento qualitatum, vt probabo conclusione 3. ergo ab eodem potest

oriri motus deorsum, aut motus sursum, cur enim qualitates primæ, quæ dicuntur producere specialem qualitatem, quæ sit principium motus deorsum, non poterunt dici principia ipsius motus deorsum immediate productiua: quodve fundamentum reperiri potest ad dicendum motum non produci immediate à primis qualitatibus, sed ab alia qualitate intermedia? Dixi gravitatem & leuitatem non distinguui à primis qualitatibus permixtis, quod non ita intelligi, ut existimes gravitatem, aut leuitatē necessariò inuoluerē temperamētum quatuor qualitatum, quodlibet enim elementum duplici tantum gaudet qualitate, & tamen omnia leuitate, gravitateque gaudent. Imò in mixto graui, in quod fluunt omnes quatuor primæ qualitates, existimo non omnes per se conducere ad motum deorsum, sed quādam intendere motum sursum, & alias motum deorsum, in quibus illæ prævalent, quæ intensiores, & efficaciores sunt, v.g. frigiditas intendit corpus deorsum mouere, calor illud intendit mouere sursum, præualeat frigiditas in calorem, quia intensior, & absolute corpus graue denominatur, illiusque grauitas taxatur mensurā omnium qualitatum, quādam, quia per se conatur motum deorsum, aliarum quia ratione ipsarum non crescit conatus ad motum deorsum accretione seu intensione qualitatum, quæ per se illum intendunt.

14 Illud quod ex Aristotele docent Conimbricæ, videlicet gravitatem, & leuitatem oriri non solum ex primis qualitatibus commixtis, sed ex raritate & densitate, sic iuxta mea principia interpretor. Corpora rara habent peregrina corpuscula intramissa, quorum plerique sunt aerea, hæc natura sua leuia sunt, & intendunt sursum corpus mouere, cuius conatus aliquantulum retardat ab actione seu motu conatum, quem habent qualitates corpori innatæ, quibus deorsum mouetur, & hac ratione licet in re rarum, & densum sit æquè graue, minus graue apparet, dum est rarum, non quia minorem conatū habeat ad motum deorsum, sed quia illum habet aliquantulum impeditū opposito conatu, quem aerea corpuscula intramissa exhibent, & ita minorem effectum producit, hoc est remissioem impulsū in corpore, quod occupat spatium, per quod dirigendus est motus, & hic tardior euadit, quod non contingeret, si mobile densum esset, nullaque includeret corpuscula leuitantia, quibus suus motus retardaretur. In opposita sententia, quæ plus materię concedit in eadem mensura corporis densi, quam rari, potest dici palmum corporis densi plus habere grauitatis quam habet palmus corporis rari, quia habet plus materię, & consequenter plus qualitates materię inherentes, facta tamen comparatione non inter extensiones æquales corporis rari, & densi sub quibus est magna inæqualitas partium entitatis, & secundum numerum, sed facta comparatione inter partes numero æquales secundum substantiam, & inter easdem numero ratiōfactas, & condensatas æquè græue fore corpus constans partibus raris, ac corpus densis partibus constitutum. Hæc ita componi possent nihil tamen prohiberet dici gravitatem specialem per se oriri à densitate, & leuitatem à raritate, si grauitas & leuitas, raritas, & densitas, speciales essent qualitates. Quid verò dicendū esse difficile erit definire, vtrumque distictè poterit positū impugnari, & neutrum poterit positū fundamento suaderi, quia in his tota ratio ex experientia est sumenda, & hæc tantum non potest docere corpora densiora esse grauiora, an verò grauitas oriatur ex densitate tanquam ex principio, an verò immediate ex illis qualitatibus, à quibus oritur densitas, ita ut densitas, & grauitas concomitantur ab eodem oriatur principio, res est quæ omnem experientiam subterfugit.

15 TERTIA CONCLUSIO. In sententia, quæ gravitatem, & leuitatem, in qualitatibus specialibus constituit, hæc non oriuntur immediate à formis substantialibus, sed à primis qualitatibus, in quibus nos constituimus gravitatem formalem. Probo hanc conclusionem: aqua, & vapor, qui ex aqua vi caloris extrahitur, retinent eandem formam, & tamen aqua est grauis, & vapor levis: ergo grauitas, & leon proveniunt immediate à forma, sed à qualitatibus, siquidem permanente eadem forma, & variis qualitatibus corpus, quod antea grauitabatur, postea leuitat. Respondetis: eandem formas cum his qualitatibus, quæ se habent tanquam conditiones producere gravitatem, & cum illis producere leuitatem: sed eadem causa, v.g. Sol cū his dispositionibus tenentibus se ex parte materię producit hanc substantialem formam, & cum illis formā aliam

specie distinctam producit. Contra hanc solutionem oppono nullum apparere conditionis genus, quod possint habere primæ qualitates respectu grauitatis, vel leuitatis producendæ, si grauitas, & leuitas speciales sunt qualitates, & effectiue procedunt tantum à forma substantiali. Exemplum ad rem non est, quia formæ substantiales supponunt ex parte materię certas dispositiones, & ita forma specie distincta distinctas supponit, ad quarum exigentiam producit forma huius speciei distincta ab omnibus aliis, grauitas autem, & leuitas, si qualitates sunt speciales, nullas supponent dispositiones, nulla enim qualitas supponit ex parte subiecti qualitates alias, à quibus non effectiue, sed dispositiue dependeat. Ex hac disparitatis ratione argumentum desumo ad hanc solutionem impugnandam. Nulla datur forma substantialis, quæ producat in se potentiam aliquam, seu principium operarium, ex natura sua permanens, & debitum à primo instanti generationis, quæ talem qualitatem, seu potentiam producat dependenter ab aliis qualitatibus tanquam à conditionibus: ergo sine fundamento dicitur formas substantiales producere gravitatem, & leuitatem qualitates speciales dependenter à primis qualitatibus tanquam à conditionibus.

16 QUARTA CONCLUSIO. Si grauitas, & leuitas speciales sunt qualitates distinctæ à primis, inter se distinguuntur, non solum secundum magis, & minus, sed secundum naturam specificam eo modo, quo distinguuntur calor, & frigus, albedo, & nigredo. Hic dicendi modus sic posset intelligi, ut omnibus elementis idem centrum, in quod per se tendant assignetur, & sicuti terra, & aqua idem centrum respiciunt, tamen aqua descendit sub terra, quia fortius petit in centrum, sic aqua, aer, & ignis in idem centrum peterent, verum tamen aqua esset sub aere, quia media qualitate intensiori, & sic maiori impetu & conatu tenderet in centrum, & aer sub igne, quia maiori vi, & intensiori qualitate, quam ignis tenderet in centrum, quem dicendi modum, haud obscure tradunt recentes patrones sententiæ cui nostra conclusio contradictoriè opponitur. Sententia hæc in hoc sensu tradita ab omni veritatis specie aliena est, ex illa enim infertur manifestè ignem per se non intendere moveri sursum, sed de facto ascendere, quia reliqua elementa fortius illo petunt ad terræ centrum descendere, & ita de facto descendunt, & ponuntur sub igne, qui impeditur aliis elementis remanet in superiori loco, sicuti aqua impedita grauiori terræ remanet supra terram, etiam si ipsa petat ex sua natura esse in centro, quod terra occupat. Infertur etiam motum ignis deorsum non esse naturalem, sed violentum, quia non ordinatur in proprium centrum, neque per hunc motum accedit ignis ad centrum, quod exigit, sed potius ab illo recedit, non motus à se, sed motus virtute aeris, quæ vincit virtutem ignis, & ita ex vi illius aer constituitur sub igne, & hic remanet in eminentiori loco, sicuti cum corpus terreum ponitur supra aquam statim descendit, & ascendit aqua, quæ manet supra illud non motu naturali, sed violento. Dicere autē motum ignis sursum violentū, esse insanum est. Quia enim ratione ignis motu violento velocissimè ciceretur, quæ ratione, quo intensior esset ignis velocius maiori que conatu ascenderet, cum potius, si motus ille violentus esset, quo ignis esset magis exiguus, facilius vinceretur gravitate aliorum elementorum, & consequenter velocius deberet ascendere.

17 Demum quomodolibet intelligatur sententia omnino est à veritate aliena, quia si grauitas, & leuitas tantum differrent, penes magis & minus, vtriusque exigentia, quoad substantiam, & quoad modum esset eiusdem rationis, & differret penes magis & minus, quia minori, maiori impetu secundum maiorem, & minorem intensiōem eundem effectum eadem ratione producendum, maiori minoriue velocitate, & intensiōe, si intensiōis esset capax, vtraque exigeret. Secundò, si ignis propria vi, & interno conatu ascendit sursum, quod negare nefas est, in bona Philosophia, quomodo intelligi poterit velocius ascendere, quo minus habet virtutis, seu qualitatis, cuius virtute ascendit, & maiorem velocitatem motus, maioremque impulsū aliis corporibus impressum, ut igni ascendenti motum præstent, oriri ex maiori remissione, hoc est, ex maiori negatione virtutis eiusdem rationis, cum illa, cuius vi ignis de facto mouetur. Secundò ignis qui tribus gradibus qualitatis naturaliter sursum ascendit, cur tribus aliis gradibus eiusdem rationis prioribus adiunctis ab illo motu deliteret, & motum alium deorsum intenderet? quomodo enim augmentum

augmentum virtutis, à qua effectus procedit poterit effectum impedire, & alium oppositum producere? Hoc renuit omnis bona philosophia, & quælibet mediocriter ordinata apprehensio.

- 18 Dicunt aduersarij eundem impulsu posse esse principium motus sursum, & motus deorsum, ita eadem ratione posse eandem qualitatem esse principium motus deorsum in terra, & motus sursum in igne. Ad rem non est prædicta instantia, non enim doctrinam traditam impugno, ex eo quod non possint ab eodem principio motus diuersi & oppositi procedere, sed quia intelligi nequit ab hac virtute in hac intensiōis mensura procedere hunc effectum, & ab eadem in alia maiori non posse hunc effectum provenire, sed alium oppositum producendum, quia effectus ille, v.g. motus sursum non poterat procedere ab hac qualitate intensi ultra tot gradus, sed ita procedat ab hac, vt quo magis remitteretur virtus, citius & intensior produceretur effectus, quod omnino est imperceptibile, & quidquam aliud simili in impulsu non ostenditur. Quia, qui asserunt eundem impulsu esse principium motus sursum, & deorsum, sub eadem intensiōe indiuisibiliter sumpta asserunt posse esse principium vtriusque motus, & non negant impulsu, qui sub hac exigua intensiōe est principium huius motus, posse esse principium eiusdem sub quacunque alia maiori, sed affirmant eundem impulsu sub eadem indiuisibili intensiōis mensura diuersis conditionibus obfistentis, vel proicientis determinatum posse esse principium diuersorum motuum, quia idemmet secundum essentiam, & intensiōem indifferens est ad hunc motum deorsum, vel illum sursum producendum.

- 19 QUINTA CONCLUSIO. Si grauitas, & leuitas essent accidentia specialia specie distincta, adhuc certum non esset, an immediatè in se ipsi vna expelleret aliam, sicuti mutuo expelluntur calor, & frigus, & alia qualitates contrarie. Probos: si ex aliquo capite contrarietas harum qualitatum deduceretur maximè, quia ordinantur ad motus impossibiles, hoc autem rem non probat, quia grauitas, & impulsus, quo mouetur corpus deorsum, ordinantur ad motus oppositos, & tamen non mutuo expelluntur, neque impulsus habet contrariam formam expellentem, vt probaui Controuers. 20. Physic. Punct. 3. ergo ex hoc capite non inferitur contrarietas harum qualitatum, possent enim vtrique in eodem subiecto recipi, & illa quæ esset intensior, seu maioris virtutis corpus mouere contra alterius propensionem. Sic in intellectu componuntur species ex se productiue assensuum in objecta contradicentia, & apprehensiones, quæ in hos assensus inclinabant, & intellectus determinatur ad hunc assensum, ex vi harum specierum, & huius apprehensionis, quæ euidentius proponebat obiectum.

§. III.

Argumenta soluta.

- 20 Obicit Arriaga contra conclusionem, qua diximus grauitatem, & leuitatem non distingui à primis qualitibus. Accidentia tantum petunt esse in loco, vbi est subiectum, neque petunt spatium distinctum ab illo, quod habet subiectum: ergo non potest consistere grauitas, aut leuitas, ex vi quarum mouetur corpus in aggregato qualitatum. Antecedens probat experientia lucis, & aliorum accidentium, quæ comitatur quodcumque corpus. Hoc argumentum, quod adducit Arriaga contra opinionem, quæ grauitatem, & leuitatem constituit in aggregato accidentium, posset etiam adducere contra illos, qui asserunt grauitatem & leuitatem qualitates esse speciales, sed æquè inutiliter, vt constabit ex solutione, quam iam subiicio, Resp. omnia accidentia exigere non separari localiter à subiecto, cui insunt, quia illa, quæ virtutem non habent mouendi corpus, ad motum corporis necessariò mouentur, illa verò quæ corpus mouent sicuti grauitas, & leuitas, petunt non separari localiter à subiecto, quia non possunt subiectum mouere, & permanere immobilia, sed petunt necessariò moueri simul cum eodem subiecto, quod mouent, & hac ratione petunt non separari à subiecto, æquè enim est inseparabilis à subiecto lux, quæ nequit subiectum mouere, & non potest, dum illud mouetur, non cum illo moueri, & quodlibet aliud accidens, siue distinctum, siue indistinctum à primis qualitibus, quod potest mouere corpus, ea tamen conditione, vt simul cum illo moueatur, & non

potest subiecto moto, cum illo necessariò non moueri.

Obicit secundò: Si grauitas, & leuitas consistenter in aggregato primarum qualitatum, ignis & terra non summe opponeretur in grauitate, & leuitate, quia non summe opponuntur in qualitatibus, conueniunt enim in siccitate, ergo grauitas, & leuitas non consistit in aggregato qualitatum. Respondeo corpus illud dici grauius, quod maiori conatu, seu maiori impetu mouetur, qui motus indiuisibiliter provenit à qualitatibus diuersis, quæ dicuntur vnam efficere grauitatem, & hanc posse esse summe oppositam cum leuitate, etiam si qualitates seorsum sumptæ non summe opponantur, potest enim harum aggregatum summe opponi cum aggregato illarum in ordine ad motus, quos intendunt aggregata, etiam si entitatiue secundum se non summe opponantur, possunt enim oriri effectus summe oppositi à principiis secundum se non summe oppositis, præcipue, quando principium cuiusque effectus, est si vnum principium per se influens, entitatiue non est vnum per se, sed quoddam aggregatum per accidens.

Obicit tertio idem Arriaga: si grauitas, aut leuitas consistet in aggregato primarum qualitatum, eo ipso quod aggregatum esset diuersum, esset diuersa grauitas, & leuitas: sed qualiter qualitate variata variatur aggregatum, ergo variaretur grauitas, & leuitas. Sed sic est, quod etiam si varietur vna vel altera qualitas manet eadem grauitas, & leuitas, vt videre est in ferro, quod æquè graue est dum est frigidum, & dum est candens, & valde intense calidum, ergo grauitas, & leuitas non consistit in aggregato qualitatum. Huic argumento, quamcumque amplectaris sententiam respondere teneris, si enim dicas grauitatem, & leuitatem esse speciales qualitates ortas ex aggregato qualitatum, eadè te premit difficultas, teneris enim rationem reddere, cur ex diuerso aggregato, quod est dum ferrum est frigidum, & dum postea igni applicatum ingentem calorem concipit, oriatur eadè grauitas. Si cum Arriaga dicas motum sursum, & deorsum oriri immediatè à formis substantialibus, saltem debes dicere, quod tradit Arriaga, videlicet eandem formam cum his accidentibus producere motum deorsum, vt respondeas argumento, delumpto ex aqua, & vapore, in quibus est eadem forma, & aqua mouetur deorsum, & vapor sursum. Respondeo hunc motum deorsum cum hoc impetu oriri ab hoc aggregato qualitatum, & ab aliis quæ possunt esse intra certam latitudinem harum qualitatum, ita vt non maior motus, neque maiori impetu oriatur à calore vt quatuor, v.g. quàm à calore vt sex adiunctorum eiusdem qualitatum, & sic de aliis. Hac ratione idem provenit motus à ferro calido vt quatuor, & calido vt sex, & dicitur æquè graue, quia grauitatem à posteriori metimur per motum, & illa principia siue in se magis minusve intensa, grauitatem æqualem dicimus constituere, quæ æquè in motum propendunt. Hac doctrina tenemur vti respectu colorum, quos dicimus oriri ex aggregato qualitatum, & nihilominus sæpe videmus corpus modo parum calidum, quod absolute frigidum vocamus, & postea valde calidum retinere semper eundem colorem.

Obicit quartò: Difficile posse percipi, cum grauitas sit passio formæ, & non dispositio ad illam, quomodo variatum sit temperamentum primarum qualitatum sufficienter vt mutata sit grauitas in leuitatem, & tamen non fuerit sufficienter mutatum pro forma substantiali, cuius per se est passio ea grauitas. Si difficultas hæc alicuius est momenti, in eadem coniectus est Arriaga, quod facile leuincam. Affirmat Arriaga eodem n. 85, vbi prædictam obiectiōem adducit, quod etiam si grauitas sit identificata cum substantia nihilominus indigere certis accidentibus, vt actu possit grauitare, & corpus deorsum mouere, quibus deficientibus corpus graue virtutem non habet actu secundo conferuandi se in loco sibi debito, quod contingit in aqua ad vapores redacta, quæ virtutem non habet deorsum descendendi. Ex hac doctrina argumentor: Aqua intrinsecè per suam entitatè grauis seu potens se deorsum mouere, exigit ex natura sua accidentia illa necessaria ad motum, siue hæc passio appellatur, siue non: ergo intelligi non potest deficere accidentia, seu primas qualitates requiritas, tanquam cōditiones, vt aqua se moueat deorsum, & oppositas aduenisse, & adhuc permanere qualitates requiritas vt dispositiones, vt subsistat forma. Quod libere percipit Arriaga posse deficere qualitates primas requiritas vt cōditiones ad motum deorsum, & non deficere requiritas

requisitas vt dispositiones ad formam conseruationem, & aduenire oppositas sufficientes expellere alias, quæ erant conditiones ad motum, & non sufficientes expellere requisitas & sufficientes ad permanentiam formæ antiquæ, cur non percipiet posse deficere qualitates requisitas, vt possit permanere principium actuum motus deorsum, & adhuc permanere requisitas vt possit permanere forma antiqua, & aduenisse qualitates sufficientes, vt sint principium motus sursum, & vt expellant alias, quæ requirebantur, vt mouerent corpus deorsum, & non aduenisse qualitates sufficientes, vt ultimo disponant ad aliam formam, & vt expellant qualitates quæ sufficienter ad antiquam disponunt. Resp. ergo in latitudine qualitatum, quibus hæc forma substantialis, v.g. forma aquæ potest conseruari, repetiri quoddam aggregatum qualitatum, quod quaquam deorsum mouet, & dicitur grauitas, & aliud quod eandem sursum fert, & leuitas dicitur. Neque inde inferas aquam ex natura sua æquæ esse indifferentem ad grauitatem, & leuitatem, quia aqua ex se petit illud aggregatum qualitatum ex vi cuius deorsum descenderet, & hac ratione ex se grauis dicitur, illud autem ex vi cuius ascenderet, non petit, sed tantum poterit cum illo compati, & sub illo, etsi cum aliqua violentia, sicut ex ista forma aquæ cum calore illi violento. Quomodo verò grauitas, & leuitas sint passio forme dicam postea.

24 Obiicies vltimò ex eodem Arriag. in viuientibus virtus locomotiva non distinguitur ab ipsa anima: ergo in non viuientibus, grauitas & leuitas, quæ sunt virtutes motiue ab illorum formis distinguende non sunt. Respondeo virtutem locomotiuam viuientium, quæ se progressiue mouet, non posse identificari cum primis qualitativis, quia motus procedens à virtute locomotiva viuētis subditus est actibus appetitus rationalis in homine, & appetitus sensitiui in brutis; motus autem procedens à quatuor qualitativis non subditur alicui actui elicito, neque grauitas, & leuitas obedit appetitus imperio, & ita necessum est dari virtutem locomotiuam in viuientibus distinctam à primis qualitativis quam dicimus identificari cum ipsa viuētis forma, seu cum ipsa anima. In non viuientibus autem grauitas, & leuitas possunt identificari cum primis qualitativis, & ita necessum non est has esse identificatas cum anima. Mitto rationes omnes, quibus probauimus grauitatem, & leuitatem distinguui à formis corporum grauium, & leuium à quibus optima fumetur disparitatis ratio ad nostram conclusionem defendendam.

§. IV.

Nonnulla corollaria.

25 Ex his inferitur grauitatem, & leui arem esse virtutes quasdam locomotiuas compactas ex conuento diuersarum qualitatum primarum, ex quibus fit vnum aggregatum per accidens, quod est principium effectuum, quod grauitati, & leuitati tribuimus. Effectus isti sunt motus sursum, atque deorsum, hic grauitati, ille leuitati competit. Præter hos effectus, qui primario grauitati, & leuitati cōpetunt, est alius qui potest dici secundarius respectu eorundem virtutum, videlicet impulsus productus in corpore replente spatium, per quod dirigendus est motus, corpus enim graue propria grauitate non solum se ipsum mouet, sed etiam impulsum imprimi corpori occupanti spatium, per quod suum intendit dirigere motum, vt relinquit spatium, quo non relictò, non mouetur corpus graue retardatum corpore occupante spatium motu acquirendum, quia graue mobile non potest se penetrare cum alio corpore, ac proinde neque moueri propria grauitate per spatium, à quo non pellit aliud corpus occupans tale spatium. Impulsus iste impressus corpori, vt spatium relinquit corpori graui intendenti se per illud moueri, dicitur effectus secundarius non quia immediate ab ipsa grauitate non procedat, neque quia supponat primarium effectum eo modo, quo expulsio formæ, quæ dicitur secundarius effectus, supponit informationem, seu totum constitutum tanquam effectum primarium, sæpe enim producit iste impulsus in corpore contiguo, quem secundarium effectum vocamus, & non producit motus corporis grauis, quem dicimus esse primarium effectum, vt patet in lapide immoto, qui

impulsus imprimi corpori supra quod est positus, sed dicitur secundarius, quia corpus graue quasi ex intensione se mouendi impulsus imprimi corpori occupanti spatium, per quod intendit se mouere, quod ex eo constat, quod non imprimi similem impulsus corporibus lateralibus, neque à parte superiori illi impossibilis, etiam si illis sit applicatum, sed tantum corpori quod impedit illius motum replendo spatium, per quod ex vi grauitatis motus intenditur.

26 Inferitur secundò: Corporibus aliquando inesse grauitatem innatam, & iuxta propriam ipsarum exigentiam aliquando aduentitiam, & violentam eo modo, quo calor violentus aquæ, quæ ab extrinseco calefit. Grauitas, & leuitas innata erit illa, quæ consistit in aggregato qualitatum, quas exigit natura corporis, quod graue dicitur, & violenta erit illa, quæ consistit in aggregato qualitatum, quarum aliquæ corpori quod dicitur graue violentæ sunt. (Idem de leuitate in omnibus intellige.) Grauitas innata passio poterit dici corporis grauis, eo modo quo dicitur passio temperamentum qualitatum, quod disponit ad formam substantialem, rectè enim eadem primæ qualitates possunt dici dispositiones ad formam substantialem, & passiones eiusdem, omnes enim asserunt calorem esse passionem formæ ignis, & dispositionem ad eandem formam. Grauitas aduentitia aut violenta nunquam dicitur passio corporis, quod dicitur graue, quia de ratione passionis est esse quid innatum & connaturale subiecto, cuius dicitur passio. Neque grauitas, aut leuitas dici possunt aliquando dispositio ad formam, nisi valde materialiter sumatur: grauitas enim dicit aggregatum qualitatum quatenus potens producere motum localem, & impulsus, sub qua ratione formaliter non disponit, sed quatenus subiectum informat, ita vt si ab illo aggregato mente præscindas totam rationem principij actiui motus, ex vi cuius dicitur grauitas, adhuc remanebit tota formalis ratio dispositionis ad aliam formam, ad quam tantum materialiter primo modo dicendi per se tanquam quid identificatum cum eisdem qualitativis spectat ea virtus productiua motus, & impulsus identificata cum qualitativis, quæ disponunt.

27 Infero etiam contra Arriag. subiect. 2. n. 89. & alios plurimos, grauitatem, & leuitatem non esse prædicata respectiua, ita vt corpus, quod respectu vnus graue est, respectu alius leue sit, vt vulgo dicitur de aqua, quæ à multis appellatur grauis respectu aeris, & leuis respectu terræ, & sic fertur de aère respectu aquæ, & ignis, qui respectu huius grauis dicitur, & leuis respectu illius. Aqua enim absolute est grauis, & respectu nullius leuis dici potest, sed minus grauis, & aër absolute est leuis, & respectu ignis dici nequit grauis, sed minus leuis. Rationem accipe: graue est illud, quod ex sua natura tendit deorsum, & leue quod tendit sursum, aqua autem ex natura sua idem centrum habet cum terra, neque ex se petit esse super terram, neque naturaliter ascendit, vt sit supra illam, sed quia terra grauior est, ascendit, & sub aqua constituitur, & cogit aquam sursum ascendere motu violento, vt locum præster terræ, quæ maiori grauitati, & fortiori impetu petit approximationem cum centro. Huius doctrinæ fundamentum esto, aquam vbicumque super terram ponatur grauitate, & impulsus imprimere, vt deorsum descendat, ex vi cuius, si terra mobilis sit, & non nimis firma impulsu impresso ab aqua illi superposita deprimetur. Eadem ratione philosophandum puto de aère & igne, quibus idem centrum leuitatis assigno, in quo tendit vtrumque elementum, cui propius accedit ignis, quia leuior; & aër sub igne continetur, eo modo, quo aqua super terram, quia igne cogitur non magis ad centrum accedere, vt supersit locus centro vicinior igni leuiori, & ita dum descendit aër, vt ascendat ignis, ille aeris descensus violentus est aëri, sicuti violentus est ascensus aquæ, vt descendat terra. Hæc de grauitate & leuitate, & de tota elementorum materia dixisse sufficiat ne in re leui grauiorem, quam par est, disputationem instituamus. Qui quæstiones alias desideret, quæ plus volupratis, quam vtilitatis habent, adeat Conimbr. Patres, qui illas concinnè, eleganter, & eruditè vt assolent definiunt, Petrum Garciam, & Ludouicum Mercatum locis sæpè in hac Controu. citatis, qui omnia quæ ad elementa pertinent ad fatietatem vsque scripsere.

